

УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи
Academy of Economic Studies of Moldova (Republic of Moldova)
Anadolu University (Turkey)
Tbilisi Free University (Georgia)
Varna free University «Chernorizets Hrabar» (Bulgary)
Академія економічних наук України
Актюбинський державний університет імені Жубанова (Казахстан)

Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України

*Збірник матеріалів
IV Міжнародної науково-практичної конференції*

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

25–26 березня 2021 року
м. Ірпінь

УДК 336.1:330.341.1(477)(06)

ББК 65.9(4Укр)261-18я431

С 83

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи
Університету державної фіскальної служби України
(протокол № 6 від 16 березня 2021 р.)*

Редакційна колегія: Aladashvili Nino, PhD in Economics, Associated Professor for Accounting and Taxation at Tbilisi Free University, Magistrates of Business Administration (Georgia); **Grigori Lilia**, PhD in Economics, Associate professor, Academy of Economic Studies of Moldova, Dean of Accounting Department (Moldova); **Hristov Peter**, PhD, Professor, Rector of Varna free University «Chernorizets Hrabar» (Bulgaria); **Ozgun Oguz** – Anadolu University (Turkey); **Prustrom Joanna**, PhD, Faculty of Economics and Management, University of Bialystok (Poland); **Білопольський М.Г.**, віцепрезидент Академії економічних наук України, д.е.н., професор; **Кусайнов Х.Х.**, д.е.н., професор, академік Академії сільськогосподарських наук Республіки Казахстан (Казахстан); **Бедринець М.Д.**, завідувач кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул, к.е.н., доцент; **Береславська О.І.**, завідувач кафедри банківської справи та фінансового моніторингу, д.е.н., професор; **Біленко Д.В.**, в.о. заступника директора з наукової роботи ННІ фінансів, банківської справи, к.е.н.; **Богрінцева Л.М.**, доцент кафедри фінансових ринків, к.е.н., доцент; **Гордей О.Д.**, професор кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул, д.е.н., професор; **Гусятинський М.В.**, завідувач кафедри менеджменту, к.тех.н., доцент; **Житар М.О.**, заступник директора ННІ фінансів, банківської справи, к.е.н., доцент; **Канцур І.Г.**, доцент кафедри менеджменту, к.е.н., доцент; **Коваленко Ю.М.**, професор кафедри фінансових ринків, д.е.н., професор; **Москаленко Н.В.**, доцент кафедри банківської справи та фінансового моніторингу, к.е.н. доцент; **Нечипоренко А.В.**, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул, к.е.н.; **Онишко С.В.**, завідувач кафедри фінансових ринків, д.е.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України; **Чуницька І.І.**, професор кафедри фінансових ринків, д.е.н., професор.

С 83 **Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України [Електронний ресурс]: зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ірпінь, 25–26 березня 2021 р.) / Університет державної фіскальної служби України. – Ірпінь, 2021. – 322 с. – PDF-формат ; мережеве видання ; інституційний депозитарій.**
ISBN 978-966-337-629-5

У збірнику розглянуто інноваційний розвиток фінансового сектору України, зокрема: проблемні питання управління публічними фінансами в Україні; інноваційні напрями розвитку фінансового ринку; інновації в управлінні проектами соціально-економічного розвитку регіонів; грошово-кредитні механізми інноваційного розвитку банківського сектору; фінансові інновації в модернізації реального сектору економіки; гендерне бюджетування як інноваційний метод управління бюджетними коштами; публічне управління та адміністрування.

Редакційна колегія не завжди поділяє думку авторів і не несе відповідальності за недостовірність опублікованих даних.

Тези друкуються у авторській редакції. Автори відповідають за достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел, посилання на них та достовірність інших відомостей.

УДК 336.7(477)

ББК 65.9(4Укр)261-18я431

ISBN 978-966-337-629-5

© Університет ДФС України, 2021

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ

Авдалян К.В. ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ КОРПОРАЦІЇ ЯК РІЗНОВИД ОБ'ЄДНАНЬ ПІДПРИЄМСТВ	15
Бедринець М.Д. ФУНКЦІОНУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ	18
Варважицька Т.В. ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНИХ НАПРЯМІВ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ	23
Воронкова О.М. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВЗАЄМОДІЇ СКЛАДОВИХ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ.....	26
Гордей О.Д., Овдієнко О.В. ОСНОВНІ ПРІОРИТЕТИ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ	29
Грушко Н.С., Корецька І.В. ВПРОВАДЖЕННЯ БДОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЙ У СФЕРИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	32
Данькевич А.П. ІННОВАЦІЙНІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ НА МІЖНАРОДНОМУ СТРАХОВОМУ РИНКУ	36
Данькевич А.П. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ	39

Долінський Л.Б. АНАЛІЗ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ЗАПОЗИЧЕННЯМИ НА ФІНАНСОВИХ РИНКАХ	42
Заворотня А.В. ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	45
Качула С.В. ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОГРАМ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ	50
Коляда Т.А. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ: ПОЛІТИКО-ІНСТИТУЦІЙНІ ЧИННИКИ ТА АЛЬТЕРНАТИВНІ ПІДХОДИ ДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ	53
Лантух К.О. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ НА ОСНОВІ ДОСВІДУ КРАЇН ЄС В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ	56
Лелиця В.А. УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ	59
Ліснічук О.А. МІКРОФІНАНСУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	62
Малишко В.В., Дем'яненко Л.О. ЕТАПИ РОЗВИТКУ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ	65
Нечипоренко А.В. РОЛЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ	68

Petrushka O.V. MODERNIZATION OF THE SYSTEM OF FORMATION AND USE OF FINANCIAL RESOURCES OF PENSION PROVISION IN UKRAINE.....	71
Сущенко І.М. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ	74
Федун І.В., Оверчук Д.І. УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ.....	77
Філіпішина К.І. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ СТАЛОСТІ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	80
Чорна А.І. УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ	83
Шпирко Ю.І., Динюк А.А. ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	86
Щур Р.І. СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	88
Ягоденко І.В. ОЦІНКА ДОХОДІВ БЮДЖЕТІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД НА 2021 РІК	91
Яковчук А.В. БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА В КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ	94

**СЕКЦІЯ 2. ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ
ФІНАНСОВОГО РИНКУ**

- Бену А.В.**
**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ.....97**
- Богріновцева Л.М., Венгуренко Т.Г.**
**РИНОК ПЕРЕСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ100**
- Даниленко Ю.В.**
**ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ІННОВАЦІЙНИЙ
РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ103**
- Dankevych A.**
**SUSTAINABLE BANKS FINANCIAL SOFTWARE
ACCORDING TO INNOVATION PROCESSES106**
- Діденко Л.В.**
**ІНТЕРНЕТ-СТРАХУВАННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ
НАПРЯМ РОЗВИТКУ РИНКУ СТРАХОВИХ
ПОСЛУГ УКРАЇНИ109**
- Жерліцин Д.М.**
**СУЧАСНІ ФІНАНСОВІ ТЕХНОЛОГІЇ
В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ113**
- Козій Н.С.**
СУЧАСНИЙ СТАН ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ЗОЛОТА.....117
- Кужелєв М.О.**
**ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....120**
- Лапа В.В.**
**ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИВАННЯ
У СУЧАСНІ ФІНАНСОВІ АКТИВИ.....123**
- Линчак В.П.**
ІННОВАЦІЇ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ.....126

Насібова О.В. ІННОВАЦІЙНІ ФІНАНСОВІ ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ	129
Онишко О.В. ІНТЕГРАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ТА ПРАВОВОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ В РЕГУЛЮВАННІ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ.....	132
Онишко С.В. НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОТЕНЦІАЛУ ФОНДОВОГО РИНКУ	135
Ратушна Ю.С. РОЗВИТОК ІНОЗЕМНИХ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УМОВАХ КРИЗИ ТА ПОШИРЕННЯ COVID-19.....	138
Сокирко О.М., Комаровська І.А. РОЗВИТОК ОСОБИСТОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ COVID-19	141
Сосновська О.О. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ СТРАХОВОГО БІЗНЕСУ	144
Федоренко Д.Л. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	147
Чуницька І.І. НАПРЯМИ ФІНАНСОВОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.....	151
Ясентюк А.С. РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ ПІД ВПЛИВОМ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	153

**СЕКЦІЯ 3. ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПРОЄКТАМИ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ**

- Гордей О.Д.**
**ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ
У ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ156**
- Грушева А.А.**
**ПРІОРИТЕТНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ
НА ЗАРУБІЖНИХ РИНКАХ159**
- Давиденко Н.М.**
**ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ
РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ162**
- Данькевич А.П., Козлова О.О.**
**ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ
ДИНАМІКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ165**
- Терещук С.В.**
**ЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ168**
- Хелемський В.Ю.**
**НОВІТНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ
ДЕРЖАВНИХ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ171**
- Шулюк Б.С.**
**РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЄКТІВ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО
ПАРТНЕРСТВА В СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ:
УСПІШНИЙ ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД174**
- Юдіна А.Ю., Яцев Д.О.**
**МОТИВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ У СИСТЕМІ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ177**

**СЕКЦІЯ 4. ГРОШОВО-КРЕДИТНІ МЕХАНІЗМИ
ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ**

- Ахметзянова М.І.**
**СТАБІЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19 180**
- Береславська О.І.**
**ОСНОВНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКИХ
ІННОВАЦІЙ В УКРАЇНІ 184**
- Бригінець О.О.**
**ЕФЕКТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОГО
СЕКТОРУ ЯК ЗАПОРУКА СТРИМКОГО
РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ..... 187**
- Дяконенко В.І.**
**ІННОВАЦІЇ У СФЕРІ БАНКІВСЬКИХ ДОГОВОРІВ:
ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ 190**
- Клименко Д.Б.**
**ЦИФРОВІЗАЦІЯ БАНКІВНИЦТВА
В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ
СИСТЕМИ УКРАЇНИ 194**
- Клюско Л.А.**
**СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В УКРАЇНІ 196**
- Москаленко Н.В.**
**ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ
БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ 199**
- Тат'яніна С.М.**
**ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕПОЗИТНИХ
ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ 202**

Шірінян Е.А.

**РИНОК БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ:
НОВЕ РОЗУМІННЯ І СУЧАСНІ АСПЕКТИ
РЕГУЛЮВАННЯ205**

**СЕКЦІЯ 5. ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ В МОДЕРНІЗАЦІЇ
РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ**

Біленко Д.В.

**РИЗИКОУТВОРЮЮЧІ ФАКТОРИ УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ЗАКЛАДІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ207**

Буряк А.В., Дем'яненко І.В.

**МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ
ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ211**

Довгань Л.П., Ріппа М.Б.

**ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ
ДИВІДЕНДІВ У КОНТЕКСТІ ЗМІН
ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА215**

Мельничук Г.С.

**ФІНАНСОВІ МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО
СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ
УКРАЇНИ НА ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСАДАХ218**

Мельник В.М., Житар М.О.

**НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ
ФІНАНСОВОЇ АРХІТЕКТУРИ221**

Пасічник Ю.В.

**ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ В УМОВАХ
МОДЕРНІЗАЦІЇ АГРОПРОМИСЛОВОГО
СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ224**

Токарєв Д.В.
ПРОБЛЕМИ ПОВЕДІНКОВИХ ФІНАНСІВ
У СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ 227

Супруненко С.А.
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЛЮДСЬКОГО
КАПІТАЛУ У ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ..... 230

Сімірей Б.Ю.
ФІНАНСОВІ ТРЕНДИ ТА СТРУКТУРНІ ЗМІНИ
НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ..... 233

Шиян Д.В.
ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ 236

СЕКЦІЯ 6. ГЕНДЕРНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ –
ІННОВАЦІЙНИЙ МЕТОД УПРАВЛІННЯ
БЮДЖЕТНИМИ КОШТАМИ В УКРАЇНІ

Венгуренко Т.Г., Кізілова В.О.
ГЕНДЕРНО-ОРІЄНТОВАНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ:
СУТНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ 239

Вергелюк Ю.Ю.
ГЕНДЕРНА СКЛАДОВА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ 243

Гордей О.Д., Міщенко Р.О.
СУЧАСНІ МІЖНАРОДНІ ПІДХОДИ ТА
ІНСТРУМЕНТИ ГЕНДЕРНО-ОРІЄНТОВАНОГО
БЮДЖЕТУВАННЯ В УКРАЇНІ 246

**СЕКЦІЯ 7. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА
АДМІНІСТРУВАННЯ**

Алейнікова О.В. ЧИННИКИ ГАЛЬМУВАННЯ РЕФОРМ УПРАВЛІНСЬКОЇ СИСТЕМИ.....	249
Басова А.В., Степанова Д.О. ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	252
Бережна А.В. РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ З ОГЛЯДОМ НА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД	256
Вежичанін О.І. САМОМЕНЕДЖМЕНТ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	260
Діденко Н.Г. ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ EUROPEAN GREEN DEAL ЯК ОРІЄНТИРИ ДЛЯ «ЗЕЛЕНОГО КУРСУ» УКРАЇНИ	263
Євтушенко Г.І. ЗБІЛЬШЕННЯ ОБСЯГІВ ФІНАНСУВАННЯ МЕДИЧНОЇ СФЕРИ – ШЛЯХ ДО ЗРОСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ.....	268
Канцур І.Г. ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ COVID-19	271
Квасова В.М. СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ ЯК ОДИН ІЗ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕСПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ.....	273

Коб А.О., Мамчук М.В. ПІДХОДИ ДО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ.....	276
Козловський С.В., Непиталюк А.В. ФІНАНСОВІ ДЕТЕРМІНАНТИ ДЕМОГРАФІЧНОЇ СТІЙКОСТІ	279
Кузьменко О.І. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ І АДМІНІСТРУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	282
Лисецька Н.М. ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ КОНКУРЕНЦІЇ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	285
Ляшук Н.Ю. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ.....	288
Онищук А.В., Ковердюк І.В., Мельник Олена Володимирівна АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ.....	291
Орлова Н.О. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ У ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ	294
Пластун О.Л. ІМПУЛЬСНІ ТА РОЗВОРОТІ СТРАТЕГІЇ ПІСЛЯ АНОМАЛЬНИХ ЦІНОВИХ КОЛИВАНЬ НА РИНКАХ НАФТИ НА ЗОЛОТА.....	297

Прус Л.Р. КОНЦЕПТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОПЕРАЦІЯМИ З МАЙНОМ, ЩО ПЕРЕЙШЛО У ВЛАСНІСТЬ ДЕРЖАВИ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	300
Серьогіна Н. БЕЗРОБІТТЯ ЯК ВИКЛИК НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ.....	303
Тесленко І.С., Даниленко В.В. МОДЕРНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО ІНЖИНІРИНГУ.....	306
Токарева У. БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	309
Трещов М.М. БІЗНЕС-МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ЯК ОСНОВА МОДЕРНІЗАЦІЇ ПІДХОДІВ ДО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ	312
Халецька А.А., Шевченко Л.В. АНТИКРИЗОВІ ЗАХОДИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	315
Чуницька І.І., Шевцова Д.Д. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	319

СЕКЦІЯ 1

УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ

УДК 339.944

Авдалян К.В.,

здобувач вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
ДПУ імені Григорія Сковороди»
Науковий керівник:

Яременко Л.М.,

к.е.н., доцент кафедри фінансів,
обліку і оподаткування
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
ДПУ імені Григорія Сковороди»

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ КОРПОРАЦІЇ ЯК РІЗНОВИД ОБ'ЄДНАНЬ ПІДПРИЄМСТВ

Сьогодні вся світова економіка побудована на взаємодії транснаціональних корпорацій. Транснаціональна корпорація – це компанія, яка має представництво у двох країнах чи більше незалежно від їхнього юридичного статусу у сфері діяльності. Вона здійснює загальне управління з єдиного центру, а окремі її одиниці пов'язані структурою власності або іншим способом. Центральний офіс, або материнська компанія, має значний вплив на діяльність через контроль над знаннями, ресурсами, відповідальністю тощо. Є також орієнтовні кількісні показники для діючих транснаціональних корпорацій. Річний обсяг продажу повинен перевищувати \$1 млрд, частка іноземних активів має становити не менш як 25% загальної вартості активів компанії.

Сьогодні на діяльність транснаціональних корпорацій припадає понад 50% світового виробництва й понад 65% світової торгівлі та міжнародної міграції капіталу, тобто вплив транснаціональних корпорацій на світову економіку дуже великий. Прибутки від продажу продукції таких компаній часто перевищують бюджети навіть розвинених країн світу. Найбільші транснаціональні корпорації містяться в США

(близько 150 великих компаній), Китаї (понад 100), Японії (60), Німеччині, Франції, Великій Британії (по 30), Південній Кореї (25), Швейцарії (17). Водночас останніми роками транснаціональні корпорації створюють і в країнах, що активно розвиваються, наприклад Індії та Мексиці.

Розвиток міжнародних корпорацій набув поширення внаслідок структурних, динамічних змін у світовій економіці XIX ст. Однак деякі фірми, що мають ознаки ТНК, з'явилися набагато раніше. Зокрема, англійська "East India Company" утворилася ще в 1600 р., деякі інші великі фірми також існують не одне століття, але особливо інтенсивно концентрація капіталу у сфері виробництва, торгівлі та банківсько-кредитній діяльності, яка стимулювала утворення ТНК, відбувалася з другої третини XIX ст. У той час в організації економічної діяльності відбувалися важливі перетворення, основний зміст яких полягав у тому, що[2]:

1) у результаті промислової революції другої половини XIX ст., яка заклала підвалини масового та спеціалізованого виробництва, великі підприємства, комерційні структури здобули істотні переваги в господарській, конкурентній діяльності, що допомогло їм отримувати значно вищі прибутки;

2) особливо широко почав використовуватися принцип партнерства, який, базуючись на більш зручних та ефективних механізмах корпоративної відповідальності (порівняно з відповідальністю персональною), створював можливості для мобілізації коштів середніх і дрібних вкладників.

Ядром світової економічної системи являються понад 500 ТНК. Всього у світі діють приблизно 60 тис. фінансово – промислових груп і ТНК, що мають біля 250 тис. філіалів за межами країн базування. Під їх керівництвом відбувається контроль 50 % світового промислового виробництва, проводяться понад 70 % операцій торгівлі у світі, з них 40 % – усередині ТНК (які відбуваються за трансфертними цінами, що формуються не під впливом ринку, а з урахування довгострокової політики материнської компанії), 80 % патентів і ліцензій на нову техніку, технології і ноу-хау. Середньорічний обсяг продажу ТНК становить кілька сотень мільйонів доларів, понад 500 ТНК мають річний обсяг збуту понад 18 млрд. доларів, а найбільші – сотні мільярдів доларів США. Вони реалізують 80 % усієї виробленої продукції електроніки та хімії, 95% фармацевтики, 76 % продукції

машинобудування. Під контролем ТНК перебуває 90 % світового ринку пшениці, кави, кукурудзи, лісоматеріалів, тютюну та залізної руди, 85 % – ринку міді і бокситів, 80 % – ринку чаю та олова, 75 % – сирової нафти, натурального каучуку та бананів [1].

Серед закордонних інвесторів найбільш інвестиційно-привабливими в Україні є такі галузі економіки: харчова промисловість та переробка сільськогосподарських продуктів – 15,7% від загального обсягу ПЗІ, залучених до України; торгівля – 15,6%; фінансова сфера – 8,5%; машинобудування – 8,0%; транспорт – 7,6%; металургія та обробка металу – 5,4%; операції з нерухомістю – 4,6%; хімічна та нафтохімічна промисловість – 4,1%.

При цьому для ТНК із країн Європейського Союзу та США найбільш привабливими є: українська харчова промисловість, підприємства торгівлі, фінансовий сектор, фармацевтика [2]. За минулий рік Укргазвидобування отримало 55 млрд грн виручки й 12 млрд грн прибутків. Інший приклад – підприємства, які належать до сфери ритейлу. Приміром, “Епіцентр” з оборотом 28 млрд грн. Він не монополіст на українському ринку, однак дуже потужний. Свого часу з’являлися повідомлення, що компанія планує вихід на ринок Грузії [1].

Отже, у сучасних умовах функціонування світової економіки транснаціональні корпорації стали однією з головних рушійних сил глобалізації.

Список використаних джерел

1. Авдалян К.В. Сучасні тенденції об’єднання підприємств в економіці України. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: економіка*, 2019. №4 (90). С.3-7.
2. Яременко Л.М., Авдалян К.В. Особливості бухгалтерського обліку фінансових результатів об’єднань підприємств. *Агросвіт*, 2020. №8. С.109-117.

Бедринець М.Д.,
к.е.н., доцент,
завідувач кафедри фінансів
імені Л.Л. Тарангул
Університету державної
фіскальної служби України

ФУНКЦІОНУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

Зв'язок громадян з державою та гарантію можливості їх участі в державному управлінні забезпечує місцеве самоврядування.

Досвід усіх розвинених держав світу переконливо свідчить про те, що саме місцеве самоврядування зміцнює основи народовладдя, створюючи необхідні умови для життєдіяльності місцевих співтовариств, стабілізує політичну систему в цілому, виступаючи важливим механізмом забезпечення єдності країни та цілісності держави [2, с. 3].

Вирішальне значення в забезпеченні функціонування органів місцевого самоврядування відводиться місцевим фінансам, що являють собою самостійний структурний рівень фінансової системи держави.

Місцеві фінанси слід розглядати як систему соціально-економічних відносин, пов'язану з формуванням, розподілом та перерозподілом фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування, що сприяє економічному розвитку територій, а також підвищує добробут членів територіальних громад.

Згідно з положеннями Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» місцевий бюджет - це план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування [4].

Згідно з Бюджетним кодексом України бюджети формуються з двох частин, а саме із загального та спеціального фондів. Загальний фонд бюджету включає надходження, що визначені для забезпечення загальних виплат та не призначаються на конкретні цілі. Даний фонд є джерелом забезпечення більшості видатків бюджету. Спеціальний

Секція 1. Управління публічними фінансами в Україні

фонд місцевих бюджетів формується з конкретно визначених джерел надходжень і використовується на фінансування чітко визначених цілей.

Одним із головних показників, за допомогою якого визначається рівень надходжень до місцевих бюджетів є валовий внутрішній продукт. З початку реформи децентралізації частка доходів загального фонду бюджетів територій (без врахування трансфертів) у ВВП збільшувалася (таблиця 1). З 5,06 відсотків у 2014 році до 7,32 відсотків за підсумками 2020 року.

Таблиця 1

Співвідношення доходів місцевих бюджетів загального фонду до ВВП України (2014-2020 роки)

Назва показника	Роки						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ВВП, млн.грн.	1586915	1988544	2385367	2983882	3560596	3974564	3985500
Доходи загального фонду місцевих бюджетів (без трансфертів), млн.грн.	80230	101575	146648	192672	234105	275170	291745
Частка доходів місцевих бюджетів у ВВП,%	5,1	5,1	6,2	6,5	6,6	6,9	7,3

Джерело. Розроблено автором за даними [3]

Отже, частка доходів місцевих бюджетів значно збільшилась, що спричинено проведенням реформи децентралізації, відповідно до якої органи місцевого самоврядування отримали додаткові джерела фінансування та значно ширші права, але варто зазначити, що головною причиною збільшення обсягів бюджетів є високий рівень інфляції в країні. Зокрема частка доходів місцевих бюджетів у Зведеному бюджеті України становить у середньому 20 відсотків. Тобто питома вага доходів місцевих бюджетів у Зведеному бюджеті України за 2014-2019 рр є малозмінною (таблиця 2).

**Структура доходів місцевого та державного бюджетів України
за 2014-2019 рр.**

Назва показника	Роки					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Доходи державного бюджету (без трансфертів), млн.грн.	355	531	612	787	917	988
Доходи місцевих бюджетів (без трансфертів), млн.грн.	89	121	171	229	232	300
Податкові надходження у доходах місцевих бюджетів, млн.грн	70	98	147	201	211	271
за рахунок місцевих податків, млн.грн.	8	27	42	53	61	65
за рахунок загальнодержавних податків, млн.грн	42	57	89	122	149	152
Неподаткові надходження у доходах місцевих бюджетів, млн.грн	12	20	22	26	18	26
Трансферти, млн.грн	130	174	195	273	299	260
Питома вага податкових надходжень у доходах місцевих бюджетів, %	79,1	80,9	85,9	87,7	90,9	90,3
Частка доходів місцевих бюджетів у Зведеному бюджеті України,%	20,0	18,6	21,8	22,5	20,2	23,3

Джерело: розроблено автором за даними [3]

За джерелами надходження розрізняють такі доходи місцевих органів влади: податкові та неподаткові доходи (платежі, доходи від майна, що належить місцевій владі, та від господарської діяльності підприємств комунальної власності, залучені місцевими органами влади на ринку позикового капіталу), а також трансферти від центральної влади й органів влади вищого територіального рівня.

Аналіз свідчить про динаміку зростання податкових надходжень у доходах місцевих бюджетів. Але бюджетну децентралізацію не слід розглядати як процес наповнення місцевих бюджетів за рахунок перерозподілу податкових платежів, такий підхід не приведе до реальних зрушень у регіональній економіці, не дасть можливості реально підвищити рівень життя населення регіонів. [1]

У дохідній частині місцевого бюджету виокремлюються доходи, необхідні для виконання власних повноважень, і доходи, потрібні для здійснення делегованих законом повноважень органів виконавчої влади. У контексті цього виділяють власні доходи (джерелом формування є місцеві податки) та закріплені доходи (джерелом формування є загальнодержавні податки).

Загальнодержавні податки становлять більшу частину податкових надходжень до місцевих бюджетів (понад 50 відсотків), а місцеві – у середньому 25 відсотків. Бюджетоутворюючим податком є податок на доходи фізичних осіб, обсяг якого протягом 2014–2019 рр. збільшився у 1,6 раза: з 62,6 мільйонів гривень до 165,5 мільйонів гривень.

Вагомим джерелом формування доходів місцевих бюджетів є міжбюджетні трансферти. За досліджуваний період в структурі доходів місцевих бюджетів домінують міжбюджетні трансферти, засвідчуючи важливість централізованого інструменту вирівнювання у вітчизняних міжбюджетних відносинах.

Щодо зміни двох основних складових міжбюджетних трансфертів: дотацій і субвенцій, – то після реформи децентралізації у складі доходів місцевих бюджетів суттєво зросли обсяги субвенцій, які мають цільове спрямування й забезпечують ефективніше використання бюджетних коштів на місцях, а також централізоване збалансування потреб органів місцевого самоврядування в бюджетних ресурсах.

Отже, децентралізація фінансових ресурсів полягає в розмежуванні функцій і повноважень між центральним та місцевими рівнями влади в рамках забезпечення громадян країни суспільними благами та послугами, а також розмежуванні та розподілі фінансових ресурсів в обсягах, достатніх для виконання власних повноважень кожного з рівнів влади. Проте існуюча відсутність комплексного та зваженого підходу до організації реформ у даному напрямі перешкоджає перетворенню децентралізації фінансових ресурсів на реальний інструмент забезпечення фінансової стійкості місцевих бюджетів як основної ланки інституту місцевих фінансів.

Список використаних джерел

1. Бедринець М. Д., Бюджетна децентралізація як необхідна умова регіонального розвитку. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія: Економіка*, 2018. № 9. С.98-102
2. Максюта А. А. Фінансово-бюджетна складова системи державного управління і місцевого самоврядування. *Наукові праці НДФІ*, 2005. № 3 (32). С.3-8
3. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.minfin.gov.ua/news/bjudzhet/ptsm>
4. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-вр зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.

УДК 336.2

Варважицька Т.В.,

здобувач вищої освіти
Університету державної
фіскальної служби України
Науковий керівник:

Сокирко О.С.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університету державної
фіскальної служби України

ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНИХ НАПРЯМІВ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ

Функціонування публічних фінансів на сучасному етапі розвитку економіки України охоплює процеси модернізації способів накопичення, розподілу, перерозподілу, використання публічних фондів коштів та безпосередній контроль за цими процесами. Глобалізація процесів у публічному секторі, їх діджиталізація, посилення міжнародного співробітництва, дефіцит ресурсів, у тому числі фінансових, спонукають до пошуків нових та ефективних методів забезпечення функціонування публічних фондів грошових коштів, руху фінансових ресурсів і розвитку публічної фінансової діяльності.

Публічні фінанси, що представляють собою сукупність економічних відносин, пов'язаних із формуванням, розподілом та використанням централізованих фондів фінансових ресурсів на рівні держави з метою задоволення суспільних інтересів, відіграють роль забезпечувальної сфери, від ефективності управління якою залежить результативність усієї управлінської діяльності держави [1]. Загалом у науковій та навчальній літературі публічні фінанси ототожнюються з державними.

Складовими публічних фінансів України є центральні (урядові) фінанси та муніципальні (місцеві) фінанси, що представлені, насамперед: в рамках бюджетної системи України публічними фондами коштів: Державного бюджету (загальний та спеціальний фонди бюджету) та

цільових централізованих бюджетних фондів; у рамках податкової системи України, що є складовою, в якості податкових фінансів на загальнодержавному рівні та податкових фінансів на рівні місцевих органів влади (місцеве оподаткування), а також публічними фінансами нефінансових корпорацій, інших підприємств і організацій державної та комунальної форм власності.

Відповідно до положень Угоди про асоціацію, а також з урахуванням співпраці нашої країни з МВФ розроблення підходів до оздоровлення публічних фінансів набуває важливого значення. Важливим документом, що визначив реформування системи публічних фінансів в Україні, зокрема і в напрямку підвищення її прозорості та ефективності, стала «Стратегія розвитку системи управління державними фінансами» від 01.08.2013 р., одним із завдань якої було визначено розроблення «Бюджету для громадян».

Удосконалення системи управління публічними фінансами в Україні передбачає здійснення таких першочергових завдань [2, с.147]:

- дотримання стратегій та планів органів публічної влади, бюджетних цільових програм;
- впровадження новітніх інноваційних технологій із використанням сучасних підходів й методів реалізації поставлених.

На сьогодні основними напрямками регулярного та достовірного звітування з метою підвищення прозорості та ефективності у сфері публічних фінансів є впровадження систем: «Prozorro», «E-data», Системи електронного адміністрування ПДВ, Єдиного реєстру внутрішньо переміщених осіб, Міністерства соціальної політики, Єдиного державного веб-порталу відкритих даних, Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування тощо.

Так, наприклад, впровадження ProZorro, як інтернет-платформи для проведення публічних закупівель за 2020 рік заощадила українському бюджету 43,5 млрд грн.. Загалом же за чотири роки існування система «Prozorro» заощадила держбюджету України 150 млрд грн. Окрім заощадження коштів, важливим досягненням Prozorro є прогрес в сфері діджиталізації закупівель. Так, критерії тендерної документації все частіше переводяться в електронний формат, та вже є можливість інтегруватися з Податковою та Державним казначейством, з використанням системи електронного документообігу.

Сервіс «E-data» призначений для допомоги керівникам міністерств складати звіти і контролювати фінансування. Сервіс має ряд переваг як для користувачів, так і розпорядників інформації, що роблять відкриті дані доступнішими для громадськості та бізнесу. В перспективі він дозволить «зв'язати» конкретну бюджетну програму, тендер, укладений договір і проплати, які будуть за ним потім здійснені. В ідеалі сюди буде зав'язана і податкова звітність, і планування бюджету, і система КРІ, тобто всі зобов'язання і послуги, які є у розпорядників.

Отже, публічні фінанси є невід'ємним атрибутом функціонування держави, що забезпечують діяльність усіх сфер суспільного виробництва та є інструментом задоволення потреб суспільства. Управління публічними фінансами в сучасних умовах має забезпечувати формування та ефективний розподіл публічних централізованих та децентралізованих фондів коштів, які є необхідними для виконання державою та органами місцевого самоврядування своїх завдань та функцій.

Список використаних джерел

1. Про відкритість використання публічних коштів: Закон України від 11.02.2015 № 183-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-19>.
2. Шолкова Т.Б. Поняття та значення управління публічними фінансами. *Вісник: актуальні проблеми сучасності. (теорія та практика)*, 2019. Вип. 15. С.143-151.

Воронкова О.М.,

д.е.н., професор,

заступник начальника управління –
начальник відділу нормотворчої
діяльності Управління нормативно-
методологічного забезпечення
процесу державного фінансового
контролю Держаудитслужби

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВЗАЄМОДІЇ СКЛАДОВИХ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Дієва система управління державними фінансами формує фінансову базу для реалізації цілей держави на основі раціонального формування та розподілу державних коштів та ефективного контролю за їх рухом. Вітчизняна система контролювання державних витрат потребує значного удосконалення, зважаючи на великий розмір видатків сектору загального державного управління та низьку ефективність державних інституцій. Тому одним із завдань реформування національної системи державного фінансового контролю є налагодження ефективної взаємодії її основних складових.

Окремі фахівці вважають, що система державного фінансового контролю розбудовується залежно від його відображення у конституції держави. В Конституції України державний фінансовий контроль згадується у розділі IV, присвяченому Верховній Раді України. Згідно із її статтею 98, контроль від імені Верховної Ради України за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використання здійснює Рахункова палата. Рахункова палата – державний колегіальний орган, підзвітний парламенту, що здійснює свої повноваження через провадження заходів державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту). Проте в Україні державний фінансовий контроль не обмежується державним зовнішнім фінансовим контролем (аудитом), і тільки за надходженням і використанням коштів Державного бюджету.

В Україні поряд із державним зовнішнім фінансовим контролем здійснюється державний фінансовий контроль та державний внутрішній фінансовий контроль, які також є повноцінними компонентами системи державного фінансового контролю. Причому існування окремої ланки державного фінансового контролю, який наразі здійснюється Держаудитслужбою відповідно до Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні», викликає непоодинокі дискусії як у науковців, так і у практиків, зважаючи на паралельне функціонування Рахункової палати із подібними повноваженнями, хоча ці органи здійснюють контроль від імені різних гілок влади. Але тут треба зауважити на сферах контролю даних органів, які перетинаються, але не співпадають. Якщо сфера контролю Рахункової палати – це формування та використання коштів Державного бюджету, то сфера контролю Держаудитслужби охоплює як використання бюджетних коштів, так і коштів позабюджетних державних фондів та суб'єктів господарювання державного сектору економіки, а також діяльність підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності щодо використання державного чи комунального майна. І саме державний фінансовий контроль на державних та комунальних підприємствах, які не відносяться до бюджетних установ, має особливу значущість, поки держава залишається найбільшим власником активів у вітчизняній економіці.

Дотримання останніми фінансової та бюджетної дисципліни в умовах хронічного дефіциту державних коштів є надзвичайно важливим завданням, зважаючи на істотні масштаби фінансових та бюджетних правопорушень. Забезпечення дотримання зазначеної дисципліни має базуватися на переорієнтуванні заходів контролю, насамперед інспектування, на значні фінансові порушення, і тому одним із пріоритетів державного фінансового контролю визначено удосконалення ризикоорієнтованого відбору об'єктів контролю та створення сучасної інформаційно-аналітичної системи для автоматизованого відбору об'єктів контролю на основі ризикоорієнтованого підходу.

Тому потребує вирішення питання налагодження ефективної взаємодії всіх складових системи державного фінансового контролю для обміну інформацією щодо ризиків у діяльності підконтрольних установ, координації процесів планування та проведення заходів контролю та обміну позитивним досвідом. Щоб забезпечити функціонування системи

державного фінансового контролю як єдиного ефективного механізму, необхідно розробити та прийняти концептуальний законодавчий акт щодо функціонування системи державного фінансового контролю із врахуванням міжнародних стандартів та кращої практики ЄС. Насамперед, в цьому законі мають бути унормовані поняття державного фінансового контролю та системи державного фінансового контролю, а також визначено суб'єкти, об'єкти, завдання, принципи, форми, види, методи державного фінансового контролю. В новому законі мають бути чітко розмежовані повноваження різних органів контролю відповідно до їх компетенції і водночас регламентовано порядок співпраці та обміну інформацією між ними. Прийняття зазначеного закону обумовить подальше удосконалення нормативно-методологічного та організаційного забезпечення процесу державного фінансового контролю та модернізацію його системи.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26 січня 1993 р. №2939-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>
3. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування системи державного фінансового контролю до 2020 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 310-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/310-2018-%D1%80#Text>

УДК 336.477

Гордей О.Д.,

д.е.н., професор, професор кафедри
фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університету державної
фіскальної служби України

Овдієнко О.В.,

здобувач вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня
Університету державної
фіскальної служби України

ОСНОВНІ ПРІОРИТЕТИ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

За останні роки глобальні проблеми у сфері фінансування сталого розвитку посилилися під впливом таких тенденцій, як зміна демографічних профілів, зміна економічної і соціальної динаміки, технологічні досягнення і тенденції до погіршення природного середовища.

У 2015 році на черговому Саміті ООН затвердили нову глобальну стратегію сталого розвитку. До 2030 року ця стратегія ставить перед усіма країнами амбіційні цілі щодо поліпшення якості життя, захисту навколишнього середовища Землі та забезпечення добробуту кожного індивіда. Одночасно з цілями стратегії сформульовано вимоги до механізмів, у тому числі фінансових, які мають бути розроблені та впроваджені як на глобальному, так і на національному рівні.

В Україні у процесі визначення цілей сталого розвитку, відповідних завдань та показників на довгострокову перспективу необхідно враховувати глобальні орієнтири розвитку, принципи сталого розвитку та суспільну думку щодо бачення майбутнього розвитку. Для досягнення довгострокових цілей необхідно послідовно виконувати визначені коротко- та середньострокові завдання. Передумовами досягнення всіх без винятку цілей розвитку є якісне управління, викорінення корупції, суспільна підтримка. Тому належне управління, чесна та прозора влада, участь населення у прийнятті рішень та контролюванні їх виконання мають враховуватись при формулюванні стратегічних цілей [4].

У сучасних умовах формування пріоритетів українського суспільства в контексті Цілей сталого розвитку одним із першочергових завдань держави є фінансове забезпечення реалізації соціальної функції, яка охоплює процеси надання широкого спектру соціальних благ. Домінування соціальної функції у системі внутрішніх функцій держави дає змогу останній набути статусу соціальної. Соціальна держава, що ґрунтується на принципах сталого розвитку, покликана вирішувати суспільно важливі завдання за допомогою ефективної системи державних фінансів, котрі в такій державі здійснюють як непрямий (відтворення населення, тривалість життя, зростання економічно активного населення), так і безпосередній (забезпечення сприятливих умов для економічної активності суб'єктів господарювання; зміцнення інвестицій у освіту, охорону здоров'я та охорону навколишнього природного середовища, підвищення рівня життя) вплив на сталий розвиток. Тому своєчасним та актуальним питанням є пошук ефективних фінансових механізмів реалізації соціальної функції держави для досягнення національних Цілей сталого розвитку [3].

З огляду на зазначене, важливим є дослідження щодо визначення шляхів та напрямів формування таких механізмів в Україні й пріоритетних завдань у цій сфері.

Основоположні принципи сталого розвитку розкриті у працях відомих науковців М. М. Мойсеєва та В. І. Вернадського [1; 2]. Широкого загалу концепція сталого розвитку набула вже у документах Організації Об'єднаних Націй: «Порядок денний на XXI століття», «Декларація тисячоліття Організації Об'єднаних Націй», «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року».

Загалом за результатами реалізації Цілей розвитку тисячоліття можна відзначити значний успіх в їх досягненні. Проте також визнаються нерівномірний характер досягнень та недоліки у багатьох сферах.

Оскільки Цілі розвитку тисячоліття було визначено на період до 2015 року в тому числі і в Україні, а проблемні питання не були вирішені повною мірою, постало питання визначення нових розширених цілей. Ними стали Цілі сталого розвитку на період до 2030 року. Кожна країна повинна розробити національну стратегію з урахуванням Цілей сталого розвитку та працювати над їх досягненням, і Україна не є винятком. Складні та комплексні питання, які слід

вирішити на цьому шляху, потребують формування нових інноваційних фінансових механізмів у цій сфері. Підходи до формування таких механізмів; принципи, яким вони мають відповідати, та пріоритетність завдань щодо їх втілення у життя має бути досліджено й обґрунтовано.

Основною проблемою практичної реалізації стратегії фінансування сталого розвитку в Україні є недостатнє розуміння механізмів впровадження сталого розвитку. Дослідження методологічних засад сталого розвитку систем, заснованих на інтеграції стратегічного та тактичного ціннісно-орієнтованого управління, має привести до розробки детальних програм забезпечення фінансування сталого розвитку на всіх рівнях господарства України. При цьому, успіх цілеспрямованих програм соціально-економічного розвитку має вимірюватися не тільки економічною складовою, а й цінностями, які впливають на сталий розвиток країни.

Україні необхідно удосконалити законодавчу базу для моніторингу фінансування та виконання державних програм, організувати перепідготовку кращих практик тактичного управління розвитком та його фінансування.

Список використаної джерел

1. Моисеев Н.Н. Судьба цивилизации. Путь разума. М.: Узд-во МНЭПУ, 1998. 228 с.
2. Вернадский В.И. Биосфера и ноосфера. М. : Наука, 1989. 258 с.
3. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
4. Цілі сталого розвитку 2016 – 2030. URL : <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>.

Грушко Н.С., Корецька І.В.,
здобувачки вищої освіти
Університету державної
фіскальної служби України
Науковий керівник:
Біленко Д.В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
імені Л.Л. Тарангул
Університету державної
фіскальної служби України

ВПРОВАДЖЕННЯ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЙ У СФЕРИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

В сучасному світі, в епоху технологічного прогресу, спостерігається стрімкий розвиток інформаційних і комунікаційних технологій, адже для того, щоб надавати якісні послуги та обслуговувати потреби громадян, необхідно відмовлятися від застарілих методів обробки інформації. Останнім часом значну популярність здобула блокчейн-технологія. Наразі, питання впровадження блокчейн-технології у сферу публічного управління в Україні є досить актуальною, адже однією із основних проблем в нашому суспільстві є низький рівень довіри до органів публічної влади. Тож, зважаючи на те, що однією з основних переваг даної системи є прозорість та відкритість, впровадження блокчейн-технологій дозволить мінімізувати рівень недовіри до органів публічної влади. Крім того, блокчейн-технологія дозволяє вирішити низку інших проблем, які постійно виникають в роботі державних органів, зокрема такі як: зниження рівня корумпованості державних органів, боротьба з бюрократичними процесами, а також покращення рівня надання адміністративних послуг.

Проблематика застосування цифрових технологій загалом, та системи блокчейн зокрема, у сфері публічного управління та контролю, стала об'єктом наукових досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, таких як: Балан О.С., Буковський Д.А., Браун Д., Вільянс Дж., Карпенко А., Кларк. А., Лінквіст Е., Осьмак. А., Шишкова Н.Л., Чукут С.А. та ін.

Відповідно до прогнозованих даних, які були озвучені у доповіді Всесвітнього економічного форуму, до 2025-2027 років збір податків буде відбуватися за допомогою системи блокчейн, а також 10% світового ВВП зберігатимуться в блокчейнах або пов'язаних з ним технологій. Результати опитувань свідчать, вже до 2023 року технологія Blockchain буде активно використовуватися в сфері державних послуг провідними світовими державами. Основними перспективними напрямками впровадженням технології є мінімізація ризиків (57% опитаних), скорочення операційних витрат (73% опитаних) та часу розрахунків (69% опитаних), а також зростання можливості отримання додаткових доходів (51% опитаних) [1]. Вже сьогодні блокчейн-системи можуть здійснювати суттєвий вплив на роль та участь громадян в провадженні державно-управлінського процесу. Впровадження даної системи радикально трансформує ресурсні механізми державного управління, роблячи їх високоефективними, досконалими та прозорими, дозволяючи органам державної та місцевої влади стати більш публічними [2]. Основними напрямками використання блокчейн-технології у публічній сфері України можуть стати такі сфери як: охорона здоров'я, вища освіта, аграрний сектор, податкова служба, правоохоронні служби, соціальні служби, банки, інфраструктура, бібліотеки та архіви, виборча система.

Слід зазначити, що наша країна вже почала здійснювати кроки на шляху до запровадження блокчейн-технологій, а саме у Постанові Кабінету Міністрів України від 21 червня 2017 року [3] зазначається, що починаючи з першого жовтня 2017 р. по двадцяте червня 2018 року буде проводиться пілотний проект із запровадження електронних земельних торгів територіальними органами Державної служби з питань геодезії, картографії та кадастру, що забезпечують здійснення повноважень щодо розпорядження землями сільськогосподарського призначення державної власності. Проте в жовтні 2017 році Міністерство аграрної політики та продовольства спільно з Державним агентством електронного урядування та Transparency International Україна презентували оновлений Державний земельний кадастр, який розпочав свою роботу на технології блокчейн. Першою громадською незалежною організацією, яка отримала ноду-аудитора і почала використовувати блокчейн як засіб для публічного онлайн-контролю за реєстром

стала Transparency International Україна. Слід відзначити, що нада-аудитор є незалежним компонентом блокчейн, виконує безперервний аудит всіх транзакцій мережі блокчейн державного земельного кадастру [4]. Більше того, у січні 2018 року в Давосі, під час економічного форуму, була представлена світова блокчейн-карта з чотирнадцятьма країнами, які стали кращими з впровадження технології. Україна увійшла в топ-14 лідерів.

Проте, необхідно зазначити, що кожен процес чи технологія має, як свої переваги, так і свої недоліки, тому блокчейн не є виключенням. До переваг використання системи блокчейн можна віднести: довговічність, швидке здійснення транзакцій, прозорість даних, здійснення обмінних операцій без посередників, зменшення рівня корупції. Отже, найбільш суттєвими є внутрішні переваги застосування, які в першу чергу пов'язані з прозорістю, інтерактивністю, безпечністю та технологічним вдосконаленням системи державного управління та контролю. Щодо недоліків блокчейну, то слід зазначити, що на заваді постають швидше проблеми технічного характеру, а також залишається невідомим хто буде збирати транзакції в блоки та ланцюжки, тобто все ж таки існує ризик компрометації даних; великий обсяг пам'яті даних; неможливість видалити чи змінити дані після того, як вони потрапили в базу. Зовнішні ж загрози спричинені, перш за все, відсутністю правової бази щодо використання технології децентралізованих реєстрів [5].

Отже, для вдосконалення та модернізації державного управління та контролю слід використовувати ефективні сучасні технології. Використання блокчейн-технологій у сфері державного управління дозволить значно зменшити витрати на операційну діяльність та забезпечити прозорість усіх операцій. Блокчейн – це технологія нового покоління, котра допоможе повернути довіру до усіх органів публічної влади, а головне забезпечить належний рівень державних послуг, які надають органами виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та створеними установами та організаціями, що утримаються за рахунок коштів відповідних бюджетів

Список використаних джерел

1. Deep Shift Technology Tipping Points and Societal . URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GAC15_Technological_Tipping_Points_report_2015.pdf
2. Карпенко А., Осмак А. Використання блокчейн-систем органами публічної влади: український та зарубіжний досвід. *Актуальні проблеми державного управління*. 2018. № 1 (73). С.57-62.
3. Деякі питання реалізації пілотного проекту із запровадження електронних земельних торгів і забезпечення зберігання та захисту даних під час їх проведення: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 червня 2017 р. № 688. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2017-%D0%BF#Text>
4. Чукут С.А., Буряченко К.О. Блокчейн чи система електронного документообігу: сучасні тенденції впровадження в органах виконавчої влади України. *Інвестиції: практика та досвід*, № 1.2018. С 70-76
5. Шишкова Н.Л. Використання блокчейну у трансформації державного фінансового контролю. *Проблеми економіки*, № 2 (36). 2018 . С. 382-388.

Данькевич А.П.,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків
Університет державної
фіскальної служби України

ІННОВАЦІЙНІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ НА МІЖНАРОДНОМУ СТРАХОВОМУ РИНКУ

Механізм поширення глобальної кризи продемонстрував зв'язок міжнародної взаємозалежності та взаємодії різних сегментів фінансових ринків та інституцій, в тому числі посилення зв'язків страхування з іншими сегментами фінансових ринків. Наслідки глобальної кризи, пандемія та боргові проблеми єврозони продовжують бути домінантою суперечливих процесів на міжнародних фінансових ринках.

Дослідження іноваційних тенденцій розвитку міжнародного ринку страхування, управління та оцінки фінансовими ризиками, сучасних тенденцій фінансових ринків здійснено у працях вітчизняних науковців - В. Базилевича, В.Геєця, А. Гальчинського, Д. Загорська, А.Камінського, І.Лютого, В. Міщенко, С.Науменкової, Н. Пантелеєва, Р.Пікус, А.Філіпенка та інших. Роль та зміст та іноваційних фінансових інструментів, їх вплив на розвиток міжнародної фінансових систем досліджуються у наукових працях зарубіжних учених - Х.Бера, С.Валдеса, У. Едвардса, Д.Мадури, Ф.Мишкіна, Х. Мертона, Ф.Муліно, С.Фроста, Дослідження свідчать про посилення впливу іноваційних фінансових інструментів на актуальні фінансові процеси, збільшення обсягів та диверсифікацію інструментів трансферу ризиків, інвестиційної спрямування страхових компаній на міжнародних фінансових ринках.

Фінансові іноваційні інструменти традиційно визначаються як іноваційні фінансові продукти та технології, що, за визначенням Х. Мертона, діють як "сила, що рухає глобальну фінансову систему до її мети збільшення економічної ефективності" [3, р.83].

Іноваційні фінансові інструменти мають вплив на ефективну акумуляцію та розподіл міжнародної фінансової ліквідності шляхом скорочення трансакційних витрат, диверсифікації фінансових послуг

та, як наслідок, трансформації ризиків. Інноваційні фінансові інструменти створюються та поширюються в наслідок реакції міжнародних ринків на зміну економічних і регуляторних обмежень для міжнародних фінансових послуг (системний і корпоративний рівень), спосіб бходу чи подолання обмежень та пов'язаних з цим ризиків.

В сучасних умовах багато факторів впливають на системні зміни на міжнародних фінансовій ринках, і головним фактором є створення і поширення інноваційних фінансових іструментів. Як і в інших сферах технологій, економіки та суспільного життя, іновації є необхідним атрибутом розвитку фінансових систем, міжнародних ринків. Їх роль і зміст є багатофункціональними, інноваційні фінансові інструменти використовуються для надання фінансових послуг.

Актуальним є те, що фінансові інструменти інтегрують та набувають гібридних ознак, управляють ризиками різних видів фінансових послуг новими способами. Інеграція та комбінування різних видів функцій або фінансових посередницьких послуг органічно охоплює розповсюдження складних за структурою інноваційних фінансових інструментів. На міжнародному страховому ринку зростає потреба у іноваційних інструментах трансферу міжнародних страхових ризиків та інвестування у страхові активи на міжнародних фінансових ринках.

Сучасні іноваційні фінансові інструменти на ринку страхування формуються на певних сегментах міжнародних фінансових ринків. Але одночасно активне поширення іноваційного інструментарію вимагає відповідні поведінкові зміни в учасників міжнародних та національних фінансових ринків. А отже, оскільки інноваційні фінансові інструменти спрямовані в своїй більшості на подолання регуляторних обмежень та керування ризиками, то вони викликають збільшення ризикових та спекулятивних міжнародних фінансових трансакцій, що в свою чергу приводить до підвищення відсотку ризиків, ймовірності фінансових дефолтів і зростання міжнародних ринкових дисбалансів.

Іноваційні фінансові інструменти значно розширили можливості міжнародного трансферу ризиків та внесли корективи у структуру міжнародних та національних фінансових ринків шляхом розширення та створення нових сегментів ринків – свопів кредитних дефолтів, сек'юритизованих інструментів, свопів кредитних дефолтів, хеджфондів, деривативів[4, р.421].

А отже, аналіз структурування та змісту інноваційних страхових фінансових інструментів доводить те, що міжнародні фінансові інструменти призначені задовільняти потреби міжнародних страхових компаній у додатковій ліквідності для сьрахових резервів і поповнення інвестиційного капіталу, а також покриття додаткових фінансових ризиків при недостатчі страхових премій. Таким чином, такі структуровані іноваційні інструменти функціонують як альтернатива традиційним методам трансферу ризиків шляхом перестраховування.

Список використаних джерел

1. Глущенко А.С. ,Загорська Д. М. Ринок похідних фінансових інструментів в Україні: монографія, Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 192 с.
2. Едвардес У. Ключові фінансові інструменти. К. Наукова думка, 2020. 255 с.
3. Пантелеєва Н. М. Ринок фінансових інновацій: основи формування та розвитку. *Вісник Університету банківської справи НБУ*. 2019. № 2 С. 82-86.
4. Фельдман А. Б. Производные финансовые и товарные инструменты: учебник. М. : Финансы и статистика, 2019. 421 с.

УДК 336: 330.341.1

Данькевич А.П.,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків
Університет державної
фіскальної служби України

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Фінансовий ринок – є одним із найважливіших ринкових сегментів взаємодії суб'єктів економіки, в результаті функціонування якого реалізовується механізм трансформації фінансових ресурсів в активно діючий інвестиційний капітал, що сприяє сталому розвитку економіки. На фінансовому ринку відбувається акумуляція та перерозподіл фінансових ресурсів на засадах збалансованості економічних інтересів між його учасниками з метою капіталізації фінансових ресурсів і формування доданої вартості в економіці.

У процесі реалізації забезпечення перспективних напрямів розвитку фінансового ринку України очікується, що будуть створені передумови стабільного розвитку економіки України, перетворення фінансового ринку України у конкурентоспроможне середовище з інвестиційно-інноваційним кліматом. Також передбачається підвищення ролі фінансового ринку в процесах перерозподілу фінансових ресурсів, зміцнення фінансового стану учасників та розширення їх інвестиційних можливостей.

Досягнення цілей фінансового добробуту національної економіки забезпечуватиметься шляхом реалізації низки взаємопов'язаних заходів, спрямованих на комплексне реформування фінансового ринку. При формуванні переліку заходів за основу треба брати наступні напрями:

- необхідність досягнення макроекономічної стабілізації та проведення глибоких структурних реформ як основна передумова розвитку фінансових ринків;
- лібералізації фінансового ринку та євроінтеграції;
- збалансованості економічних інтересів, через формування ринкового конкурентного середовища;
- незалежні та ефективні регулятори, нагляд на основі оцінки ризиків;

Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України

- підвищення прозорості та стандартів розкриття інформації як регуляторами, так і учасниками ринку;
- підвищення ефективності роботи з проблемними активами;
- відповідальності за виконання обов'язків учасників ринку та їх функцій;
- довіри між учасниками та регуляторами ринку;
- цілісності, через консолідацію ринків та їх інфраструктури;
- ефективний захист прав кредиторів, споживачів та інвесторів фінансового ринку.

Для досягнення мети необхідно виконати чотири основні задачі:

1. Забезпечити макроекономічну стабільність, а саме монетарна політика повина функціонувати на основі інфляційного таргетування та режиму гнучкого валютного курсу.

2. Забезпечити фінансову стабільність та динамічний розвиток фінансового ринку, де необхідно виконати такі завдання як:

- приведення законодавства зі стандартами ЄС,
- модернізація системи регулювання та нагляду,
- підвищення прозорості та стабільності фінансових ринків,
- очищення ринків від проблемних активів,
- забезпечення динамічного розвитку інструментів та інфраструктури фінансових ринків,
- удосконалення системи оподаткування учасників фінансових ринків.

3. Розбудувати інституційну спроможність регуляторів фінансового ринку, на виконання необхідно:

- забезпечити інституційну незалежність регуляторів,
- підвищити організаційну ефективність регуляторів,
- покращити координацію роботи регуляторів та учасників фінансового ринку,
- стимулювати впровадження новітніх ІТ технологій.

4. Захистити права споживачів та інвесторів фінансового ринку, а саме:

- стимулювати розвиток фінансової грамотності споживачів та інвесторів фінансового ринку,
- підвищити стандарти захисту прав споживачів та інвесторів фінансового ринку.

Необхідне проведення реформи в усіх сегментах фінансового ринку - в банківському секторі, секторі небанківських фінансових установ, на фондовому ринку та ринку капіталу, тощо. Ефективність реформ буде досягнута шляхом проведення комплексних змін:

- у регуляторах фінансового ринку, щодо зміцнення інституційної спроможності регуляторних органів та створення відповідних умов для посилення регуляторного впливу, зміцнення стійкості фінансової системи країни, зростання її кредитного та інвестиційного потенціалу;

- у сучасників фінансового ринку (різних форм власності), щодо забезпечення розвитку інфраструктури фінансового ринку на засадах збалансованості економічних інтересів, довіри та відповідальності, дотримання прав споживачів фінансових послуг, посередників, держави та отримання конкурентного, прозорого, ефективного функціонуючого фінансового ринку із дієвими механізмами регуляторного впливу держави на його кон'юнктуру та розвиток інституцій.

З метою реалізації перспективних шляхів розвитку, а також, визнаючи важливість ефективної системи правил та практики їхньої реалізації у сфері фінансових послуг для забезпечення сталого економічного розвитку, треба реалізовувати програми співробітництва з інституціями ЄС, МВФ, Світовим банком, ЄБРР, ЄІБ, BIS, IOSCO, IAIS та іншими міжнародними фінансовими організаціями, асоціаціями та регуляторами у сфері фінансових ринків та послуг.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.

2. Відянкін М. «Який СПЛІТ потрібен ринку? Форум учасників фінансового ринку. 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://afi.org.ua/sites/default/files/users/user104/m.vidyakin.pptx>.

3. Закон про «спліт» забезпечить прозорість, надійність та ефективність небанківського фінансового сектору. *Прес-реліз Національного банку України від 12.09.2019 р.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/news/all/zakon-pro-split>.

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг. Закон України №1069-2 від 12.09.2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66302.

Долінський Л.Б.,
д.е.н., доцент, професор кафедри
фінансових ринків,
Університет державної
фіскальної служби України

АНАЛІЗ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ЗАПОЗИЧЕННЯМИ НА ФІНАНСОВИХ РИНКАХ

Важливим напрямком управління публічними фінансами в Україні є державна боргова політика. Управління державним та гарантованим державою боргом здійснюється Міністерством фінансів України відповідно до Конституції України, Бюджетного кодексу України та інших нормативно-правових актів.

Відповідно до Бюджетного кодексу України [1]:

– *державний борг* – це загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок *державного запозичення*;

– *гарантований державою борг* – загальна сума боргових зобов'язань суб'єктів господарювання - резидентів України щодо отриманих та непогашених на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено державними гарантіями. До вступу в силу державних гарантій (настання гарантійного випадку), операції щодо зазначеної заборгованості не відображаються в державному бюджеті.

Розмір державного та гарантованого державою боргу розраховується у грошовій формі (у гривнях та дол. США), як непогашена номінальна вартість боргових зобов'язань.

За офіційними даними Міністерства Фінансів України [2] станом на 31 січня 2021 року державний та гарантований державою борг України становив 2 558,22 млрд грн або 90,74 млрд дол США, в тому числі 58,89% та 41,11% відповідно становили частки зовнішнього та внутрішнього державного та гарантованого державою боргу.

Міністерством фінансів України розроблено та затверджено *Середньострокову стратегію управління державним боргом на 2019–2022 роки* [3], відповідно до якої у середньостроковій перспективі

основною метою України в управлінні державним боргом є залучення необхідного фінансування за найнижчої можливої вартості з урахуванням ризиків.

Аналіз запропонованої Мінфіном стратегії та наведених статистичних даних щодо структури державного боргу дозволив дійти наступних висновків:

1. Внутрішній та зовнішній борг. Державний борг України характеризується значною часткою зовнішнього боргу, яка значно перевищує середній показник для країн-аналогів за регіоном та регіональних лідерів. Це вказує на порівняно вищу вразливість України до зовнішніх шоків.

2. Структура державного боргу за валютами. Державний борг України значною мірою складається з боргу, номінованого в іноземних валютах. Найбільша частина валютного державного боргу сформована випусками облігацій зовнішніх державних позик, номінованих в доларах США. Другий за обсягом валютний борг – борг в євро, який було залучено в основному в межах програм Макрофінансової допомоги Європейського Союзу у 2015-2018 рр. Частка боргу, номінованого в національній валюті, є нижчою у порівнянні з показниками країн-аналогів. Наявність державного боргу в іноземній валюті, підвищує не лише залежність фінансової системи країни від глобальної світової кон'юнктури фінансових ринків але й збільшує валютний ризик.

3. Графік погашення державного боргу. Помірно згладжений графік погашення боргу у 2019–2022 рр. з обмеженою кількістю піків рефінансування є результатом активного управління державним боргом України після реструктуризації державного та гарантованого державою зовнішнього комерційного боргу у 2015 році. Структура державного боргу України за строками до погашення є збалансованою, з великою часткою довгострокового боргу, яка при цьому є більшою за відповідні показники країн-аналогів.

4. Структура державного боргу за інструментами. У структурі державних боргових зобов'язань значну частину становить заборгованість за кредитами міжнародних фінансових організацій (МВФ, Світовий банк, Європейський інвестиційний банк, ЄБРР, тощо) та іноземних держав, причому ця частка є значно вищою у порівнянні з показниками країн-аналогів. З одного боку це вказує на значну підтримку України нашими зарубіжними партнерами, але з іншого боку

свідчить про збільшення фінансової й політичної залежності від інших держав, що може негативно позначитись на національній безпеці країни.

Таким чином, проведений аналіз структури державних запозичень України підтвердив правильність визначених у Стратегії [3] основних цілей управління державним боргом, серед яких виокремимо: збільшення частки державного боргу у національній валюті; продовження розвитку міцних взаємовідносин з інвесторами та дії, спрямовані на покращення інвестиційного клімату країни.

Наявна в Україні система управління державним боргом дає змогу вирішувати поточні завдання з рефінансування боргових зобов'язань, але її ефективність як повноцінного інструменту стратегічного макроекономічного планування залишається низькою. Найкращий досвід розвинених країн світу підказує, що перспективним напрямком спрямування коштів від державних запозичень є реалізація масштабних національних проєктів, розвиток інфраструктури та перспективних галузей економіки. Тому доцільним було б окрім середньострокової стратегії управління державним боргом в перспективі впровадити й довгострокову комплексну стратегію (політику) управління державними борговими запозиченнями та державними інвестиціями.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України. № 2456-VI від 8.07.2010. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/>
2. Боргова статистика. Державний борг та гарантований державою борг. Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovaniy-derzhavju-borg>
3. Середньострокова стратегія управління державним боргом на 2019 – 2022 роки. Режим доступу: https://mof.gov.ua/storage/files/MTDS_2019-2022_UKR_v11062019_Final.pdf

УДК 336.15

Заворотня А.В.,

здобувачка вищої освіти
Університету державної
фіскальної служби України

Науковий керівник:

Нечипоренко А.В.,

к.е.н., доцент кафедри фінансів
імені Л.Л. Тарангул

Університету державної
фіскальної служби України

ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Бюджетна децентралізація має досить ефективне впровадження в Україні та є однією з найуспішніших реформ. Так як, бюджетна децентралізація покликана зміцнити спроможність територіальних громад та підвищити рівень соціально-економічного розвитку регіонів, законодавством України передбачено збільшення доходів та повноважень територіальних громад, які об'єдналися в умовах цієї реформи.

За умов реформування усієї системи публічних фінансів України актуальною є тенденція до децентралізації у державному управлінні, в результаті чого виконання певного ряду повноважень надається місцевим органам влади. Таким чином, бюджетна децентралізація надає можливість збалансувати механізми надання суспільних послуг з потребами та вподобаннями жителів місцевих громад.

Необхідність бюджетної децентралізації зумовлена також станом сучасного українського суспільства, потребою у посиленні громадського впливу на підготовку і прийняття публічно-владних рішень, попитом на підвищення якості управління на всіх рівнях з урахуванням громадсько-політичних викликів, необхідності стимулювання розвитку регіонів для подолання економічної кризи, залучення необхідних інвестиційних ресурсів [1]. Досвід багатьох демократичних держав свідчить про реальну економічну дієвість децентра-

лізації публічного сектору влади та управління у рамках підвищення ефективності організації суспільних відносин. Децентралізація є категоріальним поняттям та включає в себе адміністративно-територіальний устрій держави із визначеними органами публічного адміністрування та достатній обсяг фінансових ресурсів на здійснення власних функцій та повноважень.

Системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування можна вважати децентралізованими, але лише тих країн, де надходження місцевих бюджетів складають понад 50 %, а в країнах, де рівень надходжень від трансфертів – понад 45 %, мають централізовану систему фінансового забезпечення. За основу можна взяти досвід Великобританії, в частині використання відрахувань від загальнодержавних податків [2].

Саме від організації контролю за своєчасним надходженням до місцевих бюджетів значною мірою залежить від удосконаленої системи формування дохідної частини місцевих бюджетів задля подолання можливостей фінансових та інших втрат.

Значними досягненнями в збільшенні дохідної частини місцевих бюджетів характеризується розвиток бюджетної децентралізації в Україні. Разом з тим спостерігається певна нестача фінансових коштів для підтримки діяльності у бюджетній сфері. Водночас процесом передачі повноважень і фінансових ресурсів від центральних органів влади до місцевих характеризується децентралізація. Дані відносини дають можливість планувати різний рівень розподілу бази формування фінансових коштів між державним бюджетом і місцевими бюджетами органів самоврядування.

Проблема місцевого самоврядування в частині встановлення критеріїв розподілу делегованих та власних функцій регіональної та місцевої влади, податкове законодавство в частині визначення системи місцевих податків і зборів, а також законодавство, що регулює здійснення фінансового контролю в частині вдосконалення системи місцевого фінансового контролю, закріплення нових принципів публічного фінансового контролю та запровадження громадського публічного фінансового контролю. Головною проблемою є те, що органи місцевого самоврядування та місцеві органи виконавчої влади не надають якісних публічних послуг людям і не сприяють місцевому та регіональному розвитку [3].

Важливою проблемою, існування якої обмежує ефективність роботи механізму формування і використання бюджетів усіх рівнів в Україні, є велика кількість видатків бюджету над його надходженнями. При цьому дефіцит властивий як державному, так і місцевому бюджету, а його негативний вплив помітний в недофінансуванні таких життєво важливих галузей, як охорона здоров'я, освіта, житлово-комунальне господарство і соціальна сфера. Суттєвим є і те, що в Україні штучно створено значна прихована недостатність місцевих бюджетів, ліквідування якої неможливе навіть за трансфертні кошти, що надаються з державного бюджету. На рівні регіонів необхідне застосування ефективних методів управління бюджетними ресурсами пов'язана з особливістю бюджетної системи України [4]. Реформа децентралізації позитивно вплинула на розвиток місцевих фінансів, оскільки дала поштовх для акумулювання громадам власних фінансових ресурсів на розвиток своєї інфраструктури та сприяє формуванню фінансової незалежності органів місцевого самоврядування [5].

Отже, розвиток бюджетної децентралізації в Україні характеризується значними досягненнями в зростанні дохідної частини місцевих бюджетів. Водночас спостерігається певна недостатність фінансових коштів для забезпечення діяльності у бюджетній сфері. Децентралізація характеризується процесом передачі повноважень і фінансових ресурсів від центральних органів влади до місцевих. Такі відносини передбачають різний рівень розподілу бази формування фінансових коштів між державним бюджетом і місцевими бюджетами. Бюджетна децентралізація має позитивний вплив на підтримку громад фінансовими ресурсами. Також позитивним процесом для забезпечення стійкого розвитку України є об'єднання територіальних громад.

Бюджетна децентралізація є одним із факторів раціонального розподілу та використання бюджетних коштів, а також високої ефективності надання суспільних благ та послуг. Тому для забезпечення ефективного процесу бюджетного реформування в Україні є подальша бюджетна децентралізація, яка істотно впливає на розвиток місцевого самоврядування. Реалізація заходів щодо бюджетного реформування в контексті децентралізації сприятиме забезпеченню стійкої дохідної бази місцевих бюджетів, а також підвищенню ступеня їх

фінансової спроможності, прозорості та ефективності використання бюджетних коштів, результативного вирішення питань соціального та економічного розвитку регіонів [6]. У процесі бюджетної децентралізації в Україні важливо досягнути достатнього рівня автономії органів місцевого самоврядування щодо мобілізації доходів та їх використання, розділити повноваження центральних та місцевих органів влади, а також збільшити власні доходи місцевих бюджетів для надання суспільних послуг та благ відповідно до потреб місцевого населення. Тому пріоритетними напрямками вдосконалення процесу проведення бюджетної децентралізації в Україні є: удосконалення нормативно-правової бази щодо бюджетної децентралізації та розподіл повноважень між центральними та місцевими органами влади; підвищення ефективності місцевих податків та зборів шляхом удосконалення механізму їх адміністрування; розроблення методичних рекомендацій щодо проведення моніторингу та оцінки результативності регіональних стратегій щодо формування спроможних об'єднаних територіальних громад [1].

Таким чином, необхідно зробити висновок, що подальше застосування бюджетної децентралізації в Україні є суттєвим джерелом зростання фінансової незалежності та самостійності місцевих бюджетів, зміцнення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Нечипоренко А. В., Качула А. Г. Бюджетна децентралізація в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. «Економічні науки»*. 2018. № 29 (2). С. 95–98.

2. Шатрава С. О., Храмцов О. М., Коломоєць Н. В., Тищенко І. О. Особливості бюджетної децентралізації в Україні. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2019. Вип. 28 (1). С. 264–271.

3. Демчак Р. Є. Децентралізація бюджетних відносин як важіль забезпечення регіонального розвитку. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2015. № 4. С. 199-203.

4. Реформування податкової системи України: сучасні виклики та орієнтири: монографія / авторський колектив; за заг. ред. П.В. Пашка, Л.Л. Тарангул. К. : ТОВ «Новий друк», 2015. 570 с.

5. Кужелєв М. О., Плахотнюк В. В. Формування місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації. *Економічний вісник університету*. 2018. № 36 (1). С.302-312.

6. Нечипоренко А. В. Теоретичні аспекти бюджетної децентралізації місцевого самоврядування в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 6(2). С. 122–125.

Качула С.В.,

д.е.н., доцент, професор кафедри
фінансів, банківської справи та
страхування

Дніпровського державного
аграрно-економічного університету

ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОГРАМ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Ефективне використання бюджетних коштів – це одна з найсуттєвіших проблем багатьох країн світу. Особливо актуальною залишається вона для України, яка здійснює бюджетну політику в умовах нестабільного інституційного середовища та значними труднощами у формуванні доходів бюджету, відтак – гострої обмеженості бюджетних ресурсів. Світова пандемія COVID 19 і пов'язане з нею падіння економічної активності підприємств всіх форм власності, продовження збройного конфлікту на сході України разом з накопиченими в попередні роки макроекономічними дисбалансами створюють негативний тиск на бюджетну систему країни. Дотримання Євроінтеграційного вектору соціально-економічного розвитку Україною та здійснювані реформи у сфері публічних фінансів потребують поглиблених досліджень у аспекті застосування прогресивних методів ефективного формування та використання бюджетних коштів, зокрема програмно-цільового методу (ПЦМ).

Реформи в бюджетній сфері стосуються таких важливих питань, як побудова середньострокових орієнтирів бюджетної політики, поліпшення інституційного середовища в бюджетній сфері, узгодження бюджетного законодавства з нормативно-правовими актами, що регулюють функціонування різних сфери суспільства та ін. Додаткові труднощі виникають стосовно визначення пріоритетності/важливості тієї чи іншої проблеми, на розв'язання якої має бути націлена бюджетна програма, спричинені діями популістського характеру у процесі перманентних виборів в Україні [1].

Однією з визначальних рис ПЦМ планування є орієнтованість на надання найбільшого обсягу послуг на одиницю витрачених коштів. ПЦМ також дозволяє отримати зворотну інформацію від населення про рівень задоволення послугами, наданими за рахунок бюджетних коштів. Через ПЦМ здійснюється зв'язок основних загальнодержавних і галузевих цільових програм та відповідних місцевих програм. Усе це сприяє стабільному соціально-економічному розвитку України.

В умовах підвищення самостійності місцевих бюджетів, як результату реформи бюджетної децентралізації, зростає кількість регіональних соціальних програм. Основним мотивом для розробки місцевих програм за ПЦМ є наявність соціально-економічних проблем, тому основною метою місцевих програм є вирішення проблем певного територіального утворення шляхом забезпечення досягнення запланованого результату. Так, у Дніпропетровській області в 2019 році реалізувалося 46 регіональних програм, із них 4 програми відносяться до соціальних. Це такі програми [2,3]:

1. «Цільова соціальна комплексна програма розвитку фізичної культури і спорту в Дніпропетровській області до 2021 року», затверджена 02.12.2016 за №122-7/VII. Головна мета програми - створення умов для розвитку фізичної культури і спорту.

2. «Регіональна цільова соціальна програма “Молодь Дніпропетровщини” на 2012 – 2021 роки», затверджена 03.02.2012 за №239-11/VI. Головна мета програми - створення сприятливих соціальних, економічних, законодавчих, фінансових та організаційних передумов для життєвого самовизначення й самореалізації молоді, розв'язання її нагальних проблем.

3. «Програма розвитку сімейної та гендерної політики у Дніпропетровській області на 2012 – 2021 роки» затверджена 03.02.2012 за №241-11/VI. Головна мета програми - створення соціальних та економічних умов для належного функціонування й розвитку сім'ї як основи суспільства, утвердження духовно і фізично здорової, матеріально спроможної, соціально благополучної сім'ї, забезпечення виконання сім'єю її основних функцій, а також утвердження рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та реалізація їх як основних прав людини.

4. «Регіональна цільова соціальна програма «Освіта Дніпропетровщини до 2021 року»» затверджена 21.12.2012 за №389-17/VI. Головна мета програми - створення умов для розвитку особистості, адаптації кожного громадянина до суспільства, побудованого на знаннях та активній участі у сферах соціального й економічного життя області та держави.

На сьогодні в Україні існує значна кількість необґрунтованих бюджетних програм, що сприяє розпорошенню бюджетних коштів та неефективному їх використанню. Крім того, непоодинокі випадки незбалансованості наявних бюджетних ресурсів з обсягами коштів, які потрібні на фінансування програм. З метою усунення такого роду проблем та подальшого ефективного застосування ПЦМ необхідно чітко визначати державні й місцеві пріоритети та відповідно до них формувати бюджетні програми. При цьому ці програми повинні бути соціально орієнтованими та науково обґрунтованими, тобто мати вагоме значення насамперед для розвитку людського потенціалу (освіта, наука, культура та ін.), а також чітко кількісно визначені цілі, завдання, напрями діяльності, результативні показники виконання.

Отже, ефективне управління бюджетними коштами з метою реалізації основних напрямів суспільного розвитку передбачає удосконалення планування формування і реалізації державного та місцевих бюджетів; імплементацію кращого зарубіжного досвіду з урахуванням інституційного середовища України; підвищення ефективності фінансового контролю на державному та регіональному рівнях.

Список використаних джерел

1. Качула С.В. Розвиток програмно-цільового методу бюджетного планування в умовах децентралізації в Україні. *Економічний вісник університету*. 2016. Вип. 29/2. С. 546–553.

2. Перелік регіональних цільових програм, які діють у 2019 році (по напрямам) URL: https://adm.dp.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/perelik_regionalnih_cilovih_program_stanom_na_1_01_2019.pdf

3. Про деякі питання запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів: наказ Міністерства фінансів України від 26.08.2014 №836. URL: <https://goo.gl/wZUscq>.

УДК 336.44

Коляда Т.А.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університету державної
фіскальної служби України

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ: ПОЛІТИКО-ІНСТИТУЦІЙНІ ЧИННИКИ ТА АЛЬТЕРНАТИВНІ ПІДХОДИ ДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Нестабільність економіко-політичної ситуації в Україні призвела до негативних змін у сфері публічних фінансів. Наявність довгострокових фінансових викликів не дозволяють уряду ефективно управляти бюджетними ресурсами навіть при наявності середньострокового часового горизонту бюджетного планування, що призводить до втрати контролю за фіскальною позицією держави, котра стала особливо вразливою в умовах турбулентного розвитку економіки через поширення у світі пандемії COVID-19.

В умовах обмеженості фінансових ресурсів домогосподарств та падіння обсягів прибутків у суб'єктів господарювання забезпечення стійкості публічних фінансів неможливе лише за рахунок підвищення податкового навантаження або скорочення обсягів надання гарантованих суспільних послуг, тому єдиним виходом із цієї ситуації є – пошук альтернативних джерел фінансування дефіциту бюджету без збільшення боргового навантаження та продажу національного багатства країни.

На процес забезпечення стійкості публічних фінансів, крім макроекономічних чинників, суттєво впливають політико-інституційні чинники. Так, чітка тенденція до збільшення державного боргу спостерігається в тих країнах, політична система яких характеризується існуванням значної кількості партій в парламенті та коаліційному уряді. Ймовірність прийняття неузгоджених рішень у сфері бюджетного дефіциту та державного боргу тим вища, чим більша полярність партій у коаліційному уряді.

Тому вирішення проблеми щодо забезпечення стійкості публічних фінансів треба шукати, в першу чергу, у політичній площині. Серед доступних політичних ресурсів в Україні можна визначити наступні:

- наявність монобільшості у парламенті та формування уряду з представників політичних партій, що мають єдиний вектор політичних інтересів;

- Президент України – є представником політичної сили, що отримала більшість у парламенті;

- наступні парламентські вибори в Україні повинні відбутися 29 жовтня 2023 року, вибори Президента України – 31 березня 2024 року (через 3 роки);

- співпадіння економічних та політичних пріоритетів у програмних документах Президента України, Уряду та політичних партій, що сформували коаліцію та уряд.

Розглянемо альтернативні підходи до вирішення проблеми та інструменти їх реалізації:

Опція 1. Збалансування бюджету за рахунок оптимізації структури видатків бюджету та збільшення податкових надходжень. Механізм реалізації: скасування або обмеження у часі використання пільгових режимів оподаткування, зокрема єдиного податку, як механізму офшорізації економіки та викривлення конкурентного середовища; монетизація соціальних пільг та адресне їх надання (безкоштовний проїзд у транспорті тощо); ліквідація спеціальних пенсій та, як наслідок, ліквідація практики покриття дефіциту ПФУ за рахунок коштів державного бюджету; скорочення діапазону функцій держави та передання частину їх у приватний сектор, зокрема у сфері ЖКХ, надання медичних та освітніх послуг.

Опція 2. Проведення податкової амністії. Механізм реалізації: одноразове оподаткування за ставкою 5-7% від загальної суми грошової оцінки активів (кошти, майно, цінні папери тощо), що підлягають легалізації [1].

Опція 3. Націоналізація приватної власності, що була приватизована за корупційними схемами. Механізм реалізації: неподаткові надходження до бюджету (надходження від продуктивної діяльності держави – у вигляді перерахування частини прибутку або дивідендів таких підприємств до бюджету).

Опція 4. Арешт та експропріація коштів, що зберігаються в офшорах та не пройшли процедуру податкової амністії. Механізм реалізації: фінансування бюджету (одноразові надходження, що виступають джерелом покриття дефіциту бюджету).

Ресурси, які необхідно буде залучити в межах запропонованих опцій: 1) Прийняття Закону України «Про податкову амністію»; 2) Створення реєстрів власників та верифікація усіх активів (кошти, майно), джерелом походження яких є Україна, щодо законності їх набуття; 3) Виявлення кола осіб, що є бенефіціантами таких активів; 4) Співпраця із міжнародними організаціями, сферою компетенції яких є боротьба з відмиванням «брудних коштів»; 5) Створення спеціального департаменту у структурі ДПС України та/або Бюро економічної безпеки, що буде займатися даним напрямком роботи.

Додаткове фінансування з державного бюджету не передбачається. Усі заходи будуть виконати у межах завдань та повноважень, що покладаються на відповідні органи та суб'єкти влади.

Компроміси, які необхідно зробити владі задля досягнення встановлених цілей: 1) Поступитися власними партійними інтересами заради інтересів громадянського суспільства; 2) Витримати тиск з боку лобі великого бізнесу та посадових осіб, що мають проблеми із законністю походження статків та капіталу; 3) Роз'яснити непопулярні кроки міжнародній спільноті, зокрема приватним інвесторам та надати державні гарантії збереження та захисту їх капіталів; 4) Досягнути суспільної злагоди щодо скорочення діапазону соціальних функцій держави та надання їх за рахунок запровадження загальнодержавного обов'язкового соціального страхування.

Список використаних джерел

1. Новицький А.М., Коляда Т.А., Касьяненко Л.М. Легалізація коштів, з яких сплачено податки: науково-практичне видання. Ірпінь: Національний університет державної податкової України, 2007. 170 с.

УДК 330.342.146

Лантух К.О.,
здобувач вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня
Університету державної
фіскальної служби України
Науковий керівник:
Коляда Т.А.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університету державної
фіскальної служби України

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ НА ОСНОВІ ДОСВІДУ КРАЇН ЄС В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ

В Україні відзначається зміна парадигми сприйняття значення держави з монополістичної до сервісної, що проявляється у наближенні процесу реалізації соціальних функцій до споживача. Децентралізаційні процеси, які набирають обертів, сприяють поступовому делегуванню на локальний рівень напрямів соціальних функцій. Одним із перспективних напрямів зниження навантаження соціальних функцій на бюджетну систему України є розвиток соціального підприємництва, яке активно використовується в межах ЄС. Включення різних типів соціальних підприємств до державної політики є широко поширеною практикою у розвинених країнах протягом десятиліть. Так, включена у французький Закон «Про соціальну та солідарну економіку» угода «солідарна компанія соціальної корисності» (ESUS) є не лише юридичним визначенням суб'єктів соціальної та солідарної діяльності, а й інструментом надання їм певних переваг, в основному фінансування за рахунок заощаджень працівників, які є великими французькими приватними фондами [3].

ESUS встановлює критерії, яким повинно відповідати соціальне підприємство, а саме: досягнення мети соціальної корисності або загального інтересу; демократичне управління, залучення зацікавлених сторін підприємства; реінвестування більшої частини прибутку в діяльність підприємства для забезпечення його утримання та розвитку [3]

Деякі країни ЄС, такі як Угорщина, Італія, Іспанія, Португалія, Польща, Румунія, Литва та Словаччина, мають «механізм призначення відсотків податків» як інструмент фінансової підтримки для некомерційних / неурядових організацій. Механізм призначення відсотків розподіляє державні ресурси (відсоток податку на прибуток) на цілі, що мають суспільну користь, децентралізованим чином: платники податків призначають частину свого сплаченого податку на прибуток на цілі суспільної вигоди (переважно для організацій громадянського суспільства).

В Італії з 2016 року окремі платники податків мали змогу розподіляти п'ять на тисячу свого доходу на підтримку волонтерської діяльності та інших некомерційних соціальних комунальних організацій, соціальних асоціацій з промоції та визнані асоціації та фонди [5]. Фінансовий нагляд Італії запровадив перехідні заходи для надання пільгових періодів та збільшення умов надання кредитів економічним секторам, що постраждали від COVID-19. Міністерство економічного розвитку та технологій постійно контактує з ключовими національними галузевими асоціаціями для моніторингу ситуації та обговорення можливих заходів щодо пом'якшення впливу COVID-19 на різні сектори. Спеціальна урядова та експертна робоча група створена для підготовки першого пакету законодавчих заходів для допомоги малим та середнім підприємствам у всіх найбільш вразливих секторах економіки.

Греція швидко відреагувала на пандемію COVID-19 і фактично обмежила кількість інфекцій, але економіка зазнала серйозних ударів. Як і в інших країнах, заходи стримування, обмеження подорожей, соціальна дистанція та висока невизначеність призвели до тимчасового, але надзвичайного падіння виробництва та великих втрат туристичного попиту та зайнятості. Уряд відповів значними пакетами заходів щодо зміцнення системи охорони здоров'я, доходів та ліквідності, а також підтримки та відновлення секторів, які найбільше постраждали від шоку. На додаток до надання фінансової підтримки для сприяння розвитку некомерційних організацій, цей механізм був задуманий як спосіб підвищення обізнаності громадськості щодо організацій громадянського суспільства. Фіскальне стимулювання складається головним чином зі звільнення від податку на прибуток приватних осіб та підприємств. [4].

В Україні оподаткуванню не підлягають «благодійні фонди та організації, а також громадські організації, створені з метою проведення екологічної, оздоровчої, спортивної, культурної та наукової діяльності, а також творчі спілки та політичні партії» [1]. Певні податкові пільги надаються підприємствам, у штаті яких працюють інваліди: відповідно до п.13 статті 8 Закону про ЄСВ такі підприємства сплачують тільки 8,41% єдиного внеску [2].

Виходячи з вищесказаного, забезпечення соціальних функцій держави в Україні повинно реалізовуватися на основі м'якої соціальної політики через інституційні заходи, а саме: заходи, спрямовані на правову форму соціальних підприємств, визнання їх приватними гравцями; заходи, спрямовані на визнання здатності управляти соціальними підприємствами у всьому секторі економічної діяльності, усуваючи будь-які наявні правові перешкоди; заходи, спрямовані на визнання соціальних підприємств розробниками політики, співрозмовником у розробці та реалізації державної політики.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>
2. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>
3. Law on the Social and Solidarity Economy (France). URL: <https://www.betterentrepreneurship.eu/es/node/91?q=/printpdf/91>
4. Taxation and investment in Netherlands 2015: reach, relevance and reliability. Deloitte Touche Tohmatsu Limited, 2015. 29 с. URL: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl-tax-netherlandsguide-2015.pdf>
5. The Law On 5 Per Thousand. URL: <https://www.5-per-mille.it/la-legge/>

УДК 336.2

Лелиця В.А.,
здобувач вищої освіти
Університету державної
фіскальної служби України
Науковий керівник:
Нечипоренко А.В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
імені Л.Л. Тарангул
Університету державної
фіскальної служби України

УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ

Управління публічними фінансами – це передусім складова частина управління економікою. Його здійснює спеціальний апарат за допомогою специфічних прийомів і методів.

З переходом до ринкових відносин державне управління фінансами в Україні набуло нового змісту - від жорстких нормативних методів, властивих командно-адміністративній системі, до застосування економічних важелів впливу шляхом здійснення фінансово-кредитної політики через систему уповноважених органів. Однак це не означає, що держава відмовляється від владних методів впливу. Державне управління фінансами поєднує методи прямого оперативного владно-розпорядчого управління з використанням стимулюючого впливу за допомогою економічних регуляторів.

Перед управлінням фінансами стоїть мета забезпечити оптимальний режим функціонування фінансових ресурсів держави, через законність прийнятих рішень, розмежування компетенції між органами влади, дотримання правових норм кожним учасником правових відносин, що необхідно для побудови правової держави.

Вчені-адміністративісти «управління публічними фінансами» як окрему не виділяють, хоча гносеологічний підхід дає змогу обґрунтувати тезу про те, що управління публічними фінансами за своєю сутністю є економіко-правовою категорією, яка пов'язана з:

- 1) діяльністю органів виконавчої влади;

- 2) внутрішньо організаційною діяльністю інших державних органів, підприємств, установ, організацій;
- 3) управлінською діяльністю органів місцевого самоврядування;
- 4) Здійсненням недержавними суб'єктами делегованих повноважень органів виконавчої влади. [3, с. 480].

Перераховані суспільні відносини – частина предмета адміністративного права. Тож управління публічними фінансами розглядається як багатоаспектна правова категорія (інститут), яка регулює фінансово-управлінські відносини.

Варто наголосити, що якщо розглядати публічний сектор економіки в Україні, використовуючи класифікацією інституційних секторів економіки (KICSE) [1], можна з'ясувати, що його структура загалом відповідає методологічним засадам МВФ. Однак публічний сектор (public sector) перекладено з англійської як державний, а публічні корпорації (public corporations) — аналогічно, як державні, що, на наш погляд, є не досить коректним і вимагає адекватності сучасним реаліям світової практики.

До сектору загального державного управління в Україні входять:

- 1) центральні органи державного управління,
- 2) регіональні та місцеві органи державного управління,
- 3) фонди соціального страхування.

До державних фінансових корпорацій належать НБУ, банки з державною часткою (понад 75%) (за новими критеріями 2016 року [2]) та інші організації (див. за KICSE: державні корпорації, що приймають депозити, державні фонди грошового ринку, державні інвестиційні фонди негрошового ринку, інші державні фінансові посередники, крім страхових корпорацій та пенсійних фондів, державні допоміжні фінансові корпорації, державні кептивні фінансові корпорації, державні страхові корпорації, державні пенсійні фонди).

Отже, реалізація законодавства про публічні фінанси не досить ефективна, не створено єдиного інституційного простору нормативно-правового управління публічними фінансами. Держава в особі Міністерства фінансів України в цьому процесі повинна відіграти роль координуючого та розподільного центру, сприяючи децентралізації влади, що означатиме фінансову самостійність органів місцевого самоврядування. Для цього необхідно започаткувати окремий напрям роботи координаційної ради з питань реформування державного управління. Це розробка стратегії реформування публічних фінансів.

Окремі складові публічних фінансів ще чекають свого часу, зокрема шляхом створення та розвитку муніципальних корпорацій, так званих «муніципалітаріїв — корпоративних об'єднань громадян, а також шляхом формування місцевого фінансового інституту позабюджетних фондів та цільових фондів у рамках бюджетів місцевого самоврядування (резервних, страхових, гарантійних та інших спеціалізованих, що відкриє можливості щодо формування власних фінансових ресурсів та для залучення альтернативних джерел доходів.

Список використаних джерел

1. Класифікація інституційних секторів економіки (KICE). Державна служба статистики України. 2014 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/konsult_central/kc.htm
2. Банки у 2016 році розподілятимуться на групи за новими критеріями [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=25852020
3. Державне управління та державна служба: Словник-довідник / уклад. О.Ю. Оболенський. К. : КНЕУ, 2005. 480 с.

Ліснічук О.А.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансів ім.Л.Л. Тарангул
Університету державної
фіскальної служби України

МІКРОФІНАНСУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Розвиток малого підприємства прискорює економічне зростання країни, сприяє наповненню бюджету, збільшує кількість зайнятих працівників, впливає на економіку в цілому. Порівняно із зарубіжними країнами внесок малого бізнесу в національну економіку України є незначним, що пов'язано з неефективним функціонуванням виробництва, обмеженістю фінансових ресурсів, політичними конфліктами та іншими перешкодами їх розвитку.

В умовах економічної кризи, що призводить до обмеженості власних джерел фінансування малих підприємств, особливого значення набуває проблема залучення позикового капіталу. Для малого бізнесу ця проблема стоїть особливо гостро, оскільки в сучасних умовах банківські установи підвищують свої вимоги до позичальників, в результаті чого шанси отримати кредит на вигідних умовах суттєво знижуються.

В умовах обмеженості кредитних ресурсів банків, фінансування малого підприємництва за рахунок донорських коштів відповідних фінансових інститутів є одним із найбільш ефективних альтернативних методів фінансової підтримки цього сектору [2].

На світовому ринку кредитно- фінансових послуг для МСБ можна виділити три основні інститути (банки, МФО і сектор неформального фінансування) та сім основних форм МФО: кредитні споживчі кооперативи громадян (КСКГ); кредитні кооперативи (КК, споживчі спілки); державні (регіональні та муніципальні) фонди підтримки малого підприємництва; сільськогосподарські кредитні споживчі кооперативи (СКСК); приватні фонди; приватні мікрофінансові організації, що ведуть комерційну діяльність; небанківські депозитно-кредитні організації.

Слід зауважити, що сучасна міжнародна практика реалізації механізмів мікрокредитування в частині взаємодії МФО і банків ґрунтується на таких системних моделях (рис. 1):

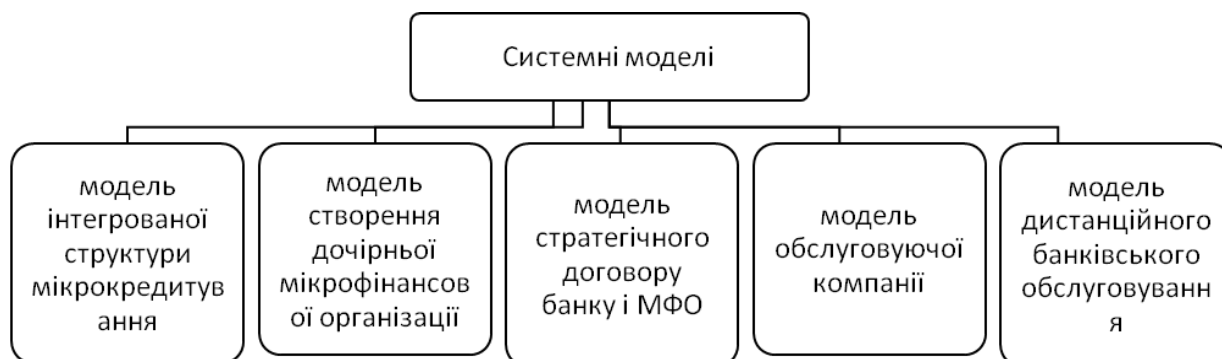

Рис. 1. Системні моделі сучасної міжнародної практики мікрофінансування

Джерело: складене автором на основі [4]

Як свідчить зарубіжний досвід, на ранніх етапах розвитку підприємництва в мікрокредитній сфері (мікрокредитні агентства і компанії) залучити місцевих інвесторів буває досить важко, а отже, МФО доводиться звертатися до міжнародних інвесторів, а завдання по мобілізації коштів, розмір яких у чотири рази перевищує розмір власного капіталу, є досить складним і для її вирішення може знадобитися кілька років. Для цього, наприклад, у ЄС знаходять рішення проблеми у діапазоні між суспільним фондом і новою перереєстрованою компанією з метою запобігання оподаткування переданого капіталу, тобто використовують вимогу про депонування статутного капіталу, яке поширюється на новостворені МФО.

Сьогодні мікрофінансування в Україні є вбудованим компонентом кредитної системи, що визначає необхідність її істотних змін і вдосконалювання з урахуванням вимог усіх учасників фінансового ринку. Інституціональний розвиток ринку мікрофінансування в Україні обумовлений такими факторами: підвищенням вимог до капіталізації кредитних організацій; глобалізацією фінансового середовища, яке висуває нові завдання у контексті розвитку конкурентної взаємодії банківських операцій і мікрофінансування; активною інтеграцією на ринку закордонних фінансових посередників у зв'язку із приєднанням України до СОТ і підписанням Асоціації з ЄС. [1]

Однак в Україні, на відміну від західних країн, підприємництво розвивається досить слабкими темпами, і основна причина полягає саме у низькому рівні доступності кредитних ресурсів і їх високій вартості.

Основною інституційною передумовою розвитку мікрокредитування в Україні є те, що поряд з високим попитом на дані кредитні продукти, а також наднизькою концентрацією доступу до мікропозик на регіональному рівні, диверсифікованість продуктового інструментарію продовжує залишатися низькою. Поряд із зростаючим попитом на мікрофінансові продукти у сегменті «ціна-пропозиція» МФО, як і раніше, поступаються комерційним банкам. Сектор мікрофінансування в Україні перебуває в стадії становлення і розвитку, а основні причини полягають у високій вартості мікропозик, відсутності належної практики оцінки і нівелювання ризиків, у слабкості ресурсної бази і, нарешті, досить обмежених строках кредитування [3].

Отже, головною проблемою розвитку малого підприємництва в Україні є нестача власних ресурсів, що нашоухує підприємців шукати якісно нові можливості, фінансові схеми та механізми залучення додаткових коштів. Саме мікрофінансування відкриває перед бізнесменами можливість реалізації власних проектів та досягнення успіху в бізнесі.

Список використаних джерел

1. Fedulova, I. Small business in Ukraine: peculiarities and problems of development in the conditions of the fourth industrial revolution / Fedulova, I., Piatnytska, G., Lukashova, L. // *Marketing and Management of Innovations*. Issue 3. 2018. С. 216-228.

2. Ліснічук О.А., Матвійчук В.В. Шляхи забезпечення ефективного функціонування малого підприємництва в Україні. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України : електронне наукове видання* [Електронний ресурс], 2019. №2. С. 173-188.

3. Ліснічук О. А. Сучасні теоретичні підходи до оцінки стійкості фінансової системи країни. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Економіка». 2019. № 12 (40). С. 124-131.

4. Постанова Правління НБУ «Про затвердження «Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями» № 23 від 25 січня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12>

УДК 336

Малишко В.В.,

к.е.н., доцент кафедри фінансів,
обліку і оподаткування

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
ДПУ імені Григорія Сковороди»

Дем'яненко Л.О.,

здобувач вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
ДПУ імені Григорія Сковороди»

ЕТАПИ РОЗВИТКУ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

Як зазначають у своєму дослідженні Ю.О. Раделицький та О.Р. Квасній: «єдиного підходу до визначення етапів розвитку місцевих бюджетів немає. Окремі науковці (такі як О. Кириленко, О. Ролінський, П. Бечко) вважають за доцільне етап становлення системи віднести до 1864-1917 рр., період комплексного реформування управлінської системи в Російській імперії, що передбачало формування земств і створення місцевого самоврядування в умовах певної децентралізації влади і ресурсів. Натомість М. Васильєва, Г. Поляк, Г. П'ятаченко, Н. Ширкевич та ін. акцентують на 10 липня 1918 р., даті прийняття Конституції РРСФ, законодавча сила якої поширювалася і на території сучасної України. Цим документом було закріплено розмежування бюджетів на державний та місцеві, а також запровадження системи перерозподілу фінансового ресурсу між бюджетами різних рівнів: так, на державному рівні потреби забезпечувалися за рахунок коштів державного казначейства, на місцевому рівні – за рахунок коштів, зібраних на цих територіях.

Окрім того, саме з 1918 р. було затверджено правила формування доходів місцевих бюджетів з визначенням їх джерел (місцевих податків і зборів, зібраних на відповідній території; фінансування з державного бюджету).

Загалом розвиток системи місцевих бюджетів і місцевого самоврядування у Радянському Союзі можна охарактеризувати за такими періодами:

1) 1917-1930 рр. – прийняття Конституції РРСФ і Тимчасового положення про місцеві фінанси, запровадження механізму надання субвенцій на місцевий рівень; визначено склад місцевих бюджетів (районні, волосні та міські бюджети);

2) 1930-1938 рр. – податкова реформа, яка суттєво змінила систему правових відносин між центральними та місцевими органами управління на користь останніх; введено податок з обороту, запроваджено обов'язкове формування сільських бюджетів;

3) 1938-1945 рр. – воєнні дії та переформатування економіки та системи державного управління на військові «рейки», що мало наслідком скорочення кількості місцевих бюджетів;

4) 1945-1960 рр. – період відновлення і розвитку народного господарства та бюджетної системи зокрема; зміцнення ролі місцевих бюджетів та остаточне формування бюджетної «вертикалі» з прийняттям закону про право кожної ради мати самостійний бюджет;

5) 1960-1985 рр. – склад місцевих бюджетів включає обласні, міські, районні у містах, селищні та сільські бюджети, визначено склад доходів і видатків місцевих бюджетів, умови і механізми акумулювання та витрачання бюджетних коштів;

6) 1985-1990 рр. – ратифікація Європейської хартії про місцеве самоврядування, а також прийняття низки законодавчих актів, які відкрили добу відновлення інституту місцевого самоврядування та місцевих бюджетів як його фінансової основи; здобуття незалежності України.

Відтак дослідження радянського періоду становлення та розвитку місцевих бюджетів і системи місцевого самоврядування дозволяє окреслити такі риси, притаманні системі у цей період:

по-перше, це формальна самостійність місцевого самоврядування та незалежність місцевих бюджетів від державного бюджету на основі принципу «демократичного централізму»; натомість реальна вмонтованість системи місцевого самоврядування в систему органів державного управління;

по-друге, це повна залежність формування і розвитку системи місцевих бюджетів від особливостей функціонування адміністративно-командної економіки, в результаті чого сформувалася фінансова залежність місцевих бюджетів від державного бюджету» [1].

Як стверджує Пасічник Ю. В. «останній етап розвитку місцевих бюджетів України починається з 1990 р. і триває досі. Соціально-економічними передумовами його виокремлення є проголошення незалежності України, відновлення інституту місцевого самоврядування, а також розширення прав місцевих рад.

З проголошенням незалежності України як унітарної держави з соціально орієнтованою економікою роль місцевих бюджетів як автономних фінансових інституцій істотно активізувалася» [2].

На думку Сунцової О.О. «на сьогодні постійне прагнення до самостійності місцевих бюджетів, до подальшого розвитку та зміцнення місцевого самоврядування вимагає більшої фінансової незалежності та життєздатності органів місцевої влади. Рівень розвитку країни та зростання добробуту населення безпосередньо залежать від зростання сильної місцевої влади, яка здатна забезпечувати належне фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров'я, вирішувати проблеми та відстоювати інтереси населення, тощо.

Дія інституту місцевого самоврядування є нормою демократичного розвитку країни, що передбачає широку автономію населення у вирішенні питань самоврядного розвитку. Все це є фундаментальною умовою для децентралізації бюджетних коштів, як однієї з моделей функціонування міжбюджетних відносин» [3].

Список використаних джерел

1. Раделицький Ю. О., Квасній О. Р. Місцеві бюджети в умовах децентралізації : теоретичні аспекти. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20185\(133\)/sep20185\(133\)_147_RadelytskyuYuO,KvasniyOR.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20185(133)/sep20185(133)_147_RadelytskyuYuO,KvasniyOR.pdf).

2. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України та зарубіжних країн: навчальний посібник. Київ: Знання-Прес, 2002. 495 с. URL: <http://surl.li/mzbp>.

3. Сунцова О.О. Місцеві фінанси: Навчальний посібник. Київ: Центр навч. літератури. 2005. 560с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Suntsova_Olesia/Mistsevi_finansy.pdf?.

Нечипоренко А.В.,

к.е.н., доцент кафедри фінансів
імені Л.Л. Тарангул
Університету державної
фіскальної служби України

РОЛЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

У сучасних умовах розвитку ринкової економіки та впровадження реформи бюджетної децентралізації в Україні особливої уваги потребують питання щодо розвитку територіальних громад, їхнього фінансового забезпечення. Відтак в центрі увагу є місцеві бюджети, які відіграють важливу роль у соціально-економічному розвитку територій та виступають фінансовою основою органів місцевого самоврядування.

Місцеві бюджети можна розглядати у двох аспектах. По-перше, як організаційну форму мобілізації частини фінансових ресурсів у розпорядження органів місцевого самоврядування. По-друге, як систему фінансових відносин, що складаються між місцевими та державним бюджетами, а також усередині сукупності місцевих бюджетів. Можна стверджувати, що місцеві бюджети – це балансові розрахунки доходів і витрат, які мобілізуються й витрачаються на відповідній території. Саме завдяки організаційним формам стає можливим використання бюджету як інструменту управління розвитком регіону [1, с.304].

Сучасний етап розвитку України в умовах децентралізації характеризується поступовим перенесенням значення у процесах прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку територій на регіональний та місцевий рівень. Тому основними засадами здійснення перетворень у сфері регіонального розвитку в Україні має бути врахування фінансових можливостей різних регіонів. Адже саме фінансова спроможність є підґрунтям для забезпечення більш якісного виконання органами місцевого самоврядування своїх повноважень [2, с. 84].

Реформа децентралізації та добровільне об'єднання територіальних громад передбачає здійснення таких заходів: забезпечення фінансової самодостатності регіонів; прозоре і стабільне проектне фінансування територій; зміцнення фінансової автономії органів місцевого самоврядування; зростання територіальної соціально-економічної згуртованості; підвищення конкурентоспроможності регіонів; розширення транскордонного співробітництва [3, с. 181].

Роль місцевих бюджетів виражається величиною валового внутрішнього продукту, що перерозподіляється за допомогою них. Частка місцевих бюджетів у перерозподілі валового внутрішнього продукту та у зведеному бюджеті має важливе економічне і соціальне значення, а також і політичне. Адже вона показує роль місцевого самоврядування у розв'язанні важливих проблем зростання держави та обмеженість функцій центральних органів влади. Це свідчить про те, що однією з основних передумов будови демократичної держави є самостійність і незалежність органів місцевого самоврядування.

В умовах децентралізації значно підвищується роль місцевого бюджету як фінансового механізму впливу на соціально-економічний розвиток певної території. В свою чергу, видатки місцевих бюджетів є важелем регулювання і стимулювання розвитку різноманітних сфер економіки регіону в територіальному, галузевому аспектах та у розрізі різних соціальних груп населення, а також відображають розвиток територій.

Варто зауважити, що місцеві бюджети є засобом акумулювання та перерозподілу доходів, необхідних для забезпечення впливу органів місцевого самоврядування на соціально-економічний розвиток територій та фінансування регіональних програм [4, с. 32].

Діюча практика формування та виконання місцевих бюджетів України свідчить про наявність ряду проблем попри певні позитивні зрушення. Зокрема, процес управління коштами місцевих бюджетів як основної складової фінансового забезпечення територій характеризується недостатністю доходної бази, залежністю від міжбюджетних трансфертів, значним ступенем централізації фінансових ресурсів у державному бюджеті та неможливістю місцевих бюджетів повністю фінансувати виконання своїх обов'язків. Тому важливим завданням є збільшення доходної частини місцевих бюджетів, що сприятиме пок-

ращенню роботи місцевих органів влади та зміцненню їхньої самостійності [5, с. 110].

Для зміцнення фінансової основи органів місцевого самоврядування необхідним є досягнення реальної бюджетної самостійності та бюджетної децентралізації через удосконалення системи міжбюджетних відносин, посилення інвестиційної складової місцевих бюджетів, підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами місцевих бюджетів та посилення контролю і відповідальності за дотриманням бюджетного законодавства.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку бюджетної системи місцеві бюджети займають вагому роль у соціально-економічному житті територій. Вони виступають одним із ключових джерел задоволення суспільних потреб, а також сприяють розвитку економіки, підтримці та оновленню інфраструктури.

Список використаних джерел

1. Кужелев М. О., Плахотнюк В. В. Формування місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації. *Економічний вісник університету*. 2018. Вип. 36(1). С. 302–312.
2. Нечипоренко А. В. Проблеми фінансування видатків місцевих бюджетів. *Вісник Одеського національного університету. Серія «Економіка»*. 2016. Том 21, Вип. 11 (53). С. 84–88.
3. Інноваційна модернізація менеджменту в умовах глобальної нестабільності : монографія / за заг. ред. А. Ю. Горбового; М. О. Кужелев, С. В. Онишко, В. І. Куценко, А. А. Олешко, М. В. Гусятинський, А. А. Халецька та ін.; Ун-т державної фіскальної служби України. Ірпінь-Білосток, 2018. 305 с.
4. Ліснічук О.А., Шворак В.В., Мазур В.В. Оцінювання впливу місцевих бюджетів на економічний розвиток територіальних громад (на прикладі м. Ірпінь). *Економічний простір*. 2020. № 161. С. 31-35.
5. Нечипоренко А.В., Качула А.В. Практика формування та виконання місцевих бюджетів України (на прикладі бюджету міста Луцьк). *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. № 5. С. 106–111

UDC 369.04

Petrushka O.V.,
Ph.D. in Economics,
Associate Professor of Department
of Finance named after S.I. Yuriy
West Ukrainian National University

MODERNIZATION OF THE SYSTEM OF FORMATION AND USE OF FINANCIAL RESOURCES OF PENSION PROVISION IN UKRAINE

Due to the demographic, socio-economic and financial problems Ukraine, faces with the need to modernize Ukraine's pension system is quite acute. In our opinion, the basis for improving Ukraine's pension system should be changes that will ensure the creation of a balanced and fair pension insurance system, which will operate on the basis of transparency and efficiency, the main vocation of which will be ensuring a high standard of living and social integration of existing and future retirees.

Real and priority steps towards the implementation of the outlined vectors of reform on the way to improving the pension system should be comprehensive systemic measures to de-shadow the economy, create jobs, legalize the labor market, reduce pressure on the payroll and simplify tax administration, ensure adequate wages and income [1, p. 7]. In our opinion, these steps are extremely necessary and very effective, but in practice they take a lot of time to implement.

In order to improve the mechanism of effective use of the pension system, it is necessary to modernize the existing system of administrative, financial and budgetary management. The key point of such modernization is taking into account the completeness of financial security, efficiency and effectiveness of financial flow management. Ensuring the efficient use of budget funds of the pension system is considered as one of the ways to increase the provision of these funds. The use of budget funds should be based on a balance of opportunities and needs for financial resources, analysis of their adequacy, assessment of their effectiveness and manageability, the availability of innovative levers and management schemes, other components of financial management, sound construction of financial flows [2].

The investment potential of the funded pension system plays an important role for both the development of the economy in general and for the local economy in particular. However, the possibilities of its use at the regional level require the active participation of local authorities in the process of involving citizens in the formation of pension savings. One of the options for such participation may be the creation of municipal pension funds [3, p. 146].

The activity of such funds will allow not only to increase the level of pension provision for employees of a particular region, but also to ensure the concentration of financial resources within it and their direction for the development of the local economy. In our opinion, this will also increase the motivation of citizens to make pension savings, because today not all cities in Ukraine have non-state pension providers, which to some extent scares the population because of the territorial remoteness of these institutions, which again causes some level of distrust. The activities of municipal pension funds will not only increase the inflow of financial resources into the private pension system, but will also strengthen the financial position of the region.

In addition, in order to encourage the population to make pension savings in the private pension system of Ukraine, it is necessary to increase the level of its transparency, which is possible by introducing mandatory use of international financial reporting standards by non-state pension entities. In our opinion, it would be appropriate to create a mega-regulator for the activities of non-state pension entities. It is worth noting that today there is a division of functions of supervision over the activities of non-state pension providers, which negatively affects the effectiveness of state regulation and may lead to the risk of losing funds. That is why it would be expedient to create a single body of state supervision, which will control the activities of non-state pension entities in Ukraine.

Thus, the implementation of the proposed directions of modernization of the pension insurance system of Ukraine in terms of the formation and use of financial resources are of paramount importance. The urgency of the chosen ways to modernize the pension system of Ukraine is increasing due to the fact that it will concern the improvement not only of the pension insurance system, but also of the entire economic system of Ukraine. After all, it will create additional incentives for the economy to emerge from the shadows, will form a great potential of financial resources that will be directed to investment and economic development of the country.

References

1. Slyusarchuk O.P., Buturlakina T.O. Actual problems of further reforming the pension system in Ukraine. *State regulation of economic and social development. Theory and practice of public administration*. 2013. № 2(41). pp. 1–8.
2. Lydnyuk O.A. Ways to improve the mechanisms of state regulation of financial security of the pension system of Ukraine. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Lyndiuk.pdf> (access date: 03.03.2021).
3. Popova S.P., Rybchynska A.S. The current state and prospects for the development of private pension provision in Ukraine. *Proceedings*. 2017. № 21. pp. 140-147.

Сущенко І.М.,
здобувач вищої освіти
Університету державної
фіскальної служби України
Науковий керівник:
Нечипоренко А.В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
імені Л.Л. Тарангул
Університету державної
фіскальної служби України

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ

Трансформаційні процеси, що відбуваються нині в Україні, потребують чіткої економічної політики й виваженої фінансової стратегії для досягнення позитивних результатів розвитку країни та добробуту громадян. Сфера публічних фінансів є однією з найвизначніших у фінансовій системі будь-якої країни. Вона охоплює фінансові відносини між державою, юридичними та фізичними особами з приводу формування та використання грошових доходів та фінансових ресурсів держави, а також включає управління й розпорядження державною власністю [1, с. 186].

Система управління публічними фінансами в Україні є основою забезпечення стабільного розвитку країни й гарантованого виконання соціальних зобов'язань перед громадянами. Тому актуалізується питання щодо оптимізації функціонування публічних фінансів в сучасних умовах. Це уможливить створити надійну фінансову основу держави, достатню для виконання її функцій, стимулювати розвиток підприємництва, сприятиме зростанню рівня життя населення, підвищенню якості державних послуг, що дійсно важливо в сучасних умовах [2, с. 63].

Згідно Закону України «Про відкритість використання публічних коштів» до складу публічних фінансів входять [3]:

- кошти державного бюджету України та місцевих бюджетів;

- кредитні ресурси, надані під державні та місцеві гарантії;
- кошти Національного банку та інших державних банків, державних цільових коштів, Пенсійного фонду та фондів загальнообов'язкового соціального страхування;
- кошти суб'єктів господарювання державної та комунальної власності, отримані ними від їхньої господарської діяльності.

В Україні існує певний підхід до здійснення управління публічними фінансами. Управління публічними фінансами розглядається як [4, с. 147]:

1) безпосередньо управлінська діяльність і цілеспрямований вплив держави на процеси мобілізації, розподілу, перерозподілу та використання публічних фінансів через діяльність органів державної влади та в межах визначених законом повноважень органів місцевого самоврядування;

2) забезпечення органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування державної політики у сфері мобілізації, розподілу, перерозподілу та використання публічних фінансів;

3) фінансова діяльність публічних фондів коштів, що відбувається завдяки реалізації своїх повноважень публічними суб'єктами фінансово-правових відносин та проявляється у визначенні розміру необхідних публічних фінансів, безпосередньо фінансуванні видатків, аналізу досягнутого результату на предмет ефективності та майбутнього планування фінансової діяльності держави.

Порівняно з іншими країнами в Україні є ряд недоліків, що заважають ефективно здійснювати управління публічними фінансами. Так, основними проблемами управління публічними фінансами в країні є: невпорядкованість управлінських відносин в сфері публічних фінансів, зокрема відсутність єдиного інституційного простору нормативно-правового забезпечення управління публічними фінансами; дублювання повноважень серед інститутів державної влади; високий рівень корупції; слабкий громадський контроль за ефективністю витрачання бюджетних коштів; розбалансованість системи публічних фінансів та високі показники бюджетного дефіциту й державного боргу. Це, у свою чергу, потребує формування принципово нових підходів до використання коштів публічних фондів та перегляду розподілу функцій між органами публічної влади [5, с. 63–66].

Таким чином, вплив глобалізаційних процесів у публічному секторі, дефіцит фінансових ресурсів зумовлюють потребу щодо пошуків нових та ефективних методів забезпечення функціонування публічних фондів грошових коштів, руху фінансових ресурсів і розвитку публічної фінансової діяльності. Ці всі процеси викликають появу нових об'єктів регулювання, а отже й зумовлюють необхідність реформування в сфері управління публічними фінансами в Україні.

Список використаних джерел

1. Кужелєв М. О. Трансформація фінансової системи України в умовах євроінтеграції. *Концептуальні засади менеджменту та фінансів в умовах глобальної нестабільності*: зб. матер. VI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. «Актуальні проблеми менеджменту та фінансів в сучасних глобалізаційних процесах», 14 березня 2019 р., Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2019. С.186-188.

2. Нечипоренко А. В. Публічні фінанси України в сучасних умовах. *Формування новітньої парадигми управління публічними та приватними фінансами в Україні* : зб. матер. I Всеукраїнської наук.-практ. конф., 10 грудня 2020 р., Херсон : ХНТУ, 2020. С.63-65.

3. Про відкритість використання публічних коштів : Закон України від 11.02.2015 р. № 183–VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/183-19>.

4. Шолкова Т.Б. Поняття та значення управління публічними фінансами. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2019. Вип. 15. С. 143-151.

5. Куценко Т.Ф. Публічні фінанси в Україні: зміст та структура з урахуванням сучасних тенденцій розвитку. *Економічна наука*. 2016. № 6. С. 62-69.

УДК 336.2

Федун І.В., Оверчук Д.І.,
здобувачі вищої освіти
Університету державної
фіскальної служби України
Науковий керівник:
Москаленко Н.В.,
к.е.н., доцент кафедри банківської
справи та фінансового моніторингу
Університету державної
фіскальної служби України

УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

За роки незалежності України єдиного комплексного підходу щодо здійснення завдань розвивання публічних фінансів так і не утворилося. Дана сфера потребує негайних, нових підходів задля подальшого результативного використання .

Проблеми, пов'язані з управлінням публічними фінансами були у центрі уваги вітчизняних учених – фахівців з адміністративного та фінансового права, серед яких О. Близнюк, Л. К. Воронова, Е. С. Дмитренко, М. П. Кучерявенко, В. К. Колпаков, О. П. Литвин, О. А. Лукашев, А. О. Монаєнко, О. А. Музика-Стефанчук, А. А. Нечай, С. Ніщимна, О. П. Орлюк, О. П. Рябченко, О. О. Семчик, О. І. Харитонова та ін [2 с.45]. На нашу думку дана тема має бути більш детально досліджена, задля виведення України на більш високий етап розвитку. Огляд наукової літератури та нормативно-правової бази дає підстави стверджувати, що в інформаційних джерелах відсутнє єдине розуміння сутності та складу публічних фінансів. Це унеможливує ефективне управління ними і створює проблеми в процесі реального розподілу та використання публічних коштів, та все ж це не є єдиною проблемою [1 с.210].

Загалом, аналіз управління публічними фінансами в Україні дає змогу виявити такі основні проблеми, які існують у цій сфері [1, с.210]:

– значна неструктурованість та нечіткість нормативно-правової бази дає можливість посадовцям та іншим суб'єктам, відповідальним за перерозподіл державних коштів, зловживати у процесі виконання своїх обов'язків та повноважень;

- в країні відсутній єдиний простір адміністративно-правового регулювання управління публічними фінансами;
- бюджетне адміністрування як важливий аспект використання бюджетних коштів потребує чіткої регламентації на законодавчому рівні;
- норми, які визначають процедури щодо розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів, часто потребують удосконалення та приведення у відповідність із сучасними вимогами та євроінтеграційними прагненнями України

Слід зазначити, що корупція, відсутність чіткої стратегії та неорганізованість управлінських рішень потребують нових підходів задля їх вирішення, особливо це стосується країн що перебувають на шляху економічного розвитку.

Напрями вдосконалення нормативної бази, що регулює фінансові відносини [3 с.88]:

1. внесення змін до Конституції України, її доповнення окремим розділом «Публічні фінанси»;
2. затвердження стратегії реформування публічних фінансів;
3. систематизація бюджетного й податкового законодавства (суспільство бажає отримати вдосконалений Бюджетний кодекс і новий Податковий кодекс);
4. забезпечення стабільності бюджетного й податкового законодавства

Чинна система контролю є системою додаткових бюджетних обтяжень, оскільки перетворилася зі сфери реального державного протекціонізму у сфері державних фінансів на систему моніторингу приватних інтересів тієї політичної сили, яка набуває повноважень керувати діяльністю цього владного інституту. В умовах сьогодення він виконує номінальну управлінську функцію, чим зумовлює здорожчання вартості суспільного продукту, проте не сприяє ані зростанню суспільного споживання, ані скороченню бюджетних видатків, тим більше не контролює справедливність розподілу. У зв'язку з цим, необхідно запроваджувати та розвивати інститут незалежного фінансового контролю, який спирався би на досвід провідних країн світу, як приклад – принципи закону Сарбейнса-Окслі. [4 с.23-24]

У нашій країні законодавчо не визначено цілей, плану конкретних дій щодо реформування публічних фінансів, а також показників результатів їх виконання. Раніше затверджені стратегії втратили свою актуальність. Без оновленої стратегії реформа державного управління

в країні вважається безуспішною. [З с.87] Так, на основі кількісного аналізу конкретних східно- та центральноєвропейських країн Всесвітнім банком зроблено висновок, що економічне зростання в державі можна пришвидшити шляхом скорочення дефіциту бюджету, підвищення ефективності здійснення державних видатків та ширшого використання податків, які мають стимулювальну та регулювальну, а не суто фіскальну функції [1, с. 211].

Реалізація законодавства про публічні фінанси не досить ефективна, не створено єдиного інституційного простору нормативно-правового управління публічними фінансами. Держава в особі Міністерства фінансів України в цьому процесі повинна відіграти роль координуючого розподільного центру, сприяючи децентралізації влади, що означає фінансову самостійність органів місцевого самоврядування. Для цього необхідно започаткувати окремий напрям роботи Координаційної ради з питань реформування державного управління. Це розробка стратегії реформування публічних фінансів [З с. 87].

Отже, знайшовши єдиний підхід до розвитку публічних фінансів та усунувши вище зазначені проблеми - це дасть змогу підвищити потужність публічних фінансів і покращити систему їх управлінням.

Список використаних джерел

1. Бліщук К. Нові підходи в управлінні публічними фінансами. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_50/fail/26.pdf
2. Клімова С.М. Управління публічними фінансами: проблеми дефінітивного визначення та співвідношення з поняттям «фінансова діяльність держави». [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Prav_2017_28_8.pdf
3. Клімова С.М. Управління публічними фінансами як складова реформи державного управління в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/3_2016/17.pdf
4. Петленко Ю., Котовський Т. Управління державними фінансами в Україні: проблеми і шляхи їх вирішення. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/979>

Філіпішина К.І.,

здобувачка вищої освіти
Університету державної
фіскальної служби України

Науковий керівник:

Ліснічук О.А.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансів імені Л.Л.тарангул
Університету державної
фіскальної служби України

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ СТАЛОСТІ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Сучасна практика та досвід європейських країн свідчить, що рушійною силою їх соціального та економічного розвитку, є місцеве самоврядування, в Україні – це територіальні громади, перспективи розвитку яких формуються потребами та позиціями їх мешканців, держава у цьому процесі має виконувати тільки захисну та регуляторну функцію.

Дослідження питань засад формування фінансової сталості територіальних громад закладена в працях як закордонних вчених А. Аффлека, Дж. Кендалла, Р. Масгрейва, М. Міллера, Е. Остром, Д. Фуллера так і вітчизняних науковців, зокрема, І. Вахович, Г. Возняк, Ю. Ганущака, І. Коліушко, Ю. Петрушенко, І. Сторонянської, А. Ткачука та ін..

На сучасному етапі реалізації реформи найбільш визначальним є досягнення взаємоузгодженості та раціональності розподілу функціональних обов'язків між державними та місцевими органами влади [1]. Загальноєвропейський досвід проведення реформи децентралізації свідчить, що саме фіскальна децентралізація в перспективі сприяє конвергенції регіонів через вирівнювання їх соціально - економічного розвитку та створення подібних умов для виробничо - господарської діяльності суб'єктів сектору підприємництва [2].

Вітчизняний досвід децентралізації, а також зміцнення фінансової стійкості відокремлених територіальних одиниць зазнає трансформації під впливом загальносвітових процесів інтеграції виробничо-

господарських сфер до європейського співтовариства. За результатами 2020 року структура місцевого самоврядування нараховує 1469 створених ОТГ[4].

Динамічне утворення розгалуженої системи відокремлених громад вимагає раціоналізації процесів розподілу фінансових ресурсів для зміцнення стійкості та підвищення спроможності територіальних одиниць. Найбільш яскравим показником фінансового стану та рівня забезпеченості ОТГ фінансовими ресурсами є власні доходи загального фонду місцевих бюджетів.

За період реалізації реформи децентралізації в Україні суттєво змінилась структура доходів бюджетів різних рівнів. Зокрема позитивну тенденцію до сталого збільшення мають показники доходів місцевих бюджетів: у 2015 році їх обсяг становив 98,2 млрд грн, а в 2020 році вони вже зросли до 311,3 млрд грн, тобто збільшились у 3,1 рази. З метою зміцнення фінансової стійкості ОТГ реалізується активна державна політика підтримки регіонального розвитку. Відмітимо, що загальна грошова підтримка для зміцнення фінансової стійкості ОТГ у 2020 році склала 160,2 млрд грн. [4].

Сьогодні залишаються невирішеними цілий ряд стратегічних проблем, існування яких значно знижує фінансово-економічну спроможність ОТГ, найбільш негативний вплив мають такі, як : проблеми політичного, зокрема управлінського характеру; проблеми техніко-технологічного та ресурсного характеру; проблеми фінансового характеру.

Таким чином, в умовах обмеженості фінансових ресурсів головним завданням залишається впорядкування регуляторних заходів. Застосування систематизованих механізмів впливу на стан фінансової стійкості ОТГ є гарантією сталого розвитку економічно спроможних регіонів та запорукою підвищення рівня якості життя в межах територіальних одиниць.

Детермінування ключових проблем розвитку ОТГ є відправним етапом на шляху систематизації регуляторних заходів та вибору найбільш оптимальних в умовах складної соціально-економічної та політичної ситуації в Україні. Оскільки основними проблемами в структурі управління фінансовою стійкістю громад залишаються недоліки механізму інвестування у місцевий економічний розвиток, низька ефективність управлінських заходів з боку державних органів влади,

неефективність розподілу фінансових ресурсів між окремими ОТГ, глобальна фінансово-економічна криза та несприятливі соціально-економічні і політичні умови діяльності, то перспективним шляхом може стати використання мультикомпонентної моделі раціоналізації роботи державних та місцевих органів влади, а також їх взаємодії із населенням [3].

Отже, запропонований підхід є адаптованим до вітчизняного економічного сектору інструментом зміцнення фінансової стійкості місцевих територій, який за умови раціонального використання допоможе не лише стабілізувати діяльність ОТГ, а і забезпечити розв'язання актуальних соціальних проблем, підвищити рівень продуктивності загальнонаціональної економіки, прибутковості підприємництва та збільшення доходів населення на рівні сформованих громад, а також сприяти покращенню соціальних стандартів, якості життя громадян та розвитку бізнес-середовища.

Список використаних джерел

1. Лісова А.А., Мельник О.І. Перспективні напрями фінансового забезпечення розвитку об'єднаних територіальних громад. *Ефективна економіка*: електрон. наук. фахове вид. 2019. Вип. 12. URL: www.economy.nauka.com.ua/pdf/12_2019/161_pdf
2. Мамонова В.В., Горбатенко О.С. Місцеві фінанси в умовах децентралізації влади: шляхи вдосконалення управління. *Теорія та практика державного управління*. 2016. Вип. 1. С. 154-159
3. Ліснічук О.А., Литовченко Н.А., Формування дохідної частини місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації. *Збірник наукових праць Університету ДФС України*. 2018. № 2 (53), С.169-180
4. Звіти про виконання місцевих бюджетів України. URL: <http://treasury.gov.ua/>

УДК 336

Чорна А.І.,

здобувач вищої освіти
Університету державної
фіскальної служби України
Науковий керівник:
Гарбінська-Руденко А. В.,
к.ю.н., доцент кафедри
фінансового права
Університету державної
фіскальної служби України

УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ

Публічні фінанси займають провідне місце у фінансовій системі кожної країни, оскільки їх основним призначенням є сприяння ефективному економічно-соціальному розвитку держави, а також забезпечення прав, свобод та інтересів людини. Вважаємо, що вирішальним завданням органів державної та місцевої влади є створення справедливої, успішної фінансової системи, яка у відповідності принципам ефективності, підзвітності, раціональності позитивно впливатиме формуванню сприятливого середовища для розвитку підприємницької діяльності, зростанню інвестицій та забезпечить гарантовану стабільність у системі соціального захисту населення. Аналізуючи ситуацію в країні, сфера публічних фінансів і сьогодні потребує нових шляхів покращення управління фінансовими ресурсами.

Проблеми, що пов'язані з управлінням публічними фінансами висвітлюються у працях відомих фахівців фінансового права, а саме В. Бакуменко, Л. Воронової, В. Гаращука, А. Монаєнка, А. Нечай, М. Кучерявенко й інших.

У чинному законодавстві Україні, публічні фінанси не мають визначення. Проте, ми можемо констатувати, що у зарубіжних країнах дана термінологія є розповсюдженою та має своє закріплення. Наприклад, питанням публічних фінансів присвячено розділи конституцій Польщі (розділ X), Словенії (розділ VI), а у деяких країнах є спеціальні закони, присвячені врегулюванню відносин у сфері публічних фінансів.

Публічні фінанси, являють собою сукупність економічних відносин з приводу акумулювання, розподілу та використання фондів грошових коштів з метою задоволення суспільних інтересів. Важливо, що саме від збалансованості управління публічними фінансами і залежить результат усієї управлінської діяльності держави. С. Клімова зазначає, що управління публічними фінансами – це передусім складова частина управління економікою. Його здійснює спеціальний апарат за допомогою специфічних прийомів, способів [1 с. 84]. На думку, Т. Шолкової під управлінням публічними фінансами слід розуміти «прийняття нормативно-правових актів уповноваженими органами фінансової діяльності держави щодо спрямування, координації руху грошових коштів та інших фінансових ресурсів, здійснення контролю з метою забезпечення ефективності під час досягнення конкретних цілей [2 с. 148].

Отже, провівши аналіз управління публічними фінансами, доцільно виокремити такі проблеми:

1. Відсутність обґрунтованого прогнозування, планування використання бюджетних коштів.
2. Неefективне використання фінансових ресурсів внаслідок фінансування програм та заходів, що не є в пріоритеті держави.
3. Неструктурованість нормативно-правових актів, що призводить до втрат бюджетних надходжень та дозволяє посадовим особам зловживати своїми повноваженнями.
4. Надмірна корумпованість при управлінні публічними фінансами.
5. Норми, які визначають процедури щодо розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів, потребують удосконалення та приведення у відповідність із сучасними вимогами.
6. Також проблемою є слабкий рівень інформаційної безпеки органів управління публічними фінансами [3].

Є також необхідність розробки законодавчої бази (рекомендацій, розробки норм) про публічні фінанси враховуючи міжнародні норми та затвердити стратегію реформування системи управління публічними фінансами. Для підвищення ефективності управління публічними фінансами в Україні доцільно виділити такі шляхи покращення:

1. Формування податкової системи, яка б забезпечувала сприятливі умови для економічного зростання.

2. Вдосконалення механізмів контролю за використанням фінансових ресурсів, підвищення ефективності державних видатків.

3. Створення сприятливого простору для відновлення інвестиційної діяльності.

4. Забезпечити реалізацію ефективної бюджетної та податкової політики спрямованої на скорочення бюджетного дефіциту

5. Введення чіткого обліку за виконанням робіт по кожному етапу.

Важливо, що для посилення контролю за використанням фінансових ресурсів держави та місцевих органів влади необхідно розширити перелік об'єктів, які повинні підлягати державному аудиту, й здійснювати регулярні та достовірні перевірки відповідності планованих та реальних видатків [4 с. 213]. Отже, якість використання фінансових ресурсів оцінюється через ефективність використання, тому управління публічними фінансами в країні має включати такі базові принципи, як прозорість, орієнтації на консенсусу, підзвітності.

Таким чином, можна прийти до висновку, що для забезпечення стабільності бюджетної системи важливе значення має створення ефективної системи управління публічними фінансами, в основі якої має знаходитись баланс інтересів держави та населення.

Список використаних джерел

1. Клімова С. М. Управління публічними фінансами як складова реформи державного управління в Україні. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2016. № 3 (53). С. 84–89.

2. Шолкова Т. Б. Поняття та значення управління публічними фінансами. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2019. Вип. 15. С. 143–151.

3. Хометенко А. В. Науковий підхід до удосконалення системи управління публічними фінансами України. *Вісник Одеського національного економічного університету*. 2014. № 3. С. 53-58.

4. Бліщук К. Нові підходи в управлінні публічними фінансами. *Ефективність державного управління*. 2017. Вип. 1 (50). С. 208–214.

Шпирко Ю.І., Динюк А.А.,
здобувачі вищої освіти
Університету державної
фіскальної служби України
Науковий керівник:
Мельник О. В.,
к.е.н., доцент кафедри
менеджменту
Університету державної
фіскальної служби України

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Управління публічними фінансами повинно забезпечувати утворення та розподіл публічних децентралізованих та централізованих фондів коштів, які, в свою чергу, є необхідними для виконання органами державного самоврядування та державою своїх прямих обов'язків. Для того, щоб мати повне уявлення про публічні фінанси наведемо одне з визначень.

Публічні фінанси – суспільні відносини, які пов'язані з задоволенням усіх видів публічного інтересу та виникають у процесі утворення, розподілу, управління та використання фондів коштів держави, а також фондів коштів місцевого самоврядування, за допомогою яких задовольняються суспільні інтереси, які були визнанні органами місцевого самоврядування або державою, незалежно від форми властивості таких фондів [1, с.4].

У Законі України «Про відкритість використання публічних коштів» визначається склад публічних фінансів, згідно з яким, до публічних коштів належать:

- кредитні ресурси, які були наданні під місцеві або державні гарантії;
- кошти суб'єктів господарювання комунальної та державної власності, які були отримані від їх господарської діяльності;
- кошти місцевого та державного бюджетів України;

– кошти Національного та інших державних банків, а також кошти Пенсійного фонду, державних цільових коштів та фондів загальнообов'язкового соціального страхування [2, с. 2].

Публічні фінанси потребують вдосконалення механізму управління публічними фінансами. Аналізуючи наукові статті з даної теми, можна відзначити наступні характерні види неефективного управління публічними коштами та майном: втрати бюджету через прийняття необдуманих управлінських рішень; неефективне використання коштів державного бюджету через фінансування не пріоритетних заходів; неефективне використання бюджетних коштів через недоліки прогнозування та планування; неефективне використання коштів через тривалого їх утримування на поточних рахунках підвідомчих організацій; неотримання у бюджет дивідендів за акціями, які належать державі; необдумане надання пільг та розстрочку платежів до бюджету; неузгодження з нормативно-правовими актами, як результат, призводить до втрат бюджетних надходжень [4, с. 354].

Таким чином, управління публічними фінансами має бути вдосконаленим. Є безліч характеристик, які вказують на проблеми в цій сфері. На нашу думку її вдосконалення можливе через реформи. Участь у реформах беруть партії, профспілки, міжнародні організації, а також групи інтересів, які впливають на прийняття важливих рішень, однак вони часто не зважають на загальні втрати добробуту від реалізації економічно невиправданих або соціально неприйнятних рішень [5, с. 121].

Список використаних джерел

1. Нечай А. А. Правові проблеми регулювання публічних видатків у державі. 2005. С. 45.
2. Закон України «Про відкритість використання публічних коштів». Відомості Верховної Ради. 2015. № 16. Ст.109. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-19#Text>
3. Бліщук К. Нові підходи в управлінні публічними фінансами. *Ефективність державного управління*. 2017. ВІП. 1 (50). Ч. 2. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_50/fail/26.pdf
4. Нечипоренко А. В., Чернишова Т. О. Напрямки вдосконалення системи управління публічними фінансами в Україні. 2019. С. 353-356.
5. Длугопольський О. В. Публічні фінанси за умов фінансово-економічної кризи та трансформації світової економіки. *Фінанси України*. 2012. С. 121-125.

УДК 336.02:322.1:338.2

Щур Р.І.,

д.е.н., доцент, професор
кафедри фінансів

Прикарпатського національного
університету імені Василя
Стефаника

СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Часто для місцевих органів самоврядування (і ОТГ не виняток) характерна відсутність довгострокової фінансової стратегії, зумовлена непередбачуваністю управління та системи управління до її формування і реалізації. Стратегічні цілі, визначені у обов'язкових документах, підміняються гарними фразами, запозиченими з державних програм та обґрунтувань нормативних актів, з промов політиків та громадських діячів. До конкретної громади вони можуть не мати жодного стосунку і не бути пов'язаними з її проблемами, вирішення яких є необхідним у довго- та середньостроковій перспективі. Відповідно, планування витрат та їх фінансування виявляються не пов'язаними зі стратегічними цілями розвитку громади, або, у кращому випадку, зв'язок цей є нечітким і слабким. Також при цьому варто відзначити, що практично відсутні ефективні методики прогнозування попиту на суспільні товари і послуги, які можна було б застосувати в практиці. Відповідні соціологічні дослідження на місцевому рівні не здійснюються.

Незважаючи на зазначені вище проблеми, для більшості сучасних ОТГ України актуальною є розробка стратегії управління фінансами, виходячи з наявних умов та обставин. Необхідно сформулювати довгострокові цілі розвитку та запропонувати шляхи їх реалізації, обравши найефективніший. Паралельно важливо віднайти джерела фінансових ресурсів та спланувати перерозподіл коштів між напрямками соціально-економічного розвитку і сферами життєдіяльності громади. Т. Г. Бондарук виділяє 4 типи стратегій управління фінансами, які органи місцевого самоврядування повинні застосовувати залежно від свого фінансового стану та рівня розвитку [1, с. 459]:

- стратегія подолання фінансової нестійкості;

- стратегія стабілізації розвитку;
- стратегія забезпечення стабільного розвитку;
- стратегія зростання (покращання показників).

Тактичне управління фінансами ОТГ також має низку недоліків та проблем. Так, в частині фінансування витрат необхідною є розробка і застосування дієвої методики визначення вартості послуг, що унеможлиблювала б завищення та інші маніпуляції, уточнених критеріїв оцінки якості надання послуг. Також при розробці проектів місцевих бюджетів для підвищення ефективності їх громадських обговорень слід забезпечити доступність основних фінансових показників для розуміння населенням, що зумовлює необхідність наведення обсягів закупівель та надання послуг у натуральних вимірниках поряд з фінансовими. Крім того, важливим є запозичення передового досвіду управління фінансами ОТГ, наявного у сусідніх країнах. Але необхідно адаптувати його до існуючих умов в Україні з поправкою на рівень соціально-економічного розвитку конкретного регіону і громади, оскільки неможливо розробити універсальні підходи і стандарти для всіх адміністративно-територіальних утворень. У цьому контексті нової актуальності набуває питання підвищення рівня фінансової грамотності населення та керівників місцевих органів самоврядування. Реалізація відповідних програм дозволила б створити умови для подолання проблем недосконалості громадських організацій, труднощів залучення населення до запозичення передового досвіду, побоювання самоврядівних інституцій щодо взяття на себе додаткової відповідальності за прийняті рішення та готовності відстоювати позицію громади.

Реалізація стратегії і тактики управління фінансами ОТГ потребує активного використання моніторингу як безперервної системи спостережень та аналізу інформації щодо розвитку громади, встановлення його основних тенденцій, підготовки рекомендацій з подолання недоліків та кризових ситуацій. Проблемою для ОТГ є не стільки організація і проведення цього моніторингу, скільки розробка переліку і аналіз показників. Їх набір залежить від конкретних завдань на певний період і повинен починатися оцінкою загальноекономічного стану, характеризуючи як функціонування окремих підприємств на території громади, так і взаємопов'язаних суб'єктів, що складають цілі комплекси або кластери на території кількох громад, і навіть галузей

на території кількох регіонів. Пов'язаність процесів розвитку цих суб'єктів визначає можливості акумуляції фінансових ресурсів кожної конкретної ОТГ. Крім загальноекономічних показників важливим для моніторингу є розвиток соціальної сфери і сфери послуг, в тому числі тих, що надаються органами місцевого самоврядування, стан екології, тощо [2].

Тому, на нашу думку, такий моніторинг має проводитися централізовано державою з наданням результатів аналізу і рекомендацій органам місцевого самоврядування. ОТГ можуть доповнювати його результати самостійно розробленим переліком додаткових показників, які уточнюють, індивідуалізують характеристику їхнього рівня розвитку, проблеми та шляхи їх вирішення. Особливо важливою, як і надзвичайно складною, є оцінка ефективності витрачання бюджетних коштів (як власних, так і отриманих з державного бюджету). При її проведенні необхідно враховувати не лише обсяги витрат та їх динаміку (у тому числі на душу населення), а й ступінь виконання функцій та завдань місцевого органу самоврядування, якість надання послуг (включаючи мережу підпорядкованих бюджетних установ).

Список використаних джерел

1. Бондарук Т. Г Місцеве самоврядування та його фінансове забезпечення в Україні: монографія. Київ : Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2009. С. 459.

2. Щур Р.І. Фінанси об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації в Україні. Монографія. Тернопіль: Осавца Ю.В. 2019. 394 с.

УДК 336.2

Ягоденко І.В.,

здобувачка вищої освіти
Університету державної
фіскальної служби України

Науковий керівник:

Біленко Д.В.,

к.е.н., доцент кафедри фінансів
імені Л.Л. Тарангул

Університету державної
фіскальної служби України

ОЦІНКА ДОХОДІВ БЮДЖЕТІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД НА 2021 РІК

Функціонування територіальних громад у 2021 р. має відбуватись з врахування важливих суспільних змін – оновленого адміністративно- територіального устрою, переобраних депутатів всіх місцевих рад, зміненого фінансового законодавства. У цьому контексті виконаємо оцінку прогнозованих доходів бюджетів об'єднаних територіальних громад щодо їх виконання. Базою фінансових надходжень є основні прогнозні макропоказники економічного і соціального розвитку України на 2021-2023 роки, які затверджено відповідною постановою Кабінету Міністрів України, згідно яких передбачено зростання у 2021 р: ВВП – 4,6%; середньомісячної заробітної плати – 13%; індекс споживчих цін – 107,3% порівняно із попереднім [1].

За оцінкою Міністерства фінансів України доходи місцевих бюджетів на 2021 р. у частині податкових і неподаткових надходжень та інших доходів у 2021 р. становитимуть: 509 586,8 млн. грн., у тому числі доходи місцевих бюджетів – 347 876,5 млн. грн., із них: за загальним фондом – 324 877,5 млн. грн., за спеціальним фондом – 22 999,0 млн. грн. Окрім цього передбачено трансферти з державного бюджету місцевим бюджетам 161 710,3 млн. грн. у тому числі: дотації – 24 289,4 млн. грн., із них базова дотація 15 690,7 млн. грн.; субвенції за загальним фондом державного бюджету 113 012,3 млн. грн., у тому числі: на освіту – 106 582,7 млн. грн., із них субвенція 102 507,0 млн. грн.; субвенції за спеціальним фондом державного бюджету –

24 408,6 млн. грн., у тому числі на: фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах – 21 343,6 млн. грн., 25 реалізацію проектів у рамках Надзвичайної кредитної програми для відновлення України – 1 200 млн. грн. та інші [2].

Забезпечення цих доходів в об'єднаних територіальних громадах планується згідно таких ставок місцевих податків та неподаткових платежів:

- податок та збір на доходи фізичних осіб – 60%; податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності 100%;

- рентні плати за: спеціальне використання лісових ресурсів місцевого значення, спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення, користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення – 100%, користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату – 3%, за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення – 5%;

- акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів 100%.

Окрім цього встановлено 100% на збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір, єдиний податок. Також передбачено 100% ставки для неподаткових платежів: плата за розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів; адміністративні штрафи та інші санкції; плата за ліцензії на певні види господарської діяльності та сертифікати, що видаються виконавчими органами місцевих рад і місцевими органами виконавчої влади; плата за надання адміністративних послуг та інші [3].

З врахуванням цих даних по надходженням до бюджетів об'єднаних територіальних громад, оцінимо можливість їх виконання. Передусім, зазначимо, що подані макропоказники є завищеними. Так, щодо ВВП на 2021 р. окремими експертами, зокрема і МВФ, прогнозується ВВП на рівні лише 1% [4], також проблематичним буде забезпечення зростання середньомісячної заробітної плати на рівні 13%, що вже не сприяє виконанню надходжень, а саме ці показники є основою формування доходів. Також зауважимо, що до справляння

окремих податків та інших платежів, принаймні, на початку 2021 р. не створено належних умов, зокрема є складнощі при 26 наданні адміністративних послуг, організації збору за місця для паркування транспортних засобів, туристичного збору.

Не сприяють організації зазначених надходжень нечіткість нормативно- правової бази щодо рентних платежів за спеціальне використання лісових ресурсів місцевого значення, використання води водних об'єктів місцевого значення, адміністративних штрафів та інших санкції тощо.

Для вирішення зазначених проблем доцільно внести зміни у окремі нормативно-правові акти як стратегічного так і поточного рівня, оперативно врегулювати відповідні трансферти окремим об'єднаним територіальним громадам, що буде сприяти забезпеченню виконання покладеним на них повноваженням.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2021-2023 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2020 р. № 671. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-2020-%D0%BF#Text..>

2. Про схвалення Урядом проекту Державного бюджету України на 2021 рік. Міністерство фінансів України. URL: <https://decentralization.gov.ua/>

3. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України : Закон України № 907-IX від 17.09.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/907-IX#Text>.

4. Ломакович В. Оправдан ли оптимизм? *Экономическая правда*. 19.08.2020. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2020/08/19/664179/>.

УДК 336.1

Яковчук А.В.,
здобувач вищої освіти
Університету державної
фіскальної служби України
Науковий керівник:
Нечипоренко А.В.
к.е.н., доцент кафедри фінансів
імені Л.Л. Тарангул
Університету державної
фіскальної служби України

БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА В КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ

Сьогодні важливим критерієм збалансованості та ефективного управління державними фінансами є бюджетна безпека, головною метою якої є забезпечення такого стану фінансової стійкості держаних фінансів, що надасть можливість органам державної влади з високою ефективністю виконувати свої функції, а також задовольняти потреби платників податків та одержувачів бюджетних коштів.

На сучасному етапі бюджетна безпека є необхідною умовою підвищення якості життя громадян та їх соціального захисту, розвитку всіх сфер життєдіяльності суспільства [1, с. 54].

Значна увага до питання забезпечення бюджетної безпеки зумовлена ще й тим, що неузгодженість у системі управління державними фінансами становлять серйозний ризик для відновлення економічного зростання України.

Значний внесок у розвиток практичних і теоретичних аспектів бюджетної політики та бюджетної безпеки зробили такі відомі вчені: І. Балабанова, О. Барановський, І. Луніна, В. Метелиця, Т. Момот, О. Тарасова, В. Опарін, В. Федосов та ін. Однак, в умовах економічної нестабільності потребують подальших досліджень питання бюджетної безпеки в контексті управління державними фінансами.

Сучасний стан бюджетної системи України характеризується певними проблемами, які становлять основні загрози бюджетній безпеці країни. До них варто віднести:

– надмірне боргове навантаження та зростання частки видатків державного бюджету на обслуговування державного боргу;

- високий рівень дефіциту державного бюджету;
- зростання видатків на сектор оборони та соціальний захист постраждалим внаслідок конфлікту на Сході України;
- збільшення обсягів дотаційності Пенсійного фонду за рахунок коштів державного бюджету;
- загострення дисбалансів грошово-кредитної системи;
- девальвація національної валюти та рівень інфляції;
- високий рівень корупції на всіх рівнях державного управління [2, с. 76].

Наявні проблеми показують, що в Україні існує недостатня стійкість державних фінансів, що може призвести до низької спроможності та навіть неможливості протистояти таким ризикам як зниження купівельної спроможності населення, зростання обсягів кредитування економіки та погіршення інвестиційного клімату в країні.

Для вирішення зазначених проблем та протиріч держава має здійснити певні заходи такі як:

1. Забезпечення збалансованості бюджетної системи та зниження дефіциту бюджету.
2. Вдосконалення системи соціальної підтримки населення. Незважаючи на щорічне зростання номінальних показників видатків, першочерговою проблемою все ще залишається надання соціальних послуг населенню. Тому варто здійснити перехід від механізму бюджетного утримання до забезпечення розвитку соціальної сфери.
3. Здійснення заходів задля поступового зниження облікової ставки.
4. Формування дієвих бюджетних важелів, що спрямовуються на зменшення бюджетних ризиків.
5. Підвищення ефективності управління державними фінансами та забезпечення прозорості держаних фінансів [3, с. 370].

В основі бюджетної безпеки держави лежить її спроможність самостійно здійснювати фінансову політику згідно національних інтересів [4, с. 301]. Формуючи бюджетну безпеку, держава має дотримуватись певних умов, на основі яких має здійснюватись фінансова політика, а саме: макроекономічна збалансованість усіх галузей економіки; орієнтованість на кінцеву мету; використання економічних законів; врахування внутрішніх і зовнішніх факторів впливу; вивчення і врахування свого попереднього досвіду фінансового і бюджетного

розвитку та досвіду інших країн; врахування особливостей внутрішнього та міжнародного середовища; відповідність інтересам всіх членів суспільства [5].

Можна зробити висновок, що бюджетна безпека є основою ефективного управління державними фінансами. Бюджетна безпека як характеристика дій держави є критерієм ефективності бюджетної політики. Забезпечення бюджетної безпеки є першочерговим завданням діяльності будь-якої держави у забезпеченні економічного зростання та прогресивного соціально-економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Момот Т. В. Бюджетна безпека в умовах реформування системи управління державними фінансами: виклики та протиріччя. *Комунальне господарство міст*. 2018. № 6 (145). С. 54–61.
2. Тарасова О. В. Фінансова політика і бюджетна система України. *Економіка харчової промисловості*. 2018. №1. С. 76–80.
3. Колісник О. Я. Економічна природа бюджетної безпеки держави. *Наукові записки. Серія “Економіка”*. 2018. № 16. С. 369–377.
4. Нечипоренко А. В., Хмара Л. С. Тенденції розвитку структурних складових фінансової безпеки України. *Бізнес Інформ*. 2019. №12. С. 296–302.
5. Зверук Л. А., Білик О. Г. Бюджетна безпека як важливий пріоритет розвитку бюджетної системи України. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2017_2_8.

СЕКЦІЯ 2

ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

УДК 336.76

Бєну А.В.,

здобувачка вищої освіти
Університету державної
фіскальної служби України
Науковий керівник:

Нечипоренко А.В.,

к.е.н., доцент кафедри фінансів
імені Л.Л. Тарангул
Університету державної
фіскальної служби України

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Розвиток й становлення фінансового ринку України є необхідною передумовою розвитку усіх інших секторів економіки держави. Для ефективного розвитку національної економіки необхідною є мобілізація тимчасово вільних грошових коштів населення, суб'єктів господарювання й держави, їхній розподіл і перерозподіл на основі попиту та пропозиції між різними галузями економіки. Тому фінансовий ринок є дієвим інструментом ринкового господарства, що дозволяє вирішити ряд важливих питань.

Фінансовий ринок є життєво важливим фундаментом для зростання, розвитку й стабільності національної ринкової економіки. Становлення і розвиток фінансового ринку – ключовий елемент сильного економічного середовища, яке підтримує корпоративні ініціативи, забезпечує фінансування реального сектору економіки через залучення інвестицій, здійснення платежів і перерозподіл капіталів. Як каталізатор економічного зростання фінансовий ринок істотно впливає на забезпечення суверенітету держави та реалізацію її національних інтересів в умовах глобалізаційних процесів [1].

За умов глобальної інтеграції фінансових ринків надзвичайно важливим завданням для кожної країни є забезпечення функціонування конкурентноспроможного фінансового ринку. Відсутність узгодженого законодавства та ефективних принципів регулювання та нагляду за діяльністю небанківських фінансових установ є однією з серйозних проблем розвитку фінансового сектора в цілому.

Доцільно зауважити, що фінансовий ринок України розвивається вкрай нерівномірно за окремими своїми сегментами. Низький рівень довіри між ринковими контрагентами, а також недостатній захист прав власності та контрактних прав виступають як значні перешкоди для формування ринкових відносин. Відтак виділяють три основні проблеми функціонування фінансового ринку в Україні, а саме: проблема мобілізації ресурсів; нерозвиненість та недосконалість фінансової системи; відсутність узгодженого законодавства [2].

Зважаючи на існуючі проблемні питання в Україні доцільно впровадити довгострокову стратегію розвитку фінансового сектору України. Основною метою діяльності цієї стратегії повинно бути [3; 4]:

- створення ефективної системи регулювання та нагляду за діяльністю небанківських фінансових установ, зокрема тих їх видів, щодо яких не існує чіткого та повноцінного законодавчого поля та відсутній орган регулювання й нагляду;
- досягнення узгодженого законодавства та стабільного політичного й економічного середовища;
- розробка та узгодження концепції створення та діяльності незалежного органу регулювання та нагляду за діяльністю небанківських фінансових установ;
- розробка та узгодження концепції розвитку законодавчого поля фінансового сектора в країні;
- розробка та прийняття єдиної стратегії розвитку фінансового сектору України та визначення в її рамках довготермінової програми, спрямованої на створення сприятливих умов для розвитку небанківського фінансового сектору в цілому та окремих видів небанківських фінансових установ зокрема.

Крім того, важливо зауважити, що основною рушійною силою поступу, без якого неможливий розвиток національної економіки, є впровадження інновацій. Саме фінансові інновації відіграють важливу роль у забезпеченні розвитку фінансового ринку. Це пояснюється

тим, що фінансовий ринок є ключовим провідником фінансових ресурсів у реальний сектор економіки, забезпечує переміщення капіталу у сфери, найбільш відповідальні за економічну безпеку країни. Поширення фінансових інновацій обумовлено попитом на ресурсну складову інвестиційного розвитку суб'єктами фінансової системи на різних вузькоспеціалізованих сегментах фінансового ринку [5].

Основною метою реформування фінансового ринку України має бути створення конкурентоздатного ринку, що виконуватиме економічні функції, притаманні фінансовим посередникам країн з розвинутою економікою.

Таким чином, фінансовий ринок України еволюціонує шляхом модифікації кількісних і якісних характеристик свого розвитку. Перспективи його функціонування вимагають вирішення низки важливих питань. Розширення спектра фінансових послуг, які надаються фінансовими установами України, одночасно є забезпеченням належного рівня їх конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Базилевич В. Д. Розвиток фінансового ринку в сучасних умовах. *Фінанси України*. 2009. № 12. С. 5–12.
2. Татарин Н. Б., Чоп Т. І. Проблеми фінансового ринку України та шляхи їх подолання. *Економіка та суспільство*. 2018. № 19. С. 1169-1174.
3. Kuzheliev M., Rekunenko I., Boldova A., Zhytar M., Stabias S. Modeling of structural and temporal characteristics in the corporate securities market of Ukraine. *Investment Management and Financial Innovations*. 2019. № 2. P. 260–269.
4. Онишко С. В. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів: монографія / за заг. ред. д.е.н., професора С. В. Онишко. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. 452 с.
5. Анфілов Д. Ю., Нечипоренко А. В. Інвестиційно-інноваційна модель розвитку фінансового ринку України. *Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи* : зб. тез VII Всеукраїнської наук.-практ. конф., 4 грудня 2019 р. / Мін-во освіти і науки України, Київський ун-т імені Бориса Грінченка, Київ, 2020. С.106–109.

Богріновцева Л.М.,

к.е.н., доцент кафедри

фінансових ринків

Університету державної

фіскальної служби України

Венгуренко Т.Г.,

старший викладач кафедри

фінансових ринків

Університету державної

фіскальної служби України

РИНОК ПЕРЕСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Зростаюча конкуренція на страховому ринку вимагає від страхових компаній розширення власних можливостей як за видами страхування, в так і за обсягами взятих на себе ризиків, забезпечуючи при цьому їх фінансову безпеку і уникаючи дестабілізації фінансового стану. Все вищезазначене спонукає вітчизняних страховиків до використання механізму перестрахування. Разом з цим, при неправильно застосуванні перестрахування, може перетворитися з допоміжного засобу для підтримки фінансової безпеки страхової компанії у реальну загрозу для її стабільного функціонування, страхового ринку і загалом для фінансової системи країни. Зважаючи на значну роль перестрахування, виникає необхідність у постійному моніторингу основних тенденцій його розвитку в Україні.

На розвиток вітчизняного ринку перестрахування впливає ряд чинників, серед яких виділяють внутрішні та зовнішні (рис. 1).

Враховуючи ряд вище перерахованих факторів, які стримують розвиток перестрахування в Україні, варто зазначити, що для поліпшення конкурентних позицій вітчизняних перестраховиків необхідно вирішити наступні завдання [1]: забезпечити розширення ринку перестрахування шляхом запровадження нових страхових продуктів; переглянути існуючі нормативи щодо ліміту власного утримання страховика; удосконалити режим оподаткування перестрахових операцій тощо.

Секція 2. Інноваційні напрями розвитку фінансового ринку

Нині необхідність у перестрахованні постійно зростає через охоплення страхуванням дедалі більшої кількості специфічних ризиків, а також у зв'язку з економічними процесами, що відбуваються в нашій країні.

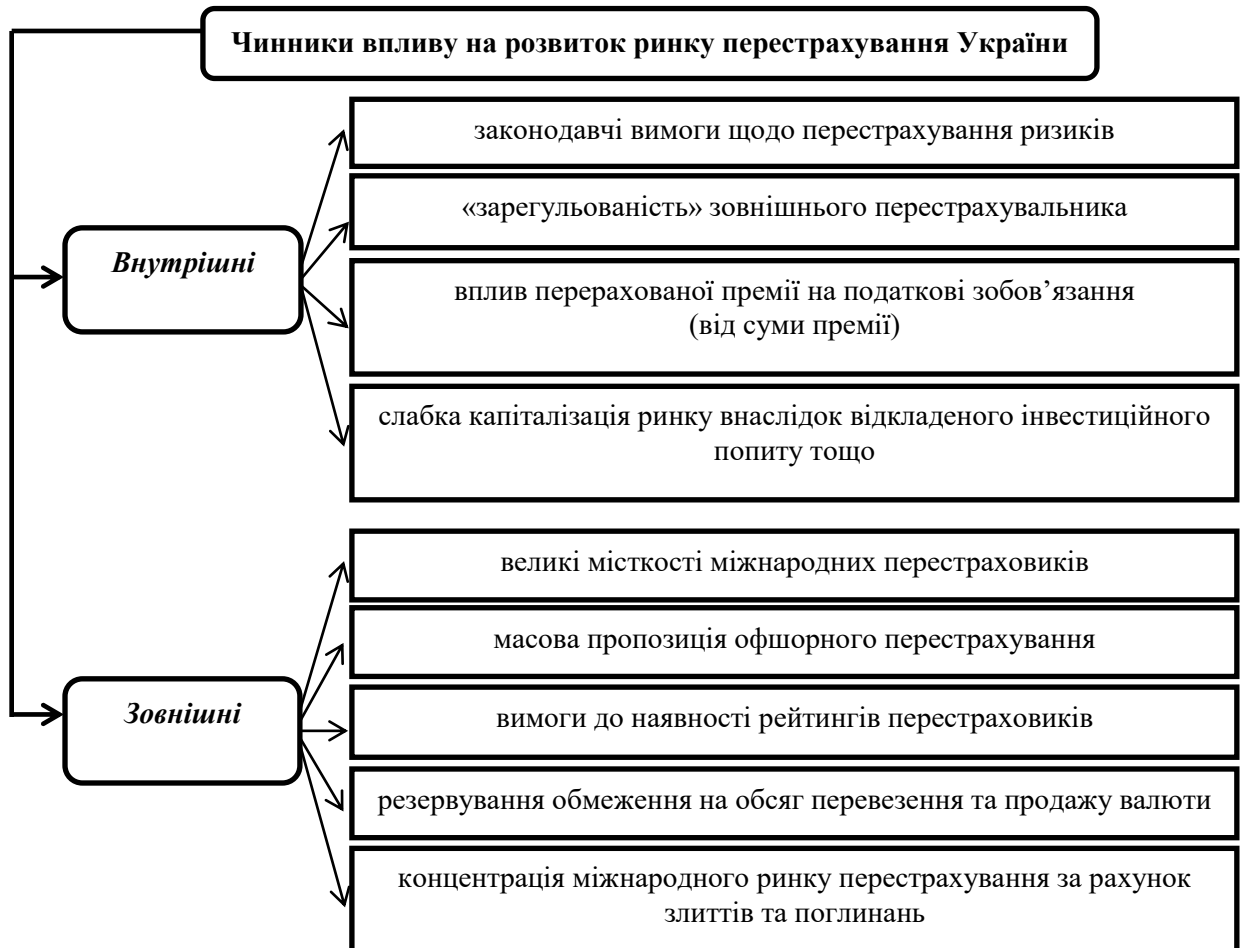

Рис. 1. Чинники впливу на розвиток ринку перестраховання України

Джерело: побудовано авторами за даними [2].

Основні пріоритетні напрями розвитку ринку перестраховання в Україні представлено на рис. 2.

Рис. 2. Пріоритетні напрями розвитку перестраховання в Україні
Джерело: побудовано авторами за даними [3].

В умовах глобальних перетворень сучасний стан ринку перестраховання в Україні не може задовольнити значні потреби вітчизняного страхового ринку. Ринок перестраховання насичений вітчизняними страховиками, які мають незначні можливості щодо прийняття ризиків. Тому, для українського страхового ринку доволі перспективним напрямом вирішення проблеми ємності ринку є вихід на страхові ринки розвинених країн з метою заощадження на перестрахованні.

Список використаних джерел

1. Богріновцева Л. М., Житар М. О., Чамор Г. С. Фінансова стійкість страхових компаній: управління ризиками. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. № 1. С. 7-19.

2. Воронченко О.В., Харченко А. Ю. Ринок перестраховання в Україні: становлення, проблеми та перспективи розвитку. *Ефективна економіка*. 2017. №12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5937>

3. Шейко Ю. О., Юхимчук І. М. Перестраховання як невід'ємний елемент ризик-менеджменту страхової компанії. *Ефективна економіка*. 2019. №2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2019/37.pdf

УДК 368:330.62

Даниленко Ю.В.,
к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків
Університету державної
фіскальної служби України

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ

Страховий ринок отримав серйозний виклик із початком пандемії Covid-19 у світі. Запровадження карантинних обмежень та періодичне введення локдаунів змусило страховиків переводити свій бізнес в Інтернет та переглядати стратегію своєї діяльності. Страховики, які не були готові технічно, зазнають суттєвих збитків і можуть бути витіснені з ринку. Вжити страховим компаніям можуть допомогти страхові інновації.

Проблемам інноваційного розвитку страхового ринку присвячено багато публікацій як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, варто відзначити праці К. Винокурової, О. Конарівської, Р. Пікус, О. Подри, Н. Петришин, Ю. Шахама та ін. Їхня увага зосереджена переважно на сутності інноваційного розвитку страхового ринку, особливостях страхових інновацій, напрямках розвитку Insurtech. Проте окремого розгляду потребують особливості розвитку страхового ринку в умовах пандемії.

Традиційно страховий сектор доволі повільно реагує на впровадження інновацій. Однак пандемія Covid-19 змусила страховиків переглянути умови ведення бізнесу. Проведене компанією Deloitte дослідження інсайдерів страхової галузі виявило, що 79% страхових компаній у світі вважають, що Covid-19 викрив прогалини в цифрових можливостях і стратегіях їх діяльності [2]. Багатьом компаніям довелося переводити надання послуг в он-лайн. З одного боку це призвело до певної економії адміністративних витрат (зокрема, знизилася витрати на електроенергію), однак змусило компанії налагоджувати дистанційну роботу працівників, запроваджувати електронні додатки обслуговування клієнтів і т.п. Багато страховиків виявилися просто не готовими технічно до подібних нововведень.

Пандемія поставила перед страховим ринком ряд викликів, вирішення яких може лежати у площині:

1. Запровадження інновацій на страховому ринку, в т.ч. поширення технологій Insurtech. Стрімкий розвиток спершу Fintech, а потім і Insurtech призвів до запровадження нових стандартів обслуговування клієнтів страхового бізнесу. Користувачі страхових послуг на фоні загальної діджиталізації економіки бажають, щоб їх обслуговування відбувалося практично миттєво і без зайвого документообігу. Це сприяло створенню мобільних додатків, «хмарній» обробці даних, розширення онлайн продажів і т.п. Подібні страхові продукти запропонували стартапи Insurtech. Пандемія Covid-19 спричинила зростання інвестицій в Insurtech в 1,5 рази в III кварталі 2020 р. проти аналогічного періоду 2019 р. (2,6 млрд дол США проти 1,7 млрд дол США) [1].

2. Однією із ключових тенденцій майбутнього розвитку страхового ринку може стати об'єднання традиційних страхових компаній із стартапами Insurtech. За результатами опитування Capgemini-Efma, проведеного в 2020 році, 67% страховиків зацікавлені у співпраці з Insurtech [2]. Це взаємовигідне партнерство, оскільки, ще одним викликом для розвитку страхового ринку є, з одного боку, недостатність фінансування і можливостей у Insurtech для просування своїх стартапів на фоні загального спаду економічної активності. І, з іншого боку, відставання традиційних страхових компаній у розробці власних інноваційних продуктів (навіщо витрачати час і заново створювати те, що вже існує).

3. Удосконалення державного регулювання. Як показує світовий досвід, інноваційний розвиток страхового ринку часто вимагає внесення змін до існуючого нормативно-правового забезпечення регулювання страхової діяльності з метою усунення бар'єрів для запровадження страхових інновацій. Зокрема, для належного розвитку Insurtech при удосконаленні українського законодавства мають бути враховані положення директиви ЄС 5AMLD (П'ята Директива про боротьбу з відмиванням грошей) та eIDAS (послуги електронної ідентифікації, автентифікації та довіри). 5AMLD передбачає, що користувач може стати клієнтом за лічені секунди через мобільний телефон де завгодно. Це базовий регламент, якого мають дотримуватися всі суб'єкти господарювання у секторі страхування, які бажають оцифрувати процеси залучення клієнтів. Положення eIDAS зосереджуються

на укладенні контрактів, регулюючи всі аспекти електронних підписів для будь-якого типу управління [3]. Крім того, важливою є співпраця державних органів і представників страхового бізнесу у розробці такого законодавства шляхом діалогу щодо обговорення існуючих бар'єрів на шляху до інноваційного розвитку страхового ринку. Світовий досвід свідчить про створення так званих «пісочниць» між регулюючими органами і представниками страхового бізнесу, що доцільним є і в Україні.

4. Проблема провайдерів послуг «хмарного» зберігання та обробки даних, оскільки відповідальність за збереження даних лежить на самих провайдерах, які по суті є олігополістами і диктують свої умови. Це стосується як плати за такі послуги, так і часто нав'язування своїх послуг щодо здійснення маніпуляцій із цими даними, зокрема і актуарних розрахунків.

5. Необхідність посилення захисту від кіберзлочинів. З одного боку це можливість для страхових компаній створювати інноваційні безпекові страхові продукти. З іншого боку самі страхові компанії повинні запроваджувати технології для розпізнавання електронного підпису, збереження клієнтських персональних даних тощо.

Таким чином, пандемія Covid-19 викрила основні проблеми страхового ринку, рішення яких в значній мірі лежить у готовності традиційного страхового бізнесу до впровадження інновацій.

Список використаних джерел

1. Insurtech - Statistics & Facts. URL : <https://www.statista.com/topics/4116/insurtech/>
2. Shaham Yoav. Why Insurtech Startups Will Only Get Stronger After The Pandemic. *Forbes*. URL: <https://www.forbes.com/sites/forbesfinancecouncil/2021/02/08/why-insurtech-startups-will-only-get-stronger-after-the-pandemic/?sh=6aba0cfc1667>
3. What is Insurtech and why it is the future of the insurance sector. URL : <https://www.electronicid.eu/en/blog/post/what-is-insurtech-future/en>

Dankevych A.,

к.е.н., доцент кафедри

фінансових ринків

Університету державної

фіскальної служби України

SUSTAINABLE BANKS FINANCIAL SOFTWARE ACCORDING TO INNOVATION PROCESSES

The main aim of sustainable banks financial software based on systemization of financial stability's theoretical sustainable banks financial aspects studied in various works by foreign scholars and Ukrainian scientists. The term "banks financial software" has been research and defined and suggest as definition of banks financial software as a comprehensive character of its state with definstion the ability of the banks to absorb, over time, the adverse impact of snternal and external facts, and to efficiently and continuously perform its functions, object to preservation of organization and integrity of banks' financial stability. The clarified definition of this term places an emphasis upon internal organization of the banking system, being formulated by taking into account a complex of key features that reveal the meaning of financial stability: relative nature (withstanding financial instability, shocks, panic); relation to the system's functional purpose; dynamicity (taking into account the effect of the factor of time on the ability to preserve its structure and 9 functionality).

The existing approaches to evaluation of sustainable banks financial software have been generalized and analyzed on the basis of the following criteria: interpretation of evaluation results (different scholarly views stem from different temporal periods taken into account when making interpretation (short-term or long-term)); accommodation of identification features of consistency; to aggregate of analytical data. A conclusion was drawn that neither of the reviewed approaches to evaluation of sustainable banks financial software fully accommodates the existence of complex relations between its elements, internal organization features, place in the national economy, or key functions. These are the aspects that characterize general systemic properties of banks, which include, along with integrity, hierarchic nature and purposefulness, the system's emergence that has a

substantial practical value when taken into account in the context of monitoring sustainable banks financial software. The system of organizational economic support of the banks financial stability has been developed.

The expediency of creating this system and making its efficient in today's conditions is necessitated by the requirement to reload the Ukrainian banks in order to solve the existing internal financial problems and transform it according to the European integration-oriented vector of the national economic development. This system would ensure financial stability of the banking system at two levels: macro-level (banking system as an object that has typical systemic properties) and micro-level (banks as structural elements of the banking system). Functional features of the system of organizational economic support sustainable banks financial software have been accommodated in its elements: purpose, objectives, subjects, objects, principles, functions, instruments.

The combination and coordinated use of instruments of NBU's monetary policy, both existing and prospective for the purpose of implementing instruments of macro- and micro-prudential regulation, serve as the basis for creating favorable conditions of the continuous and safe functioning of the banking system, ensuring its financial stability and financial stability of particular banks.

Based on the study of the essence of monitoring and specifics of its use in the banking sector, it was determined that monitoring of sustainable banks financial software represents a process of continuous observation (collection and accumulation of information), processing and analysis of financial stability evaluation indicators at macro- and micro-economic levels for the purposes of improving substantiation of managerial decisions and forecasting future development of the banking system and its dynamic movement. The phases of monitoring of sustainable banks financial software have been defined by taking into account particularities of forming its supporting system, and they envisage: quantitative and qualitative evaluation of sustainable banks financial software, comparison of actual evaluation results with data for past years, correlation of financial stability indicators with threshold values, analysis of causes and effects of identified deviations, substantiation of the areas of ensuring financial stability of the banking system, identifying the prospects for increasing financial stability and changing levels of banks' financial stability. A list of indicators has been compiled for express evaluation of sustainable banks financial

software and this list characterizes financial stability of banks from the standpoint of resource and capital stability, liquidity and effectiveness of these banks, and includes the most representative indicators in every designated area of evaluation.

A consolidation of representative indicators and a qualitative interpretation of the quantitative integral evaluation enable categorization of banks with low, medium and high levels of financial stability. The use of the most informative indicators allows to simplify the processes of evaluating and monitoring financial stability of banks and increase the promptness of their realization, while the grouping of banks helps identify financially vulnerable and unstable institutions.

References

1. Global innovation index in 2020. Веб-сайт. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator>
2. Kolodiziev O., Chmutova I., Lesik V. Use of causal analysis to improve the monitoring of the banking system stability. *Banks and Bank Systems*. 2018. Vol. 13, Issue 2. P. 62-76
3. Parosik V. Features of application of instruments for regulation of financial stability of the banking system. Proceedinds V International Scientific Conference «Modern trends in monitoring and ensure economic security». – Bangkok : Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Department of Research and Development, 2017. – Vol. II, P. 1. – P. 66–69.
4. Losyk O. Monitoring financial stability of the banking system. The manuscript.
5. Financial Stability Review, May 2016, Foreword, 145 p. <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/financialstabilityreview201605.en.pdf>

УДК 368.02

Діденко Л.В.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансових ринків
Університету державної
фіскальної служби України

ІНТЕРНЕТ-СТРАХУВАННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Діяльність сучасного фінансового ринку неможлива без діджиталізації та нових електронних форм діяльності. Процес інформатизації та цифровізації економіки чинить значний вплив на усі галузі, в тому числі і на ринок страхових послуг. Запровадження інтернет-страхування призводить до впровадження сучасних практик взаємодії на ринку страхових послуг. В свою чергу, це наближує вітчизняний страховий ринок до стандартів розвинутих зарубіжних ринків, оскільки значно зменшує недобросовісну конкуренцію та страхове шахрайство.

Дослідженням особливостей розвитку інтернет-страхування займалися такі вітчизняні вчені та економісти: В. Базилевич, О. Гаманкова, В. Диба, О. Залетов, С. Навроцький, Л. Нечипорук, С. Осадець, Р. Пікус, Т. Яворська та багато інших. Однак, внаслідок постійних та доволі швидких змін та нововведень у розвитку інформаційних технологій та діджиталізації, потребують подальшого дослідження нові форми взаємодії на ринку страхових послуг України та напрями його подальшого розвитку.

Метою дослідження є вивчення ролі цифровізації на ринку страхових послуг України та дослідження напрямів розвитку **інтернет-страхування**.

У наш час інтернет-страхування в Україні відіграє важливу роль, оскільки виступає як механізм захисту споживачів страхових послуг від непередбачуваних обставин. Проте широкій популярності інтернет-страхування серед населення заважають доволі високі ціни на страхові послуги.

З метою підвищення популярності страхування виникає необхідність активізації таких основних напрямів страхової діяльності:

чітка орієнтація на клієнта; збереження добросовісної конкуренції в умовах збільшення пропозиції страхових продуктів; компетентнісний підхід до страхової діяльності; поява нових каналів аквізиції страхових послуг; розвиток технологій у страховій сфері [3].

Однією з найважливіших задач страховиків є необхідність глибокого розуміння потреб клієнтів. Оскільки це призведе до підвищення частки інвестицій у засоби електронного зв'язку та банки даних в інвестиційному портфелі страхової компанії. Яскравим прикладом такої практики є Великобританія, де страховики самостійно збирають інформацію у своїх клієнтів про приблизний рівень збитків у разі масового стихійного лиха. Така система дозволяє частково скоротити процент махінацій зі страховим відшкодуванням та значно знизити заявлені збитки, порівняно із традиційними схемами сповіщення страховика про страховий випадок. Така система взаємодії із страхувальниками стала можливою за рахунок створення бази даних клієнтів з прив'язкою їх до певних географічних координат на електронній карті місцевості. Найбільший потенціал для подальшого розвитку страхового ринку зберігає саме мережа Інтернет. То ж, витрати страхових компаній за умов використання інтернет-страхування значно скорочуються та підвищується ефективність їх діяльності [2].

Враховуючи показники сучасних досліджень слід зазначити, що більше 85% операцій можуть бути виконані страхувальником без допомоги співробітників страхової компанії. Це дає можливість сконцентрувати роботу персоналу у таких прибуткових напрямках, як нестандартні страхові випадки, обслуговування VIP клієнтів тощо.

Системи самообслуговування створюють певний персоналізований інтернет-слід, тобто набір персональних даних, що показують уподобання, звички та інтереси користувача, на основі його поведінки в мережі Інтернет. Страхові компанії можуть використовувати це для створення пропозиції індивідуалізованих страхових рішень, додаткових опцій до вже існуючих договорів. Додатково така інформація може бути використана для покращення функціонування інтернет-страхування як набору інструментів, базуючись на специфічних вимогах клієнтів [3].

Нововведення у галузі Інтернет-страхування дають можливість автоматизувати оформлення страхових договорів, контроль за сплатою страхових премій, контроль документообігу, тощо. Інновації у

страховій діяльності дозволяють страховикам знизити витрати робочої сили на адміністрування страхових справ, а клієнтам – зменшити кількість вимушених контактів з представниками страхових структур.

Щорічний Інтернет-оборот світового страхового ринку, згідно останніх досліджень, складає 800 млн. доларів, а це 9-10 % від загального обсягу Інтернет-продажів. У 2020 році 18 % у доходах страхових компаній склала саме електронна комерція. А частка страховиків, що взаємодіють зі своїми клієнтами через систему Інтернет, за останні два роки зростає з 11 % до 70 % [2].

Протягом останніх кількох років інтернет-страхування в Україні набуло активного розвитку. З прийняттям Закону «Про електронні довірчі послуги» стало набагато зручніше укладати страхові поліси. Досить поширеною базою для здійснення прямого страхування стали офіційні сайти страхових компаній, для проведення онлайн-продажів – мобільні додатки. Використання інтернет-страхування у сучасних умовах гострої конкурентної боротьби стає для страхових компаній можливістю зберігати свої позиції на ринку. Так, за 2018-2019 роки ряд страхових компаній, шукаючи мало затратні канали збуту своїх продуктів, удосконалили свої продажі у режимі on-line. Серед них: «Уніка», «ТАС СГ», «ВУСО», «РЗУ Україна» та інші [1].

Впровадження новітніх технологій та розвиток інтернет-страхування також надає переваги клієнтам страхових компаній. Вони можуть: отримати детальну інформацію про страховика та спектр його послуг, не виходячи з домівки; самостійно розрахувати тарифи за допомогою страхового калькулятора; оцінити усі ризики по потенційному об'єкту страхування; отримати різноманітні онлайн-консультації; укласти страховий договір та сплатити страховий внесок і т.д.

Отже, розвиток інтернет-страхування дає можливість страховому ринку вийти на новий рівень розвитку, забезпечуючи позитивний ефект діяльності як страховику, так і страхувальнику.

Основним фінансовим ефектом від впровадження інтернет-страхування у діяльність ринку страхових послуг України є зменшення витрат персоналу при продажу страхових договорів та врегулювання збитків при адмініструванні страхових премій. Використання інтернет-страхування у процесі продажу страхових продуктів ОС-ЦПВВНТЗ та КАСКО дозволяє підвищити фінансову ефективність на 78%.

У сфері правового регулювання інтернет-страхування перспективним напрямом було б законодавче визначення поняття «інтернет-страхування» та правовий статус договорів страхування у електронній формі. Це стало б напрямом подальшого впровадження інтернет-страхування як інноваційного напрямку розвитку ринку страхових послуг України.

Список використаних джерел

1. Желізняк Р.Й., Бонецький О.О., Жулевич М.І. Розвиток світового ринку страхування в умовах діджиталізації. *Modern Economics*. 2019. № 17. С. 100-104.
2. Заволока Ю.М., Єфременко А.Г., Малашенко Ю.А. Особливості функціонування страхового ринку України в умовах сучасної цифрової трансформації. *Економіка та держава*. 2020. № 6. С. 102-106.
3. Ерастов В.І. Інтернет-страхування на ринку страхових послуг України. Дис. на здобуття наукового ступеня к. екон. наук. 2018. Київ. 281 с.

УДК 336.012:004.9

Жерлицин Д.М.,
д.е.н., професор, завідувач
кафедри економічної кібернетики
Національного університету
біоресурсів та
природокористування України

СУЧАСНІ ФІНАНСОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Сучасний етап функціонування світової економіки визначається значним впливом інформаційних технологій як невід'ємної складової процесів управління та створення доданої вартості. Бурхливий розвиток інформаційних технологій у сфері надання фінансових послуг визначив появу специфічного напрямку практичних та теоретичних досліджень, що мають загальну назву FinTech або «Фінансові технології». Відповідний об'єкт досліджень у сфері FinTech поєднує сучасні досягнення фінансової науки та практичні інструменти інформаційно-аналітичної підтримки та прийняття управлінських рішень. При цьому, окремі інформаційні технології, наприклад, технології блокчейн, стали специфічним фінансовим продуктом, що не мають аналогів у історії розвитку світової економіки.

В умовах цифрової трансформації виникають нові поняття та механізми фінансово-господарської діяльності, що притаманні виключно сучасному етапу функціонування та розвитку економічних систем різної природи. Формується поняття цифрової економіки, сутність якої полягає у діяльності, у якій ключовим фактором виробництва є цифрові дані (числові або текстові) та їх використання як господарського ресурсу, що дозволяє суттєво збільшити додану вартість у різних видах економічної діяльності [2; 4]. Тобто, саме цифрові дані та інструменти їх «добування» стають головним джерелом прибутку. Сфера фінансових технологій не є виключенням та активно використовує сучасні досягнення та результати цифрової трансформації господарських систем.

Ключові тенденції сучасної цифрової економіки полягають у масштабній глобалізації економічних та соціальних відносин,

значному зростанні обсягів даних, розвитку мобільних рішень щодо реалізації послуг та отримання доданої вартості, стрімкому зростанні продуктивності у цифровій сфері. Вказані тенденції визначають появу та розвиток наступних напрямків у сфері розвитку технологій щодо створення управлінської інформації: аналітика даних (data analytics), інтелектуальна обробка даних (data mining), наука про дані або дата сайнс (data science). Всі вказані технології спрямовані на забезпечення оперативності у створенні унікальної управлінської інформації, що стає умовної ефективного функціонування та виживання бізнес-систем.

Формування фінансової екосистеми у цифровому просторі та цифрових профілів юридичної або фізичної особи стають важливим напрямком розвитку сучасних фінансових технологій. Отже, відбуваються паралельний розвиток сфери фінансових та інформаційних технологій, що доповнюють один одного.

Структурні зміни відбуваються в інформаційних технологіях та програмних засобах, що використовуються для створення фінансової інформації. Якщо на початкових етапах четвертої індустріальної революції застосовувались класичні пакети прикладних програм для широкого кола користувачів, а саме: аналітичні можливості Microsoft Excel та інших табличних процесорів, системи для роботи з реляційними базами даних (Microsoft Access), спеціалізовані програмні пакети щодо статистичного аналізу даних (STATA, SPSS, Statistica тощо) та імітаційного моделювання (STELLA, VENSIM), то зараз використовуються комплексні рішення, що поєднують спеціалізовані знання у сфері комп'ютерних наук (Computer Science) та певної предметної області (наприклад, Economics, Financial technology тощо). Зокрема, аналітичні можливості мов програмування R та Python, хмарні розрахунки Google, Microsoft, Amazon тощо є невід'ємною складовою ефективного бізнесу в умовах сучасного етапу цифрової трансформації економіки світу.

Фінтех (Fintech, Financial technology) сьогодні представлено інноваціями під час залучення капіталу, інвестування, захисту бізнесу, мотивації персоналу тощо. До ключових напрямків застосування сучасних фінансових технологій у сфері залучення капіталу можна віднести банківське кредитування; випуск акцій; випуск облігацій; вексельний обіг; венчурне фінансування; краудфандінг; майнінг криптовалют. Сучасні технологічні інновації у сфері інвестування проявляються у таких послугах як: депозиті операції банків; покупка цін-

них паперів та інших фінансових активів (особливо індивідуальне інвестування); участь у схемах колективного інвестування (інвестиційні фонди); участь у програмі інвестиційного страхування; інвестування через передачу коштів в довірче управління керуючому; інвестування з використанням індивідуального інвестиційного рахунку; інвестування в нетрадиційні активи; краудінвестинг. До базових фінансових технологій захисту бізнесу відносять кредитний скоринг, погодинні похідні фінансові інструменти, екзотичні похідні фінансові інструменти тощо [5]

Відбувається широке провадження фінансових інновацій, зокрема, нових фінансових інструментів і фінансових технологій у межах економічної діяльності, що дозволяє на новому якісному рівні вирішувати складні завдання господарюючих суб'єктів в умовах постійно наростаючої невизначеності і волатильності цін на товарному, валютному, кредитному ринках та на ринку капіталу [2; 4]. Відповідно, від суб'єктів економічної діяльності вимагається проектування, розробка і реалізація інноваційних фінансових інструментів і процесів, а також активізація творчого пошуку підходів до вирішення проблем у сфері фінансів [1; 4], що стає головною умовою збереження ефективності та навіть виживання відповідних економічних систем.

Значні технологічні перетворення в умовах цифрової трансформації відбулися у таких напрямках надання фінансових послуг як: платіжні системи; кредитування (особливо, кредитний скоринг), фінансова екосистема та формування «зелених» фінансів, краудфандінг (crowdfunding), алгоритмічна торгівля. Найбільший розвиток на початковому етапі цифрової трансформації економічних систем набули платіжні фінансові послуги. Саме цифровізація вказаної сфери стала поштовхом до розвитку міжнародної торгівлі. Платіжні фінансові послуги за останні 10 років пройшли трансформацію від застосування класичних систем обміну інформації до створення окремих грошових суrogатів та віртуальних платіжних інструментів та систем [3; 4]. З іншої сторони, класичні кредитні та інвестиційні операції набули принципово нової форми, зокрема, краудфандинг, краудінвестинг. Останні визначаються поєднанням принципів спільного інвестування з досягненнями сфери інформаційних технологій, зокрема, соціальних мереж.

Виникнення та широкий розвиток віртуальних фінансових активів або криптовалют є революційною зміною, що сприяла підвищенню ефективності бізнес-рішень, перерозподілу доданої вартості,

інтенсифікації економічних процесів. З часів первинного виникнення валюти Біткоїн (2008 рік) до сьогодні ринкова вартість вказаного активу збільшились у десятки тисяч разів, а функції, що виконують криптовалюти значно розширились. Наприклад, сьогодні, ключові віртуальні фінансові активи, що засновані на технології блокчейн, виконують функції грошей, інвестиційних активів, інструментів підтримки прийняття управлінських рішень тощо. Хоча значні коливання цін на криптовалюту та проблеми у сфері нормативно-правового регулювання їх застосування не дають можливість їх повноцінного використання як повний замітник світових грошей, значний потенціал технології блокчейн проявляється у чіткому зростаючому тренді та його широкому застосуванні у сфері FinTech.

Список використаних джерел

1. Жерлицын Д.М. Финансовый анализ в системе налогового менеджмента предприятия // Проблемы формування ринкової економіки: Міжвід. наук. зб. заснов. у 1992 році. Спец. вип. Трансформація курсу „Економічний аналіз діяльності підприємств”. – К.: КНЕУ, 2002. – С.210-216

2. Модернізація фінансових систем: методологія та інструменти управління [монографія] За ред. чл.кор. НАН України, д-ра екон. наук, проф. Лисенко Ю.Г.; д-ра екон. наук, доц. Жерліцина Д.М. – Полтава, 2017. – 348 с.

3. Жерліцин Д.М. Фінансовий важіль робочого капіталу як інструмент аналізу ефективності операційної діяльності підприємства// Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; ред кол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2014. – Том 17. – № 2. – С. 24-29

4. Цифровізація економіки України: трансформаційний потенціал: монографія / В.П. Вишневський, О.М. Гаркушенко, С.І. Князєв, Д.В. Липницький, В.Д. Чекіна; за ред. В.П. Вишневського та С.І. Князєва; НАН України, Інститут економіки промисловості. – Київ: Академперіодика, 2020. – 188 с.

5. Гусева И. А. Финансовые технологии и финансовый инжиниринг : учебник. Москва : КНОРУС, 2021. – 314 с.

УДК 339.80

Козій Н.С.,

к.е.н., доцент кафедри

фінансових ринків

Університету державної

фіскальної служби України

СУЧАСНИЙ СТАН ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ЗОЛОТА

В умовах глобалізації зростає залежність національних економік від зовнішніх факторів, що призводить до пошуку шляхів і засобів захисту активів від зовнішніх шоків. Цю проблему можна вирішити за допомогою дорогоцінних металів, а саме золота, як альтернативного джерела для інвестицій. Незважаючи на офіційно визнану демонетизацію, цей метал продовжує відігравати важливу роль у фінансовій діяльності держави та в економіці в цілому. Золото ефективно використовується для диверсифікації валютного портфеля, а також як страховий фонд держав завдяки тому, що він є не лише засобом збільшення заощаджень, але й забезпечує хеджування заощаджень від девальвації. Ринок золота є одним із важливих факторів ефективного функціонування національної економіки. В Україні він відповідає за функцію накопичення дорогоцінних металів у державному резерві та надає можливість брати участь в операціях на світовому ринку дорогоцінних металів; що особливо важливо в контексті глобалізації та європейської інтеграції. Золото представляє особливий інтерес для досліджень у сучасній світовій економіці та специфічних тенденцій останніх років. Тому важливо проаналізувати ситуацію на внутрішньому ринку золота.

Постійний ріст попиту на золото на світовому ринку, а також стабільність та надійність цього металу призводить до постійного зростання його ціни і в Україні.

За період 2015-2019 рр. (з урахуванням поточного моменту часу) ціни на золото в Україні постійно зростали (рис. 1), що було спричинено девальвацією української гривні. У 2016 р. темп зростання ціни на золото за аналізований період був найвищим та складав 135,6%, а за весь аналізований період ціна за одну тройську унцію збільшилась у 1,9 рази. Причому тренд зміни ціни на даний товар є прискорено зростаючим та підкріплений подальшим підвищенням курсу долара США [2].

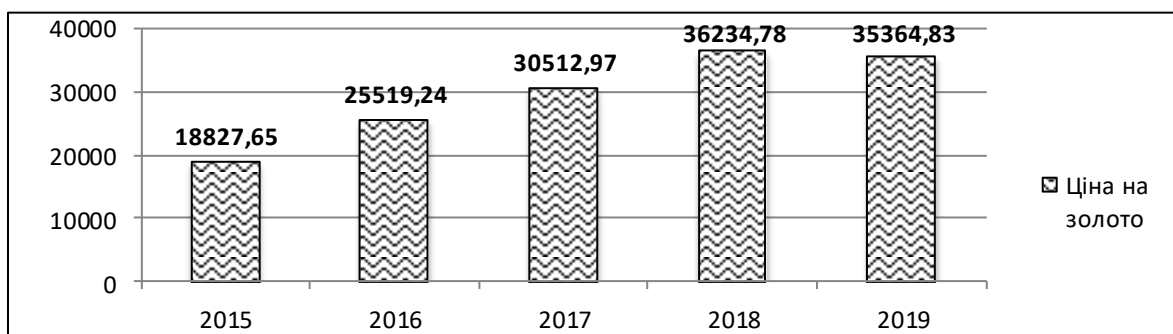

Рис. 1. Динаміка ціни на золото в Україні у 2015-2019 рр., грн. за одну трійську унцію

Джерело: складено автором за даними [1].

Таким чином, на українському ринку ціна золота за роки незалежності України зросла в декілька разів, а отже, торгівельні підприємства відчувають потребу в якісній та низькій за ціною золотій сировинній базі при тому, що в Україні з часів СРСР не з'явилося нових родовищ. Факторами впливу на ціну золота є: вартість витрат на видобуток золота; зміна курсів валют; коливання цін на інші дорогоцінні метали; законодавче регулювання; економічні коливання в міжнародній економіці; формування попиту на золото з боку окремих галузей економіки; інвестиційний клімат та інші.

Несприятливою тенденцією сучасного розвитку вітчизняного ринку золота є переважне його насичення імпортною ювелірною сировиною та готовою продукцією із дорогоцінних металів, що негативно позначається на кон'юнктурі вітчизняного ринку ювелірних виробів

У теперішньому періоді в Україні розробляються лише два родовища, які згідно переліку спеціальних дозволів на користування надрами отримали дозвіл на видобуток та розробку, а саме: «Мужіївське» (вміст золота в родовищі - 4,5-15 г/тонну) та «Сауляк» (5-10 г/тонну). У той же час Україна володіє значно більшим ресурсним потенціалом щодо видобутку золота, маючи такі нерозроблені родовища як: Майське, Клишівське, Юр'ївське, Сергіївське, Балка Золота, Балка Широка, Бобриківське та Суразьке, вміст золота в яких коливається від 2 до 9 г/тонну [1].

На нашу думку, інвестування у підготовку і розробку нових родовищ золота повинно здійснюватися державою, оскільки золото є стратегічним ресурсом країни та водночас ключовим фактором забезпечення її економічної безпеки.

Аналіз сучасного стану ринку золота та дорогоцінних металів в Україні свідчить про те, що сучасний ринок дорогоцінних металів в Україні знаходиться на стадії розвитку. Зростання вартості золота, як на світовому рівні так і в Україні пов'язане з панікою, яку спричинив коронавірус на фінансовому ринку: інвестори масово виводять кошти з акцій та облігацій, оскільки ризик вкладання грошей у ці активи значно зростає. Але загалом сучасний етап розвитку вітчизняного ринку золота характеризується помітним зростанням ціни на цей товар, негативним сальдо по зовнішнім операціям щодо торгівлі ним та невеликими обсягами власного видобутку золота. Визначено, що в Україні існують потенційні можливості щодо вирішення нагальних проблем, з огляду на наявність власного ресурсного потенціалу країни щодо розробки родовищ та забезпечення їх ефективного функціонування.

Список використаних джерел

1. Волошина С.В., Скубіліна А.В., Воловик В.М. Розвиток ринку золота в Україні: основні тенденції та проблеми. *Економіка. Фінанси. Право*. № 12(4). 2017. С.32-35. URL: http://elibrary.donnuet.edu.ua/450/1/Voloshyna_2_Rozvytok_rynka_zolota.pdf.pdf
2. Сайт Мінфіну. URL: <https://index.minfin.com.ua/finance/assets/>

Кужелєв М.О.,
д.е.н., професор, директор
ННІ фінансів, банківської справи
Університету державної
фіскальної служби України

ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Зміни, які відбуваються на світовому фінансовому ринку в умовах глобалізації, зростання конкуренції між фондовими біржами та швидким розвитком інноваційних торговельних систем, значно загострилися на сучасному етапі. Поява та розповсюдження мережі Інтернет безпосередньо вплинули на розвиток фінансового ринку. Основою подальшого розвитку фінансового ринку України є використання фінансових інновацій, які реалізуються через інститути фінансового ринку та на сьогодні є його невід'ємною частиною.

Варто зазначити, що нині в Україні є досить низький рівень фінансової культури, який проявляється у не поверненні взятих кредитів, слабкій депозитній активності, недовірливому відношенні до новітніх продуктів та інструментів фінансового ринку. Тому дослідження фінансових інновацій для забезпечення розвитку фінансового ринку України та виявлення напрямів його удосконалення є актуальним питанням на сьогодні.

Фінансові інновації – це виникнення нових ідей або вдосконалення вже відомих, які мають на меті збільшення прибутковості або зниження ризиковості фінансових операцій та реалізуються у формі фінансового продукту чи технології [1].

Когортою науковців виділено ряд позитивних зрушень, які зумовлені використанням саме фінансових інновацій. Так серед таких досліджень варто відмітити три основні групи, які розглядають різні позитивні аспекти розробки, впровадження та споживання фінансових інновацій, зокрема [2; 3]:

– фінансові інновації уможливають нівелювати ризик та убезпечити інвесторів від традиційних та незвичайних видів ризиків,

Секція 2. Інноваційні напрями розвитку фінансового ринку

перелік яких збільшується в силу глобалізаційних процесів у світовій фінансовій системі;

- фінансові інновації забезпечують підвищення якості наданих фінансових послуг та розширюють їхній перелік, залучаючи нових клієнтів та утримуючи існуючих клієнтів, що забезпечує стабільний розвиток банківських установ та інших фінансових посередників;

- фінансові інновації є основою для підвищення ефективності інвестування та фактично закладають основу для стабільного економічного розвитку, зменшують волатильність економічної активності, регулюють попит на готівкові грошові кошти, забезпечуючи саморегуляцію ринку.

При цьому, необхідно зазначити, що розвиток та споживання фінансових інновацій потребує певного підґрунтя, а саме [4; 5]:

- інституціональна відповідність процесів і правил механізмам розробки, впровадження та функціонування фінансових інновацій, тобто інституціональна та інфраструктурна відповідність;

- структурна готовність різних секторів економіки та населення до споживання нових фінансових послуг чи продуктів, тобто суспільний запит на інновації;

- фінансова культура споживання традиційних та інноваційних фінансових послуг чи продуктів.

Фінансові інновації відіграють важливу роль у забезпеченні розвитку фінансового ринку України і являються специфічним інструментом забезпечення розвитку усієї фінансової системи країни, адже саме інноваційні фінансові технології здатні забезпечити більш раціональний перерозподіл фінансових ресурсів, доходності, ризиків та ліквідності. Проте розробка і впровадження фінансових інновацій вимагає особливих умов та ставлення з боку як фінансових інститутів країни, так і споживачів цих послуг чи продуктів. До умов створення фінансових інновацій належать відповідний рівень схильності економічних суб'єктів до заощадження та запит на новітні фінансові продукти.

Отже, в умовах нестабільного економічного середовища та зростання глобалізації фінансових ринків необхідністю є швидке поширення фінансових інновацій на фінансовому ринку України. Перспективними залишаються питання щодо дослідження сучасної інфраструктури систем електронних фінансових послуг в Україні, з

урахуванням її інтеграції з іншими автоматизованими технологіями; дослідження сучасних банківських систем просування електронних фінансових послуг в онлайн-середовищі; оцінки сучасних тенденцій розвитку Інтернет-страхування, Інтернет-трейдингу та автоматизації брокерського обслуговування клієнтів тощо.

Список використаних джерел

1. Белінська Г. В. Ринок фінансових інновацій: сутність, особливості та передумови створення. *Наукові праці НДФІ*. 2016. Вип. 1. С. 137-149.
2. Кужелев М. А. Аналитическая обработка и анализ финансовой информации. *Финансы, учет, банки (сб. науч. тр.)*. 2001. Вып. 5. С. 36-41.
3. Єрмошкіна О. В. Фінансові інновації як основа розвитку фінансового ринку України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 10(2). С. 141-146.
4. Kuzheliev M., Rekunenko I., Boldova A., Zhytar M. Modeling of structural and temporal characteristics in the corporate securities market of Ukraine. *Investment Management and Financial Innovations*. № 2. 2019, 260-269
5. Онишко С. В. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів: монографія / за заг. ред. д.е.н., професора С. В. Онишко. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. 452 с.

УДК 519.233:330.356

Лапа В.В.,

здобувач вищої освіти

Національного університету

біоресурсів та

природокористування України

Науковий керівник:

Жерліцин Д.М.,

д.е.н., професор, завідувач

кафедри економічної кібернетики

Національного університету

біоресурсів та

природокористування України

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТУВАННЯ У СУЧАСНІ ФІНАНСОВІ АКТИВИ

Сучасний етап розвитку світових фінансових ринків формує попит на нові інвестиційні активи. Зокрема, попит і пропозиція на першу криптовалюту bitcoin та інші побідні інструменти зараз перевищує 200 млн.дол.США на день, що більше, ніж середньоденні обсяги торгів на фондових біржах України у сукупності. Проте використання віртуальних фінансових активів як інвестиційного інструменту потребує обґрунтування можливості застосування класичних методів ризик-менеджменту, портфельного аналізу тощо [2; 4]. Саме тому у доцільно сформульовані ключові особливості щодо інвестиційних властивостей сучасних інвестиційних активів, зокрема, криптовалют та інших віртуальних фінансових активів.

До ключових криптовалют та відповідних криптовалютних пар, що розміщені у порядку зменшення рівня ринкової капіталізації, відносяться ціни (відповідні позначення змінних будуть використовуватися у подальшому): BTC-USD - Bitcoin до дол.США; XRP-USD - Ripple до дол.США; ETH-USD - Ethereum до дол.США; USDT-USD - Tether до дол.США; BCH-USD - BitcoinCash до дол.США; LTC-USD - Litecoin до дол.США; BNB-USD - BinanceCoin до дол.США; LINK-USD - ChainLink до дол.США; EOS-USD - EOS до дол.США; XLM-USD - Stellar до дол.США; IOT-USD - IOTA до дол.США; ADA-USD -

Cardano до дол.США; XMR-USD - Monero до дол.США; TRX-USD - Tronix до дол.США; DASH-USD - Dash до дол.США; XRB-USD - Nano до дол.США; NEO-USD - NEO до дол.США; ETC-USD - EthereumClassic до дол.США; XEM-USD - NEM до дол.США; ZEC-USD - ZCash до дол.США; DOGE-USD - Dogecoin до дол.США; BAT-USD - BasicAttentionToken до дол.США; ZRX-USD - 0x до дол.США; VEN-USD - Vechain до дол.США; DCR-USD - Decred до дол.США. [5]. Кожному із представлених інструментів ринку криптовалют притаманні свої особливості створення, функціонування, сфери застосування тощо.

Головною особливістю у використанні криптовалют у якості інвестиційних активів є висока волатильність цін. Зокрема, тільки за період з 2014 по 2020 рік відносні коливання ціни на Біткоїн перевищували 20 разів, що значно ускладнює використання віртуальних фінансових активів як інструмента збереження вартості та навіть засобу платежу. Незважаючи на суттєві коливання курсів світових криптовалют, можна стверджувати, що у цілому за статистичними властивостями на скорочених горизонтах аналізу або з урахуванням укрупнення інтервалів спостережень можна їх розглядати як інвестиційний актив з значним потенціалом прибутковості [3; 5].

Важливою властивістю віртуальних фінансових активів як інструменту інвестування є їх суттєва залежність від коливання цін на ринку Біткоїн [2; 4]. Зокрема, черговий стрибок вартості Біткоїн на початку 2021 року спричинив активний розвиток ринку криптовалют у цілому, зокрема, збільшенню обсягу операцій за всіма альткоїнами, зростання вартості віртуальних фінансових активів, виникнення нових криптовалют. Саме тому, Біткоїн можна розглядати як умовний індекс світового ринку криптовалют та можна застосовувати у межах класичних моделей інвестиційного портфелю (наприклад, у моделі Шарпа).

Більшість віртуальних фінансових активів демонструють більш суттєві коливання прибутковості ніж базовий ринковий актив (Біткоїн) [4; 5]. Проте, існують і стабільні проекти, що зорієнтовані на повноцінне виконання функцій грошей. Наприклад, віртуальний фінансовий актив USDT, за твердженнями його засновників, має фінансове забезпечення у фіатних грошах (активах компанії Tether Limited). Як підтверджують ринкові котування USDT/USD то відповідні коливання не перевищують 5%.

Таким чином, криптовалюти – є сучасним інвестиційним активом, що виконують як функції засобу платежу, так і функції збереження вартості. Як і будь-якому активу, що має широке розповсюдження на фінансових ринках світу, криптовалюти притаманні ризик та прибутковість, що відповідають їх сутності та функціональному наповненню.

Список використаних джерел

1. Жерліцин Д. М. Інноваційне управління фінансовою системою підприємства : монографія; [наук. ред. проф. Ю. Г. Лисенко]. – Донецьк : Юго-Восток, 2012. – 256 с.

2. Модернізація фінансових систем: методологія та інструменти управління [монографія] За ред. чл.кор. НАН України, д-ра екон. наук, проф. Лисенко Ю.Г.; д-ра екон. наук, доц. Жерліцина Д.М. – Полтава, 2017. – 348 с.

3. Жерліцин Д.М. РИНОК КРИПТОВАЛЮТ: ІНВЕСТИЦІЙНІ ВЛАСТИВОСТІ АКТИВІВ // Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України: зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ірпінь, 26-27 березня 2020 р.). Університет державної фіскальної служби України, Ірпінь, 2020. – С.30-32 (263 с.) <http://ir.nusta.edu.ua/jspui/handle/doc/4635>

4. Жерліцин Д.М. МОДЕЛЮВАННЯ ПОРТФЕЛЮ КРИПТОВАЛЮТ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ. Приазовський економічний вісник. В.5 (16), 2019. - С.401-405 (фах. вид.). online ISSN: 2522-4263. - URL: <http://pev.kpu.zp.ua/archives> DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2019-5-69>.

5. Жерліцин Д.М. Статистичні властивості показників фінансових ринків. Інфраструктура ринку. 2019. №35. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/35_2019_ukr/80.pdf (фах. вид.). online ISSN: 2519-2868, Index Copernicus. <https://doi.org/10.32843/infrastruct35-78>

Линчак В.П.,
здобувач вищої освіти
Університету державної
фіскальної служби України
Науковий керівник:
Гарбінська-Руденко А.В.,
к.ю.н., доцент кафедри
фінансового права
Університету державної
фіскальної служби України

ІННОВАЦІЇ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Актуальність даної теми полягає в тому, що українські фінансові інститути, органи державного управління й приватні компанії активно використовують у своїй діяльності напрацювання і рішення іноземних фірм і банків, міжнародних організацій. Однак інноваційна діяльність на українському фінансовому ринку має величезний нерелізований потенціал. Тому необхідно активізувати розвиток національної економіки в цілому й фінансового ринку зокрема.

Вченими та фахівцями, що вивчали це питання, є О. Лаврушин, Дж. Маршалл, М. Міллер, В.П. Александрова, О.І. Барановський, А.П. Вожжов, Т.А. Васильєва, А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, С.А. Єгоричева, А.Я. Кузнєцова, О.О. Лапко, В.І. Міщенко, О.М. Мозговий, А.М. Мороз, Т.А. Медвідь, Л.М. Назарчук.

На законодавчому рівні інновація розглядається як «новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [1].

Швидкий розвиток і загострення конкуренції на ринку фінансових послуг в Україні змушують фінансовий ринок опанувати нові підходи до підвищення ефективності власного функціонування, проводити пошук додаткових шляхів одержання переваг конкуренції, зокрема шляхом упровадження інноваційних технологій обслуговування клієнтів, нових продуктів і послуг.

Правове становище інноваційного ринку України визначається виходячи з особливостей правового регулювання державної політики та її різновидів. Так, відповідно до положень ЗУ «Про інноваційну діяльність» державна інноваційна політика є напрямом державної політики. До такого висновку можна дійти на підставі змістового аналізу тексту вказаної статті закону. Якщо ж дослідити загальну класифікацію напрямків реалізації державної економічної політики, викладену в ст. 10 ГК України, то побачимо, що інноваційна політика як самостійний напрям – не виділяється [2].

Зі спливом часу будь-яке нововведення стає масовим, традиційним, зменшується унікальність нового продукту. Таким чином, фінансова інновація є функцією часу. Слід зазначити, що незначні зміни, які не змінюють змісту та сутності фінансового продукту, не є фінансовими інноваціями.

У вітчизняній практиці зазвичай виділяють такі види банківських інновацій:

- банківський продукт на нових сегментах ринку;
- інновації як освоєння напрямів діяльності в нових сферах фінансового ринку;
- нові методи управління готівкою та використання нових інформаційних технологій;
- модифіковані послуги фінансового посередництва, спрямовані на зниження операційних витрат і більш ефективне управління активами та зобов'язаннями;
- нові продукти у традиційних сегментах позичкових капіталів [3].

Фінансова інновація – це важливе джерело залучення у виробничий процес додаткових коштів та надходження прибутку. Таким чином, це стимул розвитку усієї економічної системи та створення й реалізація нових фінансових продуктів і нових операцій.

Одним із факторів, що зумовлює виникнення фінансових інновацій, є законодавчий чинник або вплив нормативно-правової бази та законодавчих змін на діяльність бізнесу. За несприятливих умов, при посиленні регуляторних заходів, неефективному банківському, адміністративному або кримінальному законодавстві, швидких структурних трансформаціях бізнес зацікавлений у пошуку методів зниження втрат. Створюються фінансові інновації, які ґрунтуються передусім на недосконалості правового поля.

Фінансові інновації знаходять своє відображення через інститути фінансового ринку, які сьогодні є його невід'ємною частиною. Без них фінансовий ринок існувати вже не зможе. Можна дійти висновку, що до складної системи фінансового ринку доцільно включити як окремий сегмент ринок фінансових інновацій. Цей ринок має інтегральний характер, тобто має нерозривний зв'язок з усіма фінансовими активами, є невіддільним від усіх видів фінансових ринків у їхній загальній системі.

Отже, варто зазначити, що український фінансовий ринок знаходиться в трійці аутсайдерів в рейтингу розвитку міжнародних фінансових ринків та інноваційного потенціалу національних систем. Фінансовий ринок України має значний нереалізований потенціал, ефективне використання якого має стати терміновим завданням для подальшого інтенсивного розвитку економіки країни. Впровадження міжнародної практики фінансових інновацій, які підтвердили свою ефективність часом, дозволить розвинути національний фінансовий ринок, здолати наслідки фінансової кризи та відновити вітчизняну економіку.

Список використаних джерел

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4.07.2002 № 40-IV. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 36, ст.266.
2. Господарський кодекс України від 16 січ. 2003 р. № 436-IV // Відом. Верхов. Ради України. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144.
3. Золотарьова О.В., Чекал А.А. Інноваційні банківські продукти та специфіка їх упровадження в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. №1. С.112-114.

УДК 338.242:364.05

Насібова О.В.,

к.е.н., доцент кафедри

міжнародного бізнесу,

фінансів та обліку

Харківський торговельно-

економічний інститут

Київського національного

торговельно-економічного

університету

ІННОВАЦІЙНІ ФІНАНСОВІ ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

У сучасному світі активізуються цифрові трансформації в усіх сферах життєдіяльності, змінюючи інституційне середовище функціонування і розвитку економічних суб'єктів.

Посилення орієнтації на діджитал-технології спостерігається і у соціальній сфері, відкриваючи нові можливості у зміцненні її фінансового потенціалу і вирішенні соціальних проблем, що вимагає розробки і впровадження значної кількості заходів та програм реалізації новітніх каналів інформатизації враховуючи застосування прогресивних механізмів організації і регулювання фінансових відносин.

Використання діджитал-технологій у соціальній сфері поступово охоплює все більшу кількість країн і впроваджується при реалізації програм надання соціальної допомоги населенню, забезпеченні державної політики у сфері соціального страхування, охорони здоров'я. Так, на основі технології блокчейн відбувається підвищення ефективності соціальних допомог (Великобританія, США), здійснення управління пенсійними накопиченнями і виплатами з безробіття (КНР, США), систематизація даних про пацієнтів, шляхом створення е-медичної картки про стан здоров'я, що забезпечує інформаційний обмін між учасниками процесу виробництва і споживання медичних послуг. Впровадження блокчейна зменшує кількість посередників, скорочує витрати, збільшує ефективність платіжної системи соціальної сфери, сприяє спрощенню видачі будь-яких документів, позбавляє від необхідності збору великої кількості довідок, тобто оптимізує реєстри.

В Україні застосування інструментів діджитал-технологій фінансового забезпечення соціальної сфери відбувається не достатньо активно, як у Китаї, США, Індії, Великобританії. Проте важливість цього засвідчується прийняттям рішення у 2020 році урядом про схвалення Стратегії цифрової трансформації соціальної сфери [2], якою визначено напрями і основні завдання комплексної цифрової трансформації всіх компонентів системи соціального захисту населення до 2023 року. Крім того, розроблено та схвалено Концепцію розвитку електронної охорони здоров'я (е-здоров'я, eHealth), яка визначає політичні, організаційно-правові, технологічні та ідеологічні умови і засади розвитку е-здоров'я [1]. Реалізація цієї Концепції передбачена до 2025 року.

Особливу увагу заслуговує застосування інноваційних фінансових технологій в системі соціального захисту населення як вагової складової соціальної сфери. Оцифрування соціальних виплат, зокрема соціальної допомоги, житлових субсидій, пенсій, виплат на охорону здоров'я є важливим інструментом боротьби з корупцією та зайвими витратами бюджетних коштів. У країнах з трансформаційною економікою фізичні виплати з бюджетів призводять до втрати понад 110 млрд дол. США щорічно [3].

З 2019 року в Україні в рамках реалізації проєкту «Е-пенсія» розпочато масштабну ретроконверсію понад 10 млн паперових пенсійних справ, яку планується завершити до 2024 року. Наявність електронних пенсійних справ забезпечує спрощений доступ пенсіонерів, незалежно від місця проживання, до матеріалів власної пенсійної справи в будь-якому сервісному центрі або віддаленому робочому місці Пенсійного фонду України, або через мережу Інтернет з використанням веб-порталу електронних послуг фонду. Крім того, проєкт «Е-пенсія» передбачає дистанційне подання документів для призначення пенсійних виплат та створення спеціального мобільного додатку.

Заслуговують на увагу фінансові технології у сфері залучення коштів для ефективного реалізації соціального захисту населення: фандрайзинг, краудфандинг і краудсорсинг. Ці технології дозволяють збирати кошти задля вирішення соціальних проблем силами громадськості.

Акумуляція фінансових ресурсів на основі фандрайзингу може здійснюватись як традиційними (пряма комунікація з постійними донорами через традиційні канали: пошта, телефон, реклама у засобах

масової інформації, проведення різних заходів), так і нетрадиційними (система електронних платежів, SMS-пожертвування, е-пожертвування) методами.

Краудсорсинг – передбачає передачу певних виробничих функцій невизначеному колу осіб і сприяє залученню волонетрів та їх здібностей, знань, досвіду до спільного вирішення певних проблем або втілення соціальних проєктів із можливістю глобального охоплення.

Різновидом краудсорсингу є краудфандинг – поєднує донорів конкретної ініціативи, тобто є формою громадського співфінансування через онлайн-платформи. Зазначена технологія передбачає колективні дії привернення уваги до важливих соціальних тем та благодійництва, здійснюється у формі пожертвування, соціального кредитування, благодійної реклами і використовується для залучення коштів на реалізацію відповідних проєктів і програм.

Інноваційною фінансовою технологією соціального захисту населення можна вважати партисипативне бюджетування, яке передбачає залучення громадян до процесу прийняття рішень стосовно формування та використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів.

Застосування інноваційних засобів взаємодії між різними учасниками соціальних відносин сприяють розвитку інклюзивного підходу до генерації економічного зростання, який передбачає формування можливостей максимального врахування інтересів і задоволення потреб найуразливіших категорій населення. Вагоме значення має доступність до процесу управління фінансовими ресурсами соціальної сфери на основі зростання рівня прозорості, розширення можливостей і прав людини. Водночас поширення технологічних інновацій несе певні загрози і недоліки, які насамперед стосуються вивільнення персоналу, кіберзлочинності та порушення конфіденційності.

Список використаних джерел

1. Концепція розвитку електронної охорони здоров'я : Розпорядження КМУ від 28.11.2020 р. № 1671-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1671-2021-%D1%80#Text>.
2. Стратегія цифрової трансформації соціальної сфери : Розпорядження КМУ від 28.10.2020 р. № 1353-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1353-2020-%D1%80#n10>
3. Wald T. Governments can fight corruption by joining the digital payment revolution URL: <https://www.weforum.org/agenda/2018/04/governments-join-digital-payment-revolution-fight-corruption/>

Онишко О.В.,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри
господарського права та процесу
Університету державної
фіскальної служби України

ІНТЕГРАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ТА ПРАВОВОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ В РЕГУЛЮВАННІ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ

Торкаючись напрямів розвитку тієї чи іншої сфери, відразу постає питання максимального нагромадження та раціонального використання її потенціалу, що в загальному підході означає невикористані чи приховані можливості, які можуть бути задіяними для досягнення поставлених цілей. Щодо інноваційного потенціалу, то власне і самі можливості, і процес їх задіяння мають відбутися на якісно новому рівні. При цьому очевидно, що мова повинна йти не лише про можливості, пов'язані з розвитком науково-технічних знань (хоча саме вони і формують змістовний аспект інновацій), але й із набутим організаційно-управлінським досвідом. Втілення такого підходу потребує відповідної економіко-правової конструкції, що задасть логіку поведінки економічних агентів, тобто, відобразить взаємозв'язок економічних і правових відносин між економічними агентами та поєднання ринкового саморегулювання із державним регулюванням.

Відомо, що ключовою ознакою сучасного світу є проникнення цифрових технологій в усі сфери діяльності, що забезпечують конкурентоспроможність такої діяльності на ринку. У переліку чинників, що визначають можливості реалізації потенціалу цифрових технологій, поряд із необхідними цифровими компетенціями та розвинутою безпечною цифровою інфраструктурою, науковці на перше місце відносять наявність державного регулювання, що стимулює економічне зростання [1, с. 5], адже саме останнє передбачає сукупність необхідних важелів. Можна стверджувати, що в розпорядженні «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки» [2] поряд із передбаченням цілей, принципів та

Секція 2. Інноваційні напрями розвитку фінансового ринку

напрямів цифрового розвитку була побудована відповідна економіко-правова конструкція, що передбачала і чітке законодавче врегулювання порядку діяльності фінансових установ, і відповідні обсяги фінансування, що можна розцінити як необхідну передумову отримання позитивних тенденцій в процесі розвитку цифрової економіки та суспільства.

В той же час, базуючись на результатах дослідження 2018 State of Digital Business Transformation, отриманих аналітиками IDG [3], існують підстави вести мову про недосконалість вищезгаданої конструкції. Так, серед опитаних щодо перешкод позитивним результатам від розвитку цифровізації, 39% з них назвали недостатність коштів, а 34% - законодавчі перепони. З таким станом тісно корелює характеристика відсутності необхідного взаємозв'язку зокрема між фінансовими і правовими складовими, на що опосередковано вказують більше третини опитаних. Незабезпеченість і неузгодженість складових економіко-правової конструкції процесів цифровізації невідворотно породжує складнощі для розбудови бізнес діяльності та зростання економіки загалом.

Подібна небезпека торкається й багатьох інших аспектів діяльності окремих сегментів фінансової сфери, зокрема фінансового ринку. Досить звернути увагу на проблеми, які визначають науковці для забезпечення виконання фінансовим ринком його найважливішої функції – ефективного перерозподілу фінансових ресурсів в економіці та перелік заходів, необхідних для розв'язання цих проблем [4, с. 139-142]. Для прикладу наведемо деякі з них. Насамперед, це стосується сукупності стимулюючих заходів щодо забезпечення добросовісної конкуренції, захисту інтересів і прав інвесторів та споживачів фінансових послуг, удосконалення системи регулювання і нагляду за фінансовим сектором, підвищення платоспроможності та ліквідності фінансових установ, прозорості процедури банкрутства і ліквідаційних процедур, інформатизації діяльності тощо. Такий перелік можна продовжувати, але очевидно, що кожен із перелічених напрямів вимагає низки, в першу чергу, спеціальних важелів, пов'язаних із їх адекватним сутнісним і змістовним наповненням. Разом з тим, не менш очевидним є й те, що для досягнення поставлених цілей, всі вони мають бути унормованими у нормативно-законодавчому полі. На жаль,

не завжди ці потреби корелюють між собою як за змістом, так і в часі, що призводить чи до часткового вирішення проблеми, або й взагалі до невтішних результатів. При цьому, зважаючи на тенденції сучасної реальності, а саме, що «...тільки суспільства, націлені на нове, здатні до розвитку» [5, с. 30] ключовою вимогою є нагромадження позитивних якісних змін, інноваційного потенціалу в усіх обраних заходах для формування економіко-правової конструкції, здатної забезпечити через адекватну поведінку економічних агентів, ефективність і динамізм суспільного розвитку.

Список використаних джерел

1. Піжук О.І. Цифрова трансформація економіки України: обмеження та можливості: монографія. Ірпінь, 2020. 504 с.
2. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки. URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/>
3. В Києві презентували дослідження «Digital Transformation Readiness». URL: <https://www.imena.ua/blog/>
4. Олешко А.А. Напрями реалізації регулятивного потенціалу фінансового ринку України. *Теоретична і практична концептуалізація розвитку фінансово-кредитних механізмів в умовах нової соціально-економічної реальності*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., 25 березня 2016 р. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. 594 с.
5. Онишко С.В. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку: монографія. Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2004. 434 с.

УДК 336.761

Онишко С.В.,

д.е.н., професор, завідувачка
кафедри фінансових ринків
Університету державної
фіскальної служби України

НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОТЕНЦІАЛУ ФОНДОВОГО РИНКУ

Фондовий ринок є особливим сегментом фінансового ринку, на якому складаються специфічні відносини між багато чисельними його учасниками для збалансованості між тими, хто залучає ресурси і тими, хто їх купує за участі фінансових посередників. Вже ця узагальнена характеристика фондового ринку ставить перед ним багато завдань щодо його ефективності, вирішення яких вимагає адекватних фінансових інструментів. До цього слід додати й те, що після підписання Україною Угоди про асоціацію з ЄС нагальним постало впровадження міжнародних стандартів. Так, у Комплексній програмі розвитку фінансового сектору України до 2020 року [1] та Стратегії фінансового сектору України до 2025 року [2] чітко наголошено на необхідності створення фінансової системи згідно зі стандартами ЄС та інтегрованості у міжнародний простір. Втілення таких вимог єдино можливе на основі вдосконалення чинних і розширення інвестиційно привабливих і регуляторних інструментів.

Разом з тим, аналізуючи дані звітів НКЦПФР про стан розвитку фондового ринку [3], складно стверджувати про його функціонування в класичному розумінні, а саме сприяння залученню фінансових ресурсів через обіг інструментів капіталу і забезпечення переливу капіталу між галузями і сферами економіки. Це підтверджують різке скорочення обсягів випусків та обсягів торгів акціями. Так, обсяг торгів акціями на ринку цінних паперів тільки у 2017 році зменшився на 73,8% порівняно з 2016 роком. Обсяг зареєстрованих випусків акцій, які допущено до торгів на біржовому ринку, теж знижується. Станом на 31.12.2019 до біржових списків бірж було включено 232 випусків акцій, з них 2 випуски акцій включено до біржового реєстру як такі, що відповідають вимогам лістингу. Змінюється співвідношення між

обсягами торгів акціями на біржовому та позабіржовому ринках – частка торгів на біржовому ринку зменшується. Якщо у 2013 році частка біржового ринку у структурі загального обсягу торгів акціями становила 26,25%, то станом на кінець 2019 року - лише 0,81%. Ці тенденції відображаються на динаміці обсягу капіталізації емітентів. Показник капіталізації емітентів, акції яких включено до біржового реєстру, станом на 31.12.2019 становив 1,61 млрд. грн. проти 63,49 млрд. грн. у 2013 році. Це значною мірою пов'язано зі зменшенням кількості випусків акцій, внесених до біржового реєстру як таких, що відповідають вимогам лістингу.

Причинами сформованих тенденцій НКЦПФР у своїх звітах називає як продовження роботи з очищення ринку капіталу та підвищення прозорості біржового сегменту. Наголос робиться на загальні ринкові тенденції, запровадження нових вимог для внесення та перебування цінних паперів у біржовому реєстрі організаторів торгівлі, а також на підвищенні вимог до емітентів та організаторів торгів згідно Закону України «Про акціонерні товариства».

Особливий аспект становить та обставина, що серед фінансових інструментів на ринку цінних паперів найбільший обсяг торгів (за останні три роки) припадав на операції з ОВДП. У 2019 році обсяг торгів ОВДП становив – 80,98% [3]. На жаль, із структури торгів можна зробити однозначний висновок, що в Україні фондовий ринок призначений переважно для обслуговування державних потреб. З позиції обігу інструментів власного капіталу компаній суттєвої ролі не відіграє, а це свідчить про незадовільний рівень задоволення інвестиційних потреб суб'єктів економіки.

Успішне функціонування фондового ринку лежить у площині поширення цифрових технологій, що, однак, несе в собі низку як позитивних, так і негативних явищ. Серед переваг - це можливість виходу на публічні майданчики електронних бірж. Фондовий ринок має бути готовим до заміни класичних фінансових посередників й виходу на єдину технологічну платформу. Стосовно ризиків, то здебільшого вони виникають у сфері захисту інформації. Витік даних, зокрема щодо ціни акцій на фондовому ринку, здатен призвести до реальних втрат інвесторів. Проте норми вітчизняного законодавства суттєво відстають від широкого використання інформаційно-комунікативних технологій на фондовому і загалом фінансовому ринку в аспекті як

сприяння їх розвитку в умовах цифрової економіки, так і протидії загрозам, що вимагає адекватного регулювання.

З проблемами регулювання пов'язане й вирішення проблеми докапіталізації фондового ринку. Зокрема, мова йде про підвищення рівня ефективності державного регулювання з метою стимулювання активності торгів пайовими цінними паперами через довіру до ринку. Це також стосується підвищення рівня ефективності фінансового та корпоративного управління з метою досягнення лістингових вимог. І хоча сьогодні створено відповідну систему нагляду та правозастосування на фондовому ринку, що включає постійний моніторинг, розкриття регулярної та особливої інформації емітентами, оперативного реагування на звернення громадян, юридичних осіб, відповідні санкції в разі правопорушень, проте практика вказує на незавершеність врегулювання багатьох аспектів, що перешкоджають повноцінному використанню потенціалу, закладеного у розвитку фондового ринку.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року № 391 від 18.06.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0391500-15#Text>
2. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy>
3. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку: Звіти про діяльність: веб-сайт. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/about-us/annual-reports/>

УДК 368.911.1

Ратушна Ю.С.,
здобувачка вищої освіти
третього (освітньо-наукового)
рівня
Університету державної
фіскальної служби України
Науковий керівник:
Белінська Я.В.,
д.е.н., професор, завідувач
кафедри міжнародної економіки
Університету державної
фіскальної служби України

РОЗВИТОК ІНОЗЕМНИХ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УМОВАХ КРИЗИ ТА ПОШИРЕННЯ COVID-19

Останнім часом спостерігається підвищення ролі фінансових ринків, фінансових інститутів та фінансових інструментів у розвитку світової економіки та інвестиційних потоках. Проникнення фінансових відносин практично в усі сфери життя за різкого зростання обсягів віртуального капіталу та активної цифровізації економіки зумовило суттєве підвищення волатильності на світових фінансових ринках. Це супроводжується надзвичайним збільшенням обсягу фінансових активів, які практично нічим незабезпечені, що посилює вірогідність фінансової кризи та становить загрозу для розвитку іноземних фінансових інвестицій (ІФІ).

Однією з причин глобальних фінансових криз та потужного зростання фінансового сектора в розвинених країнах називаються заходи щодо дерегуляції діяльності фінансових посередників в період з 1980 рр. У 1999 р. після чергової фінансової кризи у США було скасовано розмежування між комерційними та банківськими фінансовими операціями. Після кризи 2008 р. фінансові, регулятивні та нормативно-законодавчі умови здійснення ІФІ змінилися, що призвело до падіння темпів приросту ІФІ у більшості країн через підвищені ризики фінансової кризи.

Секція 2. Інноваційні напрями розвитку фінансового ринку

Певною мірою, це пов'язано з низкою наступних обставин, а саме:

1. зростає вплив на рух ІФІ недержавних суб'єктів інвестування порівняно з державними установами;
2. прискорюються технологічні зміни у виробництві, що руйнують існуючі бізнес-моделі управління та загрожують скороченням робочих місць і падінням доходів корпорацій;
3. активізувалися демографічні зміни, зокрема у зв'язку з поширенням пандемії корона вірусу;
4. змінилася пропорція розподілу доходів капіталу та праці на користь інвестованого капіталу, прибутки від інвестування якого все більше реінвестуються у міжнародні інвестиції;
5. тривалий період низьких процентних ставок, адже при нульовому або близькому до нуля рівні відсоткові ставки можуть підвищити прибутковість інституційних інвесторів як банки, страхові та інвестиційні компанії, пенсійні фонди тощо. Низькі процентні ставки можуть посилити фінансову нестабільність на світових фондових ринках по прямих і непрямих каналах. Прямі канали залежать від структури інвестиційного портфеля інвесторів, зокрема частки середньо- і довгострокових державних облігацій, а також частки зобов'язань з гарантованою прибутковістю. Низькі процентні ставки поглиблюють тривалість «диспропорцій», оскільки вони збільшують вартість дисконтованих довгострокових зобов'язань по відношенню до активів середньострокових. Непрямі канали пов'язані зі збільшенням привабливості більш ризикованих та більш прибуткових активів (risktaking). Крім того, існує ризик кредитних бумів як у домогосподарств, так і в корпоративному секторі;
6. поширення пандемії корона вірусу.

З початком пандемії фінансові ринки увійшли в стадію турбулентності, проте з часом індекси нормалізувалися. Тому що на початку пандемії фінансовий сектор мав більший запас міцності як порівняти з кризою 2008 року [1]. Пік волатильності припав на березень 2020 року. Для стабілізації стану фінансових ринків центральні банки більшості країн продовжили політику кількісного пом'якшення для підтримки ліквідності корпорацій та банків, та було пом'якшено фіскальну політику. Це приляло покращанню інвестиційних настроїв та підтримало висхідні тенденції на усіх сегментах фінансового ринку.

За результатами дослідження зарубіжних фахівців у країнах з ринками, що формуються політика кількісного пом'якшення мала позитивний стабілізуючий вплив на національні фінансові ринки. Зокрема

дохідність державних облігацій впала, що сприяло їх популярності за рахунок зміни уподобань інвесторів (насамперед роздрібних) на збереження заощаджень шляхом придбання менш ризикованих активів, ніж отримання прибутку шляхом інвестування у високо ризиковані активи. Залежно від особливостей фінансових ринків спрямованість дій центральних банків була різною. У Індії ПАР та Філіппінах банки викупували активи для покращання умов функціонування ринків облігацій та на зниження тиску на державні фінанси в умовах пандемії. В Польщі, Угорщині та Чилі політику кількісного пом'якшення було використано для розвитку довгострокових фінансових інструментів. Сума викупу активів у різних країнах коливалася від 2 до 5% від ВВП.[2]

Особливістю періоду пандемії стало зростання присутності роздрібних інвесторів на ринках капіталу та активізація їх діяльності у напрямі здійснення ІФІ. Частка роздрібних інвесторів у торгівлі акціями у США протягом 2020 року зросла до 25% (історично вона коливалася на рівні 10%). Відповідно протягом 2020 р. індекс Dow Jones зріс майже на 7%, SP – 500 на 16,3%, NASDAQ-100 – на 47,6% [3] Юридичні корпорації також відзначалися активним залученням капіталу із світових ринків - за експертними оцінками – 5,4 трлн дол. у світовому вимірі [4] Разом з тим, це посилювало борговий тиск, кредитні ризики і ризики неплатоспроможності. В подальшому це може негативно позначитися на стані світового фінансового ринку та динаміці ІФІ.

Все це відбувається у складній політичній атмосфері і зростанні соціальної нерівності в більшості країн. Виникнення політичної роздробленості і вищої політичної невизначеності може становити загрозу для розвитку ІФІ через більш високий фінансовий протекціонізм.

Список використаних джерел

1. Богдан Т. Фінансиалізація світової економіки та нарощування зовнішнього боргу: виклики та можливості. Growford Institute. Глобальне дослідження. №1. 2021
2. Блог МВФ. Страны с формирующимся рынком и страны с погранично плитики во времена финансовых потрясений. Режим доступа <https://www.imf.org/ru/News/Articles/>
3. 2021 Outlook. Trends in the Capital Market
4. International Monetary Fund. Global Financial Stability Report, October, 2020

УДК 368.02

Сокирко О.М.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університету державної
фіскальної служби України

Комаровська І.А.,

здобувачка вищої освіти
Університету державної
фіскальної служби України

РОЗВИТОК ОСОБИСТОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ COVID-19

Особисте страхування – це вид страхування, об’єктом захисту якого є життя, здоров’я, працездатність та додаткова пенсія громадян (страхувальників, застрахованих, вигодонабувачів), що забезпечує підвищення їх загального добробуту, характеризується соціальним ефектом та регламентується згідно з чинним законодавством [1-2].

В Україні частка страхування життя в загальних преміях страхового ринку за 2019 р. становить всього 7,9%, тоді як у країнах з розвиненою ринковою економікою цей показник складає більше як 50%.

Коронавірус SARS-CoV-2 (далі – COVID-19), рідкісна подія, яку важко спрогнозувати стала великою проблемою для світової економіки. 11 березня 2020 р. Всесвітня організація охорони здоров’я (далі – ВООЗ) визнала спалах нового корона-вірусу SARS-CoV-2 пандемією. За визначенням ВООЗ, пандемія – це поширення нового захворювання у глобальних масштабах з ураженням частини населення за відносно короткий проміжок часу [3].

Розглянемо ситуацію на українському страховому ринку зі страхуванням здоров’я, яке включає ризики від COVID-19. У 2020 році коронавірус став випробуванням для суспільно-економічних відносин у глобальному масштабі для всіх сфер життя й особливо для ринку страхування. На даний момент перед страховиками в усьому світі виникло питання коригування існуючих бізнес-моделей, особливо у сфері особистого страхування. Нині питання соціальної захищеності населення в Україні залишається дуже важливим у розрізі пенсійного

забезпечення, медичного обслуговування, захисту при настанні нещасних випадків і захисту від пандемії. Використання особистого страхування як ефективного інструменту боротьби із пандемією позитивно вплине на вирішення цих аспектів.

Страхові компанії ретельно вивчають ситуацію з коронавірусом COVID-19. За підрахунками лідера світової страхової галузі корпорації Lloyd's, втрати страховиків є безпрецедентно високими і надалі зростатимуть. Страхові компанії проводять дослідження у сфері поширення цього вірусу, вивчають фактичні та очікувані збитки. Компанії, які дійшли висновку, що вони мають змогу проводити страхування від COVID-19 та його наслідків, вважають, що це виліковне респіраторне захворювання з дещо вищим від стандартного ризику смертності. Попит на такий вид страхування страховики оцінюють як помірно-високий.

Світовий досвід у галузі медичного страхування, свідчить про високу ефективність моделей та систем медичного страхування. Україні необхідно адаптувати зарубіжний досвід для покращення як особистого страхування, так і для забезпечення добробуту населення. Для цього необхідно:

- провести реформу охорони здоров'я, для того щоб послуги страхових компаній були доступні для людей;
- забезпечити доступність для всіх громадян якісних медичних послуг.

Отримання якісних медичних послуг напряму залежить від контролю роботи медичних працівників, проходження підвищення кваліфікацій, перевірки теоретичних та практичних знань медичного персоналу. Важливо організувати для студентів актуальні навчальні матеріали, практики. Забезпечити лікарні необхідним обладнанням та медикаментами. Це все дасть змогу отримати багато професіоналів своєї справи, тоді не важливо буде у яку лікарню потрапляє людина, вона буде отримувати однаково якісне медичне обслуговування. Для цього необхідно: підтримувати розвиток медичного страхування в Україні; забезпечення належних умов роботи, захисту медичних працівників, а також підвищення їх кваліфікації; забезпечення державного контролю за діяльністю страхових компаній у сфері медичного страхування; розробити алгоритм дій і швидкого реагування на випадок пандемії.

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновки, що для розвитку особистого страхування, необхідно звернути увагу на страховий ринок, який активно гальмується застарілим законодавством, неефективні та вибіркові правила державного регулювання даної сфери, що безпосередньо стосується і особистого страхування в тому числі. Після цього Україні необхідно активно розвивати особисте страхування для його ефективного використання в житті людей, що призведе до фінансової стабільності населення, а отже й до підвищення їх добробуту. Страховики в усьому світі відчували серйозний попит на страховий захист від COVID-19. Але не всі компанії готові надавати страховий захист, зважаючи на невизначену ситуацію і системність ризику. В Україні попит на страхування у випадку захворювання на коронавірус лише зростає. Страховики активно включилися в процес моделювання і оцінки подальших подій, які пов'язані з пандемією COVID-19.

Дуже важливо, щоб особисте страхування в Україні використовували як єдиний ефективний механізм вирішення складних соціальних проблем, які панують в країні протягом багатьох років.

Список використаних джерел

1. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 №85/96-ВР. - Законодавство України - Верховна Рада // <https://www.zakon.rada.gov.ua>
2. Сокирко О. С. Розвиток особистого страхування в умовах транзитивної економіки : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.08 / Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. Київ, 2016. - 20 с.
3. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Київ. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html>
4. Пандемія // Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/Пандемія>
5. Новинний страховий веб-сайт. - forinsurer [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/>

Сосновська О.О.,
д.е.н., доцент, завідувач
кафедри фінансів та економіки
Київського університету імені
Бориса Грінченка

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ СТРАХОВОГО БІЗНЕСУ

Функціонування сучасного світу є неможливим без процесів активної діджиталізації всіх сфер діяльності людства, що супроводжується активним проникненням цифрових технологій у бізнес-процеси, а також необхідністю зміни організаційної культури та звичних стратегій ведення бізнесу. Не є виключенням страхова галузь, рушійною силою розвитку якої є оптимізація бізнес-процесів шляхом їх цифрової трансформації, що зумовлено розвитком цифрових технологій, необхідністю зниження витрат страховиків, посиленням конкуренції та підвищенням вимог споживачів до якості страхових послуг.

Дослідження ключових трендів розвитку світового ринку страхування в умовах діджиталізації свідчить про появу нового терміну у страховій термінології Insurtech – категорія, що використовується для характеристики нових технологій, які є інноваційними продуктами у страховому секторі, та мають вплив на регуляторну практику страхових ринків. Традиційно до Insurtech належать технології штучного інтелекту, нових винаходів у галузі кібербезпеки, аналізу великих даних “bigdata”, технології блокчейну, інтернету речей та додатків для смартфонів, які зараз активно використовуються на страховому ринку. Цікаво зазначити, що оскільки сучасний Insurtech має безумовне стратегічне значення для страхових компаній, традиційно обсяг інвестицій страховиків в ІТ складає приблизно 3,3% у загальній структурі активів.

Тренди діджиталізації передбачають істотну зміну традиційних бізнес-процесів страховика внаслідок необхідності електронної трансформації страхових продуктів, прискорення темпів розробки та впровадження нових страхових послуг, розширення можливостей використання онлайн-сервісів для сплати страхових премій, застосування

даних "connecting things", реального використання "big data" для надання клієнтам можливостей для самостійної конфігурації та зміни страхових послуг, використання ботів в процесі поточного обслуговування договорів страхування та врегулювання збитків. З огляду на це, на вітчизняному страховому ринку зростає динаміка впровадження сучасних діджитал-технологій, серед яких є актуальними створення та використання веб-сайтів, страхових інтернет-програм, омніканальних комунікацій, чат-ботів, веб форумів, відеотелефоній, відеохостингів, хмарних технологій, телематики, автоматизованих систем перевірки достовірності страхових полісів тощо.

Серед бізнес-процесів страховика, що найбільш схильні до процесів діджиталізації, можна віднести продаж страхових продуктів (застосування блокчейнів, смарт-контрактів, мобільних додатків для смартфонів), врегулювання страхових претензій (он-лайн подача необхідних документів щодо страхового випадку, створення історії врегулювання на основі технології блокчейн), ведення бухгалтерського та податкового обліку (використання дистанційних програм подачі фінансової звітності до відповідних органів влади, програм електронного ведення бухгалтерського обліку), андерайтинг ризику (використання телематики, датчиків стану здоров'я клієнта), документообігу (захист особистої інформації за технологією блокчейн, створення профілю клієнта, електронний документообіг).

Варто зазначити, що розвиток діджитал-страхування як будь-який інноваційний процес безумовно має свої переваги та недоліки.

Позитивними аспектами такого процесу є забезпечення конкурентоздатності страховиків шляхом вдосконалення бізнес-процесів, забезпечення диверсифікації ризиків, оптимізації витрат на ведення справи, спрощення та підвищення ефективності андерайтингу, підвищення якості обслуговування клієнтів із застосуванням індивідуального підходу, розробки та впровадження нових страхових продуктів та оновлення страхового портфелю.

Вважається, що технології, що використовуються на ринку страхових послуг, можуть мати вплив на скорочення недоліків дистрибуції на ринку, зокрема через обмеження проблеми асиметрії інформації, зменшення операційних витрат і зниження бар'єрів комунікації із клієнтом.

Крім того, процеси діджиталізації мають також переваги для споживачів страхових послуг, адже важливим фактором є простота та комфортність купівлі страхового продукту в режимі он-лайн, що має заохочувати до збільшення купівельної активності. Безумовно, в перспективі цифрові інновації змінять підхід до архітектури і дизайну страхових продуктів, інформаційної інфраструктури та методології оцінки ризиків, що буде мати позитивний вплив на економічну ефективність та безпеку страховиків.

Поряд з цим, процеси діджиталізації супроводжуються низкою недоліків, серед яких обмеженість у застосуванні провідних цифрових технологій через їх високу вартість, необхідність підвищення кваліфікації персоналу щодо їх набуття ними необхідних цифрових компетенцій, зростання кіберзагроз, зміна бізнес-стратегії ведення бізнесу тощо.

З огляду на це, успішне впровадження технологічних інновацій вимагає відповідного досвіду та раціонального підходу до такого процесу з боку страховиків.

Таким чином, сучасний етап розвитку страхового бізнесу супроводжується активним розвитком діджитал-страхування, що передбачає впровадження нових цифрових технологій у бізнес-процеси страхової компанії з метою підвищення ефективності її діяльності та забезпечення конкурентоздатних позицій у сучасному бізнес-середовищі. Діджиталізація у страхуванні є своєчасним процесом, що виступає каталізатором інноваційного розвитку страховика, підвищення якості страхових продуктів та трансформації методів ведення страхового бізнесу. Використання можливостей, які відкриваються перед учасниками страхового ринку в результаті активізації процесів діджиталізації, є необхідним ресурсом для своєчасного забезпечення цифрової трансформації страховиків як імперативи їх успішної діяльності та стратегічного розвитку.

УДК 336.761

Федоренко Д.Л.,
здобувачка вищої освіти
Університету державної
фіскальної служби України
Науковий керівник:

Біленко Д.В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
імені Л.Л. Тарангул
Університету державної
фіскальної служби України

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Український фінансовий ринок значно впливає на розвиток усіх секторів економіки нашої країни. Для прикладу, ефективна діяльність страхового ринку, пенсійного фонду та небанківського сектору сприяють розвитку економічних процесів у суспільстві. Для того, аби залучити більше інвестицій, які будуть вкладатися в розвиток економіки країни шляхом нагромадження вільних коштів, необхідно щоб постійно відбувався процес розвитку фінансового ринку. Такий розвиток можливий лише з роботою фінансової системи, яка забезпечує повноцінне функціонування ринку.

Багато українських вчених та науковців розглядали питання про стан фінансового ринку. Але проблематика даної теми та шляхи її вирішення вивчені не в повній мірі, так як стан ринку на сьогоднішній момент залишається нестабільним [1].

В загальному можна сказати, що фінансовий ринок – досить не проста економічна система, яка являє собою сукупність економічних відносин та інститутів, які між собою пов'язані. Розвиток національної економіки значною мірою залежить від ефективних фінансово економічних відносин, на які першочергово впливає стан розвитку фінансового ринку. Одним з головних завдань на сьогодні є розбудова та розвиток високоліквідного фінансового ринку України, який входить в світову фінансову систему, так як за останні роки його роль зросла у національних економіках країн. Даний ринок безперечно став головним інструментом для розвитку економіки країни і завдяки йому вирішуються питання фінансів, інвестицій та соціальні.

Згідно з показниками Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг можна стверджувати, що фінансовому ринку України притаманний незадовільний рівень капіталізації. Низькі показники маємо через дисбаланс в системі підприємницької діяльності та не ефективно корпоративне управління .

Однією з причин нестабільності фінансової системи є те, що учасники фінансових ринків не беруть участі в заходах щодо розвитку економіки, вони в основному націлені на швидке отримання прибутків. Наступною причиною є високий відсоток недовіри населення до фінансово-кредитних установ, відсутність надійних позичальників. Для розвитку економіки та створення дієвих інструментів заощадження для населення необхідно, щоб фінансовий ринок став головним механізмом мобілізації вільних ресурсів. Такого можна досягти, якщо виконати наступні дії [2]:

- стабілізувати ситуацію на валютному ринку;
- знизити та стримувати рівень інфляції до прийняттого для економічного розвитку;
- стабілізувати роботу фінансового сектору, здійснити заходи, які підвищать рівень довіри людей до фінансових інститутів ринку;
- сформувані перерозподільну систему ресурсів, вказавши їх пріоритетне спрямування для здійснення проектів з економічного розвитку.

При поліпшенні підходів для організації ефективного функціонування українського фінансового ринку слід брати до уваги те, що регулюванням економіки має займатися держава і важливо, щоб її втручання обмежувалось лише регулюванням. Мається на увазі, що держава має визначити послідовність, пріоритетність свого розвитку. Створення та запровадження активно діючого механізму покращення фінансового ринку, враховуючи міжнародні тенденції сьогодення – основне завдання не лише України, а і всіх країн світу на сьогоднішній день.

Стримують майбутній розвиток фінансового ринку такі фактори [2]:

- недостатня кількість фінансових інструментів;
- недостатньо ефективний процес захисту прав споживачів та кредиторів;

Секція 2. Інноваційні напрями розвитку фінансового ринку

- низький показник рівня розвитку інституційних інвесторів;
- складний процес реструктуризації;
- непоінформованість про роздрібних інвесторів;
- неналежні вимоги до регулювання ринку небанківських фінансових послуг;
- недосконале податкове та валютне законодавче регулювання.

Для ефективного становлення фінансового ринку України необхідно розробити та запровадити загальну програму його розвитку на державному рівні, що зможе забезпечити досягнення всіх бажаних економічних та фінансових показників згідно з вимогами провідних економічно розвинених країн ЄС. Це дозволить Україні в майбутньому стати на одному рівні з такими країнами, об'єднатися з його фінансовими ринками. Щоб досягти успіху при виконанні програми покращення стану ринку необхідно виконати конкретні дії, які реформують його теперішній стан. До таких дій можна віднести:

- недопущення фінансової кризи, зміцнення ринків та їх інфраструктури;
- здійснення ефективної оцінки ризиків при здійсненні фінансових операцій на ринку;
- забезпечення правдивої та неупередженої інформації як з боку регуляторів, так і учасників ринку;
- лібералізація фінансового ринку;
- впровадження ефективних інструментів для регулювання ситуації на ринку, забезпечення інституційної незалежності регуляторів;
- забезпечення фінансової стабільності, а саме: модернізація системи управління та системи оподаткування учасників фінансових ринків, вилучення з ринків проблемних активів тощо.
- впровадження ефективної програми захисту прав споживачів та інвесторів фінансового ринку, стимулювання розвитку їх фінансової грамотності.

Тож, підсумовуючи все вище згадане, можна стверджувати, що на сучасному етапі процес розвитку фінансового ринку є не стабільним, складним і стосовно його подальшого ефективного функціонування важко здійснити прогнози. Але саме на такому етапі найбільш вчасно впроваджувати інновації, здійснювати зміни, реформування,

реалізовувати заходи для покращення стану ринку. Важливо створити всі необхідні умови для провадження ефективної фінансової політики, яка регулюватиме фінансовий ринок і забезпечить його стабільний розвиток найближчим часом.

Список використаних джерел

1. Іванов А.О., Шишпанова Н.О. Фінансовий ринок: сучасний стан, проблеми на перспективі розвитку. *Електронне наукове видання з економічних наук «Modern Economics»*, №1 (2017). 66-7 с.

2. Савінова Ю. М. Особливості розвитку фінансового ринку України як основи функціонування системи фінансового посередництва [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.pauka.com.ua/?op=1&z=2042>.

УДК 327.7:339.92

Чуницька І.І.,
д.е.н., професор, професор
кафедри фінансових ринків
Університету державної
фіскальної служби України

НАПРЯМИ ФІНАНСОВОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Стратегічні цілі розвитку фінансового сектору України, очікувані результати та інструменти реалізації визначені в Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року [1].

Цілями реалізації Стратегії 2025 є сприяння сталому економічному зростанню України, забезпечення макрофінансової стабільності, підвищення надійності та технологічності фінансової системи, досягнення європейських стандартів на фінансовому ринку, підвищення довіри до фінансового ринку, виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та інших міжнародних договорів України [1].

Відповідно, актуальними є дослідження процесів інтеграції України до світового фінансового простору з метою визначення стратегічних напрямів економічної політики країни з урахуванням новітніх тенденцій розвитку світової фінансової системи.

З прискоренням фінансової глобалізації її вплив на економіку України та її фінансову складову суттєво посилюється, що потребує подальших наукових досліджень теоретичних та прикладних аспектів інтеграції України до міжнародної фінансової системи.

Проблеми впливу глобалізації на фінансові системи країн, наслідки інтеграції економіки України та її фінансової складової до глобального економічного простору висвітлені в роботах відомих вітчизняних та зарубіжних науковців: Д. Лук'яненко, З. Луцишин, О. Мозгового, Л. Петкової, Рагхурама Г. Раджана, О. Рогача, К. Рогоффа, Я. Столярчук, Н. Стукало та інших.

Зазначені вище питання є актуальними у зв'язку з європейським вибором України, який вимагає розв'язання низки конкретних завдань, пов'язаних з інтеграцією України до світового фінансового простору.

У результаті узагальнення різних наукових точок зору стосовно виявлення переваг, недоліків, загроз, перспективних напрямів європейської інтеграції визначено засоби інтеграції фінансового ринку України у світовий фінансовий простір [2]. Серед них:

- ефективна співпраця з Європейським інвестиційним банком, Європейським банком реконструкції і розвитку та іншими міжнародними фінансовими організаціями для підтримки розвитку різних сфер економічної діяльності;

- гармонізація національного законодавства з правом ЄС;

- боротьба з корупцією;

- реалізація стратегії випереджувального розвитку, тобто забезпечення щорічних темпів зростання ВВП Україні, істотного подолання розриву в обсягах ВВП на одну особу між Україною та державами-членами ЄС;

- фінансове регулювання інвестиційної діяльності;

- реалізація конкурентного комплаєнсу задля охорони відносин економічної конкуренції;

- утвердження України як високотехнологічної держави на основі реалізації інноваційної моделі в контексті економіки знань і STEM-підходу.

З прискоренням фінансової глобалізації її вплив на економіку країн та її фінансову складову суттєво змінюється та посилюється. Відповідно, для України актуальним є моніторинг новітніх тенденцій розвитку глобальної економіки, світової фінансової системи у контексті завдань щодо поглиблення інтеграції країни до європейського фінансового простору.

Список використаних джерел

1. Стратегія фінансового сектору України до 2025 року. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Strategija_financovogo_sectoru_ua.pdf

2. Ільченко Т.В. Політико-економічні засоби інтеграції України у європейську спільноту. *Підприємництво та інновації*. 2020. Вип. 12. С. 162-168. URL: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/download/326/320/>.

УДК 330.322

Ясентюк А.С.,

здобувачка вищої освіти
Університету державної
фіскальної служби України

Науковий керівник:

Данькевич А.П.,

к.е.н., доцент кафедри
фінансових ринків

Університету державної фіскаль-
ної служби України

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ ПІД ВПЛИВОМ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У сучасній економіці інновації не перестають бути одним із важливих напрямів діяльності фінансового ринку, адже саме вони забезпечують економічне зростання фінансового ринку та є динамічною складовою розвитку фінансової системи країни, обумовлюючи підвищення рівня національної конкурентоспроможності.

З метою поглибленого дослідження економічної сутності інновації у фінансовій сфері слід урахувати основні характеристики, що їй притаманні в сучасному глобальному фінансовому просторі, а саме:

- обов'язковість продажу або реалізації нового фінансового продукту на ринку фінансових інновацій або всередині господарюючого суб'єкта;
- мінімальні витрати на науково-дослідні роботи, що пов'язані із розробкою фінансових інновацій;
- функціональна залежність фінансової інновації від часу, відносно короткий життєвий цикл;
- наявність одиничного та масового попиту на фінансову інновацію;
- існування лімітованого та не лімітованого фінансового продукту, а також продукту у формі майна й у формі майнових прав [1].

Динамічний характер фінансового ринку визначається його інноваційністю, проявом якої є безперервна поява фінансових інновацій, які змінюють його структуру і впливають на його розвиток [3].

Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України

Відповідно до значення глобального індексу інновацій Україна (рис. 1) в 2020 році займає 45 місце з 127 країн світу, що є кращим результатом за останні роки (у 2019 р. – 47 місце, у 2017 р. – 50 місце, у 2014 р. – 63 місце) [2]. Це свідчить про позитивну динаміку та рівень конкурентоспроможності на міжнародній арені.

Інтеграція інновацій в організаційні процеси на українських підприємствах потребує удосконалення оцінки інноваційного потенціалу, систематизації та приведення у відповідність інвестиційно-інноваційних цілей та завдань на рівні корпоративних фінансів.

Разом з тим, поширення інновацій у фінансовій системі не лише вивели її розвиток на новий, якісно вищий рівень, але й зумовили виникнення нових ризиків, що в деяких випадках набули системоутворюючого характеру [1].

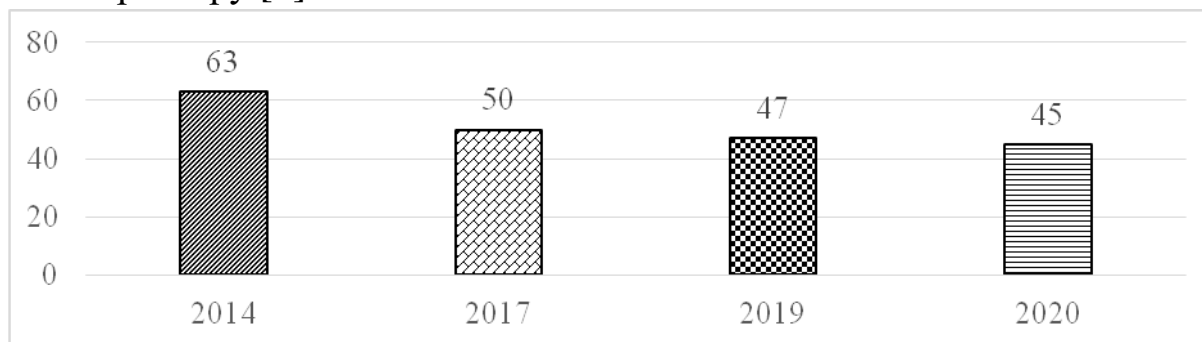

Рис. 1 Значення глобального індексу інновацій України (2014-2020 рр.)

Джерело: розроблено автором на основі даних [2].

Спектр фінансових послуг, що надаються для досягнення інноваційно-інвестиційних цілей має бути надзвичайно широким. Це розвиток венчурних фондів, спеціальних механізмів для страхових компаній для компенсації збитків окремих емітентів фінансових інструментів, розміщення спеціалізованих випусків цінних паперів під фінансування інноваційних програм тощо [4].

До переваг імплементації фінансових інновацій на фінансовому ринку можна віднести:

- розширення асортименту фінансових послуг та продуктів на фінансовому ринку;
- підвищення конкурентоспроможності фінансових установ, що впроваджують фінансові інновації;

- утворення додаткових джерел отримання прибутку від операцій на фінансовому ринку;
- орієнтованість на потреби клієнта фінансової установи, що сприяє розширенню клієнтської бази [3].

Упровадження інновацій сприятиме найбільш ефективному виконанню покладених на фінансовий ринок усіх функцій, а також допоможе активізації процесів економічного зростання через впровадження інноваційних фінансових продуктів та технологій національного фінансового ринку.

Список використаних джерел

1. Онишко С.В. Роль фінансових інновацій у забезпеченні стійкого розвитку фінансового ринку. *Теоретична та практична концептуалізація розвитку фінансово-кредитних механізмів в умовах нової соціально-економічної реальності: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції 27–31 березня 2017 р.* Ірпінь. Україна. URL: http://ir.nusta.edu.ua/bitstream/doc/3600/1/3808_IR.pdf
2. Global innovation index in 2020. Веб-сайт. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator>
3. Іоргачова М.І., Ковальова О.М. (2019) Інвестиційно-інноваційна модель фінансового ринку України в умовах трансформації. *Інвестиції: практика та досвід*, (10), 22-26. URL: <http://dspace.opu.ua/jspui/handle/123456789/9012>

СЕКЦІЯ 3

ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПРОЄКТАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

УДК 330.322.053.3

Гордей О.Д.,
д.е.н., професор, професор кафедри
фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університету державної
фіскальної служби України

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ У ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ

Незаперечним фактом є те, що інвестиційна діяльність є важливим елементом у механізмі забезпечення економічного та соціального розвитку будь якої країни. Ця діяльність, при ефективному її виконанні, є необхідною умовою та може стати рушійною силою економічної стабілізації, що набуває посиленої актуальності у період прояву негативних явищ та процесів, які спостерігаються під час створення нових умов життєдіяльності, спричиненні пандемічним вірусом COVID-19. Основна складність полягає у тому, що інвестиційна діяльність не тільки впливає на стан економіки, але ним і визначається, перебуваючи у складній та неоднозначній взаємозалежності.

Потреба в ефективній інвестиційній діяльності зумовлена рядом факторів, які визначають сьогодишню економічну ситуацію в Україні:

- необхідність економічного зростання, адже макроекономічні показники досягли критичних значень (при чому така ситуація спостерігається і в усіх країнах світу у 2020 році);

- потреба довготривалого і стійкого закріплення позитивних тенденцій покращення ситуації наприкінці 2020 року;

- актуальність переходу від «соціальних» фінансових ресурсів до розширеного відтворення, адже в умовах існуючої кризи, стагнації виробництва процес внутрішнього легального капіталотворення в останні роки майже призупинився;

– існуюча криза платежів, при якій украї нагальною залишається проблема пошуку джерел грошових ресурсів на усіх рівнях та для усіх економічних одиниць – домогосподарств, суб'єктів підприємницької діяльності, державних установ.

– гостра необхідність технічної та технологічної модернізації власного виробництва шляхом залучення інвестиційних та кредитних ресурсів для впровадження сучасних інноваційного розвитку.

Отже, саме надійні капіталовкладення є фундаментальними основами для покращання загального економічного стану та для забезпечення конкурентоспроможності національного товаровиробника. А це, у свою чергу, є базовою умовою для успішної інтеграції нашої країни у світове співтовариство. Без інтенсифікації інвестиційної діяльності, Україну, як рівноправного інвестиційного партнера, не сприйматимуть і подальша інтеграція української економіки у світову економічну систему є неможливим.

Одним з негативних чинників, який впливає на інвестиційну діяльність є неефективний та логічно незавершений процес приватизації. У цьому довготривалому процесі не досягнуто головної мети, а саме – не залучено до управлінської ланки процесів господарювання власника, який був би зацікавлений і в інвестиційній і в кредитній діяльності, у поповненні основного і обігового капіталу приватизованих підприємств. Період 2014-2018 років охарактеризувався як найбільш несприятливий, оскільки війна на Сході України та захоплення АРК Крим зруйнували сприятливий приватизаційний клімат попередніх періодів. Чого тільки варті приклади невиконання інвестиційних зобов'язань. Проблемною є спроба надати можливість приватизації великих компаній іноземним інвесторам, адже часто це стосується тільки нерентабельних та неперспективних підприємств. Існує недостатня глибина приватизації великих підприємств, що інколи пов'язано з відсутністю на українському ринку стратегічних покупців.

Основною помилкою в цьому процесі, на наш погляд, є переоцінка можливостей національного фондового ринку, а також штучне форсування його розвитку та стратегічні помилки у самому процесі проведення приватизації. Основною помилкою державних органів приватизації стало затоварювання ринку дрібними пакетами інвестиційно привабливих підприємств (зокрема під час «малої» приватизації), що призвело до нераціонального розпорошення власності та до припливу портфельних інвесторів.

Результати, які очікували здобути від «великої» приватизації, не отримані, оскільки вона була призупинена у 2020 році, у зв'язку із обмеженнями на великі об'єкти приватизації, що були введені законом №540-IX від 30 березня 2020 року [1]. 12.03.2021 року Комітет з питань економічного розвитку Верховної ради України запропонував ухвалити законопроект №4543 [2] щодо скасування обмежень для відновлення «великої» приватизації.

Крім можливостей «великої» приватизації згадаємо, що Україна володіє 25 % чорноземів світового запасу. Відкриття ринку землі може стати не менш важливим приватизаційним напрямом. Також, не менш привабливими є і рекреаційні ресурси. Тут кошти можна вкладати у розвиток туризму, відпочинку та у санаторно-курортне лікування. Не потрібно забувати, що наша держава має незамінний людський ресурс із високим рівнем освіти (більше третини працездатного населення з вищою та незакінченою вищою освітою). Тобто потрібно ефективно використовувати наявний потенціал країни для розвитку інвестиційної діяльності. Як позитивну передумову для активної інвестиційної діяльності можна назвати наявність високого природно-ресурсного потенціалу, насиченість та різноманітність якого створює широкі можливості для ефективного вкладання інвестиційних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» №540-IX від 30.03.2020. Офіційний веб-портал ВРУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20#Text>

2. Проект Закону про внесення зміни до розділу V «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» щодо приватизації об'єктів великої приватизації № 4543 від 24.12.2020. Офіційний веб-портал ВРУ. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70747

УДК 338.434

Грушева А.А.,
к.пед.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
Університету державної
фіскальної служби України

ПРІОРИТЕТНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ НА ЗАРУБІЖНИХ РИНКАХ

Важливим стратегічним пріоритетом будь-якої країни є забезпечення високих темпів соціально-економічного зростання та підвищення рівня життя населення. Залучення інвестицій в достатніх обсягах є визначальною передумовою успішного розвитку економіки. Саме тому виникає необхідність зосередити увагу на пріоритетності інвестиційних проєктів зарубіжних країн де вони ефективно реалізуються.

Створення та розробка успішного проєкту, інвестування за межами власних кордонів чи у внутрішніх ринках вимагає ретельного аналізу економічних, політичних та ділових ризиків, які можуть призвести до неочікуваних інвестиційних збитків.

Отож, моніторинг міжнародних ринків країн є важливим попереднім кроком на цьому шляху. Ті інвестори, які використовують об'єктивні інформаційні джерела, щодо реально реалізованих інвестиційних проєктів в конкретних країнах можуть краще оцінити ризики, і будуть ліпше підготовлені при розробці свого інвестиційного проєкту чи побудові власних міжнародних портфелів. Це рішення передбачає аналіз різних взаємних, біржових фондів або акцій та пропозицій, облігацій.

Проте інвестори часто нехтують важливим першим кроком у процесі міжнародних інвестицій.

Відтак, рішення про закордонне інвестування, що починається з моніторингу та визначення ризикованості за рейтингами інвестиційного клімату в певній країні, сприятиме в майбутньому створенню успішного комерційного проєкту, покращить стан економіки, збільшить робочі місця, внесе свій вклад у розвитку держави та науково-технічного прогресу. Разом з тим, залучення інвестицій неможливе

без ретельної підготовки проектів і визначення певної тактики дій на ринку інвестицій, а саме: пошуку потенційних інвесторів, встановлення з ними ділових контактів, узгодження спільних інтересів та організації співробітництва тощо.

Оскільки фінансові ресурси й множина альтернативних інвестиційних проектів є обмеженими, необхідно встановити інвестиційний рейтинг вибору кращих проектів [1].

Прикладом можуть бути інвестиції в Китаї. Вони зосереджені в капіталомістких і наукомістких галузях – мікроелектроніка, автомобілебудування, телекомунікації, приладобудування, фармацевтика, хімічна промисловість. У ході проведення реформ ця країна досягла великих успіхів у залученні іноземного капіталу в економіку країни.

Відповідно до польського інвестиційного законодавства, на території країни діють рівні умови як для вітчизняних, так і для іноземних інвесторів. Іноземним інвесторам надається вільний доступ на внутрішні польські ринки, дозволено брати участь у процесі приватизації. А головне – велике значення надається захисту інвестицій і прав власності.

Міжнародний досвід інвестування свідчить, що ті з країн, кому вдалося залучити значні інвестиції, успішно та швидко долають завдання ринкового реформування національних економік, досягають вищих темпів соціально-економічного розвитку.

Відповідно, нехтування і невирішеність цих проблем призводить до негативних наслідків як для іноземних інвесторів так і погіршення інвестиційного іміджу держави [2].

Нині, цифрова економіка та інновації найбільш суттєво впливають на глобальні моделі інвестицій. Необхідним у цьому є розуміння важливості цифрової економіки для інвестиційної політики та створення інвестиційного проекту, що підтримує саме такий розвиток.

Таким чином, досвід інвестування на міжнародних ринках дозволяє виокремити пріоритетність інвестиційних проектів в своїй країні та знайти ті сфери, в яких можна отримувати максимум привілеїв й успішно розвиватися, покращувати економічну ситуацію в місті, регіоні, а також удосконалювати інвестиційний клімат в країні.

Список використаних джерел

1. Яценко В.Ф., Земська Г.О. Оцінка інвестиційних проектів: вітчизняна та зарубіжна практика. *Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Економіка*. 2010. Спец. вип. 29. Ч. 2: Удосконалення обліку, аналізу, аудиту і звітності в сучасних умовах глобалізаційних процесів у світовій економіці. С. 183–187.
2. Руденко О.А. Особливості державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2014. № 1. С. 31–37.

Давиденко Н.М.,
д.е.н., професор, завідувач
кафедри фінансів
НУБіП України

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Згідно із чинним законодавством нашої країни, регіон як об'єкт адміністративно-територіального устрою є об'єктом системи державного управління, а його «регіональний штаб» виступає повноправним суб'єктом управлінської діяльності, насамперед – фінансової, що конкретизується фінансовою політикою.

Формування фінансової політики регіонального розвитку в Україні є багатоаспектним процесом. Він коригується та взаємодіє не лише із регіональною, а також із загальнонаціональною стратегією щодо соціально-економічного розвитку суспільства й фінансовою політикою держави.

Фінансова політика в системі соціально-економічного розвитку забезпечує роль своєрідного каталізатора та провідника суспільного прогресу. В умовах сучасних викликів та становлення в Україні адекватного механізму взаємовідносин у сфері «центр-регіон», що зумовлюється децентралізацією повноважень виконавчої влади, та активізує теоретичні й практичні питання фінансової політики, які нині набули особливої актуальності. Це, в свою чергу, впливає з природи дефініції «фінансова політика» – насамперед, із її властивості імперативу в її формуванні не виключно на макроекономічному рівні, а й враховує функціонування органів державної влади і самоврядування на мезо- й мікрорівнях соціально-економічних систем.

Фінансова політика орієнтується на максимально вичерпну, повну щодо потреб мобілізацію фінансових ресурсів. Відповідно із цим відбувається «інвентаризація» фінансового потенціалу регіону, аналіз та оцінка його можливостей і у сфері розширеного відтворення, й активізації залучення фінансового потенціалу із тих сфер, де вони перебувають в «потенційному» стані.

Елементи фінансового потенціалу в системі фінансової політики виконують різноманітні функції на різних етапах її розробки і реалізації (рис.1).

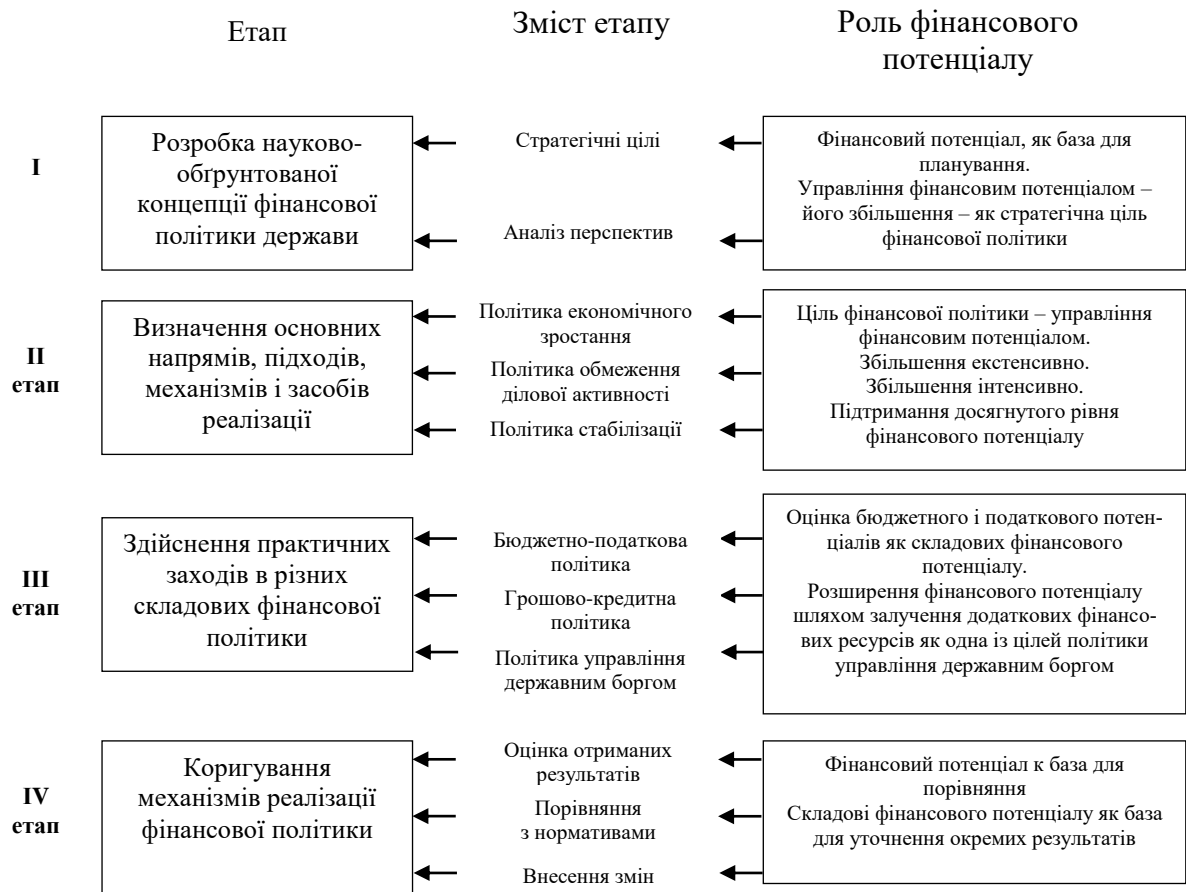

Рис 1. Роль фінансового потенціалу в формуванні фінансової політики згідно етапів її розробки і реалізації [1]

Із наведеного рисунку видно поетапну послідовність визначення та реалізації фінансової політики.

На першому етапі фінансової політики фінансовий потенціал виступає критерієм для оцінки достатності ресурсів, які необхідні для реалізації планової сукупності прогнзованих завдань. При цьому враховується всі наявні ресурси, відповідність їх обсягу та структури до потреб, аналізуються та оцінюються можливості їх збільшення та визначаються реальні можливості щодо нарощування їх обсягу у відповідності з потребами у перспективному періоді.

На другому етапі формування фінансової політики здійснюється визначення головних параметрів фінансової політики, таких як: напрями, підходи, засоби та механізми реалізації. Визначається майбутній тип

очікуваного економічного зростання – екстенсивний, інтенсивний, або необхідність модернізації чи інноваційного заміщення неперспективних сфер тощо. У відповідності із цим формуються пріоритети фінансової політики щодо управління фінансовим потенціалом регіону.

На третьому етапі відбувається реалізація практичних заходів регіону як суб'єкту в системі економічних відносин в правовому полі бюджетно-фіскальної, грошово-кредитної політики держави, міжбюджетних відносин, результативності використання коштів державних проектів, бюджетів розвитку, субсидування, позикових коштів, а також успішності вирівнювання фінансової спроможності бюджетів територіальних громад субрегіонального рівня.

На четвертому етапі здійснюється порівняльна оцінка досягнутої внаслідок реалізації фінансової політики величини фінансового потенціалу: по-перше – відносно до початкового періоду; по-друге – відносно до визначених (очікуваних) програмою параметрів.

Таким чином, досконалість фінансової політики зумовлюється насамперед знанням кількісного визначення величини генерації фінансового потенціалу, його структури, якості, внутрішніх потенційних резервів і можливостей як основи успішного реального асигнування виконання стратегічних завдань регіонального розвитку.

Список використаних джерел

1. Боронос В. Г. Методологічні засади управління фінансовим потенціалом території. Суми : Сумський державний університет, 2011. 310 с.

УДК 332.14:005.591:005.21

Данькевич А.П.,

к.е.н., доцент кафедри

фінансових ринків

Університету державної

фіскальної служби України,

Козлова О.О.,

здобувачка вищої освіти третього

(освітньо-наукового) рівня

ННЦ «Інститут аграрної економіки»

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДИНАМІКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Структурна трансформація економічної системи в цілому, в тому числі і аграрних підприємств, формується та розвивається за участю фінансових інструментів певних механізмів: економічного, господарського, управлінського, фінансового та ін. Вищевказані механізми формуються під впливом свідомих дій уряду та ринкових інститутів, а управлінська діяльність проявляє себе в конкретних практичних формах, реалізація яких проводиться за допомогою сукупності інструментів, що складають основу управлінського механізму.

На особливості формування, ефективного функціонування та удосконалення соціально-економічної динаміки підприємств буде впливати цілий комплекс інструментів, які можна виділити в ряд окремих блоків.

Перш за все, це:

– організаційно-економічні інструменти, які включають в себе владні та ринкові інструменти (державне, регіональне, інституціональне регулювання та саморегулювання);

– інструменти організаційних важелів (організація управління, система фінансування та планування, маркетинг та зовнішньоекономічна діяльність, організація ринкової інфраструктури, механізм лізингу та оренди);

– інструменти економічних важелі (інноваційно-інвестиційні заходи, фінансово-кредитний механізм, страхування та оподаткування, ціноутворення, мотиваційний потенціал, стимулювання підвищення конкурентоспроможності) [2].

По-друге, функціональні та забезпечувальні інструменти, які складаються з фінансового забезпечення (за рахунок власного, позичкового капіталу та залучених засобів) та із забезпечувальних систем (правової, кадрової, нормативно-регулюючої, інформаційної, консалтингу).

Погоджуємося, що ознаками соціально-економічної динаміки підприємства слід вважати [1]:

– економічне зростання – кількісну і позитивну сторону розвитку економічної системи, що характеризується розширенням її масштабів (нарощення обсягів виробництва та реалізації продукції, розширення частки ринку, підвищення рівня доходів підприємства);

– структурні зміни – це зміни, пов'язані з переходом до новітніх прогресивних технологій використання ресурсів, що сприяють покращенню кінцевих результатів діяльності підприємства: оновлення асортименту продукції чи послуг; впровадження інноваційних технологій в управлінні;

– збільшення обсягу капіталу підприємства; задоволення потреб споживачів завдяки підвищенню якості продукції чи послуг на підприємстві;

– покращення організаційних комунікацій та соціально-психологічних відносин в процесі спільної праці на підприємстві;

– створення комфортних умов праці персоналу; належне стимулювання праці; формування корпоративної культури та етики бізнесу, що базується на принципах партнерства;

– забезпечення умов професійного розвитку персоналу завдяки підвищенню рівня освіти та професійної підготовки управлінського і виробничого персоналу.

При пошуку шляхів вдосконалення стратегії соціально-економічної динаміки аграрних підприємств необхідно закладати врахування принципів: децентралізації, компактності, інтенсивності, скорочення проміжних ланок, діалектичної взаємодії саморегуляції з державним регулюванням, гнучкості, відкритості, адекватності соціально-економічній ситуації та ін. [3].

Отже, через комплексність методів впливу на фактори різної природи виникає необхідність вдосконалення стратегії інструментарію соціально-економічної динаміки аграрних підприємств, яка б забезпечила таку інтеграцію та диференціацію елементів і зав'язків, щоб мати змогу забезпечити максимізацію адаптивності та ефективності функціонування аграрного підприємства як відкритої системи. Не слід забувати, що цільовою функцією стратегії соціально-економічної динаміки аграрних підприємств є отримання прибутку через випуск і реалізацію конкурентоспроможної та екологічно чистої продукції, забезпечення високого рівня рентабельності та ліквідності за допомогою управлінських методів (прийняття рішень та їх реалізація, в т. ч. контроль за їх виконанням та оцінку отриманих результатів).

Список використаних джерел

1. Барабанник Л.Б. Концепція корпоративної соціальної відповідальності бізнесу та її становлення в Україні. *Вісник Дніпропетровської державної академії. Серія «Економічні науки»*. Дніпропетровськ. 2010. № 1. С. 5–11., с. 6–7.
2. Красноруцький О.О. Державне регулювання аграрної сфери та динаміка конкурентоспроможності її суб'єктів. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. - 2014. - Вип. 150. - С. 9-18.
3. Першко Л.О. Аутсорсинг та інсорсинг в управлінні інтегрованим формуванням. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. Електронне наукове фахове видання. 2011. № 1. С. 449-455.

Терещук С.В.,
здобувач вищої освіти
Університету державної
фіскальної служби України
Науковий керівник:
Нечипоренко А.В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
імені Л.Л. Тарангул
Університету державної
фіскальної служби України

ЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Соціально-економічний розвиток держави та її регіонів є запорукою забезпечення належного рівня та умов життя населення країни, подальшого розвитку усіх сфер життєдіяльності суспільства, передумовою соціальної стабільності в суспільстві. Останніми роками більшість науковців та практиків у сфері економіки та державного управління схиляються до думки, що в сучасних умовах необхідною умовою економічного зростання та конкурентоспроможності економіки будь-якої держави та її регіонів є забезпечення інноваційного розвитку [1].

Важлива роль у подоланні кризових явищ та вирішенні питань забезпечення збалансованого регіонального розвитку відводиться фінансовим ресурсам держави та розробці й реалізації системи інвестиційної підтримки регіонів. Регіональні інвестиційні програми є дієвим і ефективним фінансовим інструментом держави у стимулюванні регіонального розвитку та сприяють успішній реалізації регіональної інноваційної стратегії, спрямованої на підвищення рівня соціально-економічного розвитку регіонів [2].

Розвиваючи на своїй території інноваційну діяльність й сприяючи в масштабах наявних сил і засобів її здійснення, регіони, які володіють відносно скромним за кількісними параметрами і технічним потенціалом, зможуть вирішувати два важливих завдання. По-перше, ця діяльність буде створювати регіону можливості для вирішення існуючих проблем соціально-економічного розвитку з найменшими витратами

часу засобів. По-друге, вона сама стане джерелом збереження, а в подальшому й виникнення нових робочих місць, тобто послужить вирішенню цілої низки соціальних і економічних проблем [3].

Важливими завданнями економічного розвитку регіонів у сучасних умовах є наступні: зниження податкових навантажень через удосконалення механізму оподаткування у регіонах; пристосування суб'єктів господарювання до змін ринкової кон'юнктури; посилення фінансової підтримки та стимулювання інноваційно-активних структур з боку місцевих бюджетів через застосування фінансових інструментів; залучення вітчизняних та іноземних інвестицій для підтримки інноваційного розвитку регіонів [4].

Соціально-економічний розвиток регіонів України підпорядковується певним закономірностям. Установлення їх і ефективне використання дозволяє пришвидшити темпи економічного росту.

Розглядаючи й аналізуючи економічну ситуацію в Україні слід відмітити, що характерними в країні є низькі темпи інноваційного виробництва. Нині в економіці прослідковується зниження активності саме інноваційної діяльності, що пов'язано передусім з дефіцитом власних коштів у розпорядженні українських підприємств й слабким бюджетним фінансуванням. Саме тому на часі є застосування з боку держави стимулюючих фінансових інструментів для забезпечення розвитку інноваційної діяльності, яка в свою чергу дозволяє збільшити надходження до бюджетів усіх рівнів, надходження прямих інвестицій іноземного капіталу до держави.

Одним із принципів формування системи і механізму управління інноваційної політики є створення сприятливих умов для оптимального розвитку науково-технічного потенціалу національної економіки в умовах глобальної нестабільності. Урахування аспектів інноваційної діяльності уможливить найбільш повно дослідити напрями інноваційного розвитку для закріплення позиції регіонів в економіці країни [5].

Отже, зважаючи на важливе значення інновацій для забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів, доцільно на рівні держави сформулювати розуміння важливості інноваційних процесів та створити умови для реалізації як інноваційної моделі розвитку, так і для реалізації інноваційних підходів в управлінні регіональним розвитком. Використання інновацій у всіх сферах життєдіяльності регіону дозволить подолати існуючі проблеми та забезпечити соціально-економічний розвиток регіонів країни.

Список використаних джерел

1. Чухно І. А. Роль інновацій в забезпеченні соціально-економічного розвитку регіону. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 7. С. 124–127.
2. Кужелєв М. О., Нечипоренко А. В. Механізм реалізації регіональних інвестиційних програм як фінансовий інструмент стимулювання регіонального розвитку. *Схід*. 2017. Вип. 6 (152). С. 22–27.
3. Бугас Н. В., Гладка Г. М. Роль інноваційного фактору в забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку регіону. *Ефективна економіка*. 2016. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5246>
4. Кужелєв М. О., Нечипоренко А. В. Фінансові інструменти стимулювання регіонального розвитку: практика використання в Україні : монографія. Київ : «Центр учбової літератури», 2019. 224 с.
5. Інноваційна модернізація менеджменту в умовах глобальної нестабільності : монографія / за заг. ред. А. Ю. Горбового; М. О. Кужелєв, С. В. Онишко, В. І. Куценко, А. А. Олешко, М. В. Гусятинський, А. А. Халецька та ін.; Ун-т державної фіскальної служби України. Ірпінь-Білосток, 2018. 305 с.

УДК 330.332.14

Хелемський В.Ю.,
здобувач вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня
Університету державної
фіскальної служби України
Науковий керівник:
Коваленко Ю.М.,
д.е.н., професор, професор
кафедри фінансових ринків
Університету державної
фіскальної служби України

НОВІТНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ДЕРЖАВНИХ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Переважна більшість авторів класифікує державні інвестиції залежно від форми власності використовуваного капіталу державні інвестиції та визначають їх як вкладення капіталу, що здійснюється центральними (централізовані) та місцевими (нецентралізовані) органами влади та управління за рахунок бюджетів, позабюджетних фондів та залучених коштів, а також вкладання, що здійснюються державними підприємствами за рахунок власних та залучених коштів.

Інші виокремлюють державні централізовані капітальні вкладення як інвестицій, що спрямовані на виробництво та відтворення основних фондів за рахунок фінансових коштів централізованого бюджету

Існує думка, що державні інвестиції є складовою класифікації інвестиції за формами власності та визначає їх як вкладення, що здійснюються центральними та місцевими органами влади за рахунок республіканського та місцевих бюджетів, залучених коштів, та також державними підприємствами за рахунок власних та інших коштів.

Водночас слід зазначити, що термін державних капітальних інвестицій у переважній більшості визначень економістів має наступні складові, які можуть міститися у визначенні авторів повністю або частково:

1) предмет інвестицій – капітал суб'єкта інвестування (держави в особі відповідних органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних та комунальних підприємств), що початково

вноситься до інвестиційного процесу. Важливо зосередити увагу на тому, що форми капіталу, які вносяться до інвестиційного процесу, у свою чергу, можуть поділятися на такі види капіталу: матеріальний (у грошовій та негрошовій формі); нематеріальний; людський; соціальний (ідентифікація, оцінка та внесення до інвестиційного процесу – складний процес, що потребує додаткового дослідження).

2) інвестиційний процес – сама дія, специфіка здійснення вкладення державою капіталу, як закріпленою законодавчо;

3) об'єкт інвестицій – капітальні або фінансові активи (фактично інші форми капіталу), які набуваються суб'єктом в інвестиційному процесі;

4) термін інвестування – період часу, протягом якого право на отримання очікуваного результату від інвестицій буде реалізовано, результати відповідатимуть очікуванням суб'єкта інвестицій або суб'єкт інвестицій не матиме інших очікувань від об'єкта інвестицій, ніж ті, що він вже отримав. Як правило при наданні визначень терміну «державного капітального інвестування» ряд авторів концентрує увагу на їх довгостроковий характер.

5) характеристика інвестиційного процесу як ризикового – полягає не тільки у ймовірності повної або часткової втрати вартості предмету інвестицій (або навіть додаткових активів суб'єкта інвестування), що підкреслюється при характеристиці інвестування як частини підприємницької активності, а і недосягненні очікуваних результатів, які можуть мати і нематеріальний характер. Це певним чином вимагає коригування об'єкту інвестицій – якщо очікуваний результат суб'єкта інвестицій має як матеріальну, так і нематеріальну складову, що є типовим для державних інвестицій загалом, та капітальних зокрема.

б) право на отримання очікуваного результату від державних капітальних інвестицій – матеріального, у вигляді зміни вартості активу або отримання інших активів, чи нематеріального. Причому нематеріальний результат може поділятися на такий, який може бути у майбутньому трансформований у матеріальний (як наприклад права інтелектуальної власності), так і такий, трансформування якого обмежене або принципово неможливе (соціальний ефект).

7) момент трансформації предмета інвестицій в об'єкт інвестицій. Це складова, яка більшістю авторів не виправдано залишена поза увагою, однак має виключно важливе значення для визначення терміну

«державні капітальні інвестиції». Зосереджена у точці, коли відбувається процес відчуження предмета інвестицій від суб'єкта інвестицій та одночасне набуття ним прав щодо об'єкта інвестицій. Важливість цього моменту полягає у тому, що для певних видів інвестицій така трансформація має незворотний характер. Тобто в ряді випадків початковий капітал, що вноситься суб'єктом не може бути повернений йому у тій же формі, що вкладався, ні за яких умов. Особливо це стосується вкладення нематеріального або людського капіталу.

Отже, визначення терміну «державні капітальні інвестиції» потребує детального дослідження з огляду на більш широке коло предмету інвестування, розширене за рахунок деяких форм нематеріального капіталу, людського, соціального капіталу, специфіки держави як суб'єкта інвестиційного процесу та, що не менш важливо – особливостей трансформації предмета державних капітальних інвестицій в об'єкт державних капітальних інвестицій.

Шулюк Б.С.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансів ім. С.І. Юрія
Західноукраїнського національного
університету

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЄКТІВ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ: УСПІШНИЙ ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Соціальні проєкти, реалізовані на засадах державно-приватного партнерства (далі – ДПП), є значущими для громадян. Вони спрямовані на підвищення якості освіти, надання медичних послуг; дотримання соціальних стандартів населення; покращення туристичної та інвестиційної привабливості територій. Залежно від наявності державних гарантій такі проєкти поділяють на дві групи: ті, при яких держава гарантує мінімальну прибутковість приватного партнера. Як наслідок, ці проєкти мають високу інвестиційну привабливість; ті, при яких дохід приватного партнера залежить від споживчого попиту. Тому вважаються високо ризикованими та є не надто цікаві для інвесторів.

В обох випадках інвестиції в проєкти соціальної сфери є більш ризикованими і менш прибутковими, ніж в інші галузі економічної інфраструктури.

У вітчизняній практиці галузі соціальної сфери не є пріоритетними для здійснення інвестицій. Згідно статистичних даних Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України кількість реалізованих проєктів у соціальній сфері є незначною. Так, станом на 01.01.2020 р. чисельність таких проєктів становила 12 із 52, тобто 23% від загальної кількості. Серед них 13% реалізовані в інфраструктурі, 6% – в сфері туризму, 4% – в сфері охорони здоров'я [1]. Безліч проєктів є збитковими, що пов'язано, для прикладу, з неможливістю гарантувати приватним партнером тариф на надані послуги згідно укладеної угоди на рівні, який би дав змогу окупувати здійснені витрати. Або ж неможливість встановлення цін при створенні чи покращенні об'єктів соціальної інфраструктури, певних об'єктів у депресивних регіонах.

У зарубіжній практиці більшість проєктів державно-приватного партнерства реалізуються в галузях охорони здоров'я та освіти, в той час як туризм і культура, привертають менше уваги потенційних інвесторів. Найменший інтерес для приватного бізнесу представляють такі сфери, як фізкультура і спорт, а також соціальне обслуговування населення.

Світовий досвід свідчить, що успішним прикладом реалізації проєктів ДПП в сфері охорони здоров'я є Канада. Найбільшим державно-приватним проєктом в сфері охорони здоров'я в Північній Америці, а також загалом історії Канади став Новий центр Hospitalier de l'Université de Montréal вартістю 2 млрд. дол. США. Перший етап його будівництва завершився в 2017 р, в процесі якого було об'єднано три старі лікарні (SaintLuc, l'Hotel-Dieu і Notre-Dame) в самому центрі Монреаля [2]. Для реалізації проєкту залучено постачальника енергії – приватну компанію Veolia, яка стала 20% партнером у розвитку лікувального закладу. Таким чином, лікарня не тільки розділила фінансові ризики проєкту, а й придбала енергетичні активи. Партнерські відносини держави і бізнесу в цій сфері дали змогу створити якісну інфраструктуру, яка передбачає надання клієнтам більш ефективних послуг, внаслідок чого хворі виписуються з лікарні з хорошими результатами лікування раніше запланованого терміну.

Одне з актуальних питань застосування інструментів державно-приватного партнерства в освіті в США – надання послуг в системі освіти через модель його персоніфікованого фінансування і розвиток приватного сектора [3, с. 38]. Тобто увага акцентується на персоніфікованому фінансуванні освітніх послуг задля покращення якості освіти, розгалуження асортименту наданих послуг.

Окрім того, лідерами партнерських відносин держави і бізнесу в підтримці та розвитку соціальної сфери є Швеція та Німеччина, де пріоритетною є освіта, Італія й Франція, які акцентують увагу на сфері охорони здоров'я, Велика Британія, в якій значну увагу приділено освіті та охороні здоров'я. Проєктами ДПП є нові школи, садки, університети, медичні заклади.

Таким чином, у вітчизняній практиці галузі соціальної сфери не є пріоритетними для здійснення інвестицій, що зумовлено низкою проблем. Натомість в країнах з розвинутою економікою, де є високий рівень споживання валового внутрішнього продукту на душу населення,

належний соціальний захист громадян, висока якість медичного обслуговування та освіти, державно-приватне партнерство поширене в галузях соціальної сфери.

Список використаних джерел

1. Інформація Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України стосовно реалізації проєктів ДПП. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini>.

2. Modern information systems, measurements and management: problems and prospects. MISMMPP – 2019. URL: <http://knowledge.wharton.upenn.edu/article/public-privatepartnership-enabled-innovation-health-care>.

3. Ибятков Ф. М. Зарубежный опыт реализации проектов государственно-частного партнерства в сфере здравоохранения и образования. *Управление*. 2019. №1. С. 35–39.

УДК 336.13

Юдіна А.Ю., Яцев Д.О.,
здобувачі вищої освіти
Університету державної
фіскальної служби України
Науковий керівник:
Біленко Д.В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
імені Л.Л. Тарангул
Університету державної
фіскальної служби України

МОТИВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ У СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Соціально-економічний розвиток регіону відображає співвідношення між рівнем економічного розвитку і вирішенням соціальних проблем регіону її господарюючих суб'єктів. Під даним терміном можна розуміти процес трансформації відносин між економічними суб'єктами та соціальними групами населення.

Соціально-економічна мотивація інноваційної активності стає моторним прогресом та передумовою якісного технологічного прориву розвитку регіону .

Тому мотивацію можна вважати чи не найскладнішою системою взаємозв'язків, що мають різноманітну природу і охоплюють всіх людей певної організації . При ігноруванні незрозумілих взаємозв'язків свідомо втрачаються потенціальні результати . Методи управління спрямовані або на потенціал людини, або на мотивацію для ефективною і досконалою результатів праці [3]. Мотиваційний інструментарій – це методи, які враховують те, що змушує особу або групу обирати певний порядок дій . По суті, мотивація - це те ж управління, але ускладнене соціально-психологічними моментами, протидією індивідуальних і загальноорганізаційних цілей та інтересів.

Дж.Хекмен і Дж.Олдхем висунули припущення про те, що досягнення високої мотивації до виконання завдання, пов'язане з наявністю певних психологічних станів. Усвідомлення сенсу роботи, відчуття відповідальності за якість праці та кількісні показники та наявність

зворотного зв'язку [4]. Якщо наприклад брати до уваги думку Р. Саймона, мотивація означає «те, що примушує індивіда вибрати певний порядок дій». Тобто, мотиви вибору можна поділити на особисті й ті, які визначені та надані індивіду в організації. Оскільки індивід може виконувати в певній ситуації тільки одну з ролей. Його особиста система стимулів не впливає на його організаційні рішення [2]. Підсистема управління персоналом є схожою до системи управління організацією. Мотивація це те, що дозволяє поєднати різні за силою впливу інструменти управління в єдиній організаційній системі. Мотивація дозволяє пояснити, чому організації, що функціонують в однакових зовнішніх умовах, по-різному здійснюють свою соціально-економічну діяльність.

У групуванні функцій управління, що на сьогоднішній день мають назву класичних, один з засновників менеджменту, А. Файоль не називав мотивацію. Однак, можливо припустити що мотивація означає не нову функцію, а характеристику інших класичних функцій. Специфіка мотивації полягає у спонуканні до досягнення організаційної мети. Тобто коли ми говоримо про мотивацію, то обов'язково йдеться про процес, що прямо пов'язаний із досягненням мети. Ураховуючи практичний бік мотивації, слід зазначити, що найбільш актуальним у світі є вивчення взаємозв'язку мотивації та компенсації, оскільки людина в умовах нестабільного зовнішнього середовища надає саме великого значення матеріальній винагороді. Гроші - це найбільш очевидний і звичайний спосіб, яким організація може наділити винагородою співробітників [3]. Але щоб зростання заробітної плати спонукало до підвищення продуктивності праці, люди повинні вірити в існування чіткого зв'язку між зарплатою і продуктивністю, і конкретно в те, що збільшення продуктивності обов'язково приведе до зростання заробітної плати. Тому можна визначити що вдосконалення системи мотивації в найближчій перспективі повинне ґрунтуватися перш за все на аналізі чинників компенсації.

Під мотиваційним потенціалом пропонують розуміти економічну категорію, яка визначає можливість підприємства впливати на поведінку працівників з метою задоволення їх актуалізованих потреб та спрямування їх зусиль, навичок та вмінь у напрямку найбільш ефективного досягнення цілей організації [1].

Мотиваційний потенціал складається з таких елементів: власне мотивація, ідентифікація, задоволеність. Але мотиваційний потенціал як соціально-економічна категорія можливо розглядатися тільки насамперед на рівні індивіда. На рівні ж організації чи регіону ця категорія має узагальнене значення, проте вона не позбавлена сенсу в тому плані, що будь-який економічний суб'єкт чи соціальна група також може володіти мотивацією, оскільки складається з окремих індивідів [3].

Висновки щодо аналізу категорій, пов'язаних із потенціалом, насамперед у середовищі інноваційної сфери досліджень, системного підходів, під мотиваційним потенціалом запропоновано розуміти систему соціально-економічних взаємозв'язків і взаємовідносин, яка сполучає динамічно змінювану готовність певного регіону максимально формувати і задовольняти соціальні та економічні потреби учасників соціально-економічних взаємодій та відносин.

Список використаних джерел

1. Лапин Е. В. Економічний потенціал підприємства, 2002, URL: https://lubbook.org/book_610.html
2. Прокопенко О.В. Соціально-економічна мотивація інноваційного розвитку регіону. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/79661163.pdf>
3. Рубцов С.В. Цільове управління в корпораціях та управління змінами: Макс-Пресс, 2001.

СЕКЦІЯ 4

ГРОШОВО-КРЕДИТНІ МЕХАНІЗМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ

УДК: 336.71

Ахметзянова М.І.,
здобувачка вищої освіти
Університету державної
фіскальної служби України
Науковий керівник:
Москаленко Н.В.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри
банківської справи та фінансового
моніторингу
Університету державної
фіскальної служби України

СТАБІЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

На сьогоднішній день, пандемія COVID-19 завдала чималий вплив на світову економіку. В умовах політичної та економічної нестабільності на перший план виходить підтримка фінансової стабільності держави на належному рівні, яка багато в чому визначається розвитком банківського сектору. Зрештою, це актуалізує важливість розгляду даного дослідження.

Метою нашого дослідження є вивчення питання стабільності діяльності банківської системи в умовах пандемії коронавірусу та запровадження антикризових заходів.

Вивченням даного питання займалися такі вітчизняні вчені, як О.І. Барановський, О.В. Вовченко, М.І. Зверяков, Н.П. Погореленко та Б.І. Пшик.

Найбільш точно визначив поняття фінансова стабільність О. С. Вовченко, як: «якісна динамічна характеристика, що відображає його здатність виконувати свої функції у процесі адаптації до зовнішнього середовища за позитивної зміни фінансових показників чи

підтримання їх у певних межах, незалежно від впливу різноманітних факторів, за рахунок внутрішніх ресурсів». [2]

У період пандемії коронавірусу економіка України зазнала значних змін, які вплинули на її стабільність. Зі запровадженням карантинних заходів і локдауну, значну кількість закладів у сфері відпочинку та розваг було зачинено, а можливість закордонного туризму обмежено. Скорочення робочих місць та зниження прибутків підприємств позначилось на доходах не тільки населення, а й держави. Ці зміни створили попит на певні банківські продукти, і вплинули на показники її діяльності (рис.1).

По-перше, значно збільшився обсяг наданих кредитів. У 2020 році сума кредитів становила 1 033 539 млн. грн. Серед них частка кредитів надана суб'єктам господарювання становить - 822 020 млн. грн, а фізичним особами - 206 761 млн. грн. [5]. Зокрема, збільшився попит на довгострокові бізнес-кредити, з боку великих підприємств. Також слід відзначити зростання попиту на споживчі кредити. Кредитну активність стимулювали кращі споживчі настрої, збільшення витрат на товари тривалого вжитку, зниження відсоткових ставок, поліпшення цінових умов та строковості позик.

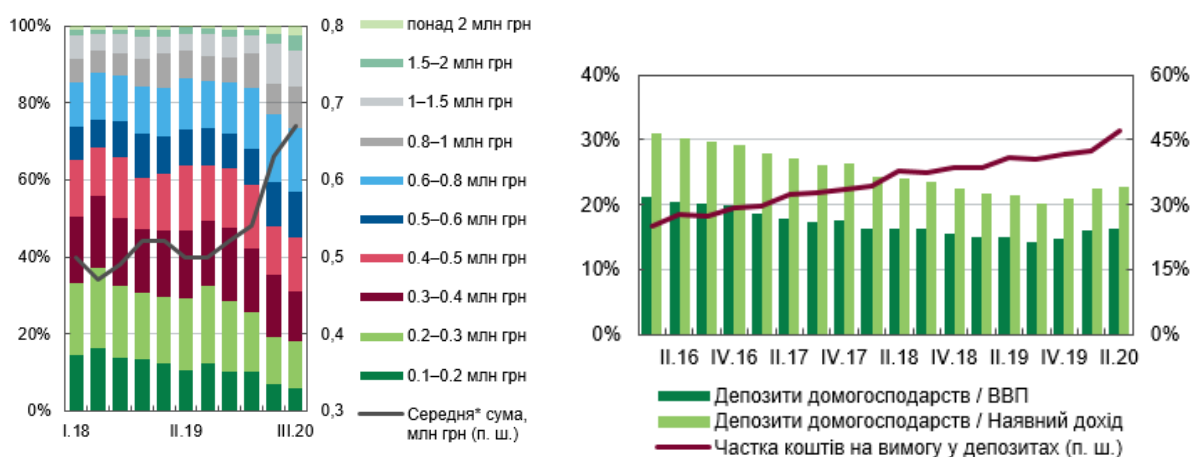

Рис. 1. Розподіл кредитів та депозитів

Джерело: [3]

По-друге, ми бачимо тенденцію поступового зростання вкладів депозитів. Здатність заощаджувати та обмежувати споживання є типовим кризовим явищем.

Якщо раніше, завдяки підвищенню відсоткових ставок депозитів, багато клієнтів ставили собі за мету заробити на цьому, то зараз

маємо ситуацію, коли розміщення коштів клієнтів змінилося з вектора заробітку на вектор накопичування. Таким чином, кошти суб'єктів господарювання, у 2020 році становлять 498 156 млн.грн., а кошти фізичних осіб за депозитними сертифікатами - 552 592 млн.грн.[5]

Ефективне застосування відсоткових ставок, потреба у капітальних інвестиціях та реструктуризація боргу дозволило поживавити попит. Довіра до банків зростає, що свідчить про певну стабільність.

«Світова фінансова криза виявила високу залежність економіки країн світу від стійкості системно важливих фінансово-банківських установ. Високий рівень концентрації капіталів актуалізував проблему регулювання системно важливих банків, як на міжнародному рівні, так і на рівні окремих країн» [1].

Кількість системно важливих банків України складає 14 установ [4]. Закордонний досвід доводить необхідність антикризової підтримки банківських установ та економіки, зокрема у трьох основних напрямках:

- зміцнення стійкості системи охорони здоров'я;
- підвищення спроможності країни та банківської системи (зокрема підтримка системно важливих банків), ефективно й раціонально управляти її ресурсами, під час кризи, виконуючи основні функції;
- аналіз соціально-економічних наслідків COVID-19 і вироблення стратегічних підходів і реагування для відновлення.

Ефективне реагування та застосування заходів у зазначених напрямках дозволить якнайшвидше вийти з економічної кризи.

Отже, фінансова стабільність кожної банківської установи є важливою складовою банківської системи та національної економіки у цілому. Пандемія коронавірусу завдала чималий вплив на банківський сектор. Наше дослідження показало, що банківська система України на даному етапі має досить стабільні показники та довіру серед населення. Ефективно застосовані заходи, щодо забезпеченості стабільності банків, дозволять збільшити їх конкурентоспроможність на світовому ринку та забезпечить фінансову стабільність національної економіки на шляху інтеграції у світове господарство.

Список використаних джерел

1. Банківська система України: інституційні зміни та інновації: кол. моногр. / [Л. О. Примостка, М. І. Диба, І. В. Красноватаін.] ; за заг. ред. Л. О. Примостки. — К. : КНЕУ, 2015. — 434, [6] с. [Електронний ресурс]: <https://core.ac.uk/download/pdf/32616164.pdf>
2. Вовченко Сучасні методичні підходи до оцінки фінансової стабільності банку <http://journal.puet.edu.ua/index.php/nven/article/view/1710/1508>
3. Звіт про фінансову стабільність грудень 2020 [Електронний ресурс]: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2020-H2.pdf?v=4
4. Національний банк оновив перелік системно важливих банків [Електронний ресурс]: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-opoviv-perelik-sistemno-vajlivih-bankiv>
5. Основні показники діяльності банків [Електронний ресурс]: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1>

УДК: 336.71

Береславська О.І.,
д.е.н., професор,
завідувачка кафедри банківської
справи та фінансового моніторингу
Університету державної
фіскальної служби України

ОСНОВНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ БАНКІВСКИХ ІННОВАЦІЙ В УКРАЇНІ

Пандемія, спричинена вірусом COVID-19, сприяла прискоренню процесу розширення впровадження новітніх інноваційних технологій та внесла певні коригування в практику використання вже існуючих. В цілому, впровадження інновацій у всі сфери діяльності економічних суб'єктів сприяє економічному зростанню країни, підвищенню її конкурентноздатності на світових ринках, а також структурним зрушенням у фінансовому секторі.

За останні три роки на фінансовому ринку України спостерігається значне зростання обсягів електронних продуктів та послуг. Сучасні цифрові технології дозволяють спостерігати не тільки за появою новітніх електронних фінансових продуктів та послуг, але й за перетворенням форм, у яких вони пропонуються. При цьому найбільш активно такі перетворення відбуваються у секторах споживчого банківського обслуговування і проведення платежів.

Під банківською інновацією слід розуміти нові банківські продукти та послуги, а інноваційною вважається діяльність банків щодо їх генерування. Зауважимо, що банківські інновації нерозривно пов'язані з використанням інформаційних технологій.

В той же час, впровадження новітніх банківських продуктів сприяє створенню нових банківських технологій, так як їх розроблення у теперішній час неможливе без використання сучасних ІТ-технологій.

Отже, банківські інновації включають в себе як нові, так і удосконалені технології банківських операцій, а також новітні банківські продукти, головною метою впровадження яких є підвищення дохідності та ліквідності активів, мінімізація ризиків, оптимізація організаційної структури банку, економія часу клієнта тощо.

До інноваційних банківських продуктів, які сьогодні користуються найбільшим попитом серед клієнтів, можна віднести такі: пластикові картки зі зростаючими кредитними лімітами, різні сервіси переказу коштів з одної картки на іншу; програми з управління кредитами та депозитами; програми з управління окремими рахунками суб'єктів господарювання; програми з переказу коштів за межі країни тощо.

Також користуються попитом банківські продукти і послуги, які ще зовсім недавно були інноваційними, зокрема цифрові платежі (мобільні, он-лайн, місцеві, трансграничні) та цифрові гаманці. Однак особливий потенціал для просування фінансових та банківських інновацій IT-фахівці вбачають у застосуванні блок-чейн технологій з використанням криптовалюти.

В умовах пандемії та запровадження жорсткого карантину в світі суттєво зросли обсяги безготівкових операцій з використанням платіжних карток.

Щодо України, то за інформацією Національного банку України (НБУ), основним трендом 2020 року на українському картковому ринку став активний перехід громадян на безконтактні платежі та розрахунки в Інтернеті. Загальна кількість операцій з використанням платіжних карток, емітованих українськими банками, за 2020 рік становила 5 997,1 млн шт., а їх сума – 3 957,3 млрд грн. Порівняно з 2019 роком кількість зазначених операцій зросла на 18,6%, а сума – на 10,6%.

При цьому, обсяги безготівкових операцій з використанням платіжних карток збільшуються. Так, за кількістю операцій торік переважали безготівкові – майже 87% операцій з платіжними картками. Сума безготівкових операцій становила 55,8% від усіх операцій із картками (за підсумками 2019 року – 50,3%).

П'ять років тому ці показники були значно нижчими – 70% та 35% відповідно. Загалом, у 2020 році проти 2019 року кількість безготівкових операцій із використанням платіжних карток збільшилася на 25% та становила 5 211,2 млн шт., а сума – на майже 23% та досягла 2 208,7 млрд грн. Як наслідок, кількість операцій з отримання готівки у минулому році знизилася на 11,7%, а сума – на 1,7%.

Позитивним є тренд щодо зростання обсягів проведення операцій в мережі Інтернет, що засвідчує про активність проведення онлайн платежів. Зокрема, кожна третя безготівкова операція з платіжною картою у 2020 році здійснювалася в мережі Інтернет (36,5%). Це майже 642 млрд гривень за минулий рік [1].

Активну роль у впровадженні банківських інновацій відіграє і регулятор ринку банківських послуг. НБУ має намір розширити можливості застосування корпоративних платіжних карток. Для цього регулятор планує осучаснити та удосконалити вимоги законодавства щодо емісії платіжних карток та їх використання бізнесом.

Зокрема, Національний банк планує чітко визначити, що: бізнес має право самостійно визначати перелік осіб, які матимуть можливість використовувати корпоративні платіжні картки для розрахунків; переказ, ініційований з використанням платіжної картки, для зарахування коштів на рахунок отримувача, є безготівковим розрахунком.

Окрім того, регулятор планує спростити отримання платіжної картки довіреною особою/представником фізичної особи-власника рахунку. Так, передбачається надати можливість скласти довіреність на отримання платіжної картки у відділенні банку. Відповідні зміни містить проєкт постанови Правління Національного банку України “Про внесення змін до Положення про порядок емісії електронних платіжних засобів і здійснення операцій з їх використанням”, який регулятор пропонує до обговорення громадськості та бізнес-спільноті [2].

Отже, активне використання банківських інноваційних продуктів, зокрема платіжних карток та зростання обсягів безготівкових розрахунків спонукає банки удосконалювати технології проведення таких операцій. Крім цього, реалізація інноваційних перетворень в банківському секторі веде до досягнення таких основних цілей, як: підвищення конкурентноздатності вітчизняної банківської системи; створення динамічної моделі, заснованої на знаннях.

Список використаних джерел

1. Безконтактні платежі та розрахунки в Інтернеті. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/osnovni-trendi-kartkovogo-rinku-u-2020-rotsi-bezkontaktni-plateji-ta-rozrahunki-v-interneti>
2. Можливості використання корпоративних платіжних карток розширяться. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/mojlivosti-vikoristannya-korporativnih-platijnih-kartok-rozshiryatsya>

УДК 351.72:347.73(477)

Бригінець О.О.,

д.ю.н., доцент, професор кафедри
конституційного, адміністративного
та фінансового права
Хмельницького університету уп-
равління та права імені Леоніда
Юзькова

ЕФЕКТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ ЯК ЗАПОРУКА СТІМКОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Початок даного століття у розвитку фінансової системи держави засвідчив, що банківська система України була однією з найбільш інвестиційно-привабливих сфер. Але у сучасних кризових умовах значно посилюється конкуренція у банківському секторі, а надійність та подальший розвиток банківської системи України прямо залежить від ефективності діяльності вже існуючих банків. У цих умовах особливої ваги набуває вміння ефективно управляти доходами банків, тобто розпоряджатися результатами їх діяльності.

У банківському секторі спостерігається високий ступінь ризикованості діяльності, низький рівень капіталізації банків, велика частка проблемних позичок, недостатній розвиток асортименту банківських послуг. Вищеперераховані фактори спричиняють до підвищення рівня неплатоспроможності багатьох банків або ліквідації окремих з них, тобто значно погіршується рівень їх роботи. Зазначимо, що знижується і якість послуг, які надаються вітчизняними банками.

До основних ризиків, що впливають на діяльність банків, відносять: ризики, що виникають чи посилюються внаслідок епідемії; неповернення коштів за кредитами (у першу чергу довгостроковими іпотечними); непрогнозовані коливання курсу вітчизняної валюти; неможливість вчасно розраховуватися з іноземними кредиторами.

Частково допомагає боротися із кризою у банківській сфері держава. Зокрема, капіталізація українських банків підвищується, головним чином, за рахунок вливань капіталу з боку держави або іноземних банків-партнерів. Проте прогноз розвитку вітчизняної банківської

системи залишається негативним. Існує і ряд чинників, які можуть призвести до нової, більш глибокої кризи в банківському секторі України. У першу чергу, це стосується падіння рівня захищеності, а також негативних, з погляду структурних змін в активах вітчизняних банків [1; 2].

Перераховані вище особливості вимагають від банків підвищення ефективності діяльності, удосконалення комплексних підходів до забезпечення власної фінансової стійкості шляхом більш повного використання усіх наявних для цього можливостей. Їх можна реалізувати шляхом: утворення банківських об'єднань; більш ефективного управління банківською діяльністю в умовах нестабільного зовнішнього середовища; входження банків до різного роду фінансово-промислових об'єднань; фінансового оздоровлення банків за допомогою реорганізації шляхом злиття й приєднання; підвищення рівня використання усього спектра банківських інструментів і послуг.

У світовій практиці зроблено вже досить багато для відвернення великої кількості різноманітних загроз безпеці банків або мінімізації їх негативних наслідків. Усе ж дані питання потребують комплексного підходу до їх аналізу та системного розроблення заходів для їх подальшого запобігання.

На даному етапі розвитку вкрай важливим є створення сприятливих умов для найефективнішого використання ресурсного потенціалу держави та створення умов її стабільного й ефективного функціонування за допомогою банківських установ. Оптимальним є фінансовий стан держави та її окремих клієнтів і контрагентів та не допускає незаконного впливу на діяльність усіх структурних елементів банківської системи держави. За вище визначених умов банківська діяльність максимально захищена від різного роду деструктивних діянь та фінансової ситуації, що може виникати як всередині, так і ззовні банківської системи держави. Важливим також є підвищення рівня стабільності та розвитку банківського сектору від загроз зовнішнього та внутрішнього характеру [3].

Заглиблюючись у дані питання, дійшли висновку, що повномасштабне забезпечення діяльності банківської системи в цілому, так і окремих її структурних елементів, є складною та багатогранною проблемою, що потребує належного та всебічного забезпечення з боку державної влади.

Список використаних джерел

1. Данилишин Б. Основные достижения и неудачи украинской экономики в 2020 году и экономические риски 2021 года. (укр). URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2020/12/31/669696>.
2. НБУ. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2020 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/report>.
3. Бригінець О.О. Правове регулювання фінансової безпеки України: монографія. Ірпінь: Університет ДФС України, 2016. 362 с.

УДК 351.72:347

Дяконенко В.І.,
здобувач вищої освіти
Ірпінського державного коледжу
економіки та права
Науковий керівник:
Грабовська В.М.,
викладач Ірпінського державного
коледжу економіки та права

ІННОВАЦІЇ У СФЕРІ БАНКІВСЬКИХ ДОГОВОРІВ: ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У сучасний період економічної нестабільності для банківських установ важливим є знаходження способів утримання вже наявної клієнтури і залучення нової. Жорсткі конкурентні умови стимулюють банки на пошук вирішення даного завдання. Важливе значення має процес оптимізації внутрішніх процесів, який спрямований на скорочення витрат банку. Тому процес впровадження банківських інновацій набуває особливого значення.

Актуальність обраної теми полягає у тому, що сьогодні інновації не просто одне з явищ, яке визначає економічне зростання, розвиток і структурні зміни банків України. Інновації – це характерна особливість сучасного банківського розвитку. Важливу роль відіграють інноваційні банківські договори.

Метою роботи є дослідити цивільно-правовий аспект інновацій у сфері банківських договорів. Дану тему досліджували наступні вчені: І. Балабанов, О. Гончарук, О. Дзюблюк, С. Князь, М. Міллер, В. Міщенко, Ф. Мишкін, А. Мороз, А. Несторук, В. Ткачук, С. Яковенко та інші.

Інновація – новостворені і вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і соціальної сфери [1].

Під банківськими інноваціями розуміється процес модернізації банківської діяльності, яка полягає в удосконаленні надаваних продуктів, операцій, послуг, бізнес-процесів або створення нових, спрямованих, з одного боку, на краще задоволення наявних потреб клієнтів

або формування нових, з іншого – на розширення спектру послуг, що продуктів і послуг та отримання додаткового прибутку. Банківська інновація – це реалізований у формі нового банківського продукту або операції кінцевий результат інноваційної діяльності банку. Під банківським продуктом розуміється матеріально оформлена частина банківської послуги (електронні платіжні картки, електронний гаманець) [2, с. 76].

Банківські договори мають певні види, такі як [3]:

- кредитний договір;
- договір банківського рахунку;
- договір банківського вкладу.

Кредитний договір - це цивільно-правовий документ, який визначає взаємні юридичні права і обов'язки та економічну відповідальність банку і клієнта (позичальника) з приводу проведення кредитної операції.

За кредитним договором банк або інша фінансова установа (кредитодавець) зобов'язується надати грошові кошти (кредит) позичальникові у розмірі та на умовах, встановлених договором, а позичальник зобов'язується повернути кредит та сплатити проценти.

Забезпечення належного виконання грошових зобов'язань численних суб'єктів цивільного обороту можливе за допомогою банківського рахунку, який є важливим фінансовим інструментом для здійснення усіх видів банківських операцій. За договором банківського рахунку банк зобов'язується приймати і зараховувати на рахунок, відкритий клієнтові (володільцеві рахунку), грошові кошти, що йому надходять, виконувати розпорядження клієнта про перерахування і видачу відповідних сум з рахунку та проведення інших операцій за рахунком.

Цивільне законодавство передбачає декілька видів договорів банківського вкладу: договір за вкладом на вимогу, договір строкового вкладу та договір на інших умовах повернення депозиту. Згідно договору щодо вкладу на вимогу вкладник має право на першу вимогу отримати грошову суму у повному розмірі або її частину. За строковим вкладом повернення суми вкладу здійснюється зі спливом, визначеного сторонами строку договору.

Договором банківського вкладу (депозиту) може бути передбачено внесення грошових коштів або банківських металів на інших

умовах їх повернення. Такі вклади (депозити) є умовними. Наприклад, за домовленістю сторін може передбачатися, що вклад повертається з настанням певних обставин. Умови за вкладом не можуть суперечити законодавству України. Якщо строки зберігання умовних вкладів (депозитів) визначено договором, то такі вклади (депозити) обліковуються як строкові. Якщо строки зберігання умовних вкладів (депозитів) договором не визначено, то вони обліковуються як вклади (депозити) на вимогу

Стосовно ново-ведення в банківських договорах, то Національний банк планує до кінця 2020 року встановити додаткові вимоги до договорів про надання фінансових послуг. Йдеться саме про відкриття та обслуговування рахунку в банку, споживчого кредиту та банківського вкладу. Аби громадяни на самому початку відносин з банком розуміли умови фінансової послуги [4].

Опрацювавши звернення громадян, Нацбанк зауважив, що клієнти, підписуючи, наприклад, кредитний договір, не завжди розуміють реальну річну процентну ставку, повний перелік витрат і не обізнані про санкції у випадку прострочення. Адже клієнтська анкета-заява чи договір про приєднання можуть узагалі не містити цієї інформації. Деякі договори взагалі незрозумілі і їх складно прочитати через дрібний шрифт.

Якщо ви підписуєте договір з банком, там має бути повний опис послуги з надання споживчого кредиту чи відкриття депозиту. Має бути чітко вказана вартість і витрати за послугою. Мають бути прописані санкції та штрафи чи інша відповідальність у разі неналежного виконання умов договору. Мають бути строки та порядок отримання доходу за послугою та інше [4].

Ще одною новацією є те, що клієнт має чітко усвідомлювати порядок внесення змін до умов договору та яким чином його інформують про зміни. Банкам буде заборонено без інформування споживача змінювати умови договору, а також вимагати від споживача сплатити за ще не отримані за договором послуги тощо.

Отже, під сумуючи вище сказане, договори банків повинні мати розширений опис фінансових послуг та не містити недобросовісних умов. Головне завдання нових вимог – забезпечити розкриття повної інформації про послуги, права та обов'язки банку та споживача, наслідки невиконання зобов'язань.

На мою думку, в недалекому майбутньому плануються нові впровадження в банківських договорах з точки зору цивільного права. Наприклад такі як:

- Договір перевезення. Адже Нова Пошта під час карантину дуже добре заробляла і заробляє.
- Договір Експедирування.
- Договір купівлі - продажу в он-лайн.
- Договір поставки.

Сучасні інформаційні процеси розвиваються настільки швидкоплинно, що те, що ще вчора було для нас дивиною, сьогодні вже є повсякденністю, та і великим поштовхом до новацій була пандемія, адже завдяки їй стала популярна дистанційна праця.

Список використаних джерел

1. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2002. № 36. Ст. 266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.
2. Іванов С. В. Особливості банківських інновацій. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 30 (2). С. 73-80. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2018_30%282%29__18.
3. Цивільний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. №№ 40-44. Ст.356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
4. [Електронний ресурс] - https://jurliga.ligazakon.net/ua/news/198521_bankvsk-dogovori-stanut-htkimi-ta-zrozumlimi-dlya-ukrantsv-nbu

Клименко Д.Б.,

к.е.н., доцент кафедри банківської
справи та фінансового моніторингу
Університету державної фіскальної
служби України

ЦИФРОВІЗАЦІЯ БАНКІВНИЦТВА В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Цифрова трансформація, чи діджиталізація (вона ж цифровізація) – важливий напрям розвитку всіх сфер економіки України, у тому числі і банківської діяльності. Діджиталізація формує новітні можливості для втілення інновацій в банківський бізнес. Використання новітніх технологій дозволяє формувати банківські установи нового покоління, що вигідно відрізняє їх від традиційних за набором повноважень, операцій, мобільністю та орієнтацією на потреби клієнтів.

Національний банк України та Міністерство цифрової трансформації спільно працюють над цифровізацією банківської системи України.

Вже сьогодні вітчизняні банківські установи досягли нового рівня – рівня функціонування в єдиному інформаційному просторі. Інтернет ресурси дозволяють успішно втілювати в банківський бізнес технології електронного шерінгу та блокчейну.

Понад 25 млн українців вже можуть користуватись послугами банків з допомогою цифрових документів. Наразі послуга шерінгу цифрових документів доступна у ПриватБанку, Монобанку та А-Банку. Цифровий шерінг документів – це коли кожен українець має змогу поділитися копією документів онлайн без паперових копій і в першу чергу передати їх банкам. (Кожен, хто має цифрові електронні документи в застосунку "Дія", зможе відсканувати qr-код в приміщенні банку, після чого на екрані телефону з'явиться пуш-повідомлення з назвою установи та пропозицією передачі копії цифрового документа. Для того, щоб передати копію, потрібно буде натиснути "так, відправити", і банк автоматично отримає ці документи у власному інтерфейсі. Для відкриття рахунку онлайн потрібно буде на сайті банку або в додатку обрати відповідну послугу і також підтвердити її через "Дію".)

Технологія блокчейну в банківництві відноситься до фінтех інновацій в області побудови баз даних зі спільною децентралізованою для банку та його клієнтів власністю на основі формування реєстрів даних. На сьогодні проявом блокчейну в платіжних системах є криптовалюта, токенизація платежів, смарт контракти [1].

Блокчейн – це саме та інновація в банківській сфері, яка шляхом оцифрування банківських даних дає змогу формування лінійних зав'язків між банком та клієнтами, тобто спільної бази даних для здійснення операцій.

Наразі ще понад 30 банків України готуються до переходу у новий формат взаємодії з клієнтами.

Варто досліджувати і світовий досвід розвитку Open-банкінгу, банкінгу в хмарах, тощо. Open-банкінг передбачає механізм відкриття банками доступу до власних систем, що, в свою чергу, формує конкурентний банкінг нового покоління з орієнтацією на запити клієнтів. Механізм зберігання банківської інформації в Інтернеті (банкінг в хмарах) дає можливість отримання додаткових сервісів, формування «нового» банку в «хмарі», а отже розширити коло фінансових і нефінансових послуг.

Міністр цифрової інформації в Україні закликає усі українські банки підтримувати цифровізацію країни, приєднавшись до системи Міністерства цифрової трансформації. Таким чином, банки вже сьогодні зможуть оптимізувати свої процеси, скоротити бюрократичні процедури, впровадити сучасні послуги, підвищити конкурентоспроможність.

Крім того, під час пандемії актуальною і важливою є мінімізація соціальних контактів, яку забезпечує впровадження онлайн-послуг.

Список використаних джерел

1. Фінтех і блокчейн: технології, які «підривають» банківський сектор. URL: <https://ceoclub.com.ua/notes/blockchain>
2. Цифровим шерингом документів вже користуються в трьох українських банках. УКРІНФОРМ. 2021. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3117182-cifrovim-seringom-dokumentiv-vze-koristuutsa-v-troh-ukrainskih-bankah-fedorov.html>

Клюско Л.А.,
к.е.н., доцент кафедри банківської
справи та фінансового моніторингу
Університету державної фіскальної
служби України

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Сучасні процеси глобалізації, лібералізації фінансових ринків, постійних змін у регулюванні банківської діяльності та зростаючий попит клієнтів на розширення асортименту послуг та високоякісний банківський сервіс, зумовлюють потребу постійного розвитку банківського бізнесу.

Вагомим механізмом, який забезпечує адаптацію фінансово-кредитних установ до постійно змінюваних умов зовнішнього середовища, є розробка адекватної управлінської стратегії їх діяльності, одним з найважливіших інструментів реалізації якої є використання інновацій. Разом з тим, будучи головним стимулом сучасного економічного розвитку, інноваційна діяльність сама є динамічним явищем, оскільки на вимогу часу постійно змінюються та урізноманітнюються форми її прояву та моделі реалізації, вдосконалюються механізми її менеджменту.

Інновації у банках проникають у всі сфери їх діяльності і втілюються у нових продуктах та послугах, вдосконаленні бізнес-процесів і бізнес-моделей, організаційних перетвореннях та модифікації методів маркетингу [1].

Загалом, в економічній літературі сутність банківських інновацій визначають комплексно, за двоякого підходу. З одного боку, інноваційний процес розглядають як складну систему організаційно-економічних відносин, що супроводжують розробку та впровадження інноваційних банківських продуктів та технологій. З іншого, інституційного підходу, банківські інновації визначають як взаємодію між учасниками інноваційного процесу в банку, що регулюються сукупністю усталених норм і виникають у процесі надання нових або вдосконалених існуючих банківських послуг [2].

Зважаючи на це, оцінку результативності банківських інновацій залежно від участі різних суб'єктів можна визначити наступним чином:

1) для клієнтів вони забезпечують поліпшення якості і доступності банківських послуг та розширення їх асортиментної лінійки відповідно до останніх новітніх досягнень;

2) для банків – сприяють підвищенню рівня конкурентоспроможності і прибутковості за рахунок: розширення клієнтської бази; поліпшення ефективності їх діяльності шляхом оптимізації організаційної структури та розширення технологічних можливостей;

3) для суспільства в цілому – поліпшення якості життя населення завдяки доступу до ширшого кола банківських послуг та новітніх фінансових технологій, що в результаті сприяє поживленню господарської активності й оптимізації економічних відносин загалом [2].

Виходячи з цього, активізація інноваційних процесів у сфері банківського бізнесу, як необхідна умова успішного розвитку банків у сучасних умовах, має здійснюватися комплексно за такими основними векторами:

– впровадження інноваційних а також модернізація уже існуючих видів банківських продуктів та новітніх послуг, здатних задовольнити попит зростаючого кола потреб споживачів на фінансовому ринку;

– вдосконалення механізмів просування банківських продуктів до кінцевого споживача, запровадження інноваційних методів їх продажів та новітніх маркетингових стратегій, що виводять банки за межі посередницької діяльності у перерозподілі кредитних ресурсів і здійсненні розрахунків;

– оптимізація та модернізація організаційних структур банків та систем їх внутрішнього контролю, що сприятиме підвищенню ефективності діяльності, пришвидшить процеси прийняття управлінських рішень та формування ефективної системи банківського ризик-менеджменту.

Підсумовуючи зазначене вище, необхідно зауважити, що інноваційний вектор розвитку банківської системи сприяє трансформації сучасного банку, як посередника у процесах здійснення розрахунків і акумулювання та розподілу джерел фінансових ресурсів, у високотехнологічний фінансовий інститут, спроможний комплексно обслуговувати складні комерційні угоди та проекти як всередині країни, так і

на міжнародному рівні. Очевидно, що це можливо лише за умови активізації широкомасштабного впровадження продуктових, технологічних, організаційних та управлінських інновацій у банківській сфері.

Насамкінець варто звернути увагу на цілий ряд проблем, які певною мірою гальмують інноваційний розвиток банків. Зокрема, висока вартість інноваційних технологій і порівняно низький рівень доходів значної частини населення, що негативно впливає на формування адекватного попиту на інноваційні банківські продукти.

Наступною є проблема активного просування банківських інновацій на фінансовому ринку, пов'язана з недостатньою затребуваністю банківських інновацій через недостатній рівень фінансової грамотності та недостатню інформованість клієнтів про наявність і можливості використання новітніх банківських інновацій.

До інших проблем можна також віднести: недостатній розвиток інноваційної інфраструктури в країні та її низький інноваційний потенціал; високий рівень усіх видів ризиків ведення бізнесу, у контексті питань безпеки під час проведення банківських трансакцій із застосуванням айти-технологій; відсутність ефективної й узгодженої державної інноваційної політики, в тому числі і у фінансовій і, зокрема, у банківській сфері.

Вирішення зазначених проблем потребує комплексного підходу, як на рівні безпосередньо банків, так і на загальнонаціональному рівні у процесі реалізації державної інноваційної політики, головним завданням якої є забезпечення стійкого розвитку економіки країни.

Список використаних джерел

1. Єгоричева С. Б. Інноваційна діяльність комерційних банків: стратегічні аспекти. Монографія. Полтава. ТОВ "АСМІ". 347 с.
2. Дзюблюк О. В. . Інноваційні вектори розвитку банківської системи. Світ фінансів. 2019. № 3(60). С. 8 – 25.

УДК 336.71

Москаленко Н.В.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри
банківської справи та фінансового
моніторингу
Університету державної
фіскальної служби України

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ

В нашій країні реалізовано ряд практичних заходів щодо підвищення рівня банківської безпеки. Завдяки скоординованим зусиллям законодавців, уряду і НБУ сформовано в цілому систему нормативно-правового та організаційного забезпечення банківської безпеки. Здійснено практичні заходи щодо вдосконалення заходів безпеки в самих банках. Разом з тим її рівень не відповідає об'єктивним потребам, і стан захисту банків від злочинних посягань залишає бажати кращого.

Провідним суб'єктом забезпечення захисту українських банків від протиправних посягань є держава. Це обумовлено конституційними обов'язками, що гарантують захист всіх форм власності. По суті держава взяла на себе в основному функції кримінально-правового та адміністративного припинення протиправних посягань в банківській сфері. Основну ж роботу щодо організації системи виявлення та попередження злочинних посягань такого роду законодавець поклав переважно на самі банки.

Вимоги щодо прийняття банками заходів захисту свого майна та інфраструктури містяться в ряді законодавчих і нормативних актів НБУ. Саме банк повинен забезпечувати своїми силами і засобами безпеку банківських операцій, охорону майна, захист інформації (банківської таємниці, інших відомостей конфіденційного характеру) та інформаційної інфраструктури, захист системи кадрового забезпечення, особисту безпеку керівництва і персоналу банку.

Зрозуміло, що організація такої обширної і різнопланової роботи вимагає відповідного наукового та методичного забезпечення. З цієї причини банківське співтовариство зацікавлене в теоретичних розробках і практичних рекомендаціях в даній сфері.

Важливим аспектом функціонування багаторівневої системи захисту забезпечується застосуванням заходів правового, організаційного, розшукового, криміналістичного характеру. Створення такої системи захисту на практиці пов'язано з рішенням широкого і різнопланового набору проблем. У їх числі:

- завдання розробки стратегії і тактики забезпечення безпеки банку;
- структурування і уточнення цілей і завдань забезпечення безпеки;
- розробка комплексу основних заходів, спрямованих для досягнення зазначених цілей; підготовка пропозицій щодо вдосконалення правового, нормативно-методичного, науково-технічного і організаційного забезпечення безпеки;
- розробка цільових програм захисту майна та інфраструктури банку.

Найбільш вдалим способом системного викладу інформації про проблеми забезпечення безпеки банку і способах їх вирішення є застосування такої широко розповсюдженої в даний час форми, як концепція. Саме концепція безпеки банку повинна слугувати методичною основою для забезпечення безпеки банку, рішення тактичних і методичних завдань її практичної реалізації.

В даний час, мабуть, не знайдеться банку, який не володів би власною концепцією безпеки, викладеної в тій чи іншій формі. Однак вивчення зазначених документів свідчить про різній якості і підході. Деякі з них містять суттєві похибки методичного плану.

При розробці концепції повинні бути, як мінімум, п'ять основних розділів. У їх числі:

- основи формування і функціонування системи безпеки банку (поняття і визначення в системі банківської безпеки, принципи забезпечення, заходи і засоби, основи організації системи безпеки);
- система правового забезпечення банківської безпеки; концептуальне проектування системи безпеки банку (об'єкти захисту, основні види посягань, суб'єкти правовідносин в галузі забезпечення банківської безпеки);
- робоче проектування системи безпеки банку (організаційно-правові питання створення системи безпеки, організація служби безпеки);
- управління діяльністю служби безпеки.

Правильна побудова концепції та системи безпеки банку дозволяє істотно підвищити ефективність діяльності служби безпеки, організувати її активну та всебічну участь по всьому спектру захисту інтересів банку.

Крім того, використання системних принципів дає можливість передбачити з необхідним ступенем деталізації дії служби безпеки з наступною метою: забезпечення безпеки банківських операцій; управління банківською діяльністю; захисту інформації, нематеріальних активів, системи кадрового забезпечення; забезпечення особистої охорони керівництва і персоналу банку.

Тат'яніна С.М.,
старший викладач кафедри
банківської справи та фінансового
моніторингу Університету державної
фіскальної служби України

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕПОЗИТНИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Модель депозитних фінансових установ в Україні орієнтована на банки, що зумовлено внутрішніми процесами перетворень в економіці. Домінуючу роль відіграють банки як розробники фінансових інновацій. Внаслідок цього на ринку фінансових послуг сформувалася система фінансових посередників, специфіка якої – перевага банків над небанківськими фінансовими установами, як депозитних установ. Банки при цьому домінують, як за сумою сформованих активів, так і за кількістю і різноманітністю фінансових послуг. Розвиток вітчизняного ринку фінансових послуг свідчить про необхідність удосконалення діяльності банків на ринку депозитних установ, посилення їх конкурентних позицій та підвищення ефективності системи регулювання з боку НБУ, що й зумовлює актуальність теми дослідження.

Дискусійними залишаються питання уточнення функціональних ознак діяльності банків як фінансових посередників, визначення цілей, завдань, принципів їх діяльності на мезорівні з позиції підвищення ефективності регіонального фінансового ринку, а також удосконалення системи регулювання та нагляду за банківською діяльністю, підходів до визначення ринкової позиції банків з урахуванням структурних компонентів монетизації, механізму формування і використання резервів під кредитні операції банків, діяльності спеціалізованих банків.

Банківські установи є важливими учасниками фінансового ринку України. Ефективність функціонування банківської системи значно впливає на економічні процеси в сфері фінансового ринку, що потребує переосмислення та визначення нових підходів до організації діяльності банків як фінансових посередників. Дослідженню проблеми місця і ролі банків у розвитку фінансового ринку приділяють велику увагу як вітчизняні, так і зарубіжні вчені.

Водночас, враховуючи досягнення фундаментальних і прикладних досліджень, недостатньо уваги приділяється окремим теоретично-

Секція 4. Грошово-кредитні механізми інноваційного розвитку банківського сектору

методичним і практичним аспектам визначення основної ролі банків у розвитку фінансового ринку в Україні.

Згідно з аналітичними даними вітчизняного фінансового ринку, основними депозитними фінансовими установами на ринку є банківські установи, що значно переважають небанківські. Банківські установи є визначальним елементом функціонування депозитних фінансових установ на фінансового ринку. Така ситуація зумовлена насамперед існуванням банків як робочих інститутів у часи командно-адміністративної економіки, а з переходом до ринкової економіки ринок небанківських фінансових інститутів потрібно було створювати заново. Крім того, бажання подальшої інтеграції України в Європейський Союз викликає потребу в адаптації власного банківського законодавства до директив Європейського Союзу та подальшого розвитку даного сектору фінансового ринку.

Аналізуючи кількість банківських установ, що протягом 2015–2020 рр., можна зазначити про значне скорочення даних депозитних інституцій. Так, на кінець 2015 р. кількість банків складала 119, на кінець 2016 р. – 99 банків, на кінець 2017 року – 84 банки, на кінець 2018 – 78, на кінець 2019 р. – 74, на кінець 2020 -74 банків, як бачимо, починаючи з 2015 року кількість банків зменшилась на 45 установ[2].

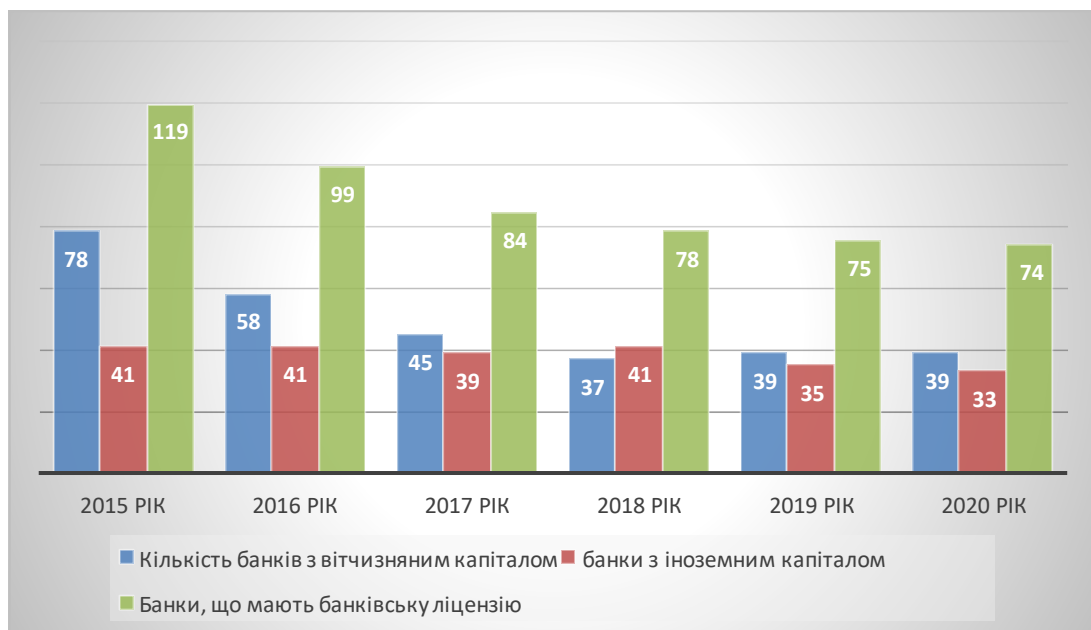

Рис. 1. Динаміка зміни кількості діючих банків з 2015 по 2020 роки [2]

Банки поступово вийшли з кризи, та банківський сектор очистився від банків не здатних виконувати свої зобов'язання та вимоги поставлені Регулятором. За звітністю НБУ на кінець 2019 року банківська

система почала давати високі прибутки та вийшла з посткризової стагнації. Система поступово повертає втрачений ресурс, банки, як основні депозитні фінансові установи залучили значну кількість депозитів у гривні. Так, за 2019 рік приріст депозитів корпоративного сектору зріс на 22,8% (або 93,2 млрд грн), до 501,5 млрд грн. Депозити корпоративного сектору зросли як у національній валюті (на 18,6%, або 50,5 млрд грн), так і в іноземній (на 31,3%, або 42,7 млрд грн) [2].

У 2020 році на динаміку зростання депозитного портфеля вплинуло чимало негативних факторів. На поведінку клієнтів вплинуло і скорочення споживання, і посилення інфляційних, девальваційних очікувань, загальна невизначеність щодо свого здоров'я і здоров'я близьких, карантинні обмеження та наслідки після COVID-19. Тому населення намагається зберігати кошти під рукою і більше віддає перевагу депозитам на вимогу, а також українці віддають перевагу розміщенню заощаджень в гривні. І якщо порівнювати 2020 рік з минулим 2019 роком, то за вісім місяців приріст банківської системи вийшов на рівень 2019 року в абсолютних цифрах.

Отже, депозитні фінансові установи відіграють важливу роль у розвитку фінансових ринків, адже дозволяють іншим його суб'єктам скоротити свої трансакційні витрати та досягти економії масштабу, а також розробляють нові фінансові продукти і вдосконалюють вже існуючі. Є різні моделі класифікації депозитних фінансових установ, які сформувалися залежно від регіону їх функціонування, і у процесі аналізу цих типів можна зробити висновки про рівень розвитку фінансових ринків певних країн в цілому та про те, які саме депозитні фінансові установи там розвинені найбільше. Зміни на фінансовому ринку можуть призвести до появи нових типів посередників або до зникнення існуючих, якщо вони перестануть бути потрібними суспільству. Також важливим є здійснення класифікації депозитних фінансових установ за іншими (допоміжними) параметрами переважно для того, аби дослідити їх природу більш детально та мати змогу розробляти державні політики, що якнайкраще задовільнять інтереси усіх суб'єктів фінансового ринку та дозволять досягнути компромісу між ними.

Список використаних джерел

1. Депозити, залучені депозитними корпораціями (крім Національного банку України) URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=12063884
2. Офіційний сайт НБУ. URL :<https://bank.gov.ua/>

УДК 336.7

Шірінян Е.А.,

здобувач вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня
Університету державної
фіскальної служби України

Науковий керівник:

Коваленко Ю.М.,

д.е.н., професор, професор
кафедри фінансових ринків
Університету державної
фіскальної служби України

РИНОК БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ: НОВЕ РОЗУМІННЯ І СУЧАСНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ

Сутність та структура ринку банківських послуг (РБП) України здебільшого законодавчо унормовані в 1990-х роках. З того часу і дотепер відбулося багато змін, які залишаються не висвітленими. Актуальним стає науковий пошук і нове розуміння ключових понять сучасної банківської науки.

Метою дослідження є розкриття та удосконалення сутності поняття «ринок банківських послуг» з врахуванням сьогоденних реалій і законодавства.

Тлумачення поняття «банківська послуга» базується на трьох основних операціях, а, саме: 1) залучення у вклади коштів та банківських металів; 2) відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів; 3) послуги з кредитування та розміщення залучених коштів та банківських металів. З цих позицій кошти і банківські метали слугують товаром для надання послуги. Значно ширший перелік банківських послуг був пояснений СОТ у тексті Генеральної угоди з торгівлі послугами від 15.04.1994 [1], згідно з якою до наведених банківських послуг слід додати також інші, серед яких фінансовий лізинг, послуги оплати та переказу коштів, депозитарні послуги, розрахунково-клірингові послуги та інші.

Огляд фахової літератури виявляє певні протиріччя опису сутності РБП. Приміром, Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III [2] пояснює, що Національний

банк України (НБУ) є основним регулятором РБП і не відносить Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (Фонд) до регулятора. Водночас, стаття 4 Закону «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» від 23.02.2012 № 4452-VI [3] зазначає, що Фонд: здійснює регулювання участі банків у системі гарантування вкладів фізичних осіб, застосовує фінансові санкції і накладає штрафи, що по суті також є здійсненням стосовно банків регулятивних повноважень.

Регуляторною установою на ринку зі спеціальним статусом є Антимонопольний комітет України (Комітет). Комітет обмежує монополізм, має регуляторні повноваження, пов'язані із захистом вільної економічної конкуренції та запобіганням недобросовісній конкуренції на ринку банківських послуг. Саме тому Комітет теж можна віднести до органів регулювання РБП в частині регулювання монополізації.

Закон «Про банки і банківську діяльність» також не пояснює повноваження інших можливих регуляторів. Приміром, згідно з Законом України «Про Кабінет Міністрів України» від 07.10.2010 № 2591-VI (Кабмін) [4] на РБП через Міністерство фінансів (Мінфін) відбувається управління корпоративними правами держави у державних банках і реформування державного банківського сектору. Мінфін проводить державну фінансову політику щодо розвитку ринку фінансових послуг, державної іпотечної установи та інших фінансових установ. Детальний аналіз виявляє ряд постанов Кабміну і Законів України, які закріплюють за державними банками виключні повноваження надавати певні банківські послуги. Враховуючи, що частка державного сектору на РБП нині становить близько 50% [5], можна дійти висновку, що Мінфін теж можна вважати регулятором РБП (особливо в частині державного сектору).

Таким чином, поряд з такими регуляторами як НБУ та Фонд, органи виконавчої влади (Комітет, Мінфін) можуть здійснювати регулювання РБП. Наведені регулятори стають учасниками РБП України. Отже, Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III [2] не враховує нинішню структуру та учасників РБП України. Як наслідок, розуміння такого базового поняття як «ринку банківських послуг» стає неповним.

Враховуючи розглянуті аспекти, виникає потреба удосконалення поняття «ринку банківських послуг», яке має ключову складову «ринку». Згідно з традиційним підходом, ринок відповідає за обмінно-

перерозподільні відносини щодо купівлі-продажу певного товару і формує попит і пропозицію та ціну на цей товар [6, с.10].

З позицій інституційної складової і нашого удосконалення «ринку банківських послуг» являє собою економічне середовище, в якому присутні органи регулювання ринку (НБУ, Фонд, Мінфін і Комітет), банківські установи та інші фінансово-кредитні установи (продавці, які на конкуруючих умовах пропонують банківські послуги органам державної влади та управління, фізичним і юридичним особам), та споживачі банківських послуг (покупці), і в якому в результаті взаємодії та перерозподільних відносин формуються попит і пропозиція на гроші, банківські метали та банківські послуги, формується ціна на банківські метали та банківські послуги і встановлюються процентні ставки (як ціна грошей).

Список використаних джерел

1. Генеральна угода про торгівлю послугами. СОТ, Міжнародний документ від 15.04.1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=981_017#n76
2. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
3. Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» від 23.02.2012 № 4452-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text>
4. Закон України «Про Кабінет Міністрів України» від 07.10.2010 № 2591-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2591-17#Text>
5. Шірінян А. С., Шірінян Е. А. Детермінанти ефективності функціонування ринку банківських послуг для держави. Ефективна економіка. 2020. №7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/11.pdf.
6. Фінансовий ринок: підручник : у 2-х томах. Том 1 / Коваленко Ю. М., Ковернінська Ю.В., Онишко С.В., Кужелєв М.О. та ін.; кер. авт. кол. і наук. редактор Ю. М. Коваленко. – Ірпінь: Університет ДФС України, 2018. – 442с.

СЕКЦІЯ 5

ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ В МОДЕРНІЗАЦІЇ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

УДК 336.6:378.3

Біленко Д.В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
імені Л.Л. Тарангул
Університету державної фіскальної
служби України

РИЗИКОУТВОРЮЮЧІ ФАКТОРИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Вважається, що головною умовою забезпечення якості освітніх послуг є фінансове забезпечення. В Україні фінансування підготовки здобувачів вищої освіти здійснюється як за рахунок видатків державного бюджету у державних закладах вищої освіти (державне замовлення), так і за кошти фізичних та/або юридичних осіб. Також фінансування здобуття освіти може здійснюватися за рахунок цільових пільгових державних кредитів та за ваучерами [1].

В Україні на функціонування і розвиток вищої освіти виділяється приблизно 1,5 % ВВП. Більшість розвинених країн також витрачають приблизно 1% ВВП на фінансування вищої освіти. З бюджету фінансуються основні види витрат освітніх установ – оплата праці науково-педагогічних працівників та обслуговуючого персоналу, стипендії, оплата комунальних послуг [2]. Результатом високих за світовими мірками витратами на освіту в Україні є лише більш високий, ніж у інших країнах, відсоток людей з вищою освітою. Проте фінансування не призводить до підвищення якості освітніх послуг. Так, наприклад, в Україні на 1 млн. населення припадає 6,35 університетів, а в Великобританії – 2,48; в той же час в рейтинг TOP 800 Times Higher Education (рейтинг найкращих університетів світу за версією консалтингової компанії Quasquarelli Symonds) потрапляє 88 англійських університетів та не потрапляє жодного українського [1].

Таким чином, видатки на вищу освіту та рівень її якості свідчить про необґрунтоване фінансування як в цілому, так і в розрізі спеціальностей та джерел фінансування.

Що стосується самої системи держзамовлення та відповідно витрат коштів державного бюджету, то зараз необхідність в фахівцях визначається на основі даних служби зайнятості про число безробітних за різними професіями. Але в Україні існує дефіцит не в кількості випускників ЗВО, а в якості їх підготовки, яку потребує роботодавець.

До того ж слід відзначити, що сума коштів на підготовку фахівців різних напрямків визначається неринковими методами, оскільки не враховується, що навчання за технічними спеціальностями потребує матеріально-технічної бази на відміну від навчання за гуманітарними спеціальностями [1]. Тому обсяг державного фінансування навчальних закладів залежить в основному від кількісних показників, до яких відносяться: число студентів на бюджетній формі навчання, кількісні показники науково-педагогічного складу, статус навчального закладу, а не від категорії та професійного спрямування ЗВО.

Звідси можна побачити, що розподіл державних коштів не сприяє досягненню суспільно важливих результатів, а фінансує процеси, які не мають формальних показників ефективності, за якими можна було б оцінити ефективність витрачання державних коштів. Це пов'язано з тим, що на державному рівні витрати на вищу освіту розглядаються як інструмент соціальної політики, а не як найефективніші інвестиції у людський капітал.

Зворотнім боком процесу розподілу бюджетних коштів є фінансова автономія ЗВО – можливість прийняття рішень щодо отримання та розподілу фінансових ресурсів. Фінансова автономія визначається кількома параметрами, серед яких окремо слід виділити можливість у самостійному формуванні бюджету та відповідної довгострокової стратегії, самостійно визначати статті витрат, зберігати прибуток.

Важливим кроком на шляху до фінансової автономії українських ЗВО стало прийняття в 2014 році Закону України «Про вищу освіту». Згідно цього закону фінансування державних ЗВО здійснюється за рахунок коштів державного бюджету на умовах державного замовлення на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових і науково-педагогічних кадрів та за рахунок інших джерел, не заборонених законодавством, з дотриманням принципів цільового та ефективного

використання коштів, публічності та прозорості у прийнятті рішень. Таким чином, джерелами фінансування ЗВО є наступні [3]:

кошти державного бюджету; кошти, одержані ЗВО за навчання, підготовку підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів відповідно до укладених договорів; плата за надання ЗВО додаткових освітніх послуг; кошти, одержані ЗВО за науково-дослідні роботи (послуги) та інші роботи, виконані навчальним закладом на замовлення підприємств, установ, організацій та громадян; доходи ЗВО від реалізації продукції навчально-виробничих майстерень, підприємств, цехів і господарств, від надання в оренду приміщень, споруд, обладнання; дотації з місцевих бюджетів та одержані ЗВО дивіденди від цінних паперів; валютні надходження та добровільні грошові внески, матеріальні цінності, одержані від підприємств, установ, організацій, окремих громадян.

Більшість з визначених вище форм отримання додаткових коштів надбані ЗВО за роки відносної автономності. Але ще й дотепер не знайдений ефективний і взаємовигідний спосіб комплексної взаємодії ЗВО і підприємств, що може бути перспективним та інноваційним, а найголовніше довгостроковим методом отримання ЗВО додаткових джерел фінансування. Причиною цього є багаторічна залежність ЗВО від держави та, як слідство, відсутність підприємницької функції у багатьох державних ЗВО.

Таким чином, фактором ризику проблеми неефективного розподілу бюджетних коштів на фінансування вищої освіти в Україні є механізм державного замовлення, а фактором ризику неефективного управління фінансовими ресурсами ЗВО – малий досвід ЗВО з прийняття рішень щодо отримання та розподілу власних фінансових ресурсів.

Список використаних джерел

1. Біленко Д.В. Методологічні основи управління інноваційним розвитком університетських комплексів. *Наукові праці НДФІ*. 2012. №3(60). С.209-212.
2. Образование в Украине и за рубежом. URL: <http://ru.osvita.ua/>
3. Закон України від 01.07.2014 «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

УДК 005.93

Буряк А.В.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансів

Національного університету
біоресурсів і

природокористування України

Дем'яненко І.В.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансів

Національного університету
харчових технологій

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Інвестиційна привабливість підприємства (ІПП) є інтегральною характеристикою з позицій перспектив його розвитку та розширення обсягу виробництва та збуту продукції; зміцнення позиції на ринку або виходу на новий ринок; підвищення ефективності використання акумульованих активів та їх ліквідності; підтримання оптимального рівня платоспроможності, фінансової стійкості та ділової активності, що в цілому в подальшому забезпечить відповідний рівень його конкурентоспроможності.

Особливо гострою потребою інвестиційної привабливості та її підвищення набула в аграрному секторі економіки України, який має низку особливостей. Успішне формування ІПП аграрного сектору економіки країни, тобто поступального забезпечення наявності таких його якісних характеристик, які окреслюють актуальність питання інвестування з перспективою їх відповідного повернення та примноження, – являється процесом, що потребує специфічної фінансово-управлінської роботи [1, с.72].

Інвестиційна привабливість підприємства (ІПП) – це інтегральна характеристика підприємства як майбутнього об'єкта інвестування із врахуванням сукупності факторів зовнішнього та внутрішнього впливу, перспективи розвитку та можливості залучення інвестиційних ресурсів [2, с.244].

Методичний інструментарій проведення оцінки рівня ІПП [3, с.33]:

1. Сума інтегральних показників за кожним з чотирьох напрямків забезпечення ІПП це інтегральний показник:

$$\Pi_{\text{ІПП}} = \sum_{i=1}^4 \Pi_{\text{ІНЗ}} , \quad (1)$$

де $\Pi_{\text{ІНЗ}}$ - i -тий інтегральний показник напрямку забезпечення ІПП; i - кількість показників напрямків забезпечення ІПП.

2. Інтегральний показник за кожним напрямком забезпечення інвестиційної привабливості ($\Pi_{\text{ІНЗ}}$) є сумою оцінок його групових показників:

$$\Pi_{\text{ІНЗ}} = \sum_{j=1}^3 \Pi_{\text{ІНЗ}ji} , \quad (2)$$

де $\Pi_{\text{ІНЗ}ji}$ - j -тий груповий маркер оцінювання i -того інтегрального показника напрямку забезпечення ІПП ($\Pi_{\text{ФІН}}$ - показник оцінки фінансового стану, $\Pi_{\text{УПР}}$ - оцінка якості управління, $\Pi_{\text{РИН}}$ - оцінка ринкових перспектив підприємства, $\Pi_{\text{РЕС}}$ - оцінка його ресурсного потенціалу); j - індекс/номер індикатору оцінювання інтегрального маркера напрямку забезпечення ІПП; i - індекс/номер інтегрального маркера напрямку забезпечення ІПП.

3. Груповий маркер оцінювання інтегрального показника забезпечення ІПП ($\Pi_{\text{ІНЗ}}$) являється сумою зважених оцінок його одиничних маркерів (із врахуванням питомої ваги групового маркера, що отримана експертним шляхом):

$$\Pi_{\text{ІНЗ}} = \text{В}\Pi_{\text{ІНЗ}ji} * \sum_{k=1}^n \text{П}\text{О}_{\text{ІНЗ}kj} , \quad (3)$$

де $\text{В}\Pi_{\text{ІНЗ}ji}$ - ваговий коефіцієнт j -того групового маркера i -того інтегрального показника напрямку забезпечення ІПП, отриманий експертним шляхом; $\text{П}\text{О}_{\text{ІНЗ}kj}$ - оцінка значення k -того одиничного маркера для кожного j -того групового показника i -того інтегрального маркера напрямку забезпечення ІПП; k - індекс/номер одиничного маркера оцінювання ІПП.

4. Вхідною інформацією для розрахунку інтегрального показника ІПП є значення одиничних маркерів оцінки ІПП, що представляються кількісними та якісними маркерами, зваженими відносно еталонного значення цільової групи підприємств, вибраної стадії

життєвого циклу. Відповідно оцінка одиничних маркерів відбувається за формулою:

$$PO_{H3} = \frac{ЗПО_{H3kji}}{ЕЗПО_{H3kji}}, \quad (4)$$

де $ЗПО_{H3kji}$ - значення k -тої оцінки одиничного маркера j -того групового показника i -того інтегрального маркера напрямку забезпечення ІПП; $ЕЗПО_{H3kji}$ - еталонне значення k -тої оцінки одиничного маркера j -того групового показника i -того інтегрального маркера напрямку забезпечення ІПП цільової групи підприємств вибраної стадії життєвого циклу.

Здійснення оцінки ІПП на практиці має визначену послідовність:

- встановлення експертами переліку та ваги маркерів оцінки ІПП для підприємств певних груп у розрізі стадій життєвого циклу;
- позиціонування досліджуваного суб'єкту з погляду на стадію його життєвого циклу;
- визначення рівня одиничних показників підприємства відносно еталонних значень по групі;
- оцінка ІПП підприємства відповідно до запропонованих одиничних, групових та інтегральних маркерів із врахуванням їх питомої ваги;
- аналіз отриманих результатів та аналіз відхилення показників;
- розробка заходів щодо їх покращення [3, с.34].

Отже, основним визначальним фактором доцільності вкладення коштів для інвестора являється інвестиційна привабливість підприємства. Вона являє собою показник, що відображає фінансово-економічну характеристику об'єкта майбутнього інвестування через призму оцінки рівня його кумулятивних фінансових показників, що являється визначальними для інвестора. Вирішення завдань оцінювання ІПП з метою залучення інвестицій полягає не лише в оцінці рівня розрахованих маркерів, а й у визначенні напрямів забезпечення ІПП. З цією метою запропоновано підхід до оцінки, який дозволяє діагностувати рівень інвестиційної привабливості відносно інших підприємств.

Список використаних джерел

1. Буряк А. В. Інвестиційно-інноваційне прискорення розвитку аграрних підприємств: монографія / А. В. Буряк. 2011. 204 с.
2. Davydenko N., Skrypnyk H. Titenko Z. (2019) Investment attractiveness of agricultural enterprises. *Economic Science for Rural Development Conference Proceedings* . 2019, Issue 52, p242-247. 6р.
3. Кубарева І.В. Методичні та прикладні аспекти оцінки інвестиційної привабливості підприємства. *Стратегія економічного розвитку України*. 2014. № 35. С. 31-40.

УДК.336.27

Довгань Л.П.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університету державної
фіскальної служби України

Ріппа М.Б.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університету державної
фіскальної служби України

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ДИВІДЕНДІВ У КОНТЕКСТІ ЗМІН ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Реалізація ефективної дивідендної політики на сучасному етапі забезпечує підприємницьким структурам сталий розвиток у відповідності із стратегічним курсом їх діяльності. Залежно від етапу розвитку підприємства і його фінансового стану фінансовий менеджмент вибирає напрям дивідендної політики: консервативний, помірний, чи агресивний. Звісно, на сьогодні більшість підприємств корпоративного сектору обирає консервативну політику з причини відсутності достатнього прибутку для забезпечення виплати дивідендів і депресивно-регресивний стан економіки в цілому. Разом з тим, на дивідендну політику суттєво впливають постійні зміни в податковому законодавстві, які змушують управлінців до її коригування.

Особливу увагу слід приділити змінам, які відбулися в галузі оподаткування дивідендів підприємств.

1. З 1 січня 2021 року набувають чинності уточнене трактування поняття «дивіденди», а також перелік доходів, які з метою оподаткування прирівнюються до дивідендів. «Дивіденди - платіж, що здійснюється юридичною особою, в тому числі емітентом корпоративних прав, інвестиційних сертифікатів чи інших цінних паперів, на користь власника таких корпоративних прав, інвестиційних сертифікатів та інших цінних паперів, що засвідчують право власності інвестора на частку (пай) у майні (активах) емітента, у зв'язку з розподілом частини його прибутку, розрахованого за правилами бухгалтерського обліку» [3]. Слід зазначити, що існує і інше законодавче визначення даного терміну в Законі України «Про акціонерні товариства», яке стосується тільки акціонерних

товариств: «дивіденд - частина чистого прибутку акціонерного товариства, що виплачується акціонеру з розрахунку на одну належну йому акцію певного типу та/або класу» [2]. В науковій літературі ця дефініція має таке визначення: «Дивіденди (від латинського *dividendum* — те, що підлягає поділу) — частина прибутку, яка виплачується емітентом корпоративних прав на користь власників корпоративних прав, або державним некорпоративним, казенним чи комунальним підприємством на користь відповідно держави або місцевої громади[1].

Таким чином, найбільш конкретно охарактеризовано дане поняття в Податковому кодексі, оскільки дивіденди як частина чистого прибутку на споживання використовується не тільки в акціонерних товариствах, а і в інших організаційно-правових формах ведення бізнесу.

2. Як вже було відмічено, збільшився перелік доходів, які для цілей оподаткування прирівнюються до дивідендів, а саме:

– платіж у грошовій чи негрошовій формі, що здійснюється юридичною особою на користь її засновника та/або учасника (учасників) у зв'язку з розподілом чистого прибутку (його частини);

– суми доходів у вигляді платежів за цінні папери (корпоративні права), що виплачуються на користь нерезидента, у контрольованих операціях понад суму, яка відповідає принципу "витягнутої руки";

– вартість товарів (робіт, послуг), крім цінних паперів та деривативів), що придбаваються у нерезидента, у контрольованих операціях понад суму, яка відповідає принципу "витягнутої руки";

– сума заниження вартості товарів (робіт, послуг), які продаються нерезиденту, у контрольованих операціях порівняно із сумою, яка відповідає принципу «витягнутої руки»;

– виплата в грошовій або негрошовій формі, що здійснюється юридичною особою на користь її засновника та/або учасника - нерезидента України у зв'язку зі зменшенням статутного капіталу, викупом юридичною особою корпоративних прав у власному статутному капіталі, виходом учасника зі складу господарського товариства або іншої аналогічної операції між юридичною особою та її учасником, у розмірі, що призводить до зменшення нерозподіленого прибутку юридичної особи [3].

3. Залежно від виду дивідендів і системи оподаткування, на якій перебуває емітент корпоративних прав, застосовують такі ставки оподаткування: 5%, 9%, 15% та 18%. Дивіденди оподатковуються за ставками 5%, 9% чи 18% відповідно до того, чи є податковий агент

платником податку на прибуток, чи є платником єдиного податку. Наведемо такий порядок оподаткування дивідендів:

– ставка податку у розмірі 5% встановлена для дивідендів по акціях та корпоративних правах, нарахованих резидентами – платниками податку на прибуток підприємств;

– ставка податку у розмірі 9% - для доходів у вигляді дивідендів по акціях та/або інвестиційних сертифікатах, корпоративних правах, нарахованих нерезидентами, інститутами спільного інвестування та суб'єктами господарювання, які не є платниками податку на прибуток;

– резидент, який здійснює на користь нерезидента будь-яку виплату з доходу з джерелом його походження з України, отриманого таким нерезидентом, утримують податок з доходів, у вигляді дивідендів, які сплачуються резидентом, за ставкою 15% їх суми та за їх рахунок, що сплачується до бюджету під час такої виплати;

– за ставкою у розмірі 18% оподатковуються:

а) дивіденди на користь фізичних осіб (у т. ч. нерезидентів) по акціях або корпоративних правах, які мають статус привілейованих або інший статус, що передбачає виплату їх у фіксованому розмірі чи в сумі, яка є більшою за суму виплат, розраховану на будь-яку іншу акцію (корпоративне право), емітовану таким платником податку, прирівнюється з метою оподаткування до виплати заробітної плати;

б) пасивні доходи, у тому числі нараховані у вигляді дивідендів по акціях та/або інвестиційних сертифікатах, що виплачуються інститутами спільного інвестування.

З огляду на сказане, слід відмітити, що постійні зміни в податковому законодавстві є ще однією причиною труднощів в реалізації дивідендної політики суб'єктами господарювання, у стратегічному виборі типу дивідендної політики, врахуванні факторів та інструментів її проведення.

Список використаних джерел

1. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. Електронний ресурс // Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Дивіденди>.

2. Закон України «Про акціонерні товариства» // Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу: www.rada.gov.ua

3. Податковий кодекс України // Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу: www.rada.gov.ua

Мельничук Г.С.,
к.е.н., доцент,
заступник директора
ННІ економіки, оподаткування
та митної справи
Університету державної
фіскальної служби України

ФІНАНСОВІ МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСАДАХ

Забезпечення конкурентоспроможності економіки України в сучасних умовах посилення конкуренції та глобальної економічної нестабільності зумовлюють потребу переходу до її розвитку на засадах інноваційності. Неабияку роль у даному процесі в багатьох країнах відіграють власне фінансові методи та інструменти державного сприяння. Втім застосовувані в Україні фінансові інструменти мають низький рівень дієвості та не забезпечують якісних змін у розвитку вітчизняної економіки, що вказує на необхідність зміни підходів до їх використання. Адже відсутність дієвих механізмів фінансової підтримки інноваційної діяльності, на переконання науковців, не лише сповільнює процес перетворення оригінальних, інноваційних ідей на кінцевий, конкурентоспроможний на ринку продукт, а й скорочує кількість підприємств, які готові здійснювати інноваційну діяльність по причині їх неспроможності до самофінансування [1, с. 119].

Належний рівень фінансування наукових досліджень, проектів розробки інноваційних продуктів і рішень, інноваційно орієнтованих видів економічної діяльності є необхідною умовою забезпечення розвитку вітчизняної економіки на інноваційних засадах. Світовий досвід підтверджує, що розвиток економіки країни з використанням досягнень науки потребує, щоб наукоємність ВВП перевищувати 0,9% ВВП. Попри те, що витрати України на наукові дослідження, порівняно з європейськими країнами, є не найнижчими, в останні роки рівень наукоємності ВВП країни скорочується. Серед особливостей і проблем фінансування інновацій в Україні слід відзначити такі:

орієнтовно 84,5% сукупного обсягу витрат на інновації становлять власні кошти підприємств; вкрай низькі обсяги прямих іноземних інвестицій, що йдуть на фінансування інновацій; знижується рівень державного фінансування інноваційних досліджень [2, с.59,61]; розпоршеність й тих незначних коштів бюджету, що виділяються на підтримку інновацій, за багатьма бюджетними програмами; обмеженість податкових і кредитних стимулів підтримки інновацій; висока вартість отримання кредитів тощо [1, с. 123].

Забезпечення ефективного розвитку вітчизняної економіки на засадах інноваційності потребує кардинальної зміни застосовуваної державою моделі стимулювання інновацій, котра орієнтована на стимулювання пропозиції інновацій, частина з яких не є затребуваними ринком. Враховуючи досвід багатьох країн ОЕСР і ЄС, Україні варто розробити нову власну модель державної політики, яка б поєднувала елементи як моделі стимулювання пропозиції інновацій, так і моделі стимулювання попиту на інноваційну продукцію, виходячи із особливостей та стану інноваційної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання [2, с. 63]. При цьому значну увагу слід зосередити на формуванні системи прямих і непрямих методів та інструментів фінансового стимулювання інновацій. Окрім прямого бюджетного фінансування, варто активно застосовувати ряд інших методів та інструментів фінансової підтримки інноваційної діяльності та споживчого попиту на інноваційні продукти, що використовуються в розвинених країнах, зокрема таких як: надання податкових пільг інвестиційно-інноваційного характеру, реалізація державних цільових кредитних програм, гарантування позик, лізингових контрактів і венчурного фінансування, надання субсидій та дотацій тощо. Також в Україні доцільно розвивати мережу міжнародних і міжрегіональних науково-дослідних та інноваційних центрів [1, с. 119-123], державно-приватних інноваційно-посередницьких структур, що надаватимуть суб'єктам господарювання організаційну допомогу в пошуку замовників інноваційних розробок через проведення презентацій, форумів, ярмарків та слугуватимуть виставковими майданчиками [3, с. 309].

Враховуючи, що для розробки та впровадження інновацій в модернізацію реального сектора потрібні значні обсяги фінансових ресурсів, слухними є пропозиції науковців щодо того, що в сучасних умовах фінансове забезпечення розвитку економіки України на інноваційних засадах потрібно здійснювати на основі принципів

об'єднання фінансових ресурсів різних власників і секторів економіки, застосовуючи такі методи як: самофінансування; акціонерного, венчурного, бюджетного, боргового фінансування; лізингу, зовнішнього запозичення, іноземних інвестицій [4, с. 37]. В свою чергу, це потребує активізації практики державно-приватного партнерства, а особливо у створенні спільних фондів фінансового забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності господарюючих суб'єктів і реалізації інноваційних проектів.

Застосування системи фінансових методів та інструментів стимулювання розвитку економіки в комплексі з іншими заходами державної економічної політики сприятиме розширенню інвестиційних можливостей суб'єктів господарювання до інноваційної діяльності, появі нових інноваційних виробництв й наукомістких видів продукції та в цілому слугуватиме переходу вітчизняної економіки до розвитку на інноваційних засадах.

Список використаних джерел

1. Білик Р.С. Фінансові методи впливу на інноваційну модернізацію економіки в контексті світового досвіду. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2019. Випуск 139. с. 115-126.
2. Кухарська Н.О. Інноваційна складова економічного зростання України. БІЗНЕСІНФОРМ. 2020. № 10. с. 57-66.
3. Механізми та функціонально-структурні інструменти забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в умовах сучасних загроз економічної безпеки : монографія / за ред. д.е.н., проф. Васильціва Т. Г., д.е.н., доц. Лупака Р. Л. Львів : Видавництво ННВК «АТБ», 2019. 552 с.
4. Журавель Г.П., Журавель Ю.Г. Формування інвестиційних ресурсів для інноваційного розвитку економіки. Економічний аналіз. 2017. Том 27. № 1. С. 35-42.

УДК 368

Мельник В.М.,

д.е.н., професор, директор
Державної освітньої установи
«Навчально-методичний центр з
питань якості освіти»

Житар М.О.,

к.е.н., доцент заступник директора
ННІ фінансів, банківської справи
Університету Державної
фіскальної служби України

НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ФІНАНСОВОЇ АРХІТЕКТУРИ

Світова криза значно загострила питання зміни концептуальних засад світової фінансової архітектури. На думку багатьох провідних експертів і науковців сучасна світова фінансова архітектура відповідає насамперед інтересам економічно розвинутих країн, а тому потребує значних змін. Сформована на сьогодні фінансова архітектура може розглядатись як підґрунтя для розробки та впровадження більш ефективної фінансової системи, яка буде надійною основою економіки та забезпечить життя населення на належному рівні

Передусім формування нової фінансової архітектури повинно здійснюватися за такими ключовими напрямками [1-2]:

- розробка та реалізація дієвого механізму координації соціально-економічної політики на міжнародному рівні;
- проведення фундаментальної реформи діючої системи фінансового регулювання та контролю для запобігання кризовим ситуаціям;
- модернізація світової резервної системи з метою зменшення специфічної ролі долара США і створення забезпеченої на багатосторонньому рівні системи з декількох валют, яка з плином часом, можливо, трансформується на забезпечену всіма сторонами систему з єдиною світовою валютою;
- налагодження ефективних механізмів надання ліквідності та компенсаційного фінансування, насамперед на основі ефективного

об'єднання валютних резервів у багатосторонньому й регіональному рівнях [2-3].

Існуючій світовій фінансовій архітектурі притаманні деякі суперечності: передусім диверсифікована глобальна економіка зумовлює концентрацію відповідних грошових операцій із використанням відповідного виду валют; на країни, що розвиваються, припадає практично 33 % світового ВВП, однак їхні валюти не використовуються в діючих платіжних операціях. Таким чином, емітенти резервних валют практично не підпадають під вплив міжнародного регулювання.

За результатами дослідження, встановлено, що запропонована нами нова світова фінансова архітектура має такі переваги [4-6], а саме:

1. позбавлення урядів та центральних банків країн світу приймати рішення про емісію, незабезпеченої відповідним матеріальним виробництвом. Інфляція повинна зупинитися в значній кількості країн світу;

2. нова фінансова архітектура стимулюватиме матеріальне виробництво та науково-технічну революцію, адже забезпечення високого рівня життя та національного багатства можливе лише за рахунок випуску нових товарів і послуг, які будуть цікавими для інших країн світу, а не шляхом побудови фінансових пірамід;

3. гроші як єдина резервна валюта будуть асоціюватись у людей із дійсно критичними товарами, а не золотом або діамантами, що формує якісно нове наповнення самого поняття «гроші»;

4. країни, що розвиваються, як результат розвитку їхнього матеріального виробництва, зможуть посісти лідерські позиції у світових економічних рейтингах, сприяючи покращенню рівня життя в таких країнах;

5. нова архітектура сформує умови для переходу до єдиної стійкої світової валюти, що насамперед відкриє нові можливості для розвитку здорової конкуренції, подальшої глобалізації, формування дійсно єдиної економічної системи світу.

На нашу думку, формування нової фінансової архітектурі варто розглядати ширше, тобто не обмежуючись лише сучасними проблемами щодо затвердження нових регуляторних процедур і вдосконалення механізму для запобігання фінансовим кризовим явищам. Оскільки світову економічну кризу зазвичай розцінюють як типовий

прояв процесу щодо заміщення домінуючих технологічних устроїв, які періодично відбуваються відповідно до динамічного ритму довгохвильових коливань звичної світової економічної активності, тому для формування нового технологічного устрою необхідно створити нову форму організації капіталу.

Список використаних джерел

1. Комплексна програма розвитку фінансового сектору до 2020 року. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0391500-15>.
2. Фінансова архітектура економіки України в умовах глобальних трансформацій : монографія / М. О. Житар. – Чернігів : ЧНТУ, 2020. – 352 с.
3. Євдокимов В., Грицишен Д., Грищенко О., Баришнікова О. Міжнародні моделі регулювання звітності сталого розвитку: аналіз сучасного стану: монографія – Житомир: ЖДТУ, 2013. – 200с.
4. Melnyk Viktor, Zhytar Maksym, Shchur Roman, Kriuchkova Nataliia, Solodzhuk Tetiana. Assessment of the Performance of the Financial Architecture of Ukrainian Economy: Budgetary, Stock and Social Aspects. *WSEAS Transactions on Business and Economics*, Volume 18, 2021, Art. #39, pp. 386-395.
5. Fedyshyn M.F., Abramova A.S., Zhavoronok A.V., Marych M.G. Management of competitiveness of the banking services. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 2019. Vol. 1 (28). P. 64-74.
6. Halushchak I., Kuzheliev M., Melnyk V., Myhovych T., Zhytar M. Methodical Aspects of Evaluation of Financial Architecture of Economy. *WSEAS Transactions on Business and Economics*, Vol. 17, 2020, Art. #27, pp. 260-268.

Пасічник Ю.В.,

д.е.н., професор, головний
науковий співробітник
відділу фінансово-кредитної та
податкової політики
Національного наукового центру
«Інститут аграрної економіки»

ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ АГРОПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

В теперішніх умовах суспільного розвитку України агропромисловий сектор є однією із домінант економічного розвитку. Водночас, його потенційні можливості використовуються недостатньо, а державна фінансова підтримка є надзвичайно незначною. Для узагальнюючої характеристики аграрного сектору України, порівняємо його основні критерії із відповідним зіставленням сільськогосподарського виробництва Франції, як однієї із потужних аграрних країн та Польщі, як нашого найближчого географічного сусіда (табл. 1).

Таблиця 1

Критерії сільськогосподарського виробництва у 2018 р

Показники	Польща	Франція	Україна		
			Всього	% до Польщі	% до Франції
ВВП номінальний, млрд дол США	586	2357	171,2	29,2	7,3
ВВП сільського господарства, млрд дол США	17,6	74,6	13,2	75	17,7
Частка ВВП сільського господарства (із супутніми) у ВВП країни	3	3	10,1	-	-
Площа сільськогосподарських угідь, млн га	18,7	30,3	42,2	225,7	139,2
Розораність території, %	36,5	33,3	53,9	-	-
Експорт сільськогосподарської продукції, млрд дол США	29,3	64,9	22,4	76,5	34,5
Державна підтримка агропромисловців, млрд євро	3,1	7,4	0,31	10	4,2

Джерело: [1; 2; 3; 4].

Уточнимо, що механічне зіставлення цих критеріїв не зовсім коректне, тому що при розрахунку ВВП, особливо у Франції, необхідно враховувати наявність не зіставленого рівня цін на окрему продукцію агропромислового сектору, які за фізичними вимірами окремих аналогічних продуктів можуть у фінансовому бути більшими до 2-3 раз, але для загальної оцінки можливо зробити узагальнюючий висновок щодо більшої інтенсивності та ефективності за значно вагомішою державною фінансовою підтримкою агропромислового сектору економіки у Польщі та Франції.

Саме тому особливої актуальності набуває необхідність фінансової, особливо інвестиційної підтримки вітчизняного агропромислового сектору. Зауважимо, що ця фінансова підтримка може надходити із трьох джерел – власні кошти агропромислових виробників, бюджетна підтримка та інші, зокрема банківські. Оцінюючи обсяги цих джерел, зазначимо, що найбільша частка належить власним коштам агровиробників. Також зазначимо, що наповнення інвестицій в агропродовольчому секторі відбувається неритмічно: 2017 р. – 92,8 млрд грн; 2018 р. – 103,1 млрд грн; 2019 р. – 97,3 млрд грн [4]. Обсяги загальної державної підтримки агропромислового сектора на 2021 р., згідно Державного бюджету України, передбачено в обсязі 4,5 млрд грн, в тому числі: фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів – 1,2 млрд грн; підтримка розвитку тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції – 1,15 млрд грн; часткова (25 %) компенсація вартості с/г техніки вітчизняного виробництва – 1 млрд грн; фінансова підтримка розвитку садівництва, виноградарства та хмелярства – 0,45 млрд грн; інше – 0,7 млрд грн.

Отже, зважаючи на незначну ефективність агропродовольчого сектору України порівняно із аналізованими країнами, доходимо висновку що однією із причин є низький рівень інвестиційних вкладень, зокрема бюджетних, тому необхідно сприяння держави щодо цих процесів, зокрема: суттєве, не менше ніж трьохразове збільшення державної фінансової підтримки, зокрема безповоротної та інноваційного спрямування; формування сприятливого реального інвестиційного клімату для зарубіжних інвестицій із пріоритетом у переробні галузі; подальше зменшення ставок по кредитах, збільшення термінів його погашення; формування державного замовлення на проєктування та поставку вітчизняної сільськогосподарської техніки та обладнання для переробних підприємств.

Список використаних джерел

1. Валовий внутрішній продукт за 2016-2019 рр. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Зовнішньоторговельний обіг продукції АПК / І. М. Демчак, О. О. Митченко, Г. В. Трофімова та ін. Київ, : НДІ «Укragenпромпродуктивність». 2020. 50 с. URL: http://www.uapp.kiev.ua/files/mon-zto/2019/zed_desember_2019.pdf
3. L'agriculture en 2018 Nouvelle hausse de la production, fort rebond du vin Institut national de la statistique et des etudes economiques. URL: <https://www.insee.fr/fr/statistiques/4185625#tableau-figure8>
4. Polski handel zagraniczny produktami rolno-spozywczymi w 2018 r. Krajowy Osrodek Wsparcia Rolnictwa. *Biuro Analiz i Strategii. Warszawa*, 25 lutego 2019 r. URL: <https://www.kowr.gov.pl/uploads/pliki/analizy/>
5. Капітальні інвестиції. Інформаційно-аналітичний портал АПК України. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/investoram/monitoring-stanu-apk/investiciji/kapitalni>

УДК 336.01

Токарєв Д.В.,

здобувач вищої освіти

Національного університету

біоресурсів та

природокористування України

Науковий керівник:

Жерліцин Д.М.,

д.е.н., професор, завідувач

кафедри економічної кібернетики

Національного університету

біоресурсів та

природокористування України

ПРОБЛЕМИ ПОВЕДІНКОВИХ ФІНАНСІВ У СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Проблеми впровадження класичних розробок економічної теорії у сучасну фінансову практику наштовхуються на проблеми нераціональної поведінки індивідів. Наприклад, класична модель Шарпа-Марковиця виходить з припущення, що раціональний інвестор обирає інвестиційний актив з меншим ризиком та більшою прибутковістю. Проте, тривалий період роботи з інвестиційними активами на фінансових ринках довів, що вказана раціонально поведінка не є завжди ефективною. У результаті світової фінансової кризи 2008 року саме раціональні інвестори зафіксували максимальні збитки [1; 3].

Окрім необмеженої раціональності, самоконтролю й особистого інтересу, економічні агенти у сфері фінансів мають дві дуже специфічні додаткові поведінкові риси. По-перше, розумовий процес апроксимується методом обмеженої оптимізації, тобто економічні агенти переймаються виключно оптимізацією цільової функції (наприклад, функції корисності) відносно деяких змінних (різні споживчі товари) за наявності обмежень на ці змінні (бюджетне обмеження). По-друге, сучасна економіка багато в чому спирається на принцип методологічного індивідуалізму – іншими словами, є розуміння, що суспільство є не що інше, як сума всіх економічних агентів. У свою чергу поведінковий аспект робить економічного суб'єкта активним агентом або

економічною людиною [4]. Тобто ірраціональна поведінка є невід'ємною складовою господарської та фінансової практики.

Класична економічна теорія визначає економічного агента як суб'єкта, що перебуває під впливом внутрішньої боротьби між імпульсивними та мінливими пристрастями з однієї сторони і неупередженого глядача з іншої. Економічний агент зважає грошові витрати більше, ніж альтернативні витрати. При цьому можуть виникати проблеми з самоконтролем і надмірно самовпевненістю у результаті [3; 4]. Вказаний шаблон притаманний і сучасним науковим дослідженням у сфері економіки та фінансів.

Перші спроби обґрунтування особливостей поведінкової економіки пов'язані з пошуком консенсусу між класичними підходами та вимогами реальності. Однак замість того, щоб адекватно сприймати данні практики фінансово-господарської діяльності і відповідно модифікувати модель прийняття рішень, економісти вдається до припущення, що допоки дії людей можуть бути апроксимовані з достатньою точністю, нам не важливо знати, що саме вони думають про те, що і як вони роблять [4]. Тобто проблеми поведінкових фінансів з визначення існування самостійної економіки людини визначались як окремі виключення з загальної кількості спостережень, які можна не враховувати під час прийняття управлінських рішень.

Розвиток та досягнення теорії психології у сфері розуміння механізмів розуму докорінно змінили підходи до сприйняття проблем поведінкових фінансів. Визначається вплив когнітивного навантаження і відволікаючих чинників на поведінку людини, доводиться наявність систематичних відхилень від раціональної поведінки економічного агента, виявлені у реалістичному процесі прийняття рішень. Таким чином, почали проявлятися проблеми класичної економічної теорії очікуваної корисності, як такої, що претендує на статус якісної дескриптивної теорії [2].

Економічна людина (*Homo Economicus*) є високо специфічною моделлю, що полегшує порівняння теоретичних рекомендацій щодо поведінки економічних агентів і емпіричних даних про те, як насправді поведуться реальні люди. Таким чином, економічна людина мусить володіти трьома якостями, а саме: ефективно (без системних помилок) обробляти інформацію та з легкістю перетворювати її на дії; має "стандартні вподобання", які є заздалегідь відомими, стабільними у

часі та не змінюються під впливом несуттєвої інформації; може учитися на власних помилках, і процес навчання може бути описаний за допомогою так званого Байєсівського оновлення [4].

Проте поведінкові дослідження спростовують всі ці твердження. Спосіб в який реальні люди приймають рішення описується так званою теорією подвійного процесу прийняття рішень. Для опису справжніх вподобань людини краще підходить теорія перспектив, люди не завжди усвідомлюють власні вподобання, а самі вподобання можуть бути нестійкими у часі та залежати від контексту вибору (залежність від форми описання ситуації вибору). Існує кілька поведінкових явищ, що заважають людині навчатися на власних помилках, і процес навчання може бути описаний краще за допомогою моделі навчання методом спроб і помилок. Наприклад, невідомо, як саме така базова риса, як вік, впливає на схильність людини до системних і передбачуваних помилок.

Список використаних джерел

1. Жерліцин Д. М. Інноваційне управління фінансовою системою підприємства: монографія; [наук. ред. проф. Ю. Г. Лисенко]. – Донецьк : Юго-Восток, 2012. – 256 с.
2. Модернізація фінансових систем: методологія та інструменти управління [монографія] За ред. чл.кор. НАН України, д-ра екон. наук, проф. Лисенко Ю.Г.; д-ра екон. наук, доц. Жерліцина Д.М. – Полтава, 2017. – 348 с.
3. Жерліцин Д.М. Фінансовий важіль робочого капіталу як інструмент аналізу ефективності операційної діяльності підприємства// Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; ред кол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2014. – Том 17. – № 2. – С. 24-29
4. Ілляшенко П. Поведінкові фінанси: історичний огляд і основні засади // [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://www.researchgate.net/profile/Pavlo_Illiashenko/publication/

Супруненко С.А.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри
менеджменту
Університету Державної
фіскальної служби України

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ У ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Цифрова економіка активно поширюється по світу, залучаючи в трансформаційні процеси все більше країн і людей; видозмінюючи традиційні форми виробництва і споживання, породжуючи нові формати організаційної та економічної взаємодії.

Глобальні зміни вимагають від людей формування принципово нових навичок і компетенцій, які необхідні, як для участі в створенні і розповсюдженні цифрових технологій, так і для їх використання в повсякденному житті.

Рецесивними залишаються наступні напрямки:

по-перше, в більшості розвинених держав відбувається активна трансформація моделей організації діяльності, обумовлена використанням цифрових технологій в бізнес-співтоваристві і соціальній сфері. Новий ступінь індустріалізації викликав появою глобальних промислових мереж і відкритих інформаційних систем, заснованих на розвитку інтернету, систем штучного інтелекту, хмарних технологій, цифрових платформ. Такого роду трансформація є черговим глобальним викликом, що стоїть перед країною в цілому і кожною людиною зокрема;

по-друге, передові технології чинять вплив і перетворюють економічну, соціальну, культурну середу. У цифровому світі знання та таланти стають визначальним фактором виробництва, підприємництва та зайнятості, стимулюючи розвиток ринку праці в напрямку «висока кваліфікація = висока оплата». Зростає попит на висококваліфікованих працівників і паралельно з цим зменшується потреба в працівниках з низьким освітнім цензом і низькою кваліфікацією;

по-третє, незважаючи на те, що переважна більшість дорослого населення країни мають досвід користування комп'ютером, соціальними мережами, інтернетом, проте темпи цифровий трансформації

національного економічного простору значно перевищують рівень навичок і умінь в області застосування засобів цифрового середовища українцями. У зв'язку з цим досить гостро стоїть проблема цифрової грамотності населення як в професійному середовищі, так і на призначеному для користувача рівні;

по-четверте, успішність перетворення людського капіталу в новій якості, заснованому на придбання цифрової компетентності, напряму залежить від інноваційного середовища, що вимагає від державної влади особливої уваги і додаткової залученості в процесі створення і стимулювання розвитку цифрових освітніх екосистем.

Цифрова трансформація є найпотужнішим глобальним викликом для розвитку людства[1]. Активно протікають зміни вимагають від людини формування принципово нових навичок і компетенцій, які необхідні як для участі в створенні і розповсюдженні цифрових технологій, так і для їх використання в повсякденному житті.

Все зазначене обумовлює необхідність формування системного підходу до просування цифрових компетенцій, які повинні включати не тільки інструментальні навички, а й цифрову грамотність, креативність, критичне мислення, досвід комікування і ведення спільної діяльності.

Система факторів, які продукують цифрову компетентність як нове змістовне значення якості людського капіталу, відмінною рисою якого є акумулювання додаткових навичок, що забезпечують життєдіяльність і професійне становлення в цифровому середовищі, окреслено в двох контурах: призначена для користувача компетентність - розвиваються навички, необхідні для ефективного застосування інформаційно-комунікаційних технологій в особистих цілях (навчання, саморозвиток, комунікації); професійна компетентність - заснована на навичках, потрібних в роботі, а також для розвитку, функціонування та обслуговування, що дозволяє забезпечити якісне відтворення людського капіталу в умовах цифрового середовища [2, 3].

Проблеми, пов'язані з формуванням цифрових компетенцій, стосуються масштабування і стійкості, доступності навчання, забезпечення процесу навчання кваліфікованими викладачами.

У цьому контексті найбільш успішним підходом представляється інтеграція цифрових компетенцій в освітні програми на всіх рівнях навчання, а також створення динамічних навчальних процесів, що

дозволяють роботодавцям на партнерських відносинах брати участь в підготовці затребуваних фахівців.

Інвестиції в людський капітал та забезпечення широкого доступу до навчання протягом усього життя мають вирішальне значення. Як це вже видно з сучасної ситуації пов'язаної з COVID-2019, потрібна посилена інтеграція цифрових технологій в систему освіти, а також створення інноваційних навчальних екосистем.

Очевидно, що роль викладачів буде посилюватися і тому вкрай важливо інвестувати в їх професійне зростання і розвиток цифрових компетенцій. Застосування інноваційних методик навчання буде сприяти розвитку в здобувачів освіти навичок творчого мислення, креативності, допитливості, сприяти пошуку рішень для усунення проблем. В процесі навчання отримають більш широке поширення технології штучного інтелекту, цифровий оцінки, прогностичної аналітики, віртуальної реальності[3].

Отже, організація взаємодії освітніх екосистем з навколишнім цифровим простором повинна бути заснована на зв'язках між трьома партнерами - держава, наука і бізнес - і спрямована на забезпечення технологічного лідерства країни в глобальному цифровому просторі і випереджаючого зростання національної економіки на цій основі.

Список використаних джерел

1. Карчева Г.Т., Огородня Д.В., Опенько В.А. Цифрова економіка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки. *Фінансовий простір*. 2017. № 3(27). С. 13–21.

2. Шевчук С.Р., Різник Н.М.. Цифрова економіка як елемент економічного зростання країни. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Цифрова економіка як фактор інноваційного розвитку суспільства»*. м.Тернопіль .11 листопада 2020 року, с. 141-142.

3. Яворська О. Знання як комплементарна складова інтелектуального капіталу підприємства в епоху цифрової економіки. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. Вип. 3. С. 185–198. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2020.03.185>

УДК 330.46 (477)

Сімірей Б.Ю.,

здобувач вищої освіти

Національного університету

біоресурсів та

природокористування України

Науковий керівник:

Жерліцин Д.М.,

д.е.н., професор, завідувач

кафедри економічної кібернетики

Національного університету

біоресурсів та

природокористування України

ФІНАНСОВІ ТРЕНДИ ТА СТРУКТУРНІ ЗМІНИ НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Освіта відіграє значну роль у досягненні соціального та економічного розвитку, одночасно сприяючи економічній справедливості та економічному зростанню економіки країни у цілому. Впровадження нових принципів функціонування освітнього простору України на шляху до інтеграції в Європейську Співдружність та у міжнародний освітній простір суттєво вплинуло на стратегію закладів освіти. Повністю змінились підходи до формування спеціальностей та освітніх програм [1; 3]. Суттєві зміни відбуваються у фінансовому забезпеченню освітньої діяльності.

Результати аналізу структури витрат на освіту за постачальниками послуг та функціями освіти у 2018-2019 рр. зведемо у табл. 1. Як видно, з даних табл. 1, значний обсяг витрат на освіту в Україні припадає на дошкільну та середню освіту. При цьому майже 90% фінансування у сфері освіти здійснюється за рахунок державних коштів. На сферу вищої освіти України припадає 27-29% загальних витрат на освітні послуги, а частина державного сектору не перевищує 75%. Таким чином, можна стверджувати про націленість на використання ринкових механізмів регулювання саме на рівні закладів вищої освіти.

Таблиця 1

Розподіл витрат на освіту за постачальниками послуг та функціями освіти України у 2018-2019рр*

Найменування	Обсяг, млн.грн		Питома вага	
	2018 р.	2019 р.	2018 р.	2019 р.
Дошкільна освіта	33068,64	37173,42	15,5%	15,4%
Початкова освіта	44798,92	49454,20	20,9%	20,5%
Перший етап середньої освіти	47881,92	52916,96	22,4%	21,9%
Другий етап середньої освіти	12302,88	17179,69	5,7%	7,1%
Післясередня, не вища освіта	11160,73	11593,52	5,2%	4,8%
Вища освіта (короткий цикл, бакалаврат або його еквівалент, магістратура або її еквівалент)	61340,81	69549,92	28,7%	28,8%
Докторантура або її еквівалент	3446,11	3545,81	1,6%	1,5%
Усього	214000,02	241413,53	100,0%	100,0%
<i>Питома вага державного сектору, %</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	88,5%	89,6%
<i>Питома вага державного сектору вищої освіти, %</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	72,1%	74,2%

* складено автором за даними офіційної інтернет-сторінки Державної служби статистики України [4]

На сучасному етапі розвитку економіки України спостерігається бурхливий розвиток окремих сфер діяльності, що відповідає світовим тенденціям та визначає попит на послуги вищої освіти. Вступна компанія 2020 року показала, що в Україні найбільшою популярністю серед абітурієнтів визначались наступні спеціальності (за кількістю поданих заяв): право; менеджмент; філологія; комп'ютерні науки; середня освіта; економіка; інженерія програмного забезпечення; фінанси, банківська справа та страхування; психологія; маркетинг [4]. Нажаль, наведені тенденції у попиті та пропозиції щодо послуг вищої освіти носять дещо необ'єктивний характер. Зокрема, абітурієнти мають можливість подавати до 5 заяв на бюджетну конкурсну пропозицію та необмежену кількість заяв на контрактні пропозиції. Тому вказані рейтинги мають лише індикативний характер, але у цілому підтверджують світові тренди у сфері вищої освіти.

Важлива проблема у формуванні структури попиту та пропозиції на ринку вищої освітніх послуг України проявляється у неоднорідності вимог роботодавців. Активний розвиток набувають професії з високим рівнем оплати праці, проте тривалий час на підготовку висококваліфікованих фахівців та пасивна позиція роботодавців призводить до

перенасичення пропозиції за окремими освітніми послугами, що швидко втрачають популярності [1; 2]. Так, професія бізнес-аналітика, ще 5 років назад відносилась до групи топових (за рівнем оплати праці), проте зараз ринок вакансій схиляється до бізнес-аналітики на інструментальному рівні (DataScience та BigData). В таких умовах, як заклади вищої освіти, так і здобувачі освіти повинні шукати можливість оперативного корегування освітніх програм та проходження курсів самоосвіти.

Список використаних джерел

1. Жерліцин Д. М., Жерліцина Д. М. Групування регіонів у прийнятті рішень в управлінні бюджетними ресурсами територій // Нове в економічній кібернетиці. 2010. Вип. 3. С.16-26.
2. Лысенко Ю.Г. Управление крупным промышленным комплексом в транзитивной экономике / [Ю.Г. Лысенко, Н.Г. Гузь, Д.М. Жерлицын и др.] ; под ред. Ю.Г. Лысенка, Н.Г. Гузя. – Донецк: ДонНУ, ООО “Юго-Восток, Лтд”, 2004. – 670 с.
3. Жерлицын Д. М. Реализация финансово-инвестиционного потенциала системы негосударственных пенсионных фондов Украины // Модели управления в рыночной экономике. Донецк: ДонНУ, 2008. (11), 55-63.
4. Статистична інформація [офіційна інтернет сторінка Державної служби статистики України]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Шиян Д.В.,

д.е.н., професор кафедри економіки
підприємства та організації бізнесу
Харківського національного
економічного університету
ім. С. Кузнеця

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Практика економічного життя показує, що ринок і конкуренція є основними механізмами розвитку сучасної економіки, більш могутніми і дієвими, ніж будь-які інші фактори її руху. Функціонування ринку буде тим ефективніше, чим інтенсивніша конкуренція на ньому і чим кращі створені умови для її прояву.

Саме конкуренція змушує підприємства проводити таку політику щоб залишатись на ринку і пристосуватися до умов ринку. Подібну здатність багато авторів сьогодні ототожнюють з відповідним рівнем їх конкурентоспроможності. Найбільш поширене трактування поняття конкурентоспроможності пов'язане з здатністю об'єкта витримувати конкуренцію в порівнянні з аналогічними об'єктами в умовах конкурентного ринку. Окремим, важливим аспектом при цьому є фінансова конкурентоспроможність підприємства. Підкреслюється, що враховуючи домінантне значення фінансових ресурсів у системі ресурсного забезпечення підприємства, фінансова складова відтворювального процесу є фундаментальною основою підвищення рівня його конкурентоспроможності й потужним каталізатором економічного розвитку [1].

Сам термін «фінансова конкурентоспроможність», на думку Л. Лисяк та Д. Гетьмана, має подвійний зміст і відображати: конкурентоспроможність наявних фінансових ресурсів і капіталу суб'єктів господарювання, відтворений у якості й ефективності їхнього використання в порівнянні з конкурентами, з одного боку, і здатність створювати, акумулювати, нарощувати і відтворювати внутрішній фінансовий потенціал самими суб'єктами господарювання на основі конкурентної боротьби за фінансові ресурси і залучення капіталу – з іншого боку [2].

Виходячи з викладених теоретичних положень нами було поставлено за метою дослідити рівень фінансової конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств Харківської області та визначити фактори її обумовлюючи. Були взяті статистичні дані за 2019 рік по 428 підприємствам. В якості критерію фінансової конкурентоспроможності було обрано тип фінансової стійкості виходячи з рівня забезпеченості запасів тим чи іншим джерелом формування. Всі підприємства при цьому були поділені на 4 групи виходячи з типу фінансової стійкості: абсолютна (перший тип), нормальна (другий тип), кризова (третій тип) та критична (четвертий тип). Даний підхід добре відомий і описаний в багатьох підручниках з фінансового аналізу. Виявилось що перший тип фінансової стійкості мали 203 підприємства, другий – 27, третій – 181, четвертий – 17. Таким чином, переважна більшість підприємств мала або перший, або третій тип фінансової стійкості.

Було встановлено, що підприємства з абсолютною фінансовою стійкістю мали в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь 4696 тис. грн активів, підприємств другої групи – 4289 тис. грн, а четвертої – лише 2348 тис. грн. Таким чином, рівень фінансової стійкості дуже тісним чином пов'язаний з величиною даного показника. Крім того, було встановлено, що площа сільськогосподарських угідь у підприємств першого типу в середньому дорівнювала 2039 га, у підприємств другого типу – 2565 га, третього – 2146 га, четвертого – 4139 га. Виходячи з цього можна поставити питання про рівень зв'язку фінансової стійкості та розмірів сільськогосподарських підприємств. Виявилось, що саме у найбільших підприємств рівень фінансової стійкості був найгіршим. Цей факт, в свою чергу може бути одним з факторів який формує обмеження, щодо подальшої концентрації виробництва в сільському господарстві. Також підприємства четвертої групи виплачували найбільшу величину орендної плати за земельні паї. Даної групі в середньому орендна плата дорівнювала 2913 грн/га, тоді як у підприємств першої групи – 2274 грн/га, другої – 2313 грн/га. Таким чином, виявилось, що підприємства які мають дуже непростий фінансовий стан вимушені ще і виплачувати найбільшу орендну плату, що може суттєво ускладнити їх фінансове положення та відповідно рівень конкурентоспроможності.

Було також здійснено аналіз взаємозв'язку рівня фінансової стійкості та структури виробництва з точки зору співвідношення галузей рослинництва та тваринництва. В даному випадку співвідношення галузей визначалось по структурі витрат. Виявилось, що найбільшу питому вагу тваринництва мали підприємства з другим типом фінансової стійкості (співвідношення галузі рослинництва та тваринництва 0,591:0,409), а найменшою вона була у підприємств четвертого типу (співвідношення галузей 0,986:0,014). Підприємств першого типу дане співвідношення дорівнювало 0,858:0,142.

Таким чином, можна зробити висновок, що краща фінансова стійкість була у підприємств з середнім розміром площі сільськогосподарських угідь 2039 га. Ці підприємства мали значно вищий рівень забезпеченості активів та спеціалізувались переважно на виробництві продукції рослинництва. Окремо слід відмітити, що найбільший рівень орендної плати мали підприємства з кризовим фінансовим станом.

Список використаних джерел

1. Стецюк П. А. Механізм забезпечення фінансової конкурентоспроможності підприємств. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2018. № 4. С. 12-19.
2. Лисяк Л. В., Гетьман Д.О. Детермінанти фінансової конкурентоспроможності у ринковому середовищі. *Вісник ДДФА. Економічні науки*. 2013. № 2. С. 112-122.

СЕКЦІЯ 6

ГЕНДЕРНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ – ІННОВАЦІЙНИЙ МЕТОД УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ КОШТАМИ В УКРАЇНІ

УДК 336.1

Венгуренко Т.Г.,
старший викладач кафедри
фінансових ринків
Університету державної
фіскальної служби України
Кізілова В.О.,
здобувачка вищої освіти
Університету державної
фіскальної служби України

ГЕНДЕРНО-ОРІЄНТОВАНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ: СУТНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Україна, підписавши «Декларацію Тисячоліття» у 2000 р., разом з іншими країнами – членами ООН взяла на себе зобов'язання з досягнення основних цілей світового розвитку, одна з яких – досягнення рівності жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності.

Серед найважливіших інституційних механізмів закріплення рівності, необхідно визначити використання позитивних заходів або позитивної політики дискримінації. Позитивна дискримінація є системою заходів, що сприяють створенню рівності певних соціальних груп за законодавчим закріпленням. Одним з нових прикладів позитивних заходів є механізм гендерного бюджетування, який включає політичну, економічну та соціальну сфера, що реалізує рівність між жінками та чоловіками. Загальна специфіка цього різноманіття позитивних заходів вимагає поглибленого наукового аналізу та вивчення методів його поточного та можливого введення в Україну.

Питанню розвитку бюджетної політики та державного регулювання соціально-економічного розвитку держави, в тому числі на основі гендерного підходу, присвячено праці Дж. Бьюкенена, С. Герашенко, Д. Елсона, І. Запатріної, Ш. Квінн, Л. Лисяк, Л. Лобанової,

П. Самуельсона, К. Фофанової, І. Чугунова, Р. Шарпа та ін. Водночас залишаються недостатньо дослідженими інституційні засади бюджетування з урахуванням гендерного аспекту як складової ефективного бюджетного регулювання суспільної збалансованості.

Варто відмітити, що в Україні відбувається поступове впровадження гендерного-орієнтованого підходу у бюджетуванні і вже деякі кроки здійснено, проте не розроблено плану заходів, в законодавстві чітко не прописаний механізм яким чином, за допомогою яких інструментів можна впроваджувати і забезпечувати реалізацію гендерного бюджетування як для державного, так і для місцевих бюджетів. Оновлені законодавчі документи стануть прогресивними, оскільки гендерна рівність означає, що всі громадяни, як чоловіки так і жінки, мають свободу вибору і свободу для розвитку своїх особистих здібностей без обмежень, які накладаються на них стереотипами і традиційною гендерною системою [1].

Проте, для успішного впровадження інноваційних підходів в бюджетний процес необхідним є формування симетричних відносин, позбавлених стереотипного уявлення, між органами державної влади й місцевого самоврядування та повсякденною реальністю. В інакшому випадку проблеми громадян не будуть вирішені, а правила та процедури, затверджені офіційними структурами, будуть дотримуватись частково або взагалі не будуть дотримуватись з можливими несприятливими наслідками[2]. Ключовим завданням в гендерному бюджетуванні має стати не обговорення особливостей, специфіки тих чи інших соціально-демографічних груп, гендерів, вікових груп, а питання врахування й адаптації чоловіків та жінок до сформованих соціально-економічних умов з увагою на їх відмінності. Тобто створення таких умов, при яких соціально-демографічна група чоловіків або жінок може претендувати на той чи інший статус, соціальну пільгу, соціальну допомогу тощо [3].

Враховуючи, що для запровадження гендерного бюджетування у бюджетному процесі необхідна наявність широкого масиву достовірної інформації, то на перших етапах його використання буде обмежено бюджетами територіальних громад. Через накопичення відповідної інформації в контексті всіх частин бюджетної системи можлива передача гендерного бюджетування й на рівень державного бюджету [4].

Гендерне бюджетування позиціонують як підхід, який можна використовувати як у процесі планування витратної, так і дохідної частини бюджетів. Однак під час планування показників доходів бюджету можуть виникати труднощі, оскільки понад 80 % доходів Зведеного бюджету України формуються за рахунок податків. У Податковому кодексі України не передбачено диференціацію платників за статевою ознакою та відсутні відповідні пільги, тому проблематично буде застосовувати цей підхід під час планування доходів бюджету [5].

Отже, гендерно-орієнтований бюджетування - це новий інструмент для планування бюджетних показників на основі методу цільового програмного забезпечення та спрямований на вдосконалення бюджетного процесу в Україні. При цьому потрібно наголосити, що термін «гендерне бюджетування» на ментальному рівні входить у дисонанс зі сприйняттям поняття рівних прав та свобод громадянами нашої країни. Запровадження принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері державних фінансів передбачає здійснення необхідних змін у законодавчому забезпеченні, що регламентує бюджетний процес в Україні на державному і місцевому рівнях. Тому перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є розробка відповідних рекомендацій та пропозицій щодо внесення змін у чинне бюджетне законодавство.

З метою задоволення національних економічних та соціальних потреб гендерно-орієнтоване бюджетування є технологією, що допомагає визначити області потенційної економії бюджетних коштів і поліпшити узгодження державних витрат зі стратегічними і політичними пріоритетами розвитку країни та регіонів.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі: наказ Міністерства фінансів України від 02.01.2019 р. №1. URL: https://mof.gov.ua/uk/283gendernoorientovane_biudzhetuвання_na_mistsevomu_rivni (дата звернення 09.03.2021)
2. Жовницька Н. Гендерно-орієнтоване бюджетування з людським обличчям. Баланс-Бюджет. 2019. № 14 (738). С. 7-9.

3. Кратко о важном: «Гендерно-ориентированное бюджетирование - это инструмент расширения прав и возможностей женщин и сокращения неравенства в нашем обществе» / Структура Организации Объединенных Наций «ООН-женщины». URL: <https://eca.unwomen.org/ru/news/stories/2019/12/take-five-gender-responsive-budgeting-is-a-tool-toempower-women>

4. Коляда Т. А. Гендерно-орієнтоване бюджетування: сутність та перспективи запровадження в Україні / Т. А. Коляда. // Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування. – 2019. – С. 80–88.

5. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 №2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення 09.03.2021)

УДК: 336.1, 330.59

Вергелюк Ю.Ю.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри
фінансових ринків
Університету державної
фіскальної служби України

ГЕНДЕРНА СКЛАДОВА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ

Із прогресивним розвитком будь-якого сучасного цивілізованого суспільства гендерні питання стають все більш актуальними. Україна взяла на себе зобов'язання що до досягнення основних цілей сталого розвитку, одна з них – досягнення рівності між чоловіками та жінками у всіх сферах життєдіяльності. Не є виключенням сфера бюджетування, де безпосередньо відбувається перерозподіл централізованих грошових фондів. Ефективність перерозподілу визначає якість виконання державних функцій, що впливає на якість життя населення в межах певної країни. Фінансове забезпечення якості життя населення вимагає врахування гендерних аспектів, адже саме це допомагає спрямовувати бюджетні кошти із врахуванням реальних потреб членів суспільства.

У 2013 році компанія Economist Intelligence Unit з Economist Group (більш знаної як журнал The Economist) опублікувала рейтинг з 80 країн за індексом якості життя. Мовою оригіналу цей рейтинг називається "Where-to-be-Born". Це рейтинг показує, яким буде якість життя людини, що народилася у 2013 році, у 2030 (тобто, коли вона стане дорослою). До уваги бралися такі параметри як рівень здоров'я суспільства, безпека, відкритість суспільства, ВВП на душу населення, гарантії працевлаштування, гендерна рівність, кліматичні та географічні чинники, суспільне життя, тощо. З 80 країн світу Україна опинилася на 78. Гірша ситуація лише у Кенії та Нігерії [1].

З такими висновками можна сперечатися, але, якщо проаналізувати наведені 12 чинників, що визначають якість життя, то по кожному з них Україна має ряд проблемних питань. За останніми даними, Україну визнали найбільш бідною за рівнем доходів населення. Демографічні

тенденції можна вважати катастрофічними, беручи до уваги, що кожного року сотні тисяч наших громадян працездатного віку покидають Україну. З усіх вищезгаданих параметрів, Україна хіба що може пишатися рівнем освіти. Проте, без задовільного рівня доходів та інших умов для якісного життя населення, міграція працездатного населення набуває значних масштабів. Викликає занепокоєння трудова міграція науковців та вчених до країн Європи та США. Сьогодні ряд центральноєвропейських країн суттєво полегшили умови для працевлаштування українським лікарям та представникам інших професій, що тільки сприятиме відтоку висококваліфікованих кадрів з України.

Для того, щоб говорити про результативність виконання бюджетних програм, варто відзначити, що під результативністю виконання можна розуміти відповідність поставленим цілям. У випадку досягнення вищої якості життя населення у розрізі досліджуваних критеріїв, результативністю можна вважати покращення складових, які визначають якість життя населення, у тому числі з позиції вирівнювання гендерних диспропорцій.

Оцінка ефективності програмних видатків на стадії планування може забезпечуватися за допомогою [2]:

- визначення безпосередніх результатів реалізації програми;
- відображення зв'язку результатів реалізації програми зі стратегічними цілями і завданнями суб'єкта бюджетного планування;
- визначення переліку заходів з реалізації програми, термінів їх реалізації;
- встановлення цільових показників та їх значень;
- описи ризиків реалізації програми та їх можливого впливу на досягнення поставлених цілей (безпосередніх результатів); встановлення розмірів і джерел фінансування.

Ефективне та результативне використання бюджетних коштів потребує вирішення ряду завдань, серед яких: обґрунтування пріоритетів при розподілі бюджетних ресурсів, застосування принципів перспективного бюджетного прогнозування і планування; оптимізація бюджетних програм з урахуванням загальнодержавних пріоритетів та удосконалення методології оцінки їх результативності; впровадження системи контролю за цільовим і ефективним використанням бюджетних коштів, системи оцінки результативності бюджетних програм та діяльності розпорядників бюджетних коштів [3].

Таким чином, в умовах дефіцитності бюджету та кризового відновлення економіки, коли можливості для фінансування є вкрай обмеженими єдиним вірним способом покращення результативності бюджетного процесу є його оптимізація. Гендерно-орієнтоване бюджетування є тим видом бюджетування, що в заданих умовах допоможе перерозподілити бюджетні ресурси у відповідності до реально існуючих потреб населення, враховуючи певні пріоритети.

Список використаних джерел

1. Бадіков Т. Якість життя українців – кризь терни до зірок. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/badikov/5a8ad026aa54b/>.
2. Чугунов І. Я., Остріщенко Ю. В. Напрями застосування програмно-цільового методу планування місцевих бюджетів. *Наукові праці НДФІ*. 2009. № 3. С. 3-11.
3. Чугунов І. Я. Довгострокова бюджетна стратегія у системі економічної циклічності. *Вісник КНТЕУ*. 2014. № 5. С. 64–77.
4. Вергелюк Ю. Ю. Ключові тенденції ринку цінних паперів в Україні. *Розвиток банківських систем світу в умовах глобалізації фінансових ринків* : матер. XIII Міжнар. наук.-практ. конф., 25 жовтня 2019 р. / Мін-во освіти і науки України, ДВНЗ «Університет банківської справи», Черкаський навч.-наук. ін-т. Черкаси, 2019. С.75-77. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/4389/1/4222_IR.pdf

Гордей О.Д.,

д.е.н., професор, професор кафедри
фінансів імені Л.Л. Тарангул
Університету державної
фіскальної служби України

Міщенко Р.О.,

здобувач вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня
Університету державної
фіскальної служби України

СУЧАСНІ МІЖНАРОДНІ ПІДХОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ГЕНДЕРНО-ОРІЄНТОВАНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Україна, підписавши «Декларацію Тисячоліття» у 2000 р., разом з іншими країнами – членами ООН [1] взяла на себе зобов'язання з досягнення основних цілей світового розвитку. Проект «Гендерне бюджетування в Україні» (далі – ГОБ) розпочав свою роботу в Україні з 2013 року, завершення реалізації – 2018 рік, з подальшим продовженням до 31 грудня 2021 року. Проект реалізується за фінансової підтримки Уряду Королівства Швеції через Шведське агентство міжнародного розвитку (SIDA) для забезпечення консультативної підтримки Міністерства фінансів України у процесі впровадження гендерно-чутливого бюджетування в Україні.

Термін «гендерно-орієнтований бюджет» означає бюджет, який передбачає планування ресурсів країни з урахуванням доходів бюджету, котрі формуються за рахунок жінок і чоловіків, а також видатків бюджету, які розподіляються між жінками і чоловіками. При цьому слід наголосити, що гендерні бюджети не є окремими бюджетами для жінок і чоловіків. Це – засіб інтегрування гендерних аспектів до державної політики та бюджетів різних управлінь, відділів і закладів[2]. Термін «гендерно-орієнтоване бюджетування» означає сукупність різних інструментів, механізмів та інститутів, об'єднаних загальною метою, – зробити гендерний підхід до управління одним із обов'язкових принципів національної політики та економіки. Це поняття широко використовується рядом міжнародних організацій і є

підходом, орієнтованим на інтереси людей у процесі формулювання і виконання державного бюджету. Цей підхід доповнює інші процеси з реформування та вдосконалення бюджетної сфери, здійснювані урядами багатьох країн світу [3].

У ширшому розумінні ГОБ – це інструмент, який дає можливість реалізовувати державну політику гарантування рівних прав і можливостей жінок і чоловіків за рахунок бюджетних коштів. Кінцева мета ГОБ полягає в тому, щоб у країні були прийняті й виконувалися бюджети і програми, в яких враховуються конкретні потреби чоловіків і жінок.

Українська дослідниця О.П. Романюк пропонує таке визначення гендерного бюджету: «це бюджет, який враховує планування ресурсів країни з урахуванням доходів бюджету, які формуються за рахунок жінок та чоловіків та видатків бюджету, які розподіляються на жінок та чоловіків, спрямований на аналіз будь-який видів державних видатків або методів залучення державних коштів з урахуванням гендерної компоненти, визначаючи наслідки та впливи виконання бюджетних рішень на осіб жіночої та чоловічої статі» [4].

Враховуючи вищезазначене, можна запропонувати таке узагальнююче визначення «гендерного бюджету» – це раціональне врахування інтересів та потреб всіх учасників, під час планування та здійснення фінансово-грошових видатків на надання державних послуг населенню. Автори посібника для тренерів «Гендерне бюджетування» розрізняють п'ять етапів гендерного аналізу бюджетів та бюджетних ініціатив.

1 етап. Характеристика наявної ситуації, в якій перебувають жінки та чоловіки, хлопчики та дівчатка (за різними категоріями та групами, які мають стосунок до конкретної галузі чи певного сектору). 2 етап. Встановлення, якою мірою політика, що реалізується, є гендерно-чутливою; наприклад, якою мірою в цій політиці враховано ситуацію, що склалась. (Частина бюджету «Заходи».) 3 етап. З'ясування, наскільки достатнім є обсяг коштів, передбачених бюджетом на здійснення гендерно-чутливої політики. (Частина бюджету «Асигнування».) 4 етап. З'ясування, якою мірою здійснені видатки відповідають запланованим. (Частина бюджету «Дійсні видатки».) 5 етап. Аналіз зв'язку між здійснюваною політикою та здійсненими видатками, тобто того, наскільки органи влади просунулись у напрямку розвитку гендерної рівності порівняно із запланованим рівнем. (Частина бюджету «Результативність» або «Здійснений вплив») [5].

Ці етапи є невід'ємними складовими ефективного гендерного аналізу бюджету, а сама методика може використовуватись як громадськими організаціями, так і органами влади, що займаються плануванням бюджетів.

Гендерно-орієнтоване бюджетування є новим інструментом планування показників бюджету, який спрямований на вдосконалення бюджетного процесу в Україні. Сьогодні науковці які досліджують гендерну проблематику, насамперед, мають спиратися на вивченні передового міжнародного досвіду, розробити адаптовану для української політичної системи методику аналізу та механізми впровадження гендерно орієнтованих бюджетів. Це сприятиме підвищенню загального рівня реалізації прав і свобод громадян та рівноправності, прозорості використання бюджетних коштів, підзвітності влади та посиленню участі громадян у процесі формування бюджетів як на місцевому, так і на загальних рівнях.

Список використаних джерел

1. Декларация тысячелетия Организации Объединенных Наций. Утверждена резолюцией 55/2 Генеральной Ассамблеи от 8 сентября 2000 года. URL: <http://www.un.org/russian/document/declarat/summitdecl.htm>

2. Лобанова Л. Гендерні стратегії сталого розвитку України. К.: Фенікс, 2004. С. 13.

3. Sharp R. Budgeting for Equity: Gender Budget Initiatives within a Framework of Performance Oriented Budgeting. URL: http://www.unifem.org/resources/item_detail.php?ProductID=3 – P.11.

4. Потенціал України та його реалізація. Аналітичний звіт Міжнародного центру перспективних досліджень. Підготовлено в рамках проекту «Спроможність до аналізу соціально-економічних результатів і потенціалу», що здійснюється у партнерстві з Conference Board of Canada за фінансової підтримки Канадської агенції міжнародного розвитку (CIDA). Керівник проекту: Ольга Романюк, к. н. держ. упр. К., 2009. 69 с.

5. Бадлендер Д. Гендерные бюджеты. Пособие для тренеров. Братислава: Программа развития ООН, 2005. 141 с.

СЕКЦІЯ 7

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

УДК: 351

Алейнікова О.В.,
д.держ.упр., професор,
професор кафедри публічного
управління і проектного
менеджменту
ДЗВО «Університет менеджменту
освіти»

ЧИННИКИ ГАЛЬМУВАННЯ РЕФОРМ УПРАВЛІНСЬКОЇ СИСТЕМИ

Управління суспільством в умовах перманентної турбулентності актуалізувало завдання всебічного вивчення надскладних, і багаторівневих взаємозалежностей процесів глобалізації й публічного управління. Усвідомлення динаміки їх взаємозв'язку та взаємодії має особливе значення для поглиблення розуміння сучасних тенденцій розвитку державно-управлінських механізмів в Україні.

Спинити поширення кризових тенденцій може тільки сильна та ефективна державна політика. Причому механізми формування та практика впровадження державної політики повинні відповідати сучасним умовам глобалізованого світу. Термін «сильна держава» в такому контексті є синонімом поняття «нова держава». Для цього необхідно критично переосмислити сучасні погляди на природу і функції держави, уточнити пріоритети державного регулювання як важливого інструменту нейтралізації кризових тенденцій. Виникає необхідність розширення і зміцнення політико-адміністративного регулювання, еколюдиноцентристського підходу та розвитку цільового планування державної політики. Відсутність системного бачення виходу держави із кризи показує необхідність зміцнення експертного і наукового забезпечення творення політики.

Можна визначити кілька причин невдач реформування адміністративної системи. По-перше, це поширення домінування установок популізму та політичних технологій маніпулятивного характеру у публічній сфері. Для провідних політичних сил публічна сфера часто сприймається виключно в меркантильному плані як засіб підвищення власної популярності за рахунок суто маніпулятивних засобів. Виходячи з цього, політичні сили виявляються не зацікавленими у схваленні якихось кардинальних рішень для розвитку публічної політики та забезпечення відкритості політичного процесу. Участь громадянського суспільства в процесі вироблення та прийняття політичних рішень, як правило, лише декларується і здійснюється у формі ритуалу. Звідси спостерігається тенденція – реформаторські проекти часто з'являються на перших етапах каденції політичних сил. Натомість про ці проекти «забувають», коли на порядок денний виходять питання підготовки до чергових парламентських або президентських виборів.

Другою причиною гальмування реформаторських зусиль адміністративної системи є відсутність консолідованої позиції політичного класу та політичної волі. Установки інерції, консерватизм та відсутність інституційної підтримки гальмують реформаторські зусилля. Однак без інституційної підтримки та належного фінансування реалізація масштабних реформаторських проектів є неможливою.

Третя причина – це недостатня політична культура та багато в чому викривлені цінності учасників політичного процесу. Це проявилось, зокрема, у відсутності довіри та розуміння необхідності впровадження кардинальних змін у системі управління. Зміни в системі публічного адміністрування пов'язані із перерозподілом сфер інтересів та впливів лобістських і політичних груп. Тому будь-які реформаторські кроки сприймалися через призму вузькогрупових інтересів – хто виграє і хто програє від реформ. З'ясування балансу особистих та групових інтересів, як правило, призводило до того, що будь-які кардинальні новації гальмувалися. Отже, небажання поставити загальнодержавні інтереси над груповими стало однією з причин гальмування реформ управлінської системи.

Четверта причина – недостатня концептуальна проробка моделі адміністративної реформи для умов сучасної України. Зокрема, це стосується нерозуміння в середовищі політикуму визначальної ролі

держави в умовах фінансово-економічної кризи. Панування застарілих ліберальних установок сприяє витісненню питань адміністративної реформи на периферію інтересів політикуму.

У результаті посилюється негативний вплив корпоратизації державного управління, який викривляє публічну сферу, сприяє поширенню тіньового лобізму і домінуванню корпоративних інтересів великого бізнесу та корумпованого чиновництва над загальнонаціональними інтересами. У сукупності це створює ґрунт для деструкції демократичних механізмів і формування популізму.

Зазначені чинники мають неабияке значення для розуміння актуальності реформування системи управління, яка склалась в Україні. На перших етапах державної незалежності трансформація українського суспільства базувалася на спрощених уявленнях елітних груп про зміст ліберальних цінностей, згідно з якими лише формальні ознаки політичної демократії та послаблення впливу держави в економічній сфері визначалися метою реформування посттоталітарного суспільства. Це призвело до послаблення механізмів впливу держави на соціально-економічні процеси.

Нині в умовах поширення світової економічної кризи і поглиблення кризових процесів в українському суспільстві на порядок денний постає питання перегляду ролі і функцій держави. Процеси дезінтеграції політико-управлінських відносин, некерованість соціально-економічними процесами та необхідність вироблення загальнонаціональної стратегії виходу з кризи змушує по-новому осмислити роль і функції держави. Очевидно, що настав час відмовитись від неоліберальних поглядів на роль держави. На сучасному етапі трансформації українського суспільства пріоритетним напрямом повинні бути завдання посилення ролі держави в регулюванні соціально-економічних процесів, зокрема у формуванні структур суспільних (неекономічних) відносин, які б могли забезпечити соціальну ефективність ринку.

УДК 336.221.4

Басова А., Степанова Д.,
здобувачки вищої освіти
Університету державної
фіскальної служби України
Науковий керівник:
Біленко Д.В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
імені Л.Л. Тарангул
Університету державної
фіскальної служби України

ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

На шляху розвитку різних країн світу важливим завданням завжди є трансформація управління життям населення певної країни. Дана тема базується на ринкових відносинах, на принципах, які затвердженні правовою чи соціально орієнтованою державою. Це, перш за все, дає визначення людині, її правам та свободам.

Розглянемо це на прикладі Азійської країни – республіки Сінгапур.

Якщо порівнювати з іншими країнами цього континенту, то республіка Сінгапур – має хорошу розвинену економіку, у якій зовсім не існує такого поняття як корупція. У цій країні помітні стабільні ціни на товари та високі заробітні плати. Статистичні дані говорять, що безробітних дуже мало, кількість коливається від 3% до 5%, а, отже, і рівень бідності є незначним.

Сінгапур має своєрідну пенсійну систему.

Головним органом соціального забезпечення є Центральний Страховий Фонд, який був створений англійськими колоніалістами ще у 1955 році та діяв, як обов'язкова страхова схема, яка отримала подальший розвиток після отримання Сінгапуром незалежності. Він виконує функції обов'язкового страхування людей, які працюють та живуть (на постійній основі) в даній країні, фінансує цим особам пенсії та забезпечує медичною допомогою.

Отож, основною ціллю даного фонду є із-за допомогою пенсійних накопичувальних та інвестиційних програм перекрити потреби населення у пенсійних послугах.

Секція 7. Публічне управління та адміністрування

Накопичувальна пенсійна система у цій країні є складною. Принцип закладається у тому, що робітник та роботодавець роблять щомісячні внески, які згодом розподіляються на три різні рахунки вкладника. Ставка внеску залежить від віку, отримання заробітної плати та статусу самого робітника.

Дуже цікаво, що після 35 років, розподіл за рахунками знижується на звичайний рахунок та підвищується на спеціальний та медичний (табл. 1).

Таблиця 1

Ставки обов'язкових внесків на три рахунки

Вік	% внесків від заробітної плати	Звичайний рахунок	Спеціальний рахунок	Медичний рахунок
до 35	37	23	6	8
35-45	37	21	7	9
45-50	37	19	8	10
50-55	37	15	11,5	10,5
55-60	26	12	3,5	10,5

Джерело: [1]

Звичайний рахунок являє собою накопичення коштів, котрі у подальшому можуть бути використані задля покупки нерухомості, оплати страховки чи освіти.

Спеціальний рахунок – це рахунок, на якому знаходяться накопичені пенсійні кошти, які не можна отримати до виходу власника рахунку на пенсію.

Медичний або рахунок зберігання призначений задля медичного обслуговування або страхування.

Варто відзначити, що коли громадянина Сінгапуру виповнюється 55 років, його звичайний та спеціальний рахунки поєднують між собою, утворюючи пенсійний рахунок.

Пенсійний вік у республіці для чоловіків та жінок, котрі народилися у 1954 році чи пізніше складає 65 років. Для людей, які народилися раніше, він може настати на 2-3 роки раніше. Коли особи досягли потрібного віку, вони автоматично починають щомісячно отримувати кошти зі свого рахунку. Варто відмітити, що чи менша сума на рахунку, ти менші будуть щомісячні виплати. Якщо ж пенсіонер помер, але не встиг витратити свої кошти, вони автоматично переходять у спадковість його родині.

Варто відмітити, що Центральний Страховий Фонд інвестує накопичування вкладників у спеціальні (що не мають ризиків) державні облігації Сінгапуру. Проте, кошти, отримані від випуску цих облігацій, валютне управління держави використовує для подальших оборотів у зарубіжних активах.

Для пенсійних накопичень вкладників Центральний Страховий Фонд нараховує так звану гарантійну дохідність, яка складає до 5% річних.

Також вкладники самі мають право керувати пенсійними запасами. У фонді є своє інвестиційна програма, яка надає це право. Якщо особа впевнена, що не зможе самостійно інвестувати, то просто залишає кошти на рахунках фонду, на які, у свою чергу буде нарахована гарантійна дохідність.

Вкладник може використовувати кошти для оплати навчання своїх дітей, дружини чи чоловіка, або себе; придбання житла по державній або приватній програмі; для виплати медичної страховки. Але лише при умові повного повернення цих коштів.

Також, уряд дає можливість достроково зняти кошти з рахунку. Це ймовірно тоді, коли вкладник втрачає працездатність або у нього хвороба, що загрожує життю. Звісно, ще й при виїзді на ПМЖ з країни.

Така модель є дійсно привабливою для Сінгапура – міста-держави з населенням близько шести мільйонів. Проте, постає питання: чи можемо ми застосовувати таку модель у реаліях нашої країни?

У цій моделі значна відповідальність за забезпечення своєї соціальної безпеки лежить на громадянину. Тому з тих 37%, що надходять в Центральний Страховий Фонд, 20% вкладник сплачує сам, а роботодавець лише 17%. Після досягнення громадянином п'ятдесяти п'яти років, загальний та спеціальний рахунки зливаються та набувають ануїтету. До того ж, виплати залежать від суми на рахунку – скільки накопичив, стільки й маєш. Людина може бачити якою буде її пенсія, на що їй розраховувати у подальшому.

Така система є досить привабливою для держави, адже вона практично повністю знімає «пенсійний тягар» з бюджету. Вона є значно простішою від пенсійної системи України, яка складається з трьох систем: солідарної, обов'язково накопичувальної та добровільного недержавного накопичення. Все робиться значно легше та потребує менше ресурсів.

Проте, не кожна країна може собі дозволити таку модель.

У Сінгапурі розвинена і стійка економіка, з помірною інфляцією, через це кошти, які були вкладені 10 років тому, до сих пір мають вагу. Також, окремої уваги потребує менталітет народу України та рівень заробітної плати. Не кожна людина буде згідна віддавати 20% від своєї зарплатні, адже суми, що залишилась, може банально не вистачити на життя.

До того ж, такі централізовані ощадні фонди потерпають від низького прибутку, управлінської практики, в якій надто великий наголос робиться на соціальну та економічну політики, невідповідності між довгостроковими пенсійними зобов'язаннями та короткостроковими активами, а також від неадекватного рівня пенсій і низького охоплення робочих ресурсів. Впровадження такої моделі пенсійного забезпечення без належної підготовки та твердого фундаменту у вигляді міцної економіки, може призвести до падіння рівня життя населення та повного краху системи, як такої.

Список використаних джерел

1. Единый накопительный пенсионный информатор. «Как работает пенсионная система Сингапура?» URL: <https://enpi.kz/mezhdunarodniy-opyt/kak-rabotaet-pensionnaya-sistema-singapura->
2. Хольцман Р., Хинц Р. Обеспеченная старость в XXI веке. Вашингтон, округ Колумбия: Всемирный Банк. 2001 г. 200 с.
3. Центральний Фонд Сбережений Сингапура. URL: <https://2016-01-026-028-tsentralnyy-fond-sberezheniy-singapura-svodnyy-referat.pdf>

УДК 351

Бережна А.В.,
здобувач вищої освіти
групи МПА-20-1
Університет державної
фіскальної служби України
м. Ірпінь, Україна
Науковий керівник:
Самойлова Ірина Іванівна
к.н.держ.упр., доцент,
доцент кафедри менеджменту
Університет державної
фіскальної служби України
м. Ірпінь, Україна

РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ З ОГЛЯДОМ НА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Для України в сучасних умовах актуальним є використання зарубіжного досвіду побудови системи публічного управління особливо на місцевому рівні. Адже всі напрями вдосконалення необхідно вводити з низових рівнів влади та як вони більше всього взаємодіють з громадянами. Використання зарубіжного досвіду публічного управління прискорить процес вдалого реформування функціонуючої системи державного управління в Україні та досягнення рівня європейських країн, на які спирається Україна в своєму розвитку.

Проблематика сучасного реформування державного управління в Україні потребує розробки нових підходів, в основу яких досить часто береться зарубіжний досвід. Доцільно зазначити, що питання щодо актуалізації визначення чинників проведення системних реформ кардинально змінили політичну систему України. Адже важливо не лише запозичити усталені моделі управління, а й правильно побудувати алгоритм реформування на основі міжнародного досвіду. Фактично, у ситуації адаптації зарубіжного досвіду реформування управління мова йде про управлінські інновації, що потребують нормативно-правового забезпечення на рівні спеціального

режиму, так як потребує змін як система управління, так і ті суспільні відносини, які формують основу публічного управління.

Як зазначають С. Серьогін та В. Баштанник, процес адаптації зарубіжного досвіду управління має бути здійснений через дослідження: по-перше, як прогнозованих, так і стихійних регуляторів внутрішнього та зовнішнього впливу на суспільні відносини, які стабілізують політичну систему країни; по-друге, організаційних засобів удосконалення системи управління на рівні національної держави, якщо окремі критерії суспільних реформ наперед невідомі, формуються під впливом зміни політичного курсу [1, с. 7].

Сучасна система публічного управління відчуває значний вплив зарубіжних концепцій реформування. Втім варто наголосити на концепті зарубіжного досвіду з позиції поняття «досвід». Управлінські практики в європейських країнах виникли і розвинулися протягом останніх століть, правові основи були сформовані ще за часів Давнього Риму, інституціональні формувалися протягом Середньовіччя. У такому форматі досвід формування інститутів управління напрацьовувався з часом, шляхом перетворення державного устрою, державного правління та державних режимів [2, с. 12].

Водночас актуальною залишається проблема власне адаптаційного процесу. Перенесення певних шаблонів, моделей реформ на національний ґрунт може бути виправданим лише у випадку відсутності власного, національно-державного вектору розвитку. Так само важливо не допускати персоналізованого зарубіжного досвіду, що пов'язується з конкретною особою, навіть якщо такий досвід був певною мірою успішним.

У контексті загальноєвропейського досвіду адміністративного реформування стала очевидною загальна тенденція до посилення ролі держави, як суб'єкта політичної влади та одночасного звуження її ролі, як безпосереднього суб'єкта в системі локального і регіонального управління. Такий стан певною мірою пояснюється політичними факторами і водночас актуалізує проблему нормативного закріплення положень адміністративного реформування. На часі – нагальна потреба уточнення (закріплення) конституційних норм, що визначають сутність публічного адміністрування на основі принципів публічного управління європейського типу, встановлення порядку регулювання суспільних відносин, що дозволить вирішувати завдання процесу суспільного управління в такий спосіб, який буде інтегрувати українське суспільство як внутрішньо, так і в контексті [3, с. 6]. Саме за таких обставин у нагоді

стане дослідження зарубіжного досвіду адміністративного реформування, насамперед країн Центральної та Східної Європи, що може мати не лише теоретичне, але, передусім, практичне значення. До прикладу, у США і Європі продовжуються процеси децентралізації й делегування більших прав для прийняття рішень місцевим адміністраціям. Це є наслідком визнання того факту, що головною умовою ефективних дій місцевих органів влади є необхідний рівень управлінської та фінансової незалежності, самостійності за умов дійового контролю та відповідальності. Головним критерієм раціональної децентралізації є досягнення найвищої якості обслуговування громадян, а головним принципом – субсидіарність, яка визначає найнижчу оптимальну межу втручання уряду в місцеві справи.

Незважаючи на динамічний розвиток теорії публічного адміністрування, залишається немало відкритих наукових проблем. До них можуть бути віднесені питання: про оптимальне співвідношення централізації та децентралізації; раціональної ієрархії відносин у системі державного адміністрування; розподілу влади між державою і органами самоврядування, ефективності та якості державного управління. Але головною науковою проблемою залишається питання про адаптацію світового досвіду, накопиченого теорією публічного адміністрування, до національних умов розвитку держави [2, с. 14].

Таким чином, держава як соціально-організаційний інститут виступає як система взаємодії численних соціальних спільнот і державно-управлінського апарату. Раціональність управління виявляється в інноваційному характері розвитку публічного управління. У таких умовах завданнями наукового аналізу місця ролі зарубіжного досвіду в процесі реформування управління є оптимізація організаційного впливу державної влади суспільно-політичні процеси, цільове програмування ефективності конкретної політичної стратегії влади, визначення умов та напрямів змін управлінських аспектів політичного процесу засобів, методів, ресурсів, виконавців.

Список використаних джерел

1. Серьогін С.М. Консенсусна демократія в інтегрованих системах публічного управління: європейський досвід та Україна // Актуальні проблеми державного управління: [збірник наукових праць]. Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2007. № 2. С. 3–14.

2. Мельтюхова Н.М., Корженко В.В. Зарубіжний досвід публічного адміністрування // Методичні рекомендації. К.: НАДУ, 2010. 28 с.
3. Лозицька І.О. Аналіз та адаптація зарубіжного досвіду як напрям удосконалення системи державного управління. Вип. №2(16), 2016. С. 1–9.

УДК 331.1

Вежичанін О.І.,

здобувачка вищої освіти

Університету державної

фіскальної служби України

Науковий керівник:

Супруненко С.А.,

к.е.н., доцент кафедри менеджменту

Університету державної

фіскальної служби України

САМОМЕНЕДЖМЕНТ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ОРГАНІЗАЦІЇ

При веденні господарської діяльності підприємці все частіше звертаються до пошуку актуальних засобів впливу на персонал з метою розвитку його потенціалу. Мистецтво керувати собою, своїм часом, своєю життєдіяльністю, керувати плином свого життя, розвиватися й удосконалюватися – неповний перелік задач, які розглядає самоменеджмент.

Актуальність теми полягає в тому, що впровадження системи управління персоналом технологій самоменеджменту дозволяє підвищити ефективність діяльності завдяки послідовному плануванню часу і використанню методів наукової організації праці.

Дослідження самоменеджменту проводилися вченими: Бабчинська О.І., Лукашевич М.П., Колпаков В.М., Хроленко А., Зейверт Л.

Метою дослідження є обґрунтування ролі самоменеджменту в системі управління персоналом з урахування усіх аспектів, що мотивують працівника до особистого розвитку.

Характерною ознакою нової парадигми управління в сучасному українському суспільстві, можна назвати зміну у значенні ролі персоналу підприємства. Саме тому управління персоналом – має ключове значення для успіху діяльності будь-якого підприємства. Кожній людині взагалі й особливо тому, хто готує себе до роботи керівника чи вже є таким, у першу чергу, необхідно вміти перетворити ситуацію, для якої типова невпорядкованість дій, обумовлена зовнішніми обставинами, у ситуацію цілеспрямованих і здійснених задач. Навіть тоді,

коли з усіх боків звалюються різні завдання, можна завдяки послідовному плануванню часу і використанню методів наукової організації праці краще здійснювати свою діяльність, щодня виділяючи резерв часу для дійсно керівних функцій [2].

Л. Зайверт дає практичні рекомендації для тих, хто хоче поліпшити своє безпосереднє виконання функцій керівника, менше засиджуючись на роботі, ефективніше виконуючи покладені задачі з меншими витратами часу, попереджаючи стреси, підвищуючи кваліфікацію. Він пропонує контролювати те, чого усім нам часто не вистачає – час – шляхом складання планів роботи, де кожному виду діяльності потрібно приділити місце, вказавши часовий інтервал, тобто визначивши, яку частку вільного часу воно займає, а також ведення щоденника часу, за допомогою якого можна навчитися контролювати себе і контролювати виконання щоденних задач [4].

Основним профілем самоменеджменту є саморозвиток, уміння самому розвивати свої професійно-ділові та особисті якості. Дослідники виокремлюють такі складові, які повинен розвивати менеджер, щодо своєї особистості:

- професійні компоненти (розвиток навички та компетенції щодо якісного забезпечення управлінської діяльності);
- особистісні компоненти (передбачає уміння розвивати особисті якості);
- інтелектуальні компоненти (здатність реалізовувати та розвивати свій інтелектуальний потенціал);
- фізична складова саморозвитку (передбачає необхідність фізичного розвитку);
- психологічна складова (передбачає психологічну зрілість та усвідомлення необхідності менеджером особистого розвитку);
- соціальна складова (визначає потребу в розвитку соціально-поведінкової діяльності менеджера);
- ділові компоненти (визначає здатність розвивати ділові стосунки).

Необхідність професійного розвитку працівника в значній мірі зумовлюється динамікою змін зовнішнього середовища: поява нових функціональних моделей техніки і новітніх технологій, що викликає зміни у структурі організації. Самоменеджмент полягає в тому, щоб максимально використовувати власні можливості, свідомо керувати

плином свого життя і переборювати зовнішні обставини у виконанні виробничих та інтелектуальних завдань [6].

Таким чином, впровадження самоменеджменту дозволить кожному працівнику підприємства постійно приділяти час самовихованню, що являє собою цілеспрямований процес з розвитку кращих, соціальних властивостей особистості. Виховання конструктивної самоорганізації працівника забезпечить професійне самовдосконалення і гармонійну взаємодію в організації, а уміла організація часу працівником гарантує скорочення втрат часу для всієї організації.

Список використаних джерел

1. Колпаков В.М. Самоменеджменту К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008. С. 528.
2. Маркова С.В., Чкан А.С., Олійник О.М. Управлінські підходи до формування системи менеджменту якості підприємства засобами розвитку персоналу та само менеджменту. Актуальні проблеми економіки. 2014. № 7. С. 194-201.
3. Осташова В.О., Бражник А.С., Сліпокінь Ю.С. Стан та перспективи розвитку самоменеджменту управлінського персоналу підприємства. Економічний форум. 2018. № 1. С. 199-205.
4. Зайверт Л. Ваш час – у Ваших руках: (Поради діловим людям як ефективно використовувати робочий час). – М.: Інтерексперт, Инфра-М, 1995.
5. Чкан А.С. Ганза І.В. Самоменеджмент як головний інструмент системи мотиваційного менеджменту на підприємстві. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2014. № 1(25). С. 261-266.
6. Буняк Н.М. Самоменеджмент як мистецтво саморозвитку особистості [Електронний ресурс] Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 8. URL: <http://global-national.in.ua/archive/18-2017/36.pdf>.

УДК 336.1

Діденко Н.Г.,
д.держ.упр., професор,
професор кафедри охорони
здоров'я та публічного
адміністрування Національного
університету охорони здоров'я
ім. П.Л. Шупика

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ EUROPEAN GREEN DEAL ЯК ОРІЄНТИРИ ДЛЯ «ЗЕЛЕНОГО КУРСУ» УКРАЇНИ

Green Deal - Європейський Зелений Курс (ЄЗК) - розроблений керівництвом Європейського Союзу з метою перетворення Європи на перший у світі кліматично нейтральний континент до 2050 року, містить наступні завдання: підвищення ролі альтернативних джерел енергії; забезпечення більш стійких та екологічних циклів виробництва; забезпечення «чистого» будівництва; сприяння розвитку екологічно чистого транспорту; забезпечення захисту екосистем Європи; забезпечення стійкості продовольчих систем та «зеленої» аграрної політики ЄС; зменшення забруднення [4].

Планується, що на запровадження Green Deal буде виділено 1 трильйон євро протягом наступних 10 років. Крім того, Європейський Союз виділить фінансування для так званого «Just Transition Mechanism» — механізму справедливого переходу. Завданням цього механізму є мобілізація цільової підтримки для регіонів, економіка яких заснована на паливній енергетиці, з метою пом'якшення соціально-економічного впливу екологічного переходу. Даний механізм повинен мобілізувати фінансову підтримку в обсязі щонайменше 150 мільярдів євро протягом періоду 2021–2027 років за допомогою нового «Фонду справедливого переходу», програми «Invest EU» та кредитної системи Європейського Інвестиційного Банку.

Інші фінансові можливості на рівні Європейського Союзу включають «Інноваційний фонд», фонд «Нове покоління ЄС», програму фінансування «Горизонт 2020, фінансування Зеленого Курсу» та «Водень для кліматичних дій».

Реалізація цілей Green Deal, як очікується, дасть щорічне збільшення ВВП кожної країни ЄС у середньому на 2%. Крім того, у Євросоюзі вважають, що Green Deal допоможе зменшити імпорт енергоносіїв на 70%, що заощадить країнам ЄС до 3 трильйонів євро щороку.

В свою чергу, це сприятиме розвитку «зелених фінансів», які розвиваються у всьому світі і передбачають виділення кредитів на екологічно безпечні проекти, з «чистими» технологіями. Для цього на фінансовому ринку з'явилося більше 30 новітніх інструментів.

Зелені фонди, торгівля квотами, природоохоронні фонди і зміна структури екологічних податків стають пріоритетами державної політики і включають національні механізми стимулювання у вигляді субсидій, податкових пільг або компенсації плати за використання мереж та / або транспортних витрат; підтримку Міжнародних Фінансових Організацій у формі зелених облігацій, різних видів грантів та позик; фінансування проектів спільного європейського інтересу тощо.

Водночас простежується тенденція спільних дій міжнародних фінансових організацій та інвестиційних фондів щодо фінансування та технічної підтримки масштабних ініціатив. Зокрема, у відповідності до планів ЄС, буде створено Кліматичний банк (Climate Bank) шляхом реформування вже існуючого Європейського інвестиційного банку. Метою нового-старого фінансового інституту (Climate Bank) буде фінансування зелених та кліматичних проектів, що дозволить говорити про реалістичність більш амбітних планів європейської спільноти в даній сфері. Діяльність Кліматичного банку, а також переорієнтування фондів ЄС буде відбуватись в рамках Інвестиційного плану з побудови сталої Європи (Sustainable Europe Investment Plan). Окрім цього, у відповідності до Європейського зеленого курсу, основним інструментом для мобілізації необхідних фінансових ресурсів повинні стати зелені облігації. В той же час, використання податків не виключається але зазначається, що лише в якості компліментарного заходу.

Важливо, що державні та приватні інвестиції в ті види економічної діяльності, які дозволяють зменшити викиди вуглецю та забруднення, підвищити стійке виробництво енергії та ефективність використання ресурсів можуть спричинити те, що називають «великим перезавантаженням» світової економіки після локдаунів та соціально-економічних наслідків боротьби з пандемією COVID-19.

Що стосується України, актуальність приєднання до Green Deal визначається багатьма факторами. Одним з них є те, що ще в 2006 році Всесвітня організація охорони здоров'я підрахувала, що незадовільний стан довкілля спричиняє колосальні збитки Україні. Зокрема, 13 млрд. грн.. (4% ВВП на той час) держава витратила на лікування колосальної кількості онкологічних, респіраторних та низки хронічних захворювань, які напряму пов'язували із забрудненим повітрям та іншими екологічними факторами. Сьогодні Україна й далі очолює антирейтинги серед країн Європи за найвищою кількістю смертей, пов'язаних з небезпечним довкіллям.

Участь України у Green Deal значною мірою залежить від того, якими будуть фінансові та податкові механізми його впровадження. Так, на саміті Україна - ЄС у жовтні 2020 року Україна та ЄС підписали угоду «Кліматичний пакет для стабільної економіки в Україні» на суму 10 млн. євро, що сприятиме фінансуванню проєктів з переходу до чистої і кліматично нейтральної економіки та додатковим можливостям для залучення інвестицій в українську економіку. Очікується, що ЄС і надалі підтримуватиме кліматичні цілі України, що позитивно впливатиме не лише на питання довкілля, а й на модернізацію та зелений розвиток українських підприємств.

Гармонізація вітчизняних стандартів та технічних регламентів з європейськими (включаючи і зазначені в Угоді про асоціацію з ЄС, і нові) має сприяти кращому доступу України до європейських ринків.

Щоб підтримати Україну до повної інтеграції з економікою ЄС, ПРООН розробила та розпочала нову програму підтримки зеленого відновлення української економіки і виділила «Пакет зеленого відновлення» на суму 1,2 млн. доларів США, який містить, серед іншого, план розблокування приватного зеленого та сталого фінансування, а також аналіз загроз та можливостей для української економіки, пов'язаних з активною участю в Європейському зеленому курсі. Пакет передбачає експертну підтримку державних органів і міністерств, підготовку стандартів зелених облігацій і складних ІТ-рішень для того, щоб компанії мали змогу вимірювати свій вуглецевий слід. Ці рішення допоможуть українському бізнесу втриматися на європейському ринку після вступу в силу обмежувальних заходів Європейського зеленого курсу.

Як підкреслює О.Сущенко, важливим для України є прийняття нормативно-правового акту, який повинен окреслити перелік дій для формування новітньої інфраструктури для функціонування ринку зелених та кліматичних фінансів. Зокрема, ЄС оприлюднив три важливі звіти, в яких було окреслено напрямки реформування фінансової системи — забезпечення її стійкості до нефінансових ризиків та підтримка процесу мобілізації необхідних зелених фінансів. Мова йде про звіти із запровадження таксономії зелених проектів; стандартів зелених облігацій; бенчмарків для виокремлення зелених активів на фінансовому ринку та звітності за нефінансовими ризиками. Дані документи містять перелік Директив та Регламентів, до яких потрібно буде внести зміни з метою запровадження необхідної інфраструктури на ринку для полегшення процесу мобілізації зелених фінансів [3].

О.Сущенко зазначає, що існує два можливі шляхи для отримання прямого доступу до зелених фінансів: шляхом використання вже існуючих зелених майданчиків та через створення власного внутрішнього зеленого центру. Окрім цього, потрібно запровадити вимоги та керівництво щодо сертифікації зелених фінансових інструментів у відповідності до найбільш розвинених міжнародних практик (як то Принципи зелених облігацій від ICMA). Також потрібно буде обрати фізичний торговельний майданчик, на основі якого буде будуватись зелений фінансовий центр, та створити (за прикладом Люксембургу) механізм акселерації для тих компаній з управління активами, які будуть реєструватись в Україні і розміщувати свої зелені фінансові інструменти на вітчизняному майданчику [3].

Таким чином, необхідність формування в Україні державної політики, яка б враховувала екологічні та кліматичні виклики сьогодення та приєднання країни до European Green Deal, ставить низку важливих завдань які стосуються нормативно-правових, інфраструктурних, фінансових інструментів.

Для цього потрібно розробити кліматичну політику України; підтримувати інтеграцію українських виробників у промислові виробничі ланцюги ЄС; використовувати можливості для фінансування та залучення зелених інвестицій; створити інфраструктуру для «зелених» фінансів; використовувати «зелені» фінансові інструменти для інвестицій в інноваційні розробки та технології, зелені товари та послуги.

Список використаних джерел

1. Європейський зелений курс: можливості та загрози для України Квітень 2020. Аналітичний документ. Квітень 2020 URL: <http://www.dixigroup.org> › analytic › ievr..
2. Сущенко О. Відродження Фенікса: Підтримка українського "зеленого курсу" в постпандемічному світі для стрімкого руху вперед URL: <http://www.ua.interfax.com.ua> › blog
3. Сущенко О. Новий зелений курс: Україна затвердила цілі сталого розвитку — чому це важливо та що далі? URL: <http://www.delo.ua> › business › novij-zele.
4. European Green Deal URL: <https://cutt.ly/DgIW6FA>

Євтушенко Г.І.,
к.е.н., доцент кафедри
менеджменту
Університету державної
фіскальної служби України

ЗБІЛЬШЕННЯ ОБСЯГІВ ФІНАНСУВАННЯ МЕДИЧНОЇ СФЕРИ – ШЛЯХ ДО ЗРОСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ

В Україні останнім часом, у зв'язку з епідемією коронавірусу, збільшується частка населення, що проживає за межею бідності.

Такий стан життєвого рівня населення негативно позначається на його здоров'ї. За офіційною статистикою, скажімо, серед дітей і підлітків України здоровими є лише 10%. А в цілому стан здоров'я населення є критичним.

В той же час в Україні останнім часом різко зменшилась кількість лікарняних закладів. Наразі їх вдвічі менше, ніж було в 1995 р.

Україна, на жаль, щороку втрачає один відсоток потенціалу здоров'я. В сільській місцевості цей показник значно вищий. Щоб не допустити подальше зростання зазначеного показника, важливо визначити державні мінімальні стандарти, які мають зафіксувати межу, нижче якої вони не повинні опускатись, зокрема щодо обсягу та якості медичної допомоги. Серед зазначених показників мають бути й такі, що характеризують стан інфраструктури.

Формування в Україні умов для забезпечення якісними медичними послугами, як на регіональному так і на місцевому рівні, передбачає не лише досягнення рівня забезпечення необхідними інфраструктурними елементами медичної сфери у відповідності з нині діючими стандартами, але й використання кадрового потенціалу, методів і засобів профілактики, діагностики та лікування. А це практично неможливо без збільшення обсягів фінансування.

У більшості країн світу витрати на охорону здоров'я становлять шість і більше відсотків ВВП. Приміром, у США вони дорівнюють 13%, у Швеції, Франції, Канаді – більше 45% усіх ресурсів, які виділяються на соціальні потреби [1, с.461]. З боку української

держави система охорони здоров'я постійно недофінансовується, коли на її розвиток виділяється лише 10-45% від передбачуваних відповідними законами коштів. У зв'язку з тим, що найближчим часом Україна не зможе на державному рівні забезпечити необхідний рівень фінансування медичної сфери, який відповідав би існуючим стандартам, гострою проблемою залишається пошук альтернативних шляхів ресурсного поповнення медичної сфери. В числі останніх – страхова медицина, меценатство, спонсорство тощо. Разом із тим, слід мати на увазі, що в нашій країні уже тривалий час спостерігається низький рівень економічного розвитку, що й зумовлює низький рівень оплати праці, яка є складовою сімейного бюджету, з якого люди можуть виділяти кошти на зміцнення свого здоров'я.

Водночас потребує вдосконалення структура лікувально-профілактичних закладів на користь амбулаторно-поліклінічних, адже саме в останніх більшість жителів України розпочинає і закінчує лікування. Особливої уваги потребує питання необхідності оновлення медичного обладнання та ефективності його використання. Статистика свідчить про те, що навіть у Києві такий дорогий апарат як томограф використовується не раціонально. Це стосується і радіоформпрепаратів. У той же час рівень зношеності (фізичної та моральної) медичного обладнання нерідко сягає 80% [2].

Досвід багатьох європейських країн свідчить, що формуванню здорової нації сприяє:

- створення діагностичних центрів, де ефективно використовуються досягнення науки та практики;
- розвиток санології (охорони здоров'я практично здорових людей);
- інтенсивне використання (впровадження) як сучасної медичної техніки, так і медичних технологій;
- достатнє фінансування розвитку медичної галузі і всіх складових, спрямованих на покращення життєдіяльності населення;
- створення та використання ефективних методів і моделей управління індивідуальним і суспільним здоров'ям тощо.

Отже, зростання потенціалу здоров'я нації, на наш погляд, не можливо реалізувати без достатнього фінансування медичної сфери.

Список використаних джерел

1. Медицинская помощь. К. 1999. №6. С. 461
2. Євтушенко Г.І., Куценко В.І.,. Соціальна складова суспільно-го виробництва та національної безпеки (проблеми та пріоритети інноваційного розвитку) Monograph Latest Technologies of Neo-industrial Transformations: Financial, Legal and Sociological Aspects. Gutsalenko L., Liashenko V., Sukach O. and others: Collective monograph [Ed. by Doctor of Economics Sciences, Prof. Pasichnyk Yu.]. Austria. Shioda GmbH, Steyr , 2020. 380 p., P. 141-154.

УДК 338.2

Канцур І.Г.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри
менеджменту

Університету державної
фіскальної служби України

ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ COVID-19

Ефективне державне управління передбачає забезпечення особистої безпеки громадян, верховенство права і справедливе правосуддя; подолання організаційно-фінансових засад злочинної діяльності, корупції; підвищення ефективності дій органів державної влади й місцевого самоврядування на основі відкритості та прозорості ухвалення рішень і громадського контролю за їх виконанням. Розбудова миру, зміцнення соціальної згуртованості та зниження рівня конфліктності за всіма суспільно значущими чинниками великою мірою залежать від дієвості органів державної влади і місцевого самоврядування [1].

Однак глобальні світові проблеми, економічні та фінансові потрясіння, поширення COVID-19, падіння ціни на сировинні товари підривають, і без того, слабке економічне зростання. У сукупності ці проблеми впливають на здатність досягти цілей сталого розвитку до 2030 року [2]. В умовах різнопланової політичної невизначеності світова економіка за останній рік зазнала значного і широкомасштабного погіршення. Це загрожує підірвати зусилля по скороченню масштабів бідності, створенню гідних робочих місць, розширенню доступу до недорогих і чистих джерел енергії та досягнення багатьох інших цілей. Бідність дедалі гостріше відчувається в умовах нової хвилі кризи, а її подолання в Україні в умовах поширення коронавірусної пандемії є найбільш важливою ціллю сталого розвитку. В останні роки масштаби бідності збільшились і з'явилися нові її форми.

Важливим фактором, який характеризує рівень бідності є податкове навантаження. Так, одним із показників, який повинен регулювати встановлення податкових ставок, на нашу думку, є розмір доходів найбіднішої та найбагатшої частини населення та визначення

співвідношення між ними. Даний показник має характер соціальної справедливості та є результатом ефективного функціонування економіки країни [3].

Населення країни вимушене витратити понад половину коштів на харчування, тобто у більшості домогосподарств не вистачає ресурсів не тільки для розвитку, а й для оплати базових побутових та соціальних послуг. Динаміка збільшення частки витрат на харчування й оплату житлово-комунальних послуг свідчить про загальне зниження життєвого рівня та негативні структурні трансформації у споживанні переважної більшості сімей [1]. Так, в умовах поширення COVID-19 деяка частина населення України на період карантину пішли у відпустки за власним бажанням, деяка частина звільнені з метою економії фонду заробітної плати у зв'язку з неможливістю працювати дистанційно. Це є однією з причин зростання рівня бідності населення країни. При цьому, рівень бідності сімей з дітьми вдвічі перевищує відповідні значення для домогосподарств, які складаються з дорослих осіб, що свідчить про глибину проблеми.

Таким чином, з метою забезпечення досягнення цілей сталого розвитку швидке зростання цифрових технологій та зростаючий інтерес до стійких інвестицій можуть сприяти прискоренню переходу до сталого фінансування. При цьому важливим фактором є ефективне державне управління та сприятлива державна політика.

Список використаних джерел

1. Цілі Сталого Розвитку: Україна: національна доповідь. URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf
2. World Economic Situation and Prospects. Available at: file:///C:/Users/HP/Downloads/wesp2020_en%20.pdf
3. Мельник В.М. Фіскальний механізм забезпечення соціального розвитку України: монографія / В.М. Мельник, І.Г. Канцур, М.М. Мельник. Тернопіль: ФОП Осадца В.М., 2017. 200 с.

УДК 338.2

Квасова В.М.,
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Університету державної
фіскальної служби України

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ ЯК ОДИН ІЗ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕСПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

На сьогодні соціальна відповідальність стала загальноприйнятим правилом ведення бізнесу у всіх економічно розвинених країнах світу. В Україні це радше виняток із правил, ніж правило. Якщо у розвинених ринкових економіках питання розвитку соціальної відповідальності належить до сфери особливої уваги органів державної влади, то в Україні воно фактично перебуває поза межами державного впливу. Досягти поставленої мети можливо за допомогою використання як економічних, так і адміністративних методів державного регулювання розвитку підприємництва. Адміністративні методи базуються на використанні сили державної влади та засобах заборони, обмежень, дозволів і примусів.

Основними їх інструментами є укази, декрети, розпорядження, фіксовані ціни, економічні, харчові, фармацевтичні, екологічні стандарти і нормативи, контроль за додержанням законів та правил і санкції за їх порушення. Економічні методи являють собою сукупність способів та важелів впливу держави на ту чи іншу ситуацію через економічні інтереси за допомогою податкового регулювання, програмування і планування розвитку, фінансово-кредитну політику, засобів соціально-психологічного й інформаційно-роз'яснювального характеру.

Соціальна відповідальність держави є одним із механізмів забезпечення якості та ефективності державного управління. До невичерпного переліку функцій держави, що певною мірою відтворюють її соціальну відповідальність, можна віднести: виконання міжнародних обов'язків, досягнення пріоритетних національних інтересів і стратегічних цілей розвитку держави, формування гідних умов

життя та перспектив розвитку людини тощо. Утвердження принципів соціальної відповідальності у системі державного управління нерозривно пов'язане з формуванням соціальної держави

Доцільно також виділити особливості саме української моделі корпоративної соціальної відповідальності:

- вимушений характер соціальної відповідальності бізнесу в діяльності українських підприємств; відсутність в Україні ідеології соціально відповідального підприємництва та високого рівня громадянської самосвідомості;

- прояв соціальної відповідальності підприємництва у відповідь на запит влади, коли вважають це формою державного рекету; відсутність прозорих процедур вироблення соціальної політики як на рівні держави і регіонів, так і на рівні підприємств; залежність форм і методів соціальної діяльності компаній від особистих уподобань та інтересів керівників і власників;

- висока різноманітність форм соціальної активності, сформованих на окремих підприємствах, в тому числі і шляхом власного балансу між економічною ефективністю та соціальною необхідністю;

- значний розрив між суспільством і бізнесом у розумінні пріоритетів та переваг соціальної відповідальності.

Проте, незважаючи на актуальність, на сьогодні в Україні більшість компаній (як великих, так і середніх) не мають визначеної стратегії соціальної відповідальності бізнесу(СВБ), перебувають на етапі дотримання законодавства та одиничних добродійних проєктів. Світові дослідження визначили певні чинники, що обмежують розвиток економіки України, розвиток малого та середнього бізнесу.

Це, у першу чергу, система та рівень оподаткування, корупція, доступ до кредитування, політична нестабільність, бюрократія тощо.

Базові перешкоди розвитку КСВ в Україні пов'язані з:

- відсутністю національного законодавства щодо організації, регулювання та контролю СВБ;

- недосконалістю соціальних стандартів та нормативів, що діють в Україні, їх невідповідністю європейським стандартам розвинутих держав; відсутністю достатньої кількості фінансових ресурсів;

- переважанню контролюючих функцій держави над відтворювальними щодо сприятливого фінансового та соціального середовища ведення соціально відповідального бізнесу;

– дефіцит урядових і неурядових організацій, що підтримують СВБ;

– відсутністю необхідної інформації стосовно соціальних проблем;
– нестабільністю політичної та економічної ситуації в країні;
відсутністю певного розуміння компаніями сутності СВБ (не тільки як спонсорства та благодійності, а як стратегії, що охоплює всю компанію і визначає те, як вона діє, інвестує кошти і будує відносини з партнерами);

– ігноруванням окремими керівниками і підприємцями бізнес-структур принципів соціальної відповідальності, пасивністю та байдужістю щодо участі у формуванні позитивного соціального іміджу бізнесу;

– відсутністю дієвої системи морального та матеріального заохочення соціальної відповідальності суб'єктів бізнес-структур тощо.

Таким чином, визначається необхідність формування в Україні механізму державно-приватного партнерства на основі моральних і соціальних цінностей, тобто створення ефективної моделі взаємодії держави, бізнесу і суспільства. Соціальна відповідальність бізнесу потребує соціальної відповідальності від держави, оскільки вона здійснює економічний розвиток територій, підвищує життєвий і культурний рівень населення. Бізнес зберігає об'єкти, забезпечує робочі місця, створює інфраструктуру (дороги, комунікації та ін.), відроджує культуру в провінціях. Соціально відповідальний бізнес завдяки цим умовам міг би вирішити більшість проблем населення – згладити соціальну нерівність, гармонізувати суспільні відносини, підвищити можливості та створити умови для надання якості соціальних послуг тощо.

Список використаних джерел

1. Дейч М.Є. Становлення та розвиток багаторівневої системи соціальної відповідальності: управлінський аспект: монографіяю НАН України, Ін-т економіки пром-стіб Донецьк, 2014. 351 с.

2. Орлова Н.С. Харламова А.О. Концептуальні засади корпоративної соціальної відповідальності в Україні: монографіяю Київ: Кондор, 2014. 269 с.

Коб А., Мамчук М.,
здобувачкі вищої освіти
Університету державної
фіскальної служби України
Науковий керівник:
Біленко Д.В., к.е.н.,
доцент кафедри фінансів
імені Л.Л. Тарангул
Університету державної
фіскальної служби України

ПІДХОДИ ДО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

На сьогодні, саме через вплив демографії на всі сфери життя, політикам важливо розуміти як правильно забезпечити фінансову стабільність людям пенсійного віку, щоб виплати пенсій не порушили стан національної пенсійної системи країни та сам бюджет.

Відомо, що у світі немає ідеальної пенсійної системи, проте саме Голландію було визнано найкращою країною для життя пенсіонерів. Нідерланди визнали кращими та одержали найвищий рейтинг за надійну та першокласну систему пенсійного забезпечення, що гарантує гідні виплати і є фінансово стійкою, а також має високий рівень цілісності.

Громадяни Нідерландів мають право на отримання пенсії лише після досягнення певного пенсійного віку. Як для чоловіків, так і для жінок він однаковий. Станом на сьогоднішній день він становить 66 років. До 2024 року пенсійний вік буде змінений і буде становити 67 років. Оскільки тривалість життя в країні збільшується, то пенсійний вік буде зростати і далі.

Відомо, що подружжя людей похилого віку не мають право отримувати 2 повних державних пенсії. Навіть не зважаючи на те, що вони можуть пропрацювати по 50 років кожен. А самотні пенсіонери отримують пенсію майже у два рази більше, ніж одружені.

Голландська пенсійна система має три рівні:

1. соціальна базова пенсія, яка складає 50% виплат;

2. професійне забезпечення, що становить 1/3 частину пенсії;
3. добровільне індивідуальне забезпечення.

Розмір базової пенсії не залежить ні від заробітної плати, ні податків, які надходять до державного бюджету під час трудової діяльності.

На базову виплату розраховують всі громадяни Нідерландів, що досягли віку старше 65 років, що прожили в країні не менше 50 років. Мінус один рік проживання в країні рахується, як мінус 2% від належної суми. Також базова пенсія виплачується і тим, хто весь цей час не працював, але проживав на території держави.

Отже, щоб отримувати державну пенсійну допомогу, не обов'язково бути саме голландцем.

Базові виплати від держави не є єдиним доходом голландських пенсіонерів. Вони також можуть доповнюватися виплатами від роботодавця чи індивідуальними накопиченнями.

Цей рівень пенсійного забезпечення залежить або від будь-якої індустрії, або компанії. Роботодавці кожного місяця повинні робити внески за своїх працівників до пенсійних фондів. Загалом, для більшості індустрій такі внески вважаються обов'язковими. Ці кошти накопичуються в пенсійних фондах, які й виплачують пенсії.

Другий рівень пенсійної системи займає до 95% працюючих.

Третій рівень пенсійного забезпечення – це індивідуальні добровільні пенсійні заощадження жителів.

Прикладом може слугувати придбання полісів по страхуванню на дожиття. При настанні страхового випадку власнику поліса мають виплатити одноразову страхову винагороду.

Цей рівень зараз займає дещо скромну роль у пенсійному забезпеченні мешканців Нідерландів, проте його значення все більше зростає.

Велика кількість громадян похилого віку Нідерландів може повністю відчувати себе забезпеченими завдяки тому, що окрім державної пенсії вони отримують професійну пенсію, а також добровільно накопичену.

Професійна пенсія у Голландії – це є доповнення до державної пенсії. Приблизно 90% роботодавців радять своїм робітникам різні схеми професійного пенсійного забезпечення. В системі професійного пенсійного страхування приблизно 75% громадян країни мають свої рахунки. А такі пенсії будуть обов'язковими наприклад, для педагогів, медиків, чиновників.

Приватні пенсії – це третій тип пенсійного накопичення в Нідерландах. Тобто добровільні внески до приватного пенсійного фонду. Ці пенсійні програми мають популярність серед самозайнятих людей. Але існують випадки, коли багато хто просто намагається накопичити на надбавку до пенсії саме за допомогою приватних пенсійних фондів.

Щодо розміру пенсійних внесків, в Голландії існує прожитковий мінімум, з якого податки не сплачуються. У 2020 році це більше 14 тис. євро на рік або близько 1,2 тис. євро на місяць. З решти суми сплачується близько 27% пенсійних зборів у тих, хто претендує і на державну, і на професійну пенсію.

В Голландії пенсійні збори сплачуються практично з зарплати працівника. Зазвичай працівнику озвучують так звану зарплату брутто, тобто суму до вирахування податків. Не дивлячись на те, що роботодавець сплачує певну частину пенсійних внесків, цю частину все одно віднімають від зарплати брутто.

Отже, в Нідерландах із зарплати брутто, що становить 3000 євро на місяць, тобто це вище середньої, близько 500 євро піде до пенсійних внесків. Також ще близько 150 євро, тобто понад 10% розрахункової бази, буде рахуватись як податок із зарплати. У підсумку працівник зможе отримати вже не 3000 євро, а близько 2350.

Список використаних джерел

1. Де у світі найкращі пенсійні системи. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2018/11/16/642712/>
2. Краща пенсійна система світу: чи готові українці стільки працювати і платити такі внески? URL: <https://economics.segodnya.ua/ua/economics/enews>
3. Старість по-голландськи: пенсійна система Нідерландів визнана найкращою. URL: <https://ukr.media/world/378427/>

УДК 336.14:658.115

Козловський С.В.,

д.е.н., професор, професор
кафедри підприємництва,
корпоративної та просторової
економіки

Донецького національного
університету імені Василя Стуса

Непиталюк А.В.,

здобувач третього (освітньо-
наукового) рівня вищої освіти

Донецького національного
університету імені Василя Стуса

ФІНАНСОВІ ДЕТЕРМІНАНТИ ДЕМОГРАФІЧНОЇ СТІЙКОСТІ

Досягнення стану демографічної стійкості суспільства можливе шляхом конвергенції методичного інструментарію соціально-економічної, фінансової, міграційної, культурної політик. В контексті публічних фінансів провідну роль у забезпеченні стійкості відіграє блок заходів фіскального регулювання, вплив якого на динаміку відтворювальних процесів є незаперечним. З одного боку, сукупність розподільних та перерозподільних процесів одночасно прямо й опосередковано діє на репродуктивну динаміку суспільства, визначає фактичну та середню очікувану тривалість життя при народженні, детермінуючи природний рух населення, з іншого боку – параметри бюджетно-податкової політики є чинниками внутрішньої і зовнішньої міграції. З метою забезпечення демографічної стійкості, доцільною є класифікація публічних видатків за продуктивним критерієм. У сучасному науковому дискурсі строга дефініція продуктивних і непродуктивних видатків відсутня, тому віднесення безпосередніх видаткових статей до продуктивних або непродуктивних пропонуємо здійснювати на основі статистичного аналізу їх впливу на характер та динаміку суспільного виробництва.

Властивості субституції та комплементарності факторів виробництва мають бути враховані при побудові продуктивної функції, що

Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України

за умов незмінної еластичності може бути представлена у вигляді виразу 1:

$$y = f(pcs, g_{ps}, g_{us}) = \left[\alpha pcs^{-\zeta} + \beta g_{ps}^{-\zeta} + \gamma g_{us}^{-\zeta} \right]^{-1/\zeta}, \quad (1)$$
$$\alpha > 0, \quad \beta \geq 0, \quad \gamma \geq 0, \quad \alpha + \beta + \gamma = 1, \quad \zeta \geq -1,$$

де pcs – обсяг приватних капіталовкладень (*private capital stock*); g_{ps} – обсяг продуктивних публічних видатків (*productive government spending*); g_{us} – обсяг непродуктивних публічних видатків (*unproductive government spending*); α, β, γ – коефіцієнти еластичності виробництва за приватними капіталовкладеннями, публічними продуктивними і непродуктивними видатками; ζ – коефіцієнт, що відображає експоненціальний часовий тренд.

Задавши систему інституційних обмежень, за якої публічні видатки бездефіцитно фінансуються завдяки податковим надходженням $\tau(y)$, при чому ставка τ (*flat-rate income tax*) є фіксованою, у стратегічній перспективі бюджет має бути збалансованим, а композиційна структура оподаткування є нейтральною відносно рівня економічного розвитку, маємо тотожність 2:

$$\tau(y) = g_{ps} + g_{us}. \quad (2)$$

Якщо питома вага продуктивних видатків у загальній структурі – φ ($0 \leq \varphi \leq 1$), непродуктивних – $(1 - \varphi)$, λ – стійкий темп приросту споживання, ρ – фактор часової переваги, σ – стандартне відхилення споживання, то взаємозалежність між темпом росту споживання та часткою продуктивних публічних видатків описується рівністю 3:

$$\frac{d\lambda}{d\varphi} = \frac{\alpha (1 - \tau) (1 + \zeta) [\alpha \tau^\zeta]^{-(1+\zeta)/\zeta} [\beta \varphi^{-(1+\zeta)} - \gamma (1 - \varphi)^{-(1+\zeta)}]}{\sigma [\tau^\zeta - \beta \varphi^{-\zeta} - \gamma (1 - \varphi)^{-\zeta}]^{-1/\zeta}}. \quad (3)$$

Виходячи з наведеного вище виразу, продуктивними є ті структурні компоненти публічних видатків, зростання питомої ваги яких акселерує людський розвиток та інтенсифікує економічне зростання, тобто виконується нерівність $d\lambda / d\varphi > 0$. Оптимізація видатків на користь їх продуктивної складової з додержанням інституційних рестрикцій може відбуватися без відчутного приросту їх загальної величини. Необґрунтований ріст останньої має досить контроверсійні

наслідки для макродинаміки. Зростання тотальних публічних видатків у разі фінансування виключно коштом податкових надходжень забезпечує економічне зростання та демографічну стійкість лише у випадку, коли сукупна продуктивність згаданих видатків $\beta + \gamma$ буде вищою рівня оподаткування τ , необхідного для реалізації відповідного регулювання.

Дієвість фіскального регулювання соціально-демографічного розвитку може бути оцінена, виходячи зі ступеню досягнення цілей добробуту, оптимізації структури і обсягу споживання. Наявність негативного зв'язку між партикулярними компонентами публічних видатків, виявлена нами в ході компаративного аналізу 45 розвинених і емерджентних економік [1] і темпами економічного зростання не є ультимативним критерієм включення даних компонент до непродуктивних. Негативна кореляція темпів приросту реального ВВП на душу населення і освітніх видатків не посвідчує непродуктивність останніх, а вказує, що має бути вдосконалено відповідне інституційне забезпечення.

Фіскальна політика спрямовуватися на оптимізацію пропорцій покриття пріоритетних статей, що забезпечують максимальний приріст ефективності залучення всіх виробничих факторів, з одночасним підвищенням суспільного добробуту та досягненням стану демографічної стійкості. Заходи публічного адміністрування в контексті управління видатками з позицій продуктивності є важливим елементом соціально-економічної політики країни у будь-якій фазі господарського циклу, однак набувають принципового значення на стадіях депресії, рецесії і посткризової ревіталізації. Доцільним є розгляд множинних стохастичних залежностей в ланцюжку: фінансування суспільно значимих послуг – генерування інтелектуального капіталу – ріст добробуту, досягнення демографічної стійкості і економічного зростання.

Список використаних джерел

1. Kozlovskiy, S., Pasichnyi, M., Lavrov, R., Ivaniuta, N. and Nepytyaliuk, A. (2020) An Empirical Study of the Effects of Demographic Factors on Economic Growth in Advanced and Developing Countries. *Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe*, 23(3), 45–67.

Кузьменко О.І.,

здобувачка вищої освіти
Університету державної
фіскальної служби України
Науковий керівник:

Мельник О.В.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри
менеджменту
Університету державної
фіскальної служби України

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ І АДМІНІСТРУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Глобалізовані соціально-економічні та політичні процеси, що відбуваються сьогодні в українському суспільстві формують нові вимоги до професійності державної служби та служби в органах місцевого самоврядування. Якісна управлінська освіта є гарантом і особистої конкурентоспроможності публічного службовця.

Зазначена проблематика представлена досить великою кількістю праць провідних вчених та практиків, присвячених різним аспектам модернізації галузі науки державного управління та публічного адміністрування. Насамперед варто назвати дослідження В. Д. Бакуменка, К. О. Ващенка, А. Ф. Колодій, О. Ю. Оболенського та ін. [2, с. 60]

Найбільш суттєвими загальними особливостями публічного управління та адміністрування є те, що воно відрізняється від інших видів управління вирішенням більш масштабних і різноманітних загальносуспільних справ, монопольним правом регулювання правових відносин, суверенітетом, універсальністю, що безпосередньо впливають на прийняття управлінських рішень. Публічне управління та адміністрування – це наукова дисципліна сучасного, постіндустріального, інформаційно-технологічного етапу розвитку суспільства, тому на її розвиток суттєво впливають процеси інформатизації, що значною мірою підвищує рівень її інформаційного забезпечення. Публічне управління є неможливим без обміну інформацією. [1, с. 8]

Важливу роль у публічному адмініструванні відіграє надання адміністративних послуг європейського рівня та впровадження в практику діяльності принципів демократичного управління в державі. На даному етапі розвитку публічного управління як комплексної державної соціально-економічної стратегії публічного управління, воно ставить перед собою ряд важливих економічних проблем, які суттєво гальмують розвиток публічного управління:

- нерозмежованість адміністративних(публічних) і політичних посад у державному управлінні (насамперед, у системі органів виконавчої влади).

- недосконале правове регулювання відносин у системі публічного управління, унаслідок того, що на державних службовців, насамперед, поширюється дія Кодексу законів про працю, а закон «Про державну службу» визначає лише особливості їх статусу.

- корупція на державній службі, відсутність конкретних показників, за якими її можна було б реально оцінити.

- недосконала система оплати праці державних службовців.

На вирішення цих проблем та ряду інших не менш важливих завдань спрямовані сучасні концепції публічного управління, які уже повністю або частково реалізовані у деяких країнах світу, і можуть стати чудовим досвідом для реалізації соціально-економічної політики держави через публічне управління. Сучасне реформування органів публічного управління можливе лише шляхом впровадження абсолютно нової моделі управління регіонами. Ця модель повинна базуватись на таких принципах, як: субсидіарність, децентралізація та деконцентрація і повинна відповідати чинному законодавству України [3].

Таким чином, удосконалення системи публічного управління та адміністрування забезпечить утвердження України як розвиненої, правової, цивілізованої, конкурентоспроможної європейської держави з високим рівнем життя, соціальних стандартів та демократії. Ураховуючи демократичну практику сучасних держав, вважаємо найбільш доцільним застосовувати ліберально-комунітаристський підхід, який забезпечить ефективність в управлінні системи органів публічної влади.

Список використаних джерел

1. Бакуменко В. Д. Публічне адміністрування як процес вироблення, прийняття та виконання управлінських рішень / Бакуменко В. Д. // Наук. розвідки з держ. та муніцип. упр. : зб. наук. пр. – 2015. – № 1. – С. 8 – 26
2. Перспективні вектори розвитку та популяризації публічного управління та адміністрування, м. Львів, 27 жовтня 2017 р. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. – 140 с
3. Удосконалення публічно-управлінських відносин в Україні в контексті впровадження європейських стандартів демократичного врядування/Тетяна Стадниченко, Юлія Ліснєвська/Державне управління та місцеве самоврядування, 2015, вип.3(26) [Електронний ресурс] - Режим доступу [file:///C:/Users/Admin/Downloads/dums_2015_3_10%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/dums_2015_3_10%20(1).pdf)

УДК:336.22:339.137.2

Лисецька Н.М.,
к.е.н., старший науковий
співробітник НДІ фіскальної
політики
Університету державної
фіскальної служби України

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ КОНКУРЕНЦІЇ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В умовах глобалізації господарських зв'язків відбувається взаємопереплетіння національних економік, що призводить до посилення співпраці держав у сфері уніфікації національного законодавства, конвергенції основних економічних показників. Бажаючи створити єдиний глобальний організм, лідери провідних країн сформувавши так звану систему світового господарства, в якій національні економіки знаходяться у тісній взаємодії та взаємозалежності на ґрунті міжнародного поділу праці та конкретних форм прояву міжнародних економічних відносин. Сучасна практика свідчить, що чим більше національна економіка є інтегрованою у світове господарство, тим більше вона піддається впливу зовнішньоекономічних шоків. Внаслідок цього відбувається деформація економічної системи, що призводить до кризових явищ на фінансових ринках.

Посилення міжнародної активізації обмежених економічних ресурсів щодо зростання рівня відкритості економік зумовлює поступове зменшення меж фіскальної незалежності, якою наділені національні інститути державного регулювання. Вільний транскордонний рух мобільних факторів виробництва, оподаткування яких протягом тривалого часу розглядалось як стабільне джерело податкових надходжень кожної країни, викликає посилення невизначеності у спроможності національних податкових систем і надалі ефективно забезпечувати фінансування державних економічних та соціальних програм.

На сьогоднішній день розвиток міжнародних економічних відносин посилюється потребою в реформуванні всіх складових національної економіки, включаючи трансформацію фіскальної системи

держави, зокрема, національного механізму оподаткування. Процес економічної глобалізації спричинив виникнення міжнаціональної податкової конкуренції, яка останніми роками все помітніше впливає на характер міжнародних відносин та фіскальну ефективність національних податкових систем.

Враховуючи об'єктивні відмінності систем економічного відтворення країн світу стає ясно, що ефективна гармонізація національних механізмів податкового регулювання та істотне зближення існуючих режимів оподаткування обмежених економічних ресурсів кожної країни досить складне. Це створює підґрунтя для поширення практики застосування податкового інструментарію в міжнародній економічній конкуренції.

Розуміння сутності глобальної податкової конкуренції, насамперед, полягає у суперництві країн із застосуванням ефективних інструментів оподаткування за мобільні обмежені економічні ресурси. Її виникнення зумовлене існуванням об'єктивних відмінностей між інструментами податкового регулювання національних економічних систем та посиленням взаємозалежності національних податкових систем від розвитку економічної глобалізації.

Оптимізація розвитку міжнародної податкової конкуренції загострює актуальність завдання з підвищення ефективності використання бюджетно-податкових важелів при формуванні конкурентоспроможного середовища в контексті глобалізації, що зумовлює необхідність обґрунтованої оцінки міжнародних економічних відносин, у процесі яких відбувається формування та розвиток міжнародної податкової конкуренції.

Проблематика податкової конкуренції, зокрема, питання визначення її місця у структурі міжнародної економічної конкуренції досить важливий напрям в умовах економічної глобалізації, яка на сучасному етапі впливає на формування нової системи глобального управління; зростання кількості наднаціональних структур регулювання світового господарства, міжурядових і неурядових міжнародних організацій.

В умовах міжнаціональної податкової конкуренції зростання мобільності капіталу призводить до зміни організацій податкової системи, зумовлюючи зменшення податкового тягаря на капітал з одночасним його перекладанням на працю або споживання. У випадку,

коли окремі країни не розкривають інформації про доходи з капіталу іноземних інвесторів податковим адміністраціям їхніх країн, інвестори отримують змогу не декларувати своїх іноземних доходів на капітал, такі доходи можуть уникати оподаткування, і податковий тягар, насамперед, перекладається на немобільні фактори виробництва. Зрозуміло, що міжнародна співпраця з гармонізації податкового законодавства та обміну податковою інформацією, яка здійснюється між невеликою кількістю країн, зокрема, в європейському просторі не матиме відчутного позитивного результату, тому що багато країн з ринковою економікою не беруть участі у такій співпраці. Тому що мають недосконалу модель оподаткування та не великий рівень відкритості національної економіки.

Слід зазначити, що податкова конкуренція виникає в процесі економічної глобалізації та розкривається у структурі наступних критеріїв, які обумовлюють відмінності між механізмами податкового регулювання національних економічних систем та міжнародну мобільність факторів виробництва. В умовах зростання незалежності міжнародної фінансової системи від контролю державних регуляторів та посилення глобальної конкуренції у країнах з транзитивною економікою необхідно утворити сприятливе регуляторно-економічне середовище, яке дозволить уникнути відтоку з країни мобільних економічних ресурсів, а також сприятиме залученню міжнародних ресурсів. Вагому роль у цьому процесі має відіграти модернізація національної податкової системи, спрямована на усунення застарілих інструментів оподаткування факторів виробництва, які негативно впливають на економічний розвиток.

Ляшук Н.Ю.,

здобувачка вищої освіти
Університету державної
фіскальної служби України

Науковий керівник:

Нечипоренко А.В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
імені Л.Л. Тарангул
Університету державної
фіскальної служби України

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

В наш час відбувається якісна зміна способів та методів публічного управління та адміністрування. Ключовим важелем державного регулювання стала децентралізація системи управління. Публічне управління та адміністрування в Україні нині знаходиться на етапі свого становлення та розвитку. Ураховуючи міждисциплінарний характер, цей процес спирається на ідеї, принципи, концепції, закони, теорії, які розроблені передусім теорією соціального управління, а також такими науковими галузями як політологія, право, філософія, соціологія, економіка, психологія. Як наслідок, ряд теоретичних й методологічних здобутків зазначених галузей наук використовуються шляхом їх творчої переробки та застосування при виділенні певних закономірностей, формуванні положень, принципів, моделей і методів публічного управління та адміністрування.

Розглядаючи поняття «публічне управління» варто зауважити, що зміст його відображається у різноманітних теоретичних підходах.

Публічне управління – це здійснення сукупності раціональних впливів на функціонування та розвиток колективу людей на основі програми управління та інформації про поведінку та стан об'єкта управління, спрямованих на підтримку, поліпшення та розвиток об'єкту управління для досягнення наперед визначеної сукупності цілей [1].

Також до визначення публічного управління можна підійти, виходячи з такої важливої властивості управління, як цілеспрямованість. У такому контексті домінантною задачею публічного управління є забезпечення досягнення поставлених цілей на всіх рівнях та під видах публічного управління, а змістом його є дії щодо їх досягнення [2].

Ще одним визначенням публічного управління є його розгляд як практичного, організуючого та/або регулюючого впливу органів публічного управління на суспільну життєдіяльність для її упорядкування, збереження або перетворення, що базується на публічній владі [3].

Адміністрування – це цілеспрямована взаємодія публічних адміністрацій з фізичними та юридичними особами з приводу забезпечення реалізації законів та інших нормативних документів і виконання основних функцій: орієнтуючого планування, що визначає бажані напрямки розвитку, створення соціальних, правових, економічних та інших умов для реалізації інтересів учасників взаємодії, розподіл праці, розподіл та координація діяльності, перевірка результатів.

Процес адміністрування є децентралізованим, пов'язаним з узгодженням інтересів усіх учасників. Так, у площині професійної діяльності служб публічного адміністрування воно пов'язане з органами виконавчої влади і розглядається як: професійна діяльність державних службовців, яка охоплює всі види діяльності спрямовані на реалізацію рішень уряду; вивчення, розроблення та впровадження напрямів урядової політики [4].

Як правило, дефініції публічного адміністрування поділяються на такі категорії як політична, правова, управлінська та професійна. Кожна з них має свою місію, а саме:

- політична - полягає у розроблення публічної політики реалізації публічних інтересів; спільному розв'язуванні складних задач; урядовій діяльності;

- правова - здійснює правове регулювання та впроваджує закон в дію;

- управлінська є науковою діяльністю, функцією уряду, мистецтвом;

- професійна - визначає професію або академічну сферу [2].

Таким чином, у сучасних умовах розвитку України публічне управління та адміністрування відіграють значну роль у забезпеченні

якісного функціонування суспільства та його взаємодії з владою. Саме публічна політика має стати єдиним виразником загальних інтересів суспільства. Через формування публічної політики та її упровадженням інституціональним середовищем публічного управління має формуватися солідарність між суспільством та державою як системою відносин, спрямованих на реалізацію цінностей суспільства та досягнення цілей публічної політики.

Список використаних джерел

1. Оболенський О. Ю. Публічне управління: цивілізаційний тренд, наукова теорія і напрям освіти. *Публічне управління: шляхи розвитку* : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 26 листоп. 2014 р.) : у 2 т. К. : НАДУ, 2014. Т. 1. С. 4–10.

2. Публічне управління та адміністрування : навч. посібник / А. О. Азарова, Л. М. Ткачук, Л. О. Нікіфорова та ін. Вінниця : ВНТУ, 2019. 181 с.

3. Halushchak I., Kuzheliev M., Melnyk V., Myhovych T., Zhytar M. Methodical Aspects of Evaluation of Financial Architecture of Economy. *WSEAS Transactions on Business and Economics*. Vol. 17.2020, Art. #27. pp. 260-268.

4. Публічне управління та адміністрування : словник-довідник // Укладники: Руденко О.М., Шершньова О.В., Бакуменко В.Д., Філіпова Н.В., Ткаленко Н.В. К.: Кондор-Видавництво. 2016. 178 с.

УДК 351

Онищук А.В.,
Ковердюк І.В.,
Мельник Олена Володимирівна,
доцент кафедри менеджменту
Університет державної
фіскальної служби України
м. Ірпінь, Україна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ

На думку багатьох вчених, кінець ХХ століття був періодом поширення ідей про необхідність зміни парадигми публічного управління. Відбулося усвідомлення необхідності переходу до нової моделі публічного управління, заснованої на зміні характеру державного управління. Це передбачає перехід від ролі держави, як від виробника суспільних благ до ролі регулятора ринкових процесів. Під час впровадження цієї моделі найважливіший ефект можливий у разі дотримання принципів відкритості, інноваційності, децентралізації, а також поєднання ринкового та державного регулювання, індивідуальної свободи та нових форм індивідуальної та колективної відповідальності [1; 2].

Суспільний характер розвитку має значну кількість проблем, серед яких невирішені суперечності в діях держави, бізнесу та громадськості. Для України характерне для відчуження громадськості від держави, що часто виражається в громадянській апатії та навмисному віддаленні значної частини населення від процесу прийняття адміністративних рішень. Ця суперечність відображається у відстороненні процесу управління від етапів прийняття адміністративних рішень та реалізації [3]. Слід зазначити, що однією з головних умов вирішення існуючого протиріччя є встановлення публічного характеру управління на основі нових моделей державного управління та механізмів їх реалізації.

Суспільний характер управління повинен сприяти розвитку регіонів не лише за допомогою державної підтримки, перерозподілу регіональних фінансів, а й шляхом розвитку комунікативного партнерства між державою, суспільством та бізнесом. Тому найголовніше - це

баланс між адміністративними та потужними факторами державного управління, які іноді вступають у конфлікт між собою. Україна одночасно проводить основні та інноваційні реформи, які послідовно проводяться в інших країнах. [4].

Українська система управління має багато проблем, але однією з найважливіших є проблема, що торкається розвитку інноваційного та технологічного потенціалу вітчизняної економіки, спричиненого специфічним регулюванням державою інноваційної сфери, а саме:

- 1) відсутність у регіонах науково-промислових структур, готових конкурувати на внутрішньому та зовнішньому ринках, створюючи умови для залучення інвестицій та розповсюдження інновацій;
- 2) нечіткий розподіл ресурсів у ключових сферах науково-технічного прогресу.

Дефіцит коштів в економіці вимагає системи фінансування інноваційної сфери, стрижнем якої повинні бути державно-приватні інвестиції в інновації [5]. У цьому випадку необхідна передислокація деяких повноважень на користь приватного сектору, що підсилює державний характер управління та сприяє потоку ресурсів (матеріальних та нематеріальних) в інноваційних сегментах економіки.

Найбільшою перешкодою у розвитку ефективного державного управління є відсутність гнучких механізмів вирішення конфліктів між приватними та державними інтересами. Для повноцінного розвитку суспільного характеру адміністрації необхідно вирішити такі проблеми:

- 1) відсутність вдосконалення інноваційно-технічного потенціалу української економіки;
- 2) низька якість прийняття державних рішень;
- 3) часто недостатній рівень підготовки кадрів на посади державних менеджерів;
- 4) недоліки сучасного механізму координації в управлінні майном.

Дійсно, характер управлінських дій, що здійснюються суб'єктом управління щодо об'єкта управління, стає суттєвим у процесі здійснення публічного характеру управління. У цьому випадку головною метою державного управління є орієнтація на досягнення соціально значущих результатів. Таким чином, державне управління стає результатом свого роду соціального договору, згідно з яким державні повноваження передаються державним установам, а люди є

джерелом цих повноважень, що автоматично робить державне управління найважливішим видом управління на національному рівні [1]. Суб'єктами цього типу управління є громадські організації, громадяни та інші державні установи у сфері державного управління [5]. Вони повинні брати активну участь у прийнятті адміністративних рішень та реалізації рішень завдяки існуванню розроблених відгуків. Також вони можуть отримати деякі повноваження державного управління для їх найбільш ефективного впровадження в інтересах усього суспільства.

Список використаних джерел

1. Гончарова О.Ю. Розвиток малого бізнесу в державному управлінні: теоретичні основи // Журнал економічного регулювання (Економіка регуляторних питань), 2014. - №2. – С .5.
2. Кузін Д. Україна: нова парадигма управління // Проблеми теорії та практики управління. - 2011. - №8.
3. Лугиня М. Концептуальні підходи до визначення поняття ефективності в державному управлінні. Вісник Державної служби України. 2017. №4.С. 38–41.
4. Мартиненко В. М. Про інституціональні передумови формування та розвитку системи публічної служби. Публічне управління XXI ст.: синтез теорії та практики : зб. Тез XIX Міжнар. наук. конгресу, 19 квіт. 2019 р. Харків : 2019. С. 26–29.
5. Публічне управління та адміністрування: навчальний посібник / Ю.Г. Кальниш, Т.М. Лозинська, В. І. Тимцуник. Полтава: РВВ ПДАА, 2016. 280 с.

Орлова Н.О.,
д.держ.упр., професор кафедри
державного управління,
публічного адміністрування та
регіональної економіки
Харківського національного
економічного університету
імені Семена Кузнеця

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ У ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Запобігання негативним явищам в національній економіці можливе тільки у разі розвитку цифрового суспільства, яке розпочне керувати розвитком і динамікою макроекономічних показників з метою досягнення чітко встановлених цілей сталого розвитку суспільства.

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (ЄС) відкрила перед Україною потенційні можливості впровадження європейських стандартів для того, щоб стати частиною Єдиного цифрового ринку ЄС (ЄЦР ЄС) та отримувати від цього користь. Інтеграція України до ЄЦР ЄС є одним із найбільш пріоритетних, амбітних та водночас реальних завдань для України. Україна має подати до ЄС для цифрового сектору детальну дорожню карту для впровадження та застосування відповідних правових актів ЄС. Метою Дорожньої карти є прийняття Комітетом асоціації у торговельному складі між Україною та Європейським Союзом рішення щодо поетапного взаємного надання доступу до цифрового ринку, що передбачає відсутність жодних обмежень щодо свободи у наданні послуг юридичною особою на території іншої Сторони.

Запровадження зони вільної торгівлі із ЄС має як позитивні, так і негативні наслідки для економіки України, що потребує ґрунтовного дослідження, розробки індикаторів і показників та відстеження розвитку економіки [1].

В Україні розглядають проект стратегії інтеграції України до Єдиного цифрового ринку Європейського Союзу з 2020 року. Показники виконання Стратегії та плану заходів мають низку серйозних не-

доліків, а саме – відсутність реальних статистичних даних, на підставі яких можна охарактеризувати стан цифрової інфраструктури як підстави для розвитку цифрової економіки. Замість цього використовуються індекси та, як показник, прийняття нормативно-правових актів, які не можуть свідчити про динаміку розвитку цифрової економіки.

Основні міжнародні рейтинги, що оцінюють рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та регуляторне середовище країн: Індекс ООН з розвитку електронного урядування EGDІ (E-Government Development Index); Індекс мережевої готовності NRI (WEF/WIT-SA Networked Readiness Index); Індекс цифрової конкурентоспроможності WDCR (IMD World Digital Competitiveness Ranking). Для оцінки впливу регуляторних бар'єрів на цифрову торгівлю використовують Індекс обмежень торгівлі цифровими послугами Digital STRI (Digital Services Trade Restrictiveness Index). Він відображає рівень регуляторних бар'єрів, які впливають на торгівлю цифровими послугами. ОЕСР розраховує індекс Digital STRI для 46 країн – це країни ОЕСР, а також окремі країни, що не є членами ОЕСР, а Україна не включена до цього індексу [2].

Розриви у ступені доступності цифрових технологій і масштабі їх використання зберігається. Типовою для України є різниця у стані економіки між центром і периферією. По країні в цілому наявний яскраво виражений цифровий розрив між містом і селом – орієнтовно 35-40%. Дослідження показують, що наразі в Україні 8,3 млн. осіб живуть у стані цифрової нерівності. Доступ в Інтернет є у всіх містах України (в Україні, згідно з даними Держстату, станом на 2019 р., нараховується 461 місто, 886 смт та 23 370 сіл). Гіршими справи є у невеликих населених пунктах – лише 4 000 сіл з 23 тис. мають хоча б одного Інтернет-провайдера. У таких селах проживають 12,8 млн. осіб. Для порівняння: у 4 000 селах, де є підключення до Інтернету, проживають 6,5 млн. осіб. Провайдерам не вигідно підключати мало населені села до Інтернету, оскільки такі проекти не окупаються [3].

Ключовими секторами розвитку електронного публічного управління та адміністрування є е-парламент; е-голосування; е-правосуддя; е-медіація (досудове розв'язання спорів); е-референдум; е-голосування; е-консультації; е-петиції; е-політичні кампанії; е-опитування, е-звернення та е-запити, е-опитування, доступ до урядової інформації (актуальні контакти органів виконавчої влади, публічні звіти

топ-чиновників). Оцифрування 100% державних послуг є головною метою Міністерства цифрової трансформації до 2024 року. Протягом останніх трьох років здійснюється онлайн-оформлення іноземцям електронних віз (e-Віза) (з квітня 2018 року), запущено «Електронний кабінет водія» (з грудня 2018 року), в тестовому режимі розпочав роботу електронний кабінет забудовника (з грудня 2019 року), відбувся запуск електронного кабінету перевізника (з квітня 2020 року) [1].

Очікуваними результатами у майбутньому для України стануть теоретичні та методичні розробки запровадження власної моделі цифрової економіки, що дозволить подолати фрагментарність державного регулювання та нового удосконаленого проекту Стратегії розвитку цифрової економіки України в умовах євроінтеграції із чіткими показниками, на підставі яких можна охарактеризувати стан цифрової інфраструктури як підстави для розвитку цифрової економіки.

Список використаних джерел

1. Міністерство та Комітет цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/ministry>
2. Електронні послуги. Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://www.e.gov.ua/ua/projects/e-services>
3. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти. Центр Разумкова. К, 2020. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf

УДК 336.761(477)

Пластун О.Л.,

д.е.н., проф.,

Сумський державний університет

ІМПУЛЬСНІ ТА РОЗВОРОТІ СТРАТЕГІЇ ПІСЛЯ АНОМАЛЬНИХ ЦІНОВИХ КОЛИВАНЬ НА РИНКАХ НАФТИ НА ЗОЛОТА

Гіпотеза ефективного ринку (ЕМН), розроблена Фаме (1970), залишається домінуючою парадигмою розуміння поведінки цін на активи на фінансових ринках. Це означає, що ціни повинні змінюватись випадково без будь-яких виявлених закономірностей, які можна використувати для отримання надприбутків. Однак протягом останніх 50 років все більша кількість доказів вказує на існування різних аномалій (таких як календарні ефекти, імпульсні та розворотні паттерни, надреакції на ринку, характерні цінові коливання після оголошень важливих новин тощо), які не відповідають ЕМН.

Наприклад, Gao et al. (2018) виявив більшу передбачуваність на фондовому ринку США в дні з підвищеною волатильністю та обсягами транзакцій, а також у дні, коли виходять важливі макроекономічні новини. Існують також докази імпульсних та розворотних ефектів на різних фінансових ринках (Caporale and Plastun, 2019; Wan and Kao, 2019), а також можливих прибуткових торгових стратегій, що їх використовують.

Значно менше відомо про аномалії цін на товарних ринках, враховуючи брак досліджень. Одним з небагатьох винятків є дослідження, проведене Хамом та інш. (2019), які показують, що імпульсні ефекти на китайському товарному ф'ючерсному ринку можуть бути використані для отримання надприбутків.

З метою розширення існуючих доказів на користь цінових ефектів на товарних ринках нами було проведено дослідження поведінки цін на нафту та золото після одноденних аномальних коливань. Для цих цілей аналізувались денні та погодинні ціни на нафту та золото за період 01.01.2009-01.09.2019 та перевірялась низка гіпотез, що представляють інтерес. Методологічною основою Дослідження стало використання аналізу середніх, t-тестів, методу кумулятивної

аномальної віддачі (CAR) та підходів до імітаційного моделювання торгівлі. У відповідних статтях Капорале та Пластуна (2020а, б) застосовується однаковий механізм відповідно до ринків криптовалют та FOREX. У кожному випадку отримана нова цінна інформація про поведінку різних цін на активи за допомогою підходу, який раніше не застосовувався в контексті цих ринків.

Результати свідчать про те, що погодинна цінова динаміка в дні з аномальними ціновими коливаннями значно більша, ніж у середні «нормальні» дні. Ефект імпульсу було виявлено як для цін на нафту, так і на золото в дні з аномальними ціновими коливаннями і, як правило, він тривав до самого кінця дня. Цінові ефекти також виявляються наступного дня, зокрема ефект імпульсу у випадку цін на нафту та розворотний ефект у випадку цін на золото. Ці ефекти обмежені у часі. В роботі були оцінені відповідні часові параметри. Імітаційне моделювання дій трейдера, засноване на виявлених ефектах, показує, що ці ефекти можна використовувати для отримання ненормального прибутку. Тестувались дві стратегії. Стратегія 1: відкрити позицію в день аномалії у її напрямку, закрити в кінці дня. Стратегія 2: на початку наступного після аномального дня відкрити позицію в її напрямку, слід закрити на основі часових параметрів, розрахованих в роботі. Результати представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

**Результати імітаційного моделювання для торгових стратегій
на основі виявлених ефектів**

Актив	Кількість угод, шт	Кількість прибуткових угод, шт	Відсоток прибуткових угод, %	Прибуток, %	Прибуток % на рік	Прибуток % на угоду	t-test розрахункове значення	Нульова гіпотеза для t-test
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Випадок позитивної цінової динаміки								
Стратегія 1								
Gold	59	51	86%	41.44%	4.14%	0.70%	5.61	відхилена
Oil	96	54	56%	213.60 %	21.36%	2.22%	12.23	відхилена
Стратегія 2								
Gold*	59	35	59%	4.26%	0.43%	0.07%	1.36	Не відхилена
Oil	81	50	62%	56.42%	5.64%	0.70%	3.89	відхилена

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Випадок негативної цінової динаміки								
Стратегія 1								
Gold	74	53	72%	77.79%	7.78%	1.05%	8.17	відхилена
Oil	89	59	66%	369.56%	36.96%	4.15%	8.60	відхилена
Стратегія 2								
Gold*	74	43	58.1%	11.3%	1.1%	0.15%	0.73	Не відхи- лена
Oil	83	49	59.0%	49.9%	5.0%	0.60%	2.12	відхилена

* розворотна стратегія використовувалась

Результати дослідження представляють інтерес як для науковців, метою яких є встановити, чи можна ринки характеризувати як ефективні, так і для інвесторів та трейдерів, які прагнуть максимізувати свій прибуток на двох товарних ринках: золота та нафти, для яких наявність аномалій та побудованих на їх основі торгових стратегій раніше не аналізувались.

Список використаних джерел

1. Fama, E., (1970), Efficient Capital Markets: A Review of Theory and Empirical Work. *The Journal of Finance*, 25(2), 383-417. doi: 10.2307/2325486
2. Caporale, G.M. and A. Plastun, (2019), Price overreactions in the cryptocurrency market, *Journal of Economic Studies*, Vol. 46 No. 5, pp. 1137-1155.
3. Caporale, G.M. and A. Plastun, (2020b), Daily abnormal price changes and trading strategies in the FOREX market. *Journal of Economic Studies* Vol. 48 No. 1, pp. 211-222.
4. Caporale, G.M., and A. Plastun, (2020a), Momentum effects in the cryptocurrency market after one-day abnormal returns. *Financial Markets and Portfolio Management* 34, 251–266. <https://doi.org/10.1007/s11408-020-00357-1>
5. Gao, Lei & Han, Yufeng & Li, Sophia & Zhou, Guofu, (2018), Market Intraday Momentum. *Journal of Financial Economics*. 129.
6. Wan, J., and C. Kao, (2009), Evidence on the contrarian trading in foreign exchange markets. *Economic Modelling*, 26, pp. 1420–1431.

Прус Л.Р.,
к.е.н., доцент

КОНЦЕПТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОПЕРАЦІЯМИ З МАЙНОМ, ЩО ПЕРЕЙШЛО У ВЛАСНІСТЬ ДЕРЖАВИ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

На сьогодні митними органами України не вироблені концептуальні засади, які б забезпечували ефективне управління майном, що переходить у власність держави, зокрема й тим, що вилучено за порушення митного законодавства, як з позицій державного бюджету (наповнення його дохідної частини), так і з позицій митних органів (створення умов для розпорядження майном в максимально короткі терміни за мінімальних витрат). Ще у 2008 році були запропоновані у Концепції створення організаційно єдиного ринку примусової реалізації вилученого митними органами майна та підвищення ефективності обслуговування митними органами імпортерів та експортерів на митному кордоні України із залученням до цього процесу сервісного підприємства доволі дієві пропозиції, актуальні досі. Проте, законодавство з тих часів зазнало значних змін. Тому надзвичайно актуальною проблемою є розробка концепції змін в роботі митниць у напрямі поводження з майном, що переходить у власність держави.

Слід також зазначити, що в системі митних органів до сих пір не проводилися комплексні наукові дослідження із зазначеної проблеми. Недостатньо ефективна діюча система взаємовідносин між митними органами, органами державної виконавчої служби, колегіальними органами, які створюються при митницях та органах державної виконавчої служби, господарськими структурами, що здійснюють певні операції з майном. У митній системі України відсутні конкретні нормативно-методичні розробки, в яких були б розкриті основні принципи і необхідні умови створення єдиної організаційно-економічної системи управління майном, що переходять у власність держави за порушення митного законодавства. у законодавстві з питань державної митної справи застосовується не термін «майно» (як у цивільному, господарському законодавстві), а категорії «товари», «транспортні засоби».

Тема роботи з майном, що переходить у власність держави, недостатньо висвітлена в науковій і практичній літературі і вимагає серйозних досліджень. Дана тема охоплює великий обсяг інформації, регламентується великою кількістю нормативно-правових актів, які не завжди узгоджуються між собою і в зв'язку з цим викликає труднощі в правозастосуванні. Було б логічно розробити технологію, яка дозволить оптимізувати роботу щодо розпорядження майном, скоротити час прийняття рішень та визначити конкретний алгоритм дій посадових осіб митних органів при роботі з відповідними товарами та транспортними засобами.

Державна політика у сфері розпорядження майном, в основу якої покладена Концепція, має бути спрямована на такі цілі:

однозначне визначення і формування вичерпного переліку майна необхідного для виконання державних функцій органами влади;

створення ефективної системи розпорядження майном, що забезпечує відповідно до функцій органів влади механізми оцінки за-
требуваності і необхідності об'єктів управління, а також регламенти їх включення і виключення з контуру розпорядження;

ефективна реалізація майна, що користується попитом на ринку;
створення ефективної системи обліку і контролю майна.

В основу Концепції визначити такі принципи розпорядження майном, що перейшло у власність держави:

1. Принцип визначеності: стосовно кожного об'єкту управління (групи об'єктів) державою повинні бути сформовані і нормативно визначені мета, для досягнення якої служить об'єкт, спосіб її досягнення, відповідальність за результати управління, порядок прийняття управлінських рішень, подання звітності та інші механізми контролю.

2. Принцип прозорості: забезпечення відкритості і доступності інформації про суб'єкти та об'єкти управління, безперервності процесів управління і контролю, виявлення і облік даних про об'єкти управління, в тому числі шляхом розгортання єдиної системи обліку та управління майном, заснованої на єдиній методології обліку і процесному управлінні.

3. Принцип забезпечення балансу інтересів: прийняття обґрунтованих рішень з точки зору економічної ефективності та соціальної відповідальності.

4. Принцип безперервності здійснення контролю: безперервний контроль за процесом розпорядження майном, а також дотриманням принципів і механізмів управління.

5. Принцип відповідальності: забезпечення професіоналізму, мотивації та відповідальності всіх учасників процесу управління за результат і досягнення встановлених показників діяльності.

6. Забезпечення збереження майна та його економічної вартості. Цей принцип також продукує вимогу про потребу в реалізації майна за цінами, щонайменше не нижчими за ринкові.

7. Ефективність, а також збереження та збільшення вартості майна:

– доходність розпорядження майном. Відповідно до Митного кодексу України кошти, одержані від реалізації майна перераховуються до державного бюджету, отже реалізація відповідного майна є джерелом додаткових надходжень до держбюджету;

– обґрунтованість витрат, здійснених у зв'язку з розпорядженням майном, що переходить у власність держави за порушення митного законодавства;

– відповідність таким засадам цивільного законодавства як справедливість, добросовісність і розумність, узвичаєнням ділового обороту та практиці комерційного використання аналогічного майна на відповідному ринку товарів в Україні;

– врахування індивідуальних властивостей та характеристик майна при здійсненні розпорядчих процедур відповідно до МКУ.

8. Цифровізація для підвищення гнучкості статистичної звітності, розпорядження майном в режимі «онлайн», здійснення аналізу операцій, які здійснюються з майном.

УДК 349.2:351.83:351.746.1

Серьогіна Н.,
к.ю.н., доцент,
доцент кафедри публічного
управління та адміністрування
Інституту підготовки кадрів
державної служби зайнятості
України

БЕЗРОБІТТЯ ЯК ВИКЛИК НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ

Загальновідомо, що оплачувана робота є основним джерелом доходу для переважної більшості населення країн світу, а продуктивна зайнятість, організація ринків праці може сприяти зміцненню принципів соціальної рівності, згуртованості, демократизму та сталого суспільного розвитку. Підвищення рівня добробуту громадян, особливо соціально незахищених, повинно бути пріоритетом державної політики в будь-якій країні світу. Сьогодні працевлаштування не завжди гарантує гідний рівень життя. Багато працюючих змушені виконувати непривабливу для себе роботу та, як правило, нелегально і низькооплачувану. Їхні соціальні гарантії, «соціальний пакет» обмежувалися, гарантоване право на працю порушувалося, а в судах його важко було захистити. На світовому ринку праці приблизно 2 млрд працівників (61% робочої сили) працювали нелегально, тобто були неформально зайнятими. Мова ведеться про робочі місця низької якості, які є водночас причиною і наслідком означених вище проблемних явищ.

Сучасні реалії суспільного розвитку кидають Україні серйозні виклики, що загрожують національній безпеці – сфері, процеси в якій вирізняються багатовимірністю, складністю, неординарністю, непередбачуваністю та динамічністю. На сьогодні Україна потерпає від наслідків анексії Криму, бойових дій на Сході України, які негативно впливають на економічну, політичну, інформаційну, соціально-демографічну та інші суспільні сфери. Ці події, які відбуваються на тлі економічної кризи 2014 року, ескалації загроз міжнародного тероризму, загострення глобальної конкуренції та депресивних процесів у світовій економіці, призвели до появи небувалих раніше для українського

суспільства явищ і змін. Найбільш разючими з яких є погіршення умов зайнятості населення, безпрецедентне підвищення рівнів безробіття і бідності, особливо на Сході країни. Так, внаслідок бойових дій більшість виробничих і промислових підприємств на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей припинили свою діяльність. На малих і середніх підприємствах Донецької області втрата робочих місць сягнула 80-90 %, а на великих – понад 50 %. Це спричинило небувале збільшення кількості вимушено вивільнених працівників, дестабілізувало ринки праці та загострило проблеми безробіття, яке зросло в цих областях у декілька разів.

Як свідчить світова практика, такі суспільні потрясіння як збройні конфлікти, закриття підприємств на певній території, масове біженство, міграція, корупційні прояви, “тінізація” ринку праці досить негативно позначаються на продуктивності зайнятості населення та економічному зростанні країни. Процеси руйнування економіки помітно активізуються через підвищення рівня соціальної напруженості. Так, збільшення масштабів внутрішньої та зовнішньої міграції населення негативно впливає сьогодні на ринок праці Донецької області, який характеризується відсутністю достатньої кількості якісних вакансій, звуженням сфери праці, зростанням навантаження на локальні ринки праці тощо. Існує реальна загроза консервації постконфліктних територій у нові повоєнні депресивні території. Це актуалізує безумовно потребу у визначенні, науковому обґрунтуванні теоретико-методологічних засад забезпечення продуктивної зайнятості населення та практичну апробацію нових інструментів державного регулювання в цій сфері, особливостей їх застосування на постконфліктних територіях.

Фактом ганебним для України та безпрецедентним на сьогодні в Європі є бідність працюючого населення. Це аномальне явище, коли в категорію злиднів попадають не тільки громадяни безробітні, але й працюючі. Подібні випадки мають місце тільки в африканських країнах.

Різні аспекти забезпечення продуктивної зайнятості населення як детермінанти національної безпеки віднесено до основних напрямів державної політики національної безпеки України, яка розглядається в контексті:

віднесення захисту прав, свобод, законних інтересів громадян і національних інтересів України до пріоритетів державного управління;

недопущення превалювання інтересів особистих, корпоративних над загальнонаціональними;

забезпечення невідворотності покарання за корупційні правопорушення.

Основним змістом економічних реформ у контексті забезпечення економічної безпеки України визначено: створення умов для подолання бідності та надмірного майнового розшарування в суспільстві; наближення соціальних стандартів до рівня держав-членів ЄС. Передумовою економічного зростання визначено системну протидію корупційним проявам, організованій економічній злочинності та «тінізації» економіки, яку можна поширити на сферу зайнятості – детінізація ринку праці, державна антикорупційна політика на ринку праці, запобігання проявам примусової праці та торгівлі людьми, створення нових робочих місць, гідних умов праці, заробітної плати тощо. Інтегрованим виразом цих заходів (передумови економічного зростання) є забезпечення продуктивної зайнятості як складової національної безпеки.

У розвиток викладеної вище тези доречно навести виклики, актуальні загрози національній безпеці України, мінімізація та усунення яких асимілюються з забезпеченням продуктивної зайнятості населення, а саме:

уповільнення темпів економічного зростання, погіршення умов зайнятості та підвищення безробіття, значного впливу людського капіталу закордон, інших потрясінь у сферах суспільного життя;

корупція, яка поширилася і вкоренилася в усій системі державного управління, спричиняючи її неефективність, зокрема в сфері зайнятості;

здійснення державними органами діяльності в корпоративних і особистих інтересах, що призводить до порушення прав, свобод і законних інтересів громадян та суб'єктів господарської діяльності, які стосуються права на працю та сфери зайнятості.

Тесленко І.С., Даниленко В.В.,
здобувачки вищої освіти
Університету державної
фіскальної служби України
Науковий керівник:
Біленко Д.В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
імені Л.Л. Тарангул
Університету державної
фіскальної служби України

МОДЕРНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО ІНЖИНІРИНГУ

Насамперед, фінансова галузь досить нестабільна, що сприяє щорічному модернізуванню. Одним із вагомих факторів створення стабільної фінансової системи є інжиніринг.

Фінанси - це економічні відносини, пов'язані з утворенням, розподілом та використанням фондів грошових коштів держави та органів місцевого самоврядування, а також підприємств, установ і організацій, в процесі яких відбувається розподіл і перерозподіл сукупного суспільного продукту та контроль за задоволенням суспільних потреб [2].

Інжиніринг - це надання послуг (виконання робіт) із складення технічних завдань, проектних пропозицій, проведення наукових досліджень і техніко-економічних обстежень, виконання інженерно-розвідувальних робіт з будівництва об'єктів, розроблення технічної документації, проектування та конструкторського опрацювання об'єктів техніки і технології, надання консультації та авторського нагляду під час монтажних та пусконаладжувальних робіт, а також надання консультацій, пов'язаних із такими послугами (роботами) [1].

Фінансовий інжиніринг - це застосування математичних методів для вирішення фінансових проблем. Основна увага зосереджена на використанні простих стохастичних моделей для оцінки похідних цінних паперів у різних класах активів, включаючи акції, фіксований прибуток, цінні папери, забезпечення іпотекою. Фінансова інженерія спирається на інструменти прикладної математики, інформатики, статистики та економічної теорії. В інвестиційних банках, комерційних

банках, хедж-фондах, страхових компаніях, корпоративних казначействах та регулюючих органах працюють фінансові інженери. Ці підприємства застосовують методи фінансового інжинірингу до таких проблем, як розробка нових продуктів, оцінка похідних цінних паперів, структурування портфеля, управління ризиками та моделювання сценаріїв.

Кількісний аналіз приніс інновації, ефективність та суворість на фінансові ринки та інвестиційний процес. У міру прискорення темпів фінансових інновацій потреба у висококваліфікації зі спеціальною підготовкою з фінансового інжинірингу продовжує зростати в усіх ринкових умовах.

Одним із видатних критиків фінансового інжинірингу є Нассім Талеб, професор фінансової інженерії Політехнічного інституту Нью-Йоркському університеті, який стверджує, що інжиніринг замінює здоровий глузд. Серія економічних крахів у цій сфері змусила багато урядів аргументувати повернення до "справжнього" машинобудування від фінансового. Більш лояльну критику висловив Емануель Дерман, який очолює програму фінансового інжинірингу в Колумбійському університеті. Він звинувачує у надмірній залежності від моделей у фінансових проблемах.

Фінансовий інжиніринг використовується для широкого кола завдань у фінансовому світі. Деякі області, де він найчастіше застосовується: корпоративні фінанси; арбітражна торгівля; технології та алгоритмічні фінанси; управління ризиками та аналітика; ціноутворення на опціони та інші фінансові деривативи; поведінкові фінанси; створення структурованих фінансових продуктів та індивідуальних фінансових інструментів.

Фінансовий інжиніринг, часто пов'язаний з фінансовими інженерами, висміяв колишній голова Федеральної резервної системи Пол Волкер, коли сказав, що це кодове слово для ризикованих цінних паперів, які не приносять користі суспільству. Для більшості людей, за його словами, поява банкомату була більш важливою, ніж будь-які облігації, забезпечені активами.

Фінансова галузь завжди пропонує нові та інноваційні інвестиційні інструменти та продукти для інвесторів та компаній. Більшість продуктів були розроблені завдяки технологіям у галузі фінансового інжинірингу. За допомогою математичного моделювання та інформатики

фінансові інженери можуть тестувати та випускати нові інструменти, такі як нові методи аналізу інвестицій, нові пропозиції боргу, нові інвестиції, нові торгові стратегії, нові фінансові моделі тощо.

Фінансова галузь завжди пропонує нові та інноваційні інвестиційні інструменти та продукти для інвесторів та компаній. Більшість продуктів були розроблені завдяки технологіям у галузі фінансового інжинірингу. За допомогою математичного моделювання та інформатики фінансові інженери можуть тестувати та випускати нові інструменти, такі як нові методи аналізу інвестицій, нові пропозиції боргу, нові інвестиції, нові торгові стратегії, нові фінансові моделі тощо.

Фінансовий інжиніринг використовують кількісні моделі ризиків, щоб передбачити, як буде діяти інвестиційний інструмент і чи буде нова пропозиція у фінансовому секторі життєздатною та вигідною в довгостроковій перспективі, і які типи ризиків представлені в кожній пропозиції продукту, враховуючи мінливість ринків.

Тож, незважаючи на широке використання та прийняття, сфера фінансового інжинірингу не позбавлена критики. Вчені як з економічної, так і з математичної галузей, навіть із самими фахівцями, жорстко критикують певні програми фінансової інженерії. Деякі вчені вважають, що надмірне використання фінансових моделей у деяких випадках створює, а не вирішує фінансові проблеми.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України. URL. <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Черней В.В. Мультимедійний навчальний посібник URL: <https://arm.nai.au.kiev.ua>

УДК 328.3

Токарева У.,
здобувачка вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня
Донецького державного
університету управління

БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

В українському суспільстві існує комплекс викликів, пов'язаний із наявністю бар'єрів для різних вразливих груп населення, що стосуються не лише можливості повноцінного доступу до об'єктів фізичного оточення, інфраструктури, а також отримання різного виду послуг, зайнятості та багато іншого. Тому важливим напрямом державної політики щодо формування безбар'єрного простору в широкому розумінні має бути сприяння формуванню загальної культури українського суспільства та інклюзивного середовища рівних можливостей для всіх громадян.

У 2020 р. Україна за Індексом соціальної мобільності ВЕФ посіла лише 46-те місце з 82 країн. Симптоматично, що з-поміж десяти фундаментальних індикаторів, які враховуються при обчисленні цього Індексу, найгірші позиції держава має за інклюзивністю інститутів (79-те місце), доступом до технологій (64-те місце) та навчанням упродовж життя (55-те місце) [4].

Для формування ефективної державної політики безбар'єрності можуть використовуватися різні інструменти: нормативно-правові, фінансові, економічні, культурні, соціальні, цифрові. Важливо також орієнтуватися на ухвалену ВОЗ у 1992 році Міжнародну класифікацію функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я (МКФ). МКФ – це уніфікований класифікатор «компонентів здоров'я», який оцінює функції та структуру організму, активність і залученість людини, зовнішнє середовище, особистісні фактори. І хоча класифікація спрямована переважно на людей з обмеженою мобільністю, ментальними та фізичними відмінностями, вона може застосовуватися до кожного, незалежно від стану здоров'я [1].

Міжнародна класифікація функціонування шукає відповіді, зокрема, на питання: як забезпечити доступність зовнішнього середовища? як повернути людину до улюбленої справи? як дати якісну освіту? Це потужний інструмент розбудови інклюзивного суспільства, який надає можливість зрозуміти індивідуальні потреби кожної людини та усунути бар'єри для її комфортного функціонування. Переваги МКФ для України:

1. Комплексний підхід до здоров'я з урахуванням фізичних, ментальних та соціальних аспектів.
2. Рання діагностика та виявлення захворювань.
3. Катамнестичне спостереження за новонародженими.
4. Міждисциплінарна взаємодія та обмін інформацією стосовно стану пацієнта.
5. Вдосконалення соціального захисту та адресної допомоги.
6. Залучення громадян до повноцінного життя в суспільстві без бар'єрів.

Отже, імплементація Міжнародної класифікації функціонування в Україні є нагальним питанням державної політики та врядування.

Створення безбар'єрного осередовища потребує комплексного підходу, інтегрованих програм в організації життєвого простору, впровадження системних рішень для вирішення проблем безбар'єрності. Тому наразі актуальним є прийняття Стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні, яка має бути затверджена до 12 квітня 2021 р. згідно з Указом Президента України від 3 грудня 2020 року «Про забезпечення створення безбар'єрного простору в Україні» [3].

Метою Стратегії є розширення практики інклюзії, недискримінації та забезпечення рівних можливостей для всіх груп населення, зокрема осіб з інвалідністю, людей похилого віку, молоді, жінок, а також батьків малолітніх дітей і дітей з інвалідністю. Визначено шість основних напрямів щодо формування безбар'єрності: соціальний, освітній, економічний, цивільний, фізичний і цифровий та чотири цільових групи: молодь, батьки дітей віком до 6 років, діти і дорослі з інвалідністю, літні люди [2].

Отже, наразі активізується важливий для України процес реалізації політики створення в Україні безбар'єрного середовища.

В умовах децентралізації це має особливе значення для ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади, адже створення і підтримка повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг стає індикатором діяльності влади. Тому соціально-економічний розвиток територіальних громад неможливо уявити без вирішення питань безбар'єрності як комплексу заходів, які дозволяють забезпечувати рівний доступ для всіх.

Це передбачає стратегічне планування розвитку територій, визначення необхідних елементів інфраструктури з урахуванням законодавчих норм безбар'єрності, широке обговорення цих проблем з жителями територій та врахуванням їх думки, дотримання таких принципів універсального дизайну як неупередженість, гнучкість, ефективність, толерантність, доцільність.

Загалом, створення безбар'єрного простору в різних сферах життя людини, рівних можливостей для всіх суспільних груп населення шляхом застосування системного та комплексного підходу сприятиме інклюзивному розвитку та демократизації українського суспільства, реалізації принципів гуманності, толерантності та недискримінації.

Список використаних джерел

1. Міжнародна класифікація функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я . URL: <http://www.moz.gov.ua> › mkf
2. Проєкт Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні. URL: <http://www.minregion.gov.ua> › проє.
3. Про забезпечення створення безбар'єрного простору в Україні. Указ Президента України № 533/2020 від 3.12.2020. URL: <http://www.president.gov.ua>
4. Global Social Mobility Index 2020. World Economic Forum. 2020. URL: http://www3.weforum.org/docs/Global_Social_Mobility_Report.pdf

Трещов М.М.,
д.держ.упр., професор кафедри
управління та адміністрування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

БІЗНЕС-МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ЯК ОСНОВА МОДЕРНІЗАЦІЇ ПІДХОДІВ ДО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

В Україні накопичився комплекс проблем розвитку соціально-економічного розвитку, зокрема: щодо переформатування сировинно-аграрної спеціалізації виробництва з низькою доданою вартістю, критичної залежності від зовнішнього кредитування, депопуляції та вимушеної трудової міграції, корупції та урядової бюрократії, зловживань в фіскальній сфері та популізму в сфері соціального захисту населення, надмірної централізації публічної влади та бюджетних ресурсів.

Одними з головних напрямків подолання кризових явищ в галузі публічного управління є започаткована в 2014 році реформа децентралізації влади, яка має спиратися на реформу територіальної організації влади та реформу органів місцевого самоврядування.

При цьому перша частина реформи на поточний момент досить успішно реалізується (внесено відповідні зміни бюджетного та податкового законодавства щодо фінансової децентралізації; розпочато процес формування спроможного базового рівня місцевого самоврядування та реорганізацію субрегіонального рівня адміністративно-територіального устрою України; створено передумови для визначення обґрунтованої територіальної основи діяльності органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування).

Проте друга частина реформи – реформа органів місцевого самоврядування – ще не дістала належного законодавчого підґрунтя на знаходиться в зародковому стані. Державна політика щодо розвитку місцевого самоврядування має спиратися, перш за все, на інтереси жителів територіальних громад і передбачати формування інституційних засад нової моделі публічної служби в органах місцевого

самоврядування на основі найуспішніших світових моделей публічного управління та формування пропозицій щодо адаптації процесів управління публічними інституціями відповідно до завдань модернізації українського суспільства.

Слід зазначити, що високі темпи соціально-економічного розвитку багатьох країнах світу супроводжувалися активізацією процесів реформування державного суспільного сектору на засадах нового публічного менеджменту, основу якого становили бізнес-моделі управління, що означало інтеграцію в діяльність органів публічного управління механізмів ринкової конкуренції та корпоративного управління. Головним аспектом реформи органів місцевого самоврядування має стати зміна ставлення до мешканців територіальних громад з формату залежних від рішення «бюрократа» «прохачів» на клієнтів публічних установ, які бажають отримати певні управлінські послуги на умовах якості, доступності, оперативності, повноти, адресності та зручного формату, що вимагає зміну підходів до мотивації і оцінки діяльності службовців органів місцевого самоврядування.

Найбільш популярним на сьогодні методом стратегічного управління з комплексним підходом до досягнення цілей є система збалансованих показників (англ. Balanced Scorecard, BSC), який є частиною системи управління ефективністю (англ. Performance Management) і дає можливість чітко визначити місію публічної установи чи організації та стратегію і заходи щодо її впровадження. Система збалансованих показників забезпечує зворотний зв'язок як з внутрішніми процесами, так і з зовнішнім середовищем з метою постійного вдосконалення діяльності на стратегічному рівні та досягнення результатів. Для оцінки діяльності службовців органів місцевого самоврядування пропонується застосовувати так звані ключові показники ефективності (англ. Key Performance Indicators, KPI) – числові показники діяльності, які допомагають виміряти ступінь досягнення цілей чи оптимальності процесу, а саме результативність та ефективність.

Загалом KPI – це інструмент, який дозволяє контролювати та оцінювати роботу, людей, груп, підрозділів та організацій, який сприяє реалізації стратегічних цілей та використовує різноманітні управлінські концепції, а саме: систему показників (фр. Tableau de bord) Ж.Л.Мало; управління компетенціями (англ. Competence Management); менеджмент якості; систему оцінки ефективності діяльності та росту (англ. Effective Progress and Performance Measurement) К.Робертса і

П.Адамса; систему управління на основі показників EVA (економічної доданої вартості) С.Штерна тощо.

Пропонуємо в сфері публічного управління використовувати чотири модифіковані базові групи ключових показників ефективності, а саме:

1) клієнти (здатність до задоволення, утримання, залучення нових клієнтів; економія часу клієнтів; підвищення рівня знань кожного клієнта; забезпечення низьких цін; підвищення попиту, обсягу і частки ринку в цільовому сегменті);

2) бізнес-процеси (забезпечення асортименту публічних послуг; підвищення їх якості та вдосконалення наповнення; забезпечення ресурсами; покращення процесу надання послуг; інформаційні системи; прийняття рішень; інноваційний процес; підвищення іміджу);

3) фінанси (забезпечення зниження витрат на надання публічних послуг; зростання доходів від збільшення обсягу продажів; отримання стабільно зростаючих доходів);

4) персонал (потенціал та здібності персоналу; його кваліфікація; система мотивації та навчання; умови роботи; моральний клімат).

Вважаємо, що застосування системи збалансованих показників та ключових показників ефективності в системі публічного управління сприятиме забезпеченню його ефективності як досягнення поставлених цілей у необхідні терміни і з мінімальними витратами ресурсів.

УДК 338.4

Халецька А.А.,

д.держ.упр., професор, професор
кафедри менеджменту

Університету державної
фіскальної служби України

Шевченко Л.В.,

здобувачка третього (освітньо-
наукового) рівня вищої освіти

Університету державної
фіскальної служби України

АНТИКРИЗОВІ ЗАХОДИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Антикризове фінансове управління є дуже важливою ланкою та стратегічною концепцією менеджменту на підприємстві. Дане управління допомагає діагностувати кризовий стан організації та за допомогою нього можливо вивести з кризи підприємство з залученням активних фінансових процедур.

Звісно, що антикризове управління є специфічною ланкою управління і значно відрізняється від традиційних методів, але є невід'ємною складовою, так як при сучасних умовах економічного стану та розвитку економіки в країні, пандемії, кризи та в загальному нестабільного економічно-правового середовища виникає низка факторів на підприємствах які потребують вирішення саме антикризовими заходами.

Саме система антикризового управління припускає в своїй діяльності гнучкість і адаптивність до обставин, що змінюються. Тому, тема антикризових заходів в системі управління підприємством є актуальною в умовах нестабільного економічного становища.

Значну увагу проблемі антикризового управління приділяли у своїх працях такі відомі вітчизняні автори, як, зокрема, Б.Г. Шелегеда, О.М. Шарнопольська, М.В. Румянцев, В.О. Василенко, І.О. Кульчий та інші.

Процес антикризового управління є основною складовою системи антикризового управління кожного суб'єкта господарювання та

системою комунікацій і технологій, спрямованих на приведення об'єкта управління у найбільш бажаний стан.

Основною метою антикризового управління є досягнення стабільних високих фінансових результатів, розширення сегменту ринку, забезпечення стійкого положення на ньому. Вжиття антикризових заходів унеможливорює виникнення фінансових проблем, знижує ризики банкрутства підприємства, координує управлінські рішення з практичними діями, полегшує пристосування до ринкового середовища та вихід на нові ринки [1, с. 233].

В цілому, антикризове управління можна охарактеризувати як вид управління, який дотримується принципів цілеспрямованості, комплексності, корисності, безперервності, ефективності, гнучкості, оперативності, раціональності. Приведені характеристики є тими властивостями, які забезпечують можливість розробки і реалізації актуальної і результативної антикризової програми.

Виходячи із сутності та особливостей антикризового управління, наведемо суть антикризового управління підприємством, що передбачає виконання такої сукупності послідовних взаємопов'язаних етапів[2]:

- 1) формування інформаційної бази антикризового управління;
- 2) діагностика кризового стану підприємства;
- 3) визначення об'єктів та суб'єктів антикризового управління;
- 4) формування антикризових цілей та відповідних їм завдань;
- 5) розроблення альтернативних варіантів антикризових заходів;
- 6) оцінювання доцільності кожного варіанта антикризових заходів;
- 7) оцінювання антикризової спроможності підприємства;
- 8) вибір найбільш оптимального варіанта антикризових заходів;
- 9) складання плану вжиття антикризових заходів;
- 10) розроблення організаційних та мотиваційних механізмів вжиття антикризових заходів;
- 11) вжиття антикризових заходів;
- 12) контроль вжиття антикризових заходів;
- 13) оцінювання успішності вжитих антикризових заходів;
- 14) регулювальні дії;
- 15) розроблення та вжиття реабілітаційних (профілактичних) антикризових заходів, вибір напрямку подальшої діяльності підприємства.

Реалізація цих та інших заходів буде сприяти вдосконаленню роботи підприємства та підвищенні ефективності його фінансово-економічної діяльності.

За умови ефективного їх використання підприємство переходить до реалізації запобіжного механізму, в разі неефективного використання потрібно переглянути заходи або перейти до процедури ліквідації підприємства.

Антикризовий захід можна вважати ефективним, якщо він відповідає таким вимогам:

- 1) прибутковість антикризового заходу (досягається в тому разі, якщо витрати на розроблення та вжиття такого заходу не перевищуватимуть отримані наслідки);
- 2) якість антикризового заходу;
- 3) ефективність антикризових управлінських рішень (є одним з визначальних критеріїв якості антикризового заходу).

Ефективні рішення дають змогу максимально повно використовувати потенціал підприємства та своєчасно реагувати на зміни, що відбуваються у зовнішньому середовищі.

Також, інвестиційна, інноваційна, маркетингова та ефективна кадрова політика є як антикризовими інструментами, так і інструментами, що забезпечують довготіття компанії за умови їх комплексного, системного та оперативного розроблення і реалізації.

Прийняття управлінських рішень, спрямованих на покращання фінансового стану підприємства, без урахування їхнього впливу на якість задоволення споживача та якість трудового життя персоналу призводять до зростання фінансових проблем. Будь-які антикризові заходи мають бути орієнтовані на оптимізацію витрат, а не їхню мінімізацію, яка може дозволити збільшити надходження коштів у короткостроковій перспективі, але суттєво знизити в довготривалому періоді або призвести до втрати значної частки ринку.

Успішне вжиття антикризових заходів буде можливим лише за умови використання комплексного підходу до визначення кризової ситуації на підприємстві. Важливим завданням є формування ефективної стратегії антикризового управління на підприємствах, яка є адекватною сучасним умовам господарювання. Отже, реалізація стратегії антикризового управління підприємством має передбачати:

здійснення постійного моніторингу; дослідження основних причин, які характеризують кризовий розвиток підприємства; формування системи цілей виходу підприємства з кризового стану; вибір і використання дієвих внутрішніх механізмів фінансової стабілізації підприємства.

Список використаних джерел

1. Сова О.Ю. Антикризові стратегії управління підприємством. Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти: матеріали. Всеукраїнської науково-практичної конференції. Ужгород: Говерла, 2016. С. 233–234.

2. Топій І.І. Розвиток антикризового управління на підприємствах: автореф. спец. 08.00.04. «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)»; Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2016. 32 с.

2. Шелегеда Б.Г., Шарнопольська О.М., Румянцев М.В. Антикризове управління: навчальний посібник. Київ: ТОВ ВРА «Епіцентр», 2013. 252 с.

3. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством: навч. посібник. Київ: ЦУЛ, 2013. 504 с.

4. Кульчий І.О. Антикризове управління: навчальний посібник. Полтава: ПНТУ, 2016. 120 с.

УДК 35.071

Чуницька І.І.,
д.е.н., професор кафедри
фінансових ринків
Університету державної
фіскальної служби України
Шевцова Д.Д.,
здобувачка вищої освіти
Університету державної
фіскальної служби України

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Громадянське суспільство характеризується різними аспектами і визнається як сукупність неполітичних, недержавних відносин у суспільстві, які дозволяють регулювати соціальні, культурні, етнічні, релігійні та інші зв'язки. У системі взаємовідносин з державою громадянське суспільство є сферою автономної самореалізації та самоорганізації громадян з активною громадською позицією в системі соціальної взаємодії та соціальної організації, що створюється в мережі добровільних організацій. В конституційних актах України, таких як Декларація про державний суверенітет від 16 липня 1990 р., Акт незалежності від 24 серпня 1991 р. та Конституція України від 28 червня 1991 р., закріплені засади формування громадянського суспільства в нашій державі. Конституційні підвалини формування громадянського суспільства закладені у статтях 1, 5–15, 19 Розділах III і XI Основного закону України, де йдеться про принципи народовладдя, а також вказано його форми та види.

У Проекті «Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021 – 2025 роки» визначено не тільки тенденції розвитку громадянського суспільства в Україні, а також й проблемні питання, серед яких: низький рівень інституційного розвитку організацій (інститутів) громадянського суспільства; відсутність стабільного залучення професійних кадрів та фінансових і матеріальних ресурсів; брак дієвих практик партнерства з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, бізнесом [1].

За даними опитування Фонду «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва, на сьогоднішній день визначені конкретні проблеми громадського сектору, зокрема: створення «кишенькових» громадських організацій (при органах влади, партіях, олігархах) – 75%; залежність діяльності громадських інституцій від донорів («від гранту до гранту») – 68%; слабкий зв'язок громадських організацій з громадою (54%); відсутність солідарності, конфліктність, нездатність знаходити порозуміння (50%); амбіційність при відсутності потрібного рівня кваліфікації та знань, небажання вчитися (47%). Також громадські організації мають обмежений доступ до ресурсів і, відповідно, низький рівень інвестицій [2].

Водночас, саме громадські організації та волонтери мають сильний позитивний баланс довіри від населення України.

На думку авторів, розвиток нової публічної дипломатії стає одним з пріоритетних напрямів розвитку громадянського суспільства в Україні.

Концепція нової публічної дипломатії зародилася на зламі століть, спочатку у вигляді загальних прогнозів розвитку сфери міжнародної комунікації, а згодом набула конкретизації завдяки урахуванню практичного досвіду. Основними чинниками, які найбільше вплинули на формування нової публічної дипломатії, можна вважати: поширення нових технологій та збільшення кількості та значущості міжнародних неурядових акторів; зростання чисельності та ролі недержавних акторів на міжнародній арені (неурядові організації, міжнародні ЗМІ та транснаціональні корпорації); збільшення впливу та здатності громадських організацій з мережевою структурою конкурувати з державними структурами у виконанні певних суспільних функцій та формуванні іміджу держави.

Роль нової публічної дипломатії стає настільки вагомою, що держави змушені конкурувати з мережевими неурядовими суб'єктами, яким властиві такі переваги, як: гнучкість, надійність, адаптивність, здатність швидко розростатися та миттєво реагувати на події міжнародного життя.

Натомість держави можуть протиставити цьому значні фінансові та організаційні ресурси, визнану легітимність, владні повноваження та значний досвід.

У минулому уряди розглядали власну громадськість із активною незалежною позицією, як перешкоду або ускладнення для стратегій громадської дипломатії. Сьогодні ж значний потенціал такої громадськості є для них очевидним.

Досвід держав-членів ЄС показує, що сьогодні важливо розвивати нові напрями діалогу та співпраці як у середині ЄС, так і на міжнародному рівні, варто розвивати урядові й неурядові програми як інструмент міждержавного співробітництва або «м'якого впливу» задля забезпечення національних інтересів на глобальному, регіональному і національному рівнях.

Серед стратегічних напрямів розвитку громадянського суспільства в Україні визначені: створення сприятливих умов для формування та інституційного розвитку організацій (інститутів) громадянського суспільства; забезпечення ефективних процедур участі громадськості під час формування та реалізації державної, регіональної політики, вирішення питань місцевого значення; стимулювання участі інститутів громадянського суспільства в соціально-економічному розвитку України; створення сприятливих умов для міжсекторальної співпраці, а також розвиток нової публічної дипломатії.

Список використаних джерел

1. Проект «Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021 – 2025 роки» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.prostir.ua/?focus=scho-varto-znaty-pro-novuj-projekt-stratehiji-rozvytku-rozvytku-hromadyanskoho-suspilstva>
2. Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://dif.org.ua/category/opinion-polls>
3. Сухорольський П. М., Місюк І. Ю. Поняття та сутність громадської дипломатії. - №1 (75) січень - лютий 2011. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/261643>.

Наукове електронне мережеве видання

Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України

**Збірник матеріалів
IV Міжнародної науково-практичної конференції
25–26 березня 2021 року**

Відповідальний за випуск

Д.В. Біленко

Форматування та
комп'ютерна верстка

Д.П. Завальницька

Здано до друку 15.04.2021. Формат 60×84/16
Папір офсетний № 1. Гарнітура «Times New Roman»
Друк. арк. 18.6
Тираж 300 примірників. Замовлення № 966

Підготовлено до друку Видавничо-поліграфічним центром
Університету ДФС України
08205, вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська область, Україна

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготовлювачів і
розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 5104 від 20.05.2016*